

ENEIDA

PIRMA GIESMĖ

Teukrai Kartaginoje

Žygj apgiedu ir vyrą, kuris iš Trojos pakrančių,
Bėgdamas nuo lemties, Italijon kitkart atvyko,
Ten, kur Lavinijaus krantas¹. Ilgai jį žemynuos ir jūroj
Blaškė galybė dievų dėl pykčio kerštingos Junonės².
5 Daug ir kariaudamas jis iškentėjo, kol, miestą įkūręs,
Lacijun Trojos dievus atgabeno. Taip davė jis pradžią
Genčiai lotynų, Albos senoliams ir aukštajai Romai.
Mūza, tu priežastis man pasakyk, dėl ko įsižeidus,
Ko įširdus dievų karalienė be gailesčio vertė
10 Žymų dorybėmis vyrą kalnus kliūčių nugriauti,
Žygdarbių aibę atlikt. Ar dangiškos širdys taip rūsčios?
Senas Kartaginos miestas, gyvenamas Tiro išseivių,
Priešais Italų krantus ir Tiberio žiotis dunksojo.
Pertekęs turtų jis buvo ir kruvino karo išalkęs.
15 Sako, iš miestų visų Junonė jį vieną išrinkus
Ir mylėjus labiau užu Samą: ten buvo jos ginklai,
Ten jos vežimas. Seniai geidavo ir stengėsi deivė,
Kad, jei leistų lemtis, jis būtų pasaulio valdovas.
Buvo girdėjus tačiau: iš lotynų kraujo užgimsiųjų
20 Vyras, kuris turės išgriauti Tiro tvirtovę.
Jo padermė plačiai viešpatausianti, žygiais garsinga,
Ir sunaikinsianti Libiją visą: taip lėmusios parkos.
Šito bijojo Saturno duktė ir atminė karą,
Kaip ji kovojo seniau prie Trojos už Argus mieluosius.
25 (Pykčio senų priežasčių ir patirto sielvarto didžio
Dar nepamiršo širdis. Krūtinėje slypi ir maudžia
Pario sprendimas, kuriuo nepelnytai užgautas jos grožis.
Siutina ir gentis, ir garbinga vieta Ganimedo³.)
Rūsčio aitraus kupina, ji blaškomų jūroj trojėnų,
30 Kiek jų paliko gyvų nuožmus Achilas ir grajai,
Lacijaus pusėn neleido iš tolo. Tie daugelį metų
Klaidžiojo mariom, lemties vejami iš vietos į vietą.
Šitaip buvo sunku romėnų gentį sukurti.

¹ Lavinijaus, Enėjo įkurto Lacijuje miesto, dar nebuvo, kai Enėjas atvyko. Vergilijus poemoje neretai mini vietas ir įvykius, priklausančius vėlesniam laikotarpiui.

² Pykčio priežastys išskaičiuojamos 25–28 eil.

³ Deivių gražiausia pripažindamas Venerą ir atiduodamas jai aukso obuolį, Paris įžeidė Junonę. Iš čia kyla jos neapykanta Enėjui ir visiems trojėnams. Trojėnų gentis ją „siutina“, ji širsta ir dėl to, kad Trojos karalaitis Ganimedas užėmė dievų rūmuose garbingą vyno pilstytojo vietą, kuri anksčiau priklausė jos dukteriai Hebei.

Dingo Sikulų krantai iš akių⁴, kai, bures atlapoję,
35 Leidos per jūrą linksmi ir vandenį vertė putotus.
Tuotarp Junonė, širdy negyjančią žaizdą paslėpus,
Taip sau kalbėjo: „Ar man, nugalėtai, užmoji mesti?
Aš nevaliosiu atmušt nuo Italijos teukrų karalių?
Kliudo likimas, tiesa. Bet ar neįstengė Paladė
40 Argo laivyno padegt ir vyrų prigirdyti jūroj
Tik dėl pašėlusios vieno Ajako Elido kaltybės?
Greitą Jupiterio ugnį pati pro debesis mėtė,
Vėtrom išvėtė laivus, išjudino gelmę lig dugno.
Pervertam žaibo Ajakui liepsna pasipylė pro burną,
45 Tuosyk, viesulu stverus, jį tėsė į uolą aštriausią⁵.
Aš karalienė dievų, aš didžio Jupiterio žmona
Ir seserim vadinuos ir – kariauju tiek metų prieš vieną
Padermę! Kas gi norės po to dar garbint Junonės
Dievišką valią, kas dėš pamaldžiai ant jos aukuro auką?“
50 Apmaudio pilna širdim svarstydamą visa tai, deivė
Audrų gimton šalin Eolijon skrenda, kur tiršta
Ūžiančių vėjų. Urve erdviame ten karalius Eolas
Tarpu savęs kariaujančius vėjus ir kaukiančias vėtras
Laiko uždaręs tvirtai ir kalėjimo pančiais sukaustęs.
55 Tie nenurimsta tačiau, net kalnas dunda, kai tranko
Užtvarą jo angos. Tvirtovėj sėdi Eolas,
Rankoj laikydamas skeptrą, ir tildo, ramina jų narsą.
Jei neramintų – marias ir žemę, ir aukštąjį dangų,–
Viską jie su savim šluote nušluotų per orą.
60 To pabijojęs, dangaus visagalis valdovas uždarė
Juos aklinoj oloj, aukščiausio kalno užkėlė
Krūvį ant jų ir davė karalių, kuris sugebėtų,
Kai tik įsakymą gaus, įtempti vadžias ir atleisti.
Jį tad Junonė dabar maldavo, sakydamą šitaip:
65 „Mielas Eolai! Dievų ir žmonių visų tėvas tau leido
Tildyti marių bangas ir, padedant vėjams, jas kelti.
Priešiška man giminė per Tirėnų vandenį plaukia,
Troją Italijon veža ir jos penatus nugalėtus.
Vėjų galybę paleisk, laivus nuvaryki į dugną
70 Ar išblaškyk visus ir išmėtyk vyrus po jūrą.
Nimfų grakščių turiu, keturiolika man jų iš viso,
Pačią gražiausią parinkus (vadinasi ji Dejopėja),
Padovanosiu kaip žmoną, jungtusių saitais surišus.
Kad užu paslaugą šią su tavim gyventų per amžius
75 Ir laimingos šeimos ji tėvu tave padarytų“.
Deivei atsakė Eolas: „Duoki tik ženklą, valdove,
Ir, ko reikia, sakyk: įsakymą vykdyt man leista.
Tu karalystę nors tokią, tėvo malonę ir sostą
Šiandien užtikrini man, tu dievų puotoje dalyvauti

⁴ Šia eilute pradėdamas poemos pasakojimas. Ankstesnius Enėjo nuotykius sužinosime iš antros ir trečios giesmių. Vergilijus veda skaitytoją „in medias res“.

⁵ Lokrų karalius Ajakas buvo nuspirtas žaibo ir trenktas į uolą Kaferėjo kalnyne už tai, kad paniekindamas prieglaudos teisę (*ius asyli*), už kasų pastvėręs, išvilko Priamo dukterį Kasandrą iš Paladės šventovės.

- 80 Duodi, tiktai per tave aš vėjų ir vėtrų valdovas".
Taręs taip, ietį apgręžia ir kalną kiauravidurį
Stumteli šonan truput. It kautynių rikiuotėje vėjai
Veržias pro atvirą angą ir viesulu žemę apskrieja.
Šoka atūžę į jūrą ir verčia visą iš dugno
- 85 Vienkart Euras ir Notas, ir vėtrom plačiai pagarsėjęs
Afrikas, varo vilnis lig dangaus ir krantą užlieja.
Maišos podraug su vyrų riksmu braškėjimas virvių.
Debesys skliautą dangaus ir giedrą dieną pagrobia
Teukrams ūmai iš akių, naktis nusileidžia į jūrą.
- 90 Štai: sutarškėjo griausmai, ir žaibas žiebia po žaibo,
Viskas gresia mirtim, ir vyrai nuo jos vos per plauką.
Šiurpas nupurto Enėją, ir pakerta baimė pakinklius,
Jis suvaitoja, rankas į aukštus žvaigždynus ištiesia
Ir, vos ištardamas, sako: „O! Šimtą kartų didesnė
- 95 Laimė anujų, kurie prie mūrų aukštų Iliono
Mirė tėvų akyse! O Tididai, tu karingiausias
Didvyri grajų genties! Kodėl nežuvau aš kovodams
Trojos laukuos, kodėl galvos nepadėjau nuo tavo
Rankos tenai, kur nuo ieties Achilo Hektoras guli,
- 100 Kur Sarpedonas narsus, kur tiek Simoentas sraunusis
Nunešė skydų, šalmų ir narsiausių vyrų lavonų!“
Žodžio nebaigus sakyti, Akvilonas, klaikiai sukaukęs,
Siūsteri priešais bures, lig žvaigždžių nutėkšdamas bangą.
Lūžta irklai, priešakys pasvyra, vilnys tą laivą
- 105 Pasuka skersą, ir kalnas vandens aukščiausias užvirsta.
Čia ant bangos pasikorė laivai, o ten prasižiojus
Atveria žemę vilnis, vanduo kunkuliuoja po smėlį.
Tris ant uolų apsemtųjų pagriebęs Notas nuogrūda
(Slypinčias tokias uolas aukurais vadina italai⁶;
- 110 Jos kaip milžino kupros marių paviršiu). Tris Euras
Nuneša prie seklumos per gelmę (gaila žiūrėti),
Įmuša jos dugnan ir smėlio kalnu apjuosia.
Laivui, kuriuo klusnus Orontas plaukė su likais,
Tiesiai prieš jo akis banga, į dangų pašokus,
- 115 Pliūpteri vairo galan, ir jo vairininkas nuvirsta,
Kniubdamas galva žemyn, o laivą vietoje triskart
Apsuka vilnys ir prasižiojęs praryja verpetas.
Šen ir ten išnyra vandens verpetuose vyrai.
Lentos, karių šarvai ir Trojos turtas visokis.
- 120 Ilionėjo laivą galingą ir tvirto Achato,
Taipgi Abanto smarkaus ir metų prislėgto Alečio
Įveikė audra: jų šonų sąnaros visos išklibo,
Ir pro plačius plyšius pilni jie vandens prisisėmę.
Tuosyk Neptūnas, išgirdęs, kaip šniokščia įšėlusi jūra.
- 125 Stūgauja vėtros visur ir vandenys, ramūs lig šiolei,
Verčias iš dugno gilaus, – užsirūstino visas ir, savo
Švelnią galvą iškėlęs, pro viršų bangų apsidairė.

⁶ Tai nedidelės uolotos salos priešais Kartaginą.

Regi – Enėjo laivai išmėtyti marių platybė,
 Bangos trojėnus užliet, dangus užgriūti juos baigia.

¹³⁰ Dingteli broliui: čia bus Junonės klasta ir rūstybė.
 Šaukia Zefyrą tuojau ir Eurą ir šitaip jiems sako:
 „Veislę atsiminėt savo⁷, kad taip savimi pasikliaujat?
 Sujžulėjot visai! Be mano leidimo jau, vėjai,
 Drįstate dangų maišyt su žeme ir pragarą kelti!

¹³⁵ Aš jus, palaukit!.. Tik reikia bangas pirmiau nuraminti.
 Kitkart ne tokia bausme atpirksite savo kaltybę.
 Bėkit abudu greičiau, pasakykit savo karaliui:
 „Man, o ne jam vandenų viešpatiją ir tridantį šitą
 Davė tikimas. Tegu uolas sau milžines valdo,

¹⁴⁰ Jūsų, Eurai, namus, lai džiaugias tais rūmais Eolas,
 Vėjų tačiau, urve uždarytų, tebūna karalium“.

Žodžio nebaigia sakyti, ir įšėlusi jūra nurimsta,
 Debesys skirstosi tuoj ir saulė grįžta padangėn.
 O Kimotojė ir draug tvirtai įsirėžęs Tritonas

¹⁴⁵ Stumia laivus nuo aštriųjų uolų, jiems gelbsti pats tėvas,
 Tridančiu vagą išvaro smėly ir vandenis tildo,
 Švelniai viršūnėm vilnių važiuodamas ratais lengvučiais.
 Kaip dideliame mieste, kai sumaištys kyla su riaušėm,
 Siunta įtūžus minia ir pati nesižino, ką daro:

¹⁵⁰ Akmenys skraido, deglai – šėlimas randa sau ginklų;
 Bet pasirodys žymus dorybe ir nuopelnais vyras –
 Žmonės nutyla kaipmat ir ausis pastatę suklūsta;
 Tas nuramina žodžiu jų širdis ir pyktį suvaldo, –
 Šitaip ir marių šniokštimas nutilo, kai, dangui nušvitus,

¹⁵⁵ Tėvas žiūrėt vandenų atvažiavo ir, žirgus pavaręs,
 Skriejo sau ratais lengvais, vadeles ligi galo atleidęs.

O enėjiečiai tuomet nuvargę irias iš lėto
 Prie artimiausių krantų ir suka Libijos pusėn.
 Ten vietovė yra, kur įlanka tiesiai prieš salą,

¹⁶⁰ Uostui labai patogi: vilnis, atšniokštus iš jūros,
 Teškia į krantą salos ir traukiasi, dužus per pusę.
 Aukštos uolos ir čia, ir tenai, ir pora viršūnių
 Šauna it bokštai dangun. Po jom apačioj tyvuliuoja
 Plotai ramių vandenų. Viršuj vėl tolyje mirga

¹⁶⁵ Mėlynos girios ir alkas juodais šiurpulingais šešėliais.
 O iš kitos šalies po uolom nukarusiom – urvas,
 Gėlas vanduo jo viduj ir suolai iš akmens samanoto –
 Nimfų pastogė sena. Čia niekad pavargusio laivo
 Neriša virvė drūta nei inkaras riestas nesminga.

¹⁷⁰ Šičia įplaukia Enėjas, laivus besurinkęs septynis
 Iš pirmutinio jų skaičiaus. Seniai jau žemės pasilgę
 Lipa trojėnai laukan ir glaudžias prie smėlio geidauto,
 Sąnarius, druskos paėstus, ramiai ištiesę ant kranto.
 Skilt kibirkšties skaisčios iš titnago šoka Achatas,

⁷ Vėjai esą Auroros ir titano Astrėjo sūnūs. Titanai už įžulumą buvo Jupiterio nubausti. Neptūnas primena vėjams jų tėvo likimą ir graso, kad taip gali atsitikti ir jiems.

175 Lapų pridėjęs sausų ir žolės, kad ji įsiimtų,
Papučia, ir liepsna minkštuos prakuruos suplevena.
Tuosyk Cereros rykus su grūdais, vandens išmirkytais,
Kiek jų pavyko išgriebt, išvargę pastveria vyrai
Ir, pradžiovinę liepsnoj, į miltus akmeniu mala.

180 Tuotarp Enėjas aukštai ant uolos užkopia ir dairos,
Kiek tik užmato akis, į jūrą, gal pasirodys
Atneštas vėjo Antėjas ir frigų laivai daugiairkliai,
Kapis ar Kajiko skydas, aukštai iškabintas ant vairo⁸.
Jūroj laivo nėra, tačiau jis pamato – pakrantėj

185 Trejetas elnių ateina, o paskui juos vienas po kito
Seka didžiulė banda, ramiai ėdrinėdama klony.
Jis atsistoja tvirtai ir kilpinį stveria į ranką
Su greitasparnėm strėlėm, kurias jam nešioja Achatas.
Pirmus paguldo vadus, aukštai iškėlusius galvas

190 Su plačiašakiais ragais, o tuosyk kaimenę visą
Kloja taikliom strėlėm, kol ta išlaksto po krūmus.
Ir nesiliauja, pakol septynis žvėris didžiausius
Parita žemėn, kol jų ir laivų bus skaičius vienodas.
Grįžta į uostą tuomet, laimikį vyrams paskirsto

195 Ir, padalydamas vyną, kurio gerasis Akestas
Jiems ąsočius pripylė, Trinakrijoj baigus viešėti,
Prataria žodžiais tokiais ir širdis sopančias guodžia:
„Vyrai mieli! Vargų ir seniau juk esam patyrę.
Iškentėt daug didesnius. Duos dievas ir šiems pasibaigti.

200 Jūs prie Scilės plėšrios ir dundančio sunkiai kalnyno
Ėjot be baimės tada, jūs uolas klaikiąsias kiklopų
Esat regėję. Daugiau drąsos! Paniurusią baimę
Vykit šalin: smagu kai kada bus tai prisiminti.
Per tūleriopus vargus ir tokią aibę pavojų

205 Lacijų turim pasiekt, ten mums gyvenimą ramų
Rengta likimas, tenai prisikelti Trojai žadėta.
Nepasiduokit ir laimės dienų sulaukit laimingai“.

Kalba jis tokius žodžius ir, sielvarto slegiamas sunkiai,
Veidą rodo viltingą, užgniauzęs skausmą krūtinėj.

210 Stveria draugai laimikį dorot ir taisosi puotai.
Nuneria odą žvėrimis, mėsas atidengia po kaulais.
Pjausto ją gabalais ir virpančią veria ant iešmų.
Vario lėkštes dėlioja kiti ir ugnį pakursto.
Tuosyk jėgas gaivina valgiu ir, vejoj išsitiesę,

215 Šutina riebią žvėrieną ir seną vyną girkšnoja.
O kada vaisės alkį nuvarė ir pokylis baigės,
Baigti negali kalbų, prisiminę dingusius vyrus,
Baimės pilni ir vilčių: gal jie gyvi tebevargsta,
O gal žuvę, ir šauk nešaukęs – vis tiek nebegirdi.

220 Tėvas Enėjas labiau už visus dejuoja Oronto,
Verkia Amiko drąsaus ir mini didvyrio Liko

⁸ Ant skydo būdavo savininko ženklas (savotiškas herbas – *insigne*), todėl, iškabinus skydą aukštame laivo vairūgalyje, iš tolo būdavo matyti, kieno laivas.

Liūdną likimą, ir Giją taip pat, ir narsų Kloantą.
 Kalbos ėjo galop, kai tėvas iš mėlyno skliauto
 Žvelgė į plazdančias jūroj bures ir žemę po kojų,
²²⁵ Marių krantus ir plačiąsias šalis, pasirėmęs į aukštą
 Sostą dangaus, ir įsmigo akim į Libijos kraštą,
 Ir dėl jo negandų jam sielvartas širdį suspaudė.
 Žvilgančias tuosyk akis suvilgiusi ašarom, graudžiai
 Kreipias į jį Venera: „O tėve, kurs rankoj per amžius
²³⁰ Valdžią turi žmonių ir dievų, žaibais jiems grūmodams.
 Kuo gi taip baisiai tau nusidėjo mano Enėjas,
 Kuo gi trojėnai kalti, kad jiems, aukų tiek paklojus,
 Visas pasaulis kelius Italijos pusėn uždaro?
 Man tu žadėjai, kad amžiams slenkant iš jų kils romėnai,
²³⁵ Kils galingiausi vadai iš atgijusio Teukro kamieno,
 Visos ir žemės, ir jūros turės nusilenkti jų valdžiai.
 Tu pažadėjai, kodėl nūn laužai pažadus, tėve?
 Jais aš guodžiausi tuomet ant žuvusios Trojos griuvėsių,
 Laukiau, kad negandas jos atsvertų gerovė ir laimė.
²⁴⁰ Betgi po aibės vargų ir šiandien spaudžia likimas
 Trojos vaikus. Kada pasibaigs jų nelaimės, valdove?
 Štai Antenoras, gyvas iš grajų rankų ištrūkęs,
 Ligi Ilirijos uostų ir tolimųjų liburnų
 Sveikas nuėjo seniai, Timavo perplaukęs upę,
²⁴⁵ Kurs devyniom srovėm, be perstojo dundant kalnynui,
 Veržias kaip jūra plačiai ir šniokšdamas pievas užlieja.
 Ten jis Patavijaus miestą ir leukrų sodybas įkūrė,
 Davė padermei vardą⁹ ir Trojos ginklus iškabino.
 Nūn jau miręs seniai ir palaidotas ilsis ramybėj.
²⁵⁰ Mes – tavo kraujo vaikai, mums pilį dangaus pažadėjai.
 Ir štai paskendus laivams (baisu!) Junonės rūstybei
 Mus atiduodi, o ji tolyn nuo Italijos veja.
 Tai atmoka už dorumą? Mus taip gražini tu į sostą?“
 Nusišypsojo maloniai žmonių ir dievų visų tėvas
²⁵⁵ Šypsuliu tuo pačiu, kuriuo nublaivo padanges,
 Dukterį palietė lūpom ir jai atsakydamas tarė:
 „Rūpestį mesk iš širdies, Kiteriete. Jūsiškių likimas
 Lieka kaip buvęs. Žadėtus Lavinijaus mūrus ir miestą
 Gausi tikrai pamatyt, lig žvaigždžių aukštųjų iškelsi
²⁶⁰ Narsųjį sūnų Enėją. Aš pažado niekad nelaužau.
 Jis (pakalbėsiu ilgiau, nes rūpestis širdį tau spaudžia,
 Lapas po lapo skleisiu likimo knygas paslaptingas)
 Karą Italų šaly kariaus ir, tautų atkaklumą
 Ginklais įveikęs, žmonėms duos įstatymus, miestą įkūręs.
²⁶⁵ Vasaros trys regės karaliaujant jį Lacijaus žemėj,
 Taipgi trys žiemos praeis po rutulų pulkų sumušimo.
 Tuotarp Askanijus vaikas, kurs Julo vardą nešioja
 (Ilas vadinos anuomet, kol Ilionas stovėjo),
 Trisdešimt kartų metus palydės pasikeičiant mėnuliams,

⁹Antenoras buvo vadas henetų, kuriuos pavadino venetais.

²⁷⁰ Rankose valdžią turėdams. Jis iš Lavinijaus sostą
 Perkels į Ilgąją Albą, pilį jo aukštą pastatęs.
 Alboje gi viešpataus tris šimtmečius narsūs karaliai,
 Kilę iš Hektoro kraujo¹⁰, pakol žynė karalaitė
 Ilija porą dvynių pagimdys, pamylėjus Mavortą.
²⁷⁵ Vilkės penėtojos kailiu rusvu pasipuošęs didingai,
 Romulus prieglaudą genčiai duos¹¹, pastatydamas Marso
 Miestą, ir žmones pramins nuo vardo savo romėnais.
 Šiųjų galybei aš, vietos nei laiko ribų nežymėjęs,
 Valdžią bekrastę daviau. Net Junonė rūsčioji, kur šiandien
²⁸⁰ Šiurpą kelia žemynams, jūroms ir dangui aukštajam,
 Užmačias savo pames ir drauge su manim palankumą
 Rodys romėnams, pasaulio valdovams, dėvėtojams togos¹².
 Šitai nuspręsta. Ateis, bebėgant šimtmečiams, laikas,
 Kai Asarako namai, garsius Mikėnus ir Ftiją
²⁸⁵ Sau pasijungę vergais, viešpataus nugalėtuose Arguos¹³.
 Gims iš teukrų šaunios padermės tada Cezaris didis,
 Jo viešpatystė pasieks Okeaną, o garsas – žvaigždynas,
 Julijus – vardas jo kilęs iš Julo vardo šlovingo.
 Jį tu įvesi tada, nugalėjusį Rytus sėkmingai,
²⁹⁰ Širdžia ramiausia į dangų. Jo vardą tarydami, melsis.
 Baigsis karai kruvini, ateis laimingesnė gadynė.
 Ištikimybė žila ir Vesta, Kvirinas su broliu
 Remu įstatymus duos ir spynom užrakins geležinėm
 Karo žiaurais vartus, už kurių Šėlimas nedoras¹⁴
²⁹⁵ Vienas ant ginklų sėdės surakintom už nugaros rankom,
 Stūgaut nasrais kruvinais nepaliaudamas naktį nei dieną".
 Šitai pasako ir Majos sūnų siuncia į žemę,
 Kad atsivertų keliai ir naujieji Kartaginos rūmai
 Teukrams atkeltų vartus, kad, lemties nežinodama, pulti
³⁰⁰ Jųjų nešoktų Didonė. Tas lekia per orą bekrastį
 Irias lengvais sparnais ir Libijos šalį pasiekia,
 Duotą įsakymą vykdo, ir pūnų šalies atšiaurumas,
 Paveiktas dievo, atlyžta. Valdovė pirmoji pajunta
 Atlydį narso prieš teukrus ir jiems palankumą nuoširdų.
³⁰⁵ Mintys visokios pernakt Enejui lindo į galvą,
 O kai Aušra patekėjo skaisti, nusprendė jis eiti
 Ir, kur jį atnešė vėjas, į kokį nežinomą kraštą,
 Kas čia gyvena (mato dirvonus), žmonės ar žvėrys, –
 Visa gerai sužinot ir tuosyk vyrams pranešti.
³¹⁰ Miško paskliautėj laivus po uola, vandens paskalauta,
 Apgaubtus šlamančių medžių tirštais, paslaptینگais šešėliais,
 Paslepia ir iškeliauja, lydymas vieno Achato,

¹⁰ Trojos dinastijos karaliai.

¹¹ Praręs Romoje Enėjo giminę, pasibaigusią Alboje Longoje su Numitoro mirtimi. Romulo tėvas – Mavortas (Marsas), todėl ir romėnai turės jo kraujo.

¹² Toga – tautinis romėnų drabužis – drauge buvo ir taikos meto drabužis. Tad romėnai bus nugalėtojai ir taikos globėjai.

¹³ Julijų giminei likimo lemta nugalėti Graikiją ir pajungti ją Romos valdžion. Vietoj Graikijos minimi žymiausi jos miestai: Mikėnai, Ftija, Argai.

¹⁴ Karui prasidedant, konsulas atidarydavo Jano šventovę, o pasibaigus – uždarydavo. Šėlimas nedoras – pilietiniai karai, kuriuos laimingai baigęs, Augustas galės teisėtai didžiuotis uždaręs Jano šventovės duris.

Porą iečių geležtėm plačiom paėmęs į ranką.
 Girios gūdžios vidury patinka jį motina deivė,
³¹⁵ Veido bruožais gražiais, drabužiu ir mergiškais ginklais
 Lygu spartietė jauna arba Harpalikė, kai lekia
 Trakijoje vėjo žirgais, pralenkusi greitąjį Eurą.
 Kilpinis karo dailus už pečių kaip medžiotojai tikrai,
³²⁰ Keliai nuogi, o skraistės skvernai pakaišyti už juostos.
 Ji pirmutinė juos paklausia: „Sakykite, vyrai,
 Ar jūs mano sesers nesutikote kartais, nematėt
 Su strėline prie juostos ir lūšena dryža per petį?
 Ar šaukdama nesivijo bėgančio šerno putoto?“
³²⁵ Baigė Venera. O jos sūnus atsakydamas tarė:
 „Tavo sesers jokios nemačiau, negirdėjau čia niekur.
 Betgi, mergele, tave kaip vadint? Nemirtingas juk tavo
 Žvilgsnis, ir balsas taip pat ne žmogaus; tu deivė tikriausiai.
 Gal Apolono sesuo ar viena iš nimfų šeimynos?
³³⁰ Neši mums laimę, vis tiek, kas būtum, palengvinki vargą
 Ir pasakyk, po kokių dangum, į kokį pasaulio
 Kraštą esam patekę. Žmonių nei vietų nežinom.
 Klaidžiojam, vėjų ir jūros bangų atvaryti per audrą.
 Gausią auką sudės mūs ranka ant aukuro tavo“.
³³⁵ O ji atsakė: „Nesu aš tokios garbės nusipelnus.
 Paprastas daiktas Tiro merginoms nešioti strėlinę
 Ir raudonais koturnais¹⁵ blauzdas lig kelių suveržti.
 Pūnų valstybę regi, tiriečius ir Agenoro miestą,
 Betgi čia Libijos žemė, ginklu jos žmonių nejveiksi.
³⁴⁰ Čia viešpatauja Didonė, seniau atkeliavus iš Tiro,
 Bėgti turėjo nuo brolio. Toli nukrypčiau į šalį,
 Pasaką jos skriaudų sekdamą. Minėsiu svarbiausia.
 Vyras jos buvo Sichėjas, kuris tarp fenikų garsėjo
 Turtais ir aukso lobiu. Karštai jį vargšė pamilo,
³⁴⁵ Tėvas už jo išleido ją skaisčią, su rišdamas jiedu
 Pirmąkart saitais šeimos. Tire tuomet karaliavo
 Pigmalionas, jos brolis, nedorelis pirmas pasauly.
 Kilo vaidas tarp jų, ir tas, nelabasis, Sichėjui
 Peilį suvaro širdin, apakintas aukso geidimo,
³⁵⁰ Iš pasalų aukojantį jį užpuolęs ir meile
 Savo sesers pasiklojęs. Ilgai tą kaltę, prakeiktas,
 Slėpė ir mylinčią vargšę viltim apgaulia suvedžiojo.
 Bet štai sykį sapne nepalaidoto vyro šešėlis
 Pas ją atėjo ir, baltą, bekraujį veidą pakėlęs,
³⁵⁵ Aukurą baisų parodė ir kruviną savo krūtinę,
 Pervertą durklu, ir taip šeimos žmogžudystė iškilo.
 Liepia jai nieko nelaukus bėgti iš žemės gimtosios
 Ir jos kelionei paremt parodo, kur žemėje guli
 Lobiai, seniai užkasti, kalnai sidabro ir aukso.
³⁶⁰ Sukrėtė sapnas Didonę, ji ėmė ieškoti bičiulių,

¹⁵ Ilgaauliais medžioklės batais. Vėliau koturnai buvo tragedijos aktorių apavas.

Ruošėsi bėgt. Susirinko visi, kas degė pagieža
Ir pribijojo tirono. Uoste stovėjusį laivą
Kartą pagrobę, aukso prikrauna, ir lobiai godūno
Pigmaliono išplaukia. Visiems vadovauja Didonė.
365 O atkeliavę į vietą, kur šiandien regi tu galingus
Mūrus ant kalno ir aukštą naujos Kartaginos pilį.
Jie nusipirko žemės, kiek seno, didelio jaučio
Oda galėjo apjuost. Dėl lo ji vadinasi Birs¹⁶. –
Ogi kas esate jūs, iš kokių pakrančių atvykot
370 Ir į kur veda jus kelias?“ Į klausimą jos, sudejavęs
Ir iš krūtinės gelmių atsidusęs, Enėjas atsakė:
„Deive! Jei aš nuo pradžios tau pasakot visa pradėsiu,
Jeigu turėsi kantrybės vargų iki galo klausytis –
Dieną pirmiau užmerks Vakarinė, užvėrus Olimpą.
375 Esam iš Trojos senos, jei kartais ausis tau pasiekė
Vardas tasai. Klajojom aklai po vandenį plynus,
Kolei į Libijos krantą galop mus išmetė audros.
Aš – pamaldusis Enėjas¹⁷, vežu atėmęs iš priešų
Savo laivuos penatus, mūs garsas dangų pasiekė.
380 Tėviškėn savo tėvų, Jupiterio ainių, keliauju.
Dvidešimt buvo laivų, kai leidaus į Frigijos jūrą,
Vykdydams žodį lemties ir lydimas motinos deivės.
Šiandien jų vos septyni, bangų apdaužyti, beliko.
Pats aš, kaip skurdžius bevardis, Libijos tyrais klajoju,
385 Ir iš Europos išvytas, ir Azijos“. Skundo klausyti
Nebevaliojo Venera ir liūdną kalbą nutraukė:
„Kas tu sau būtum, vis liek gyvybės oru alsuoji
Ne be malonės dievų, jei miestą liriečių pasiekei.
Tęsdamas kelią, tiesiog į rūmus valdovės pasuki.
390 Žinią tau duoti galiu: sugrįžta draugai, o laivyną
Nunešė vieton saugion palankūs vėjai papūtę,
Jeigu ne veltui tėvai mane mokė spėti iš paukščių.
Dvylika gulbių antai, žiūrėki, virtine skrenda,
Nors jas erelis, ūmai užpuolęs, po giedrą padangę
395 Buvo išblaškęs. Dabar, voron susirinkusios vėlei,
Dairos į žemę, kur leistis, ir leidžiasi, vietą numatę.
Lygiai kaip gulbės, pavojui praėjus, plasnoja ir žaidžia,
Garsiai tūtuoja ir sukas ratu, kol nurimsta padangėj,
Lygiai taip jūsų laivai ir vyrai, buvę kelionėj,
400 Įplaukė uostan ir burėm pilnom į užtakį suka.
Drąsiai tu eik ir žingsnį pakreipk, kur veda šis kelias“.
Šitai pasakiusi, grėžės. Jos kaklas rožėm sušvito,
O nuo galvos ir kasų ambroziniu padvelkė oru
Dieviškas kvapas, ir jos drabužis nuslydo lig žemės.
405 Eisena aiškiai išdavė deivę. Tuosyk Enėjas
Motiną savo pažino ir žodį tarė iš tolo:
„Kam gi tu sūnų, beširde, kelintą kartą apgauni.

¹⁶ Fenikų žodis *bosra* (tvirtovė) painiojamas su graikišku *byrsa* (kailis).

¹⁷ Šitokia autorekomendacija norima herojui suteikti liaudies epui būdingą naivumo atspalvį. Labai panašiai Odisėjas pristato Alkinojui (*Odisėja*, IX, 19–20).

Išvaizdą vis keisdama? Kodėl neleista man tavo
Rankos paspausti ir žodžio gyvo išgirst ir ištarti?”
410 Šitaip jis kaltina močią ir žingsnį kreipia link miesto.
O Venera miglų skraiste apsupo abudu,
Skubančius eiti, ir rūko uždanga stora užleido.
Kad nenialytų jų niekas ir savo kalbom negaišintų,
Kai susitikę pradės klausinėti, kur jiedu keliauja.
415 O ji padangių keliu į Pafą grįžo ir džiaugės
Rūmais aukštais, kur jos šventovė ir aukurų šimtas
Smilkalu Sabos rusena ir kvepia žaliaisiais vainikais.
Leidžiasi jiedu keliaut, kur veda takas pramintas.
Greitai įkopia kalvon, kuri netoliese nuo miesto
420 Stūkso iškilus aukštai ir su panieka žvelgia į bokštus.
Stebis Enėjas rūmais didžiais, kur lūšnos stovėjo,
Stebisi vartais, triukšmu negirdėtu ir grindiniu gatvių.
Pluša tiriečiai karštai. Vieni išmūrijo sienas,
Kelia virš jų kuorus ir akmenis rankomis rita.
425 Vietą statyboms kiti nužiūrėję vagą išvaro.
(Renka įstatymų sargus teisėjus ir šventą senatą.)
Uostą kasa čionai, o anapus teatrui į žemę
Pamatus leidžia giliai ir iš uolų atgabentų
Kala galingus stulpus jo aukštai scenai papuošti.
430 Šitaip darbuojasi bitės giedrą vasaros dieną
Pievų saulėtuos gėlynuos, išvedę jaunąją kartą
Pirmą sykį darban, arba kai varvantį medų
Krauna ir korio akis saldaus nektaro pripildo,
Kai darbininkų naštą iškrauna, arba kai supuolę
435 Gaują dykūnų tranų tolyn nuo avilio varo.
Verda jų darbas, medus kvepėdamas dvelkia čiobreliais.
„O tu laiminga tauta! Jūs mūrai dangų jau remia!“ –
Taria Enėjas, akim lydėdamas skliautą kiekvieną.
Dengiamas rūko skraiste (sakys – netikėsi), jis eina
440 Tarpu žmonių įsimaišęs gatve, ir nieks jo nemato.
Miesto pačiam vidury ūksmingas alkas stūksojo.
Ten, atnešti bangų ir galingo viesulo, pūnai
Iškasė ženklą tuojau, kurį karalienė Junonė
Buvo liepus iškasti – galvą įnirtusio žirgo:
445 Būsią jie narsūs kariai ir duoną valgysią lengvą.
Šičia didžiulę šventovę tirietė Didonė Junonei
Baigė statyt, dovanų ir deivės malonės turtingą.
Laiptai vedė prie slenksčio varinio, sąvaržos vario
Laikė staktas, ir vyriuos girgždėjo durys varinės.
450 Rado šitam alke daiktų, kurie apramino
Didžią jo baimę: iš čia kokios pagalbos Enėjas
Ėmė tikėtis, varguos negaluos viltis vėl sužibo.
Laukė valdovės ilgai ir šventovėj ėmė žiūrėti
Visa, kas akį patraukia: jį miesto stebino turtai
455 Ir sumanumas meistrų, ir pastato viso didybė.
Ir nelauktai Iliono kovas jo akys išvysta,
Karą, kurio paskala apskriejus visą pasaulį, –

Ir Atridus, ir Priamą, ir rūstų abiem jiem Achilą¹⁸.
 Ašarą braukia sustojęs ir sako: „Kur rasi, Achatai,
⁴⁶⁰ Žemėje vietą, kuri nežinotų mūsų nelaimių?
 Štaigi Priamas! Ir čia už nuopelnus atpildas laukia.
 Ašarą spaudžia vargai, gaudina negandos žmogų.
 Baimę tu mesk: atneš ši garbė išganymą kokį“.
 Šitaip jis kalba ir sotina sielą paveikslu negyvu,
⁴⁶⁵ Dūsauja gailiai, ir ašaros gaudžios rieda per skruostus.
 Aiškiai jis mato, kaip vyksta kova prie Pergamo sienų.
 Bėga ir traukiasi grajai, o Trojos vyrai juos veja.
 O ten ir frigai, juos puola iš ratų kuoduotas Achilas.
 Štai netoliese Reso pro ašaras regi baltutę
⁴⁷⁰ Jis palapinę, kurią išdavikas miegas pirmasis
 Leido žudynėm baisiom nusiaubt kruvinajam Tididui
 Ir į achajų stovyklą parjot greituosius jo žirgus
 Pirm, negu Trojos žolės ir Ksanto vandens paragavo¹⁹.
 Štai į beširdės Paladės šventovę eina tuo tarpu
⁴⁷⁵ Ilionietės kasom palaidom ir peplą jai neša.
 Meldžiasi visos liūdnei ir rankom tranko krūtinę.
 Gręžiasi deivė nuo jų ir akis narina į žemę.
 Mato Enėjas, kaip ginklų netenka ir bėga Troilas,
 Vargšas karys, kovon nelygion prieš Achilą išėjęs.
⁴⁸⁰ Lekia žirgai, jis ratuos dykuos aukštielninkas tyso,
 Bet nepaleidžia vadelių, plaukai ir kaklas nusviręs
 Velkas žeme, o ietis viršūne brūkšnį joj rašo.
 Hektorą triskart aplink Iliono mūrus apvilko
 Ir nebegyvą jo kūną už auksą parduoda Achilas.
⁴⁸⁵ Aimana iš širdies gilumos išsiveržia Enėjui,
 Kruvinus šarvus išvydus, ratus ir kūną bičiulio,
 Ir žilagalvį Priamą, kaip tiesia rankas beginkles jis.
 Randa ir patį save su vyrais achivų kovojant,
 Randa rytiečių voras su Memnono juodo pabūklais.
⁴⁹⁰ O amazonių su skydais kaip mėnuo pulkams vadovauja
 Pentasilėja įsiutus ir švaistos tarp tūkstančio priešų,
 Auksu išmarginta juosta po nuoga krūtim susijuosus.
 Tai karžygė: merga ir – drąsiai stoja prieš vyrus.
 Kolei paveikslus tuos dardanietis Enėjas apžiūri,
⁴⁹⁵ Kol, negalėdams akių atitraukt, jais gėris ir stebis,
 Štai ir valdovė, gražioji Didonė, įžengia šventovėn
 Draug su jaunų palydovų pulku, ją supančiu darniai,
 Tarsi Diana, kai šoka ratelį Kinto viršūnėj
 Ar ant aukštų Euroto krantų, apsupta oreadžių
⁵⁰⁰ Iš dešinės ir kairės; pasvėrus strėlinę per petį,
 Deivė žengia grakščiai, visa galva aukštesnė už nimfas.
 Džiaugsmas tylus užlieja Latonai, jos motinai, širdį.
 Šitaip atrodė Didonė, tokia linksma ir didinga
 Ėjo per žmones darbų būsimos karalystės tvarkyti.

¹⁸ Achilas pyko ant Agamemnono už Briseidės atėmimą, o ant Priamo – kaip ant priešų karaliaus.

¹⁹ Orakulo buvo sakyta: jei Reso žirgai bent sykį paės ir atsigers apgultame mieste, miesto graikai nepaims. Todėl Diomedas ir Odisejas įsėlino į jo stovyklą ir pavogė žirgus (*Iliada*, X, 433–514).

505 Sėdos atėjus po skliautais plačiais prie durų šventovės
 Tarpu ginkluotų karių ir į krėslą atsirėmė aukštą.
 Nuosprendžius skelbė žmonėms, įsakymus davė ir darbus
 Skirstė teisingai žodžiu ar lemti duodavo burtui,
 Kai netikėtai pamato Enėjas ateinant Antėją,
 510 Apsuptą pulko žmonių, Sergestą ir narsų Kloantą,
 Taipgi trojėnus kitus. Juos viesulas juodas per jūrą
 Buvo išblaškęs ir vietoj kitoj į krantą išmetęs.
 Baisiai nustebo jis pats, ir Achatą, kurs buvo šalimais,
 Apėmė džiaugsmas ir baimė. Noru karščiausiu liepsnojo
 515 Ranką paspausti draugams, bet, suglumę iš netikėtumo,
 Jie susilaikė, miglos dengiami, ir domėjosi viskuo:
 Kas atsitiko tiems vyrams ir kur laivus jie padėjo,
 Ko čia ateina. O tie, kaip atstovai laivo kiekvieno,
 Ėjo malonės prašyt, minios aprėkti, į šventovę.
 520 O kai jėjo ir jiems karalienė leido kalbėti,
 Ilionėjas ramiai, kaip vyriausias, prabilo ir tarė:
 „O karaliene, kuriai Jupiteris leido įkurti
 Naują miestą ir davė sudrausti tautas išdidžiąsias!
 Mes, nelaimingi trojėnai, mėtyti vėtrų po jūras,
 525 Meldžiam malonės: laivus nuo liepsnų baisiųjų apginki,
 Pasigailėki žmonių nekaltų, išklausyki mūs bylą.
 Mes ne libiečių namų atvykstame kardu naikinti,
 Ne prisiplėšti grobio ir grįžti su juo į pajūrį:
 Užmačių taip įžūlių nėra nugalėtų krūtinėjų.
 530 Žinome šalį (jai grajai davė Hesperijos vardą),
 Senas tai kraštas, ginklu pagarsėjęs ir žemės gėrybėm.
 Ten gyveno enotrai, o šiandien, girdėt, jų vaikaičiai
 Žemę nuo savojo vardo Italija jau pavadinę²⁰.
 Ten mes norėjom patekti.
 535 Bet Orionas lietingas bangas netikėtai pakėlė
 Ir mus į seklumą aklą įvarė, o vėjai pašėlę
 Per vandenyną bekraštį laivus kaip skiedrą nugrūdo,
 Kur nepraplaukiamos uolos. Jūs krantą keli bepasiekėm.
 Kas čia per žmonės ir kas per kraštas, kad leidžia jiems elgtis
 540 Tarsi laukiniams? Svečiams jie neduoda išlipti į krantą,
 Karą kelia, nė kojos iškelt neleidę į žemę.
 Jeigu negerbiat žmonių, nepaisote ginklų mirtingų,
 Nors pabijokit dievų, kurie pamena gera ir pikta.
 Mūs valdovas buvo Enėjas, už jį teisingesnio,
 545 Karo garbe ir dorybe didesnio nēr vyro pasauly.
 Jeigu likimas jį tebesaugo, jei jis kur alsuoja
 Oru šios žemės, rūsčian šešėlių krantan neišėjęs,
 Baimės neturim: nereikia gailėtis, kad tu svetingumą
 Mums pirmutinė parodei. Sikulų krašte juk ir miestų
 550 Rasi, ir ginklų. Iš teukrų kraujo kilęs Akestas.
 Leiskit ištraukti laivus, apdaužytus audrų, į krantą,
 Medžių miške pasikirst ir irklus naujus pasidirbti,

²⁰ Senujų pietinės Italijos gyventojų enotrų karalius buvęs Italas.

Kad mes galėtum linksmi į Lacijų plaukti, jei lemta
Žemę Italų pasiekti, draugus ir karalių atradus.

⁵⁵⁵ Bet jei vilties nebėra, jei tu, šlovingasai tėve,
Libijos marių dugne, jei svajonės dėl Julo sudužo,
Tuokart galėsime atgal į Sikanijos sąsiaurį irtis,
Ten, kur palikom namus, pas karalių Akestą mes grįšim”.

Ilionėjas taip sakė, o jam visi Dardano sūnūs

⁵⁶⁰ Pritarė vienu balsu.

Tuokart, nuleidus akis, trumpai atsakė Didonė:
„Baimės širdy neturėkite, teukrai, ir rūpesčio tokio.
Rytįdienu mūs netikra ir valstybės jaunumas mus verčia
Šitai daryti, ginkluotus sargus laikant prie sienų.

⁵⁶⁵ Kas enėjiečių genties negirdėjo ir Trojos nežino,
Žygių šauniųjų, vyrų ir gaisro nepaprasto karo?
Pūnų krūtinėse: nėr užkietėję širdys taip baisiai,
Taipgi ir Saulė žirgų nuo tiriečių miesto nelenkia.

Ar i Saturno laukus, į Hesperiją plačią keliausit,

⁵⁷⁰ Ar pas karalių Akestą, kur Eriko žemė ir kalnas,
Duosiu pagalbą ir išlydėsiu, aprūpinus viskuo.
Norit gyventi drauge su manim vienoj karalystėj, –
Miestas, štai statomas, – jūsų, laivus į krantą išvilkit.
Teukras, tirietis – visi bus lygūs be skirtumo jokio.

⁵⁷⁵ Kad taip karalius pats atsirastų, atneštas vėjo,
Jūsų Enėjas! Tuojuo nuo pajūrio liepsiu pasiųsti
Vyrus akylus, kad jie išieškotų Libiją visą,
Rasi klajoja, bangų atvartytas, kur girioj ar kaime”.

Šitokie žodžiai narsiam Achatui ir tėvui Enėjui

⁵⁸⁰ Pakelia dvasią, ir jie liepsnoja noru greičiausiai
Skraistę miglų nusimest. Į Enėją kreipias Achatas:
„Deivės sūnau! Kaip tau širdis patars pasielgti?
Baigėsi viskas gerai, laivynas grįžo ir vyrai.

Stinga tik vieno, kuris, į verpetą patekęs, nuskendo,

⁵⁸⁵ Patys regėjom. Viskas taip eina, kaip motina sakė”.

Žodžių nespėjo ištart, ir dengusi debesio skraistė

Plyšta ūmai pati ir giedram ore išgaruoja.

Stovi Enėjas skaistus, spinduliuos sidabrinuos paskendęs.

Veido grožiu ir pečiais kaip dievas: močia mieloji

⁵⁹⁰ Buvo jį garbiniais padabinus, žvilgsniui jo davus
Spindesį žvalų, o skruostus jaunystės raudoni nudažius.

Tokį žavumą įgudus ranka drambliakauliui duoda,
Marmurui Paro arba sidabru, padailintam auksu.

Jis į valdovę tuomet prabyla ir, niekam nelaukiant,

⁵⁹⁵ Sako jai šitai: „Štai ir kaltininkas, kurio reikalaujat,
Teukras Enėjas, gyvas iš Libijos jūros išėjęs.

O karaliene, viena baisiųjų Trojos nelaimių

Pasigailėjus! Tu mums, kiek gyvų paliko danajai,

Žemėj ir jūroj vargų nukamuotiems, netekusiems visko,

⁶⁰⁰ Prieglaudą duodi mieste ir namuos. Per menkos mūs jėgos
Deramą tau dėkingumą išreikšt, Didone, per menkos
Ir dardaniečių visų, išblaškytų po platų pasaulį.

Lai tau atlygins dievai, globoją žmones doruosius,
Jei teisingumas yra ir sąžinė, ginanti tiesą.

⁶⁰⁵ O, laimingieji laikai tesidžiaugia, tave išauginę!
Lygiai šlovė tėvams, tave pagimdžiusiems tokią!
Upės kol bėgs į marias, kol debesio juodas šešėlis
Šliauš viršūnėm kalnų, kol žvaigždės padangėj ganysis –
Tavo šlovė skambės visados ir vardas, ir žygiai.

⁶¹⁰ Kokis kraštas mane kur matytų“. Pasakė ir, stvėręs
Dešine Ilionėją, kaire apkabino Serestą.
Tuosyk kitus iš eilės – ir narsų Kloantą, ir Giją.
Baisiai apstulbo visa, kai jį išvydo, Didonė
Ir kai išgirdo visus vargus. Tuomet jos lūpos prabilo:

⁶¹⁵ „Kokis likimas tave per aibę pavojų taip veja,
Deivės sūnau? Ir kas į baisią pakrantę atvaro?
Ar tu Enėjas tasai, kurį dardaniečiui Anchisui
Frigijoj prie Simoento miela Venera pagimdė?
Teukras, kaip aš menu, iš gimtojo krašto išvytas,

⁶²⁰ Buvo atvykęs Sidonan ir prašė Belą pagalbos²¹,
Siekdamas sosto svetur. O mano gimdytojas Belas
Niokojo Kipro laukus ir kaip nugalėtojas valdė.
Taigi iš tų laikų man žinoma Trojos tvirtovė
Ir jos žuvinimas, pelasgų vadai ir vardas tavasis.

⁶²⁵ Teukrus ir priešas pats pagyrimais kėlė į dangų
Ir net didžiavosi kilęs iš seno teukrų kamieno.
Taigi į mūsų namus jūs drąsiai eikite, vyrai.
Blaškė likimas mane taip pat per daugį pavojų,
Kol pagaliau sustot ir kurtis leido šioj žemėj.

⁶³⁰ Mačiusi vargo pati, kitam pagelbėti mokaus“.
Šitai pasako ir tuoj į karališkus rūmus Enėją
Kviečia jeit ir skiria dievams dėkojimo auką.
Ir į pajūrį tuomet Enėjo vyrams pasiunčia
Dvidešimt jaučių gyvų ir šimtą šonais šeriuotais

⁶³⁵ Šiurpsančių kiaulių bei šimtą riebių ėriukų su močiom
Dovaną džiaugsmo dienos.
Išpuoštas rūmų vidus karališka prabanga žėri.
Menėse jų erdviose iškilmingą pokylį ruošia.
Kilimai darbo dailaus didingai purpuru spindi,

⁶⁴⁰ Lūžta stalai sidabru, o ant indų aukso gryniausio
Protėvių žygiai gražiai išrašyti, jų eilei nēr galo –
Visa, kas nuveikta vyrų nuo pat giminės įkūrimo.
Tuotarp Enėjas (visai nurimti jo širdžiai neleidžia
Tėviška meilė) eit į laivyną siunčia Achatą,

⁶⁴⁵ Viską Jului pranešt ir jį atvesti į miestą.
Mylinčio tėvo minty visuomet Askanijus pirmas.
Ką dar pavyko paimt iš degančios Trojos anuomet,
Liepia atnešt dovanų: siuvinėtą auksu apsiaustą,
Dangalą brangų kraštais, dabintais geltonu akantu

²¹ Salamino karaliaus Telamono sūnus, Ajako (graikų Ajanto) brolis Teukras grįžo iš Trojos po karo vienas. Brolį Ajaką buvo nužudęs Odisejas (Uliksas). Už tai, kad nekeršijo galvažudžiui, tėvas išvijo jį iš namų. Teukras nuvyko pas Sidono karalių Belą, kuris jam padėjo užimti Kiprą. Teukras ten įkūrė miestą ir pavadino gimtinės vardu – Salaminas.

650 (Vis tai argietės Elenos drabužiai, kuriuos iš Mikėnų,
 Pergaman švęst vykdama nedorų vestuvių, anuomet
 Buvo sau atsivežus kaip dovaną motinos Ledos);
 Taipgi tą skeptrą, kurį Hionė nešiojo kadaise,
 Didžio Priamo vyriausia duktė, ir perlų stambiuju
 655 Vėrinį gražų, ir deimantais puoštą aukso vainiką.
 Visko paimt dabar į laivus skubėjo Achatas.
 O Kiterietė širdy užmoja kitą gudrybę,
 Vylių kitokį: ateis Kupidonas Askanijaus vietoj,
 Veidą ir savo rūbus pakeitęs, ir, doviais valdovei
 660 Džiaugsmą padaręs, uždegs ugnimi paslaptinę jos širdį.
 Bijo Venera klastingų namų, dviliežuvių tiriečių²²,
 Graužia Junonė žiauri ir sielvartai, naktį subėgę.
 Taigi ji kreipias į greitasparnį Amorą ir sako:
 „Mano jėga tu, sūnau, ir vienintelė mano galybė,
 665 Tau ir tėvo strėlė, Tifoėją tvojusi, niekis.
 Tavo pagalbos šaukiuos ir tavo dievystę maldauju.
 Viskas juk žinoma tau, jog tavo brolių Enėją
 Blaško po vandenynus plačius įširdus Junonė.
 Mano skausmas dėl jo ir tau skaudėjo ne kartą.
 670 Dartės jam žodžiais saldžiais kaip bičiulė fenikė Didonė
 Laiką gaišina. Baisu, kur kreipia vaišes Junonė:
 Kryžkelėj jo lemiamoj sudėjusi rankų nesėdi.
 Aš ketinu dėl to paimt karalienę gudrybe,
 Visą apsiautus liepsna, kad dievybė kita nepaveiktų
 675 Ir kad ją meilė, kaip mano didi, prie Enėjo pririštų.
 Ką tau reikės daryt, pasakysiu visa, klausyki.
 Šaukiamas tėvo brangaus, karališko kraujo berniukas,
 Rūpestis mano širdies, į miestą rengiasi eiti
 Su dovanom, ką paliko vanduo ir deganti Troja.
 680 Jį apmarinus miegu, į aukštą Kiterą nunešiu
 Ir ant Idalijo kalno šventovėj savo paslėpsiu,
 Kad nežinotų klastos ir mums nestotų ant kelio.
 Išvaizda jo prisidenki gudriai tu vieną šią naktį
 Ir, berniukas patsai, visur vaidinki berniuką,
 685 Kad kai paėmus glėbin pradės myluoti Didonė,
 Vaišių smagių metu, be rūpesčio liejantis vynui,
 Kai ji tave glamonės, bučiniiais apibėrusi visą, –
 Kad tu galėtum jai ugnį įžiebtį ir meile apduoti“.
 Noriai klauso Amoras mielos gimdytojos žodžių,
 690 Meta į šalį sparnus ir žengia džiaugsmingai kaip Julas.
 O šiam kūną miegu ūmai užlieja Venera,
 Paima meiliai glėbin ir ant Idalijo aukšto
 Neša jį alkan savan. O ten gardžiakvapis mairūnas
 Paslepia vaiką žieduos ir lapų žaliųjų šešėliuos,
 695 Klauso motinos žodžio ir eina linksmi Kupidonas
 Ten, kur jį veda Achatas, ir dovanas neša tiriečiams.

²² Namų klastingumą įrodė Pigmalionas. Pūnų dvideidiškumas Romoje buvo virtęs priežodžiu. *Perfidia plus quam Punica* (klastingumas, didesnis nei pūnų) – sako Livijus, charakterizuodamas Hanibalą (XXI, 4, 9).

Šliejos į aukso guolį valdovė, kai jiedu jėjo,
Vietą visų vidury užėmusi menėj prie stalo.
Tuosyk įeina tėvas Enėjas ir Trojos herojai
700 Ir įsitaiso visi ant minkštų purpurinių paklotų.
Rankoms vandens paduoda tarnai ir rankšluosčius plonus
Nukirpto pūko, ir duoną deda su lėkštėm pintinėm.
Dešimtys penkios tarnaičių virtuvėj, jų darbas žiūrėti,
Valgiai kad būtų visi, ir ugnį kurstyt penatams.
705 Šimtas tarnų ir tarnaičių kitų, su anom vienamečių,
Vaišėm nukrauna stalus ir stato po taurę kas svečiui.
Lygiai tiriečių nemaža peržengė slenkstį vaišingą.
Prašė prigulti ir juos ant guolių, margai išrašytų.
Gėris Enėjo dailiom dovanom, neatsižavi Julu,
710 Degančiais dievo skruostais ir kalba, sugalvota iš anksto,
Žiūri apsiausto, skraistės margos su raudonu akantu.
O labiausiai jinai, pasmerktoji pražūčiai baisiai
Vargšė fenikė, akių atitraukti negali nei sočiai
Atsižiūrėti: ją vaikas vilioja ir dovanos visos.
715 O tas, pabuvęs Enėjo glėby, pakybojęs ant kaklo,
Kai tik tariamo tėvo pasotino meilę apgautą,
Prašosi pas karalienę. O ji akim įsisiurbia
Ir prie širdies prisispaudus myluoja: nežino Didonė,
Kokis dievas jai vargšei ant kelių. O tas, nepamiršęs,
720 Ką Akidalija, močia jo, sakė, iš lėto Sichėją
Stumia laukan iš širdies ir nori gyvą jo vietoj
Meilę įžiebtį seniai laisvos karalienės krūtinėj.
O kai nukraustė stalus, didiesiems pietums pasibaigus,
Stato pūstus ąsočius ir vyną puošia vainikais.
725 Rūmuos triukšminga visur, jų erdvios svetainės ir menės
Skardi visokiais balsais. Nuo lubų auksuotų nukarę,
Dega žibintai, ir tamsią naktį liepsnos nuveikia.
Tuosyk valdovė paprašė taurės, akmenim padabintos
(Belas gėrė iš jos ir kiti karaliai po Belo),
730 Ir ją vyno pripylė. Tylu pasidarė svetainėj.
„Tėve Jupiteri, kurs pakeleivį ir svečių globoji,
Leiski, kad būtų smagi ši diena tiriečiams ir teukrams,
Mūsų svečiams, kad ją vaikų vaikai atsimintų.
Bakchai, linksmumo davėjau, ir tu, Junone, padėki,
735 O jūs, tiriečiai mieli, atverkit širdis šiai šventei“.
Tarė ir garbei dievų iš taurės nuliejo ant stalo.
Auką nuliejus, pati ją palietė lūpų krašteliais.
Bitijui davė tuomet išgerti, tas ėmęs be žodžio
Gėrė putojančią taurę ir išlenkė visą lig dugno.
740 Po jo didžiūnai kiti. Ilgaplaukis Ijopas tuo tarpu
Skambina kanklėm auksinėm, išmokytas didžio Atlanto
Dainius dainuoja, kaip rieda mėnulis ir saulė aptemsta.
Kaip atsirado žmogus ir galvijai, griaustiniai ir lietūs,

Apie Arktūrą, šlapias Hiades ir abejus Jaučius²³,
745 Ko taip skubinas saulė greičiau nusileist Okeanan,
Žiemiai atėjus, ir kokios kliūtys, kad naktys vėluoja.
Ploja tiriečiai nesyk, nuo jų nesilieka trojėnai.
Ir nelaiminga Didonė, kalbos negalėdama baigti,
Naktį leidžia smagiai, o meilė jai siurbias į širdį.
750 Apie Priamą norėjo žinot, apie Hektorą klausė
Ir apie sūnų Aušros, su kokiais šarvais jis atvyko,
Kaip atrodė žirgai Diomedo, koks buvo Achilas.
„O dar geriau nuo pradžios, svety, mums papasakok viską, –
Tarė, – apie danajų klastas ir jūsų nelaimės,
755 Ir kur tu klaidžiojai pats. Septinta jau vasara eina,
Kai pasileidai klajot žemynais ir mariom audringom“.

ANTRA GIESMĖ

Trojos žuvimas

Tilo nutilo visi, ir žvilgsniai nukrypo į svečią.
Tėvas Enėjas tuomet nuo aukšto guolio prabilo:
„Man, valdove, liepi neapsakomą skausmą atnaujini.
Kaip apgailėtina mūsų karalystę ir Trojos galybę
5 Kitkart išgriovė danajai (aš pats tas baisybės regėjau
Ir jų dalyvis buvau) – kas be ašarų šiandien galėtų
Iš mirmidonų, dolopų ar kieto Ulikso kareivių
Pasakot įvykį tokį? Naktis aprasojus padangėm
Baigia nuslinkti, ir blėstančios žvaigždės kviečia į guolį.
10 Betgi jei nori dabar tu mūsų vargus sužinoti
Ir paklausti trumpai, kuo baigėsi Trojos nelaimės,
Nors man širdžiai šiurpu tai minėti, skausmo ji vengia,
Leiskit pradėt. – Pavargę nuo karo ir smūgių likimo,
Stato danajų vadai, tiek metų veltui praleidę,
15 Arklį kaip kalną didžiulį, gudrybės dieviškos gavę
Sau iš Paladės, ir eglės lentom jo šonus iškloja.
Esą tai įžadas už sugrįžimą, sklinda toks gandas.
Burtais parinkę, arkly tarp sienų aklų susodina
Būrį žymių karžygių, o kiek liko pilve jo didžiuliam
20 Vietos laisvos, prigrūda gerai ginkluotų kareivių.
Priešais Tenedas matyt, sala, pagarsėjus nuo amžių,
Skendėjus turtuos kadais, kol Priamas ten viešpatavo,
Šiandien vien įlanka, laivui įplaukt pavojinga, belikus.
Jie, nusiyrę salon, krante apleistam apsistoja,
25 Mes pagalvojome – bėga ir plauks į Mikėnus pavėjui.
Taigi Troja visa atsigauna iš liūdesio ilgo.
Atveriam drąsiai vartus, smagu į pajūrį nueiti
Ir apžiūrėti vietas, kur buvo dorėnų stovyklos.
Šičia dolopų būriai, čia Achilo nuožmaus palapinė,

²³ Didžiųjų ir Mažųjų Grįžulo Ratų žvaigždynus. Juos romėnai vaizdavosi kaip jaučius kūlėjus (*septem triones* – septyni jaučiai kūlėjai).

30 Šičia laivyno vieta, čia rungėsi voros ne kartą.
Stebina mus dovana lemtinga mergelei Minervai,
Stebimės arklio dydžiu. Nelaukęs nieko, Timetas
Liepia į miestą jį vilkt ir ten pilyje pastatyti.
Gal čia slypėjo klasta, o gal Trojai taip buvo žadėta.

35 Kapis tačiau ir kiti, blaiviau mokėję galvoti,
Pataria sąstus danajų, įtartiną dovaną tokią,
Mesti į jūrą tuojau, liepsnas pakišus sudegint
Arba jo šoną pragręžt ir, kas viduje, pažiūrėti.
Pameta galvą minia ir į priešingas nuomones skyļa.

40 Lydimas pulko žmonių, į priekį visų prasiskverbęs,
Laokoontas antai nuo tvirtovės bėga uždusęs,
Šaukdams iš tolo: „Koks pamišimas, vargšai trojėnai!
Tikite, priešai pabėgo, ir manot – bus be apgaulių
Dovanos kokios danajų? Taip jūs pažįstat Ulikšą?

45 Gal šioj medžio pily sulindę slepias achivai,
Gal jie mūrams paimt pastatė prietaisą tokį:
Iš jo galės žvalgyti namus ir sliuogti į miestą,
O gal kitokia klasta. Netikėkite arkliu, trojėnai!
Šis ten ar tas, aš danajų bijau, ir dovaną duotas“.

50 Šitai pasakęs, jėgų negailėdamas, ietį galingą
Arkliui paleido į šoną ir papilvę, skiausčiai sunertą.
Ta suvirpėjo, giliai įsmigus, o pilvo tuštymė
Sugaudė aidu gūdžiu ir dusliai sudundėjo nuo smūgio.
Jei ne dievų lemtis, ne proto toks aptemimas,

55 Būtų privertęs jisai prakirst argoliečių slėptuvę.
Troja ir kuorai Priamo pilies ir šiandien stovėtų.
Piemenys teukrų tuotarp kažkokį žmogų sulaiko
Ir pas karalių, rankas surišę už nugaros, veda.
Triukšmas girdėti toli. Jis tyčia priešais užėjo

60 Ir, kad pasiektų, ko siekia, – kad Troją atvertų achivams,
Sukaupė drąsą širdy ir buvo bet kam pasiryžęs –
Arba įvykdyti vylių, ar mirčiai žvelgti į veidą.
Jo pamatyt iš visur suplūsta Trojos jaunimas,
Grūdasi vienas per kitą ir stengias įskaudint belaisvį.

65 Štai, karaliene, danajų klasta, iš nedorėlio vieno
Spręski apie visus.
Jis, atsiradęs minios vidury, nusigandęs, bejėgis
Perbėgo bailiai akim sustojusį pulką frigų
Ir suvaitojo: „Kokia pasauly žemė ar jūra

70 Gali priglausti mane? Kur dėtis dabar nelaimingam,
Kai tarp danajų nėra man vietos, o čia kaip ant priešo
Dardano sunūs įnirtę bausmės kruvinos reikalauja“.
Nuo jo skundo atlyžta mūs narsas ir visos patyčios
Greitai praeina. Prašom sakyti, kokio jis kraujo,

75 Ko jam čia reikia ir kuo pasikliaudamas davės nelaisvėn.
Baimė praeina bemat, ir jis atsakydamas taria:
„Visą teisybę tau pasakysiu, tebūna, kas nori,
Ir nesiginysiu, karaliau, – esu argolietis kilimo.
Tai bus svarbiausia, ir nors nelaimingą likimas padarė

80 Šiandien Sinoną, bet jo melagiu nepavers, nelabasis.
Galbūt iš lūpų žmonių bus tavo ausį pasiekęs
Vardas garsus ir didi šlovė Palamedo Belido²⁴,
Kaip jį pelasgai, tyčia apkaltinę kaip išdaviką,
Nusmerkė, niekuo nekaltą, nes buvo priešingas karui,
85 Ir nudaigojo, o nūn, į kapą nuvarę, jo gailis...
Jam padėjėju mane, kaip draugą ir giminaitį,
Pasiuntė vargšas tėvas, visai jaunutį, į karą.
Kol Palamedas gyveno ir daug karalių taryboj
Svėrė jo žodis, tai aš ir vardą, ir garbę nemažą
90 Tuosyk turėjau. Bet kai per klastingo Ulikso pavydą
(Puikiai tą žino visi) jis šviesų pasaulį paliko,
Juodos dienos atėjo, vilkau jas prislėgtas ir liūdnas.
Apmaudu virė širdis dėl nekalto draugo žuvimo,
Bet netylėjau, kvailys, ir, jei pasitaikytų proga,
95 Jei nugalėtoju grįžčiau gyvas į Argus gimtuosius,
Kerštą prisiekiau ir tuo užsitraukiau baisią rūstybę.
Čia ir atgriuvo vargai. Be perstojo ėmė Uliksas
Nusikaltimų naujų man išrasti, gaudus pramanytus
Leido per žmones ir, jausdamos kaltas, griebėsi ginklo.
100 Ir nenurimo jis tolei, kol su Kalenamo pagalba...
Betgi kam pasakot veltui jums neįdomų dalyką,
Kam jus gaišint ilgiau? Jei visi jums lygūs achivai,
Jeigu to teismui gana – negaiški vykdyti bausmę.
Jos Itakietis geidauja, ją brangiai pirktų Atridai“.
105 Tuosyk teiraujamės jau ir smulkiai klausiamo visko,
Niekad niekšybių tokių ir pelasgų klastos nepatyrę.
Krūpčioja tas ir, melą gudriai pramanydamas, kalba:
„Daugelį kartų danajai norėjo Troją palikti,
Rengėsi trauktis ir bėgt, nuo ilgo karo pavargę.
110 O! Kad tai būtų padarę! Daug sykių kelią pastojo
Jūroje kilusi audra, ir Austras atbaidė nuo žygio.
Ypač gi trankė griausmai ir stūgavo vėtra padangėj,
Kai atsistojo arklys, sukaltas iš rąstų klevinių.
Mes Euripilą suglumę į Febo orakulą siunčiam,
115 Ir jis iš dievo šventovės atsakymą atneša baisy:
„Kraujas mergaitės jaunos ir gyvybė vėjus numaldė
Tuosyk, danajai, kai prieš Ilioną kilot į žygį²⁵:
Kraujas grįžimą turės išmaldaut, argoliečio gyvybės
Auką sudėjus“. Kai ausį žmonių naujiena pasiekė,
120 Apmirė širdys visų, per smegenis kaulų giliausias
Perbėgo šiurpas: ką rinko Apolonas, kam skiria likimas.
O Irakietis triukšmingai ir drąsiai žynį Kalchantą
Tempia minios priešakin ir liepia sakyti, ką liečia
Dievo sprendimas. Ne vienas kruvinus kėsulus klastūno

²⁴ Odisėjas nenorėjo eiti į karą ir apsimetė bepročiu. Klastą išaiškino Egipto karaliaus Belo vaikai Palamedas: ariančiam Odisėjui į vagą paguldė sūnų Telemachą. Odisėjas ant sūnaus jaučių nevarė. Keršydamas jis Palamedą apkaltino išdavyste, padėjęs jo palapinėje pinigų, kuriuos šiam esą atsiuntęs Priamas. Palamedas buvo užmuštas akmenimis.

²⁵ Kalbama apie Higenijos aukojimą Aulidės uoste. Kad ją išgelbėjo Diana, Sinonas tyčia nutyli. Vėjai buvo laikomi dievais, todėl jiems aukodavo aukas.

125 Man pranašavo ir tyliai laukė, kuo visa tai baigsis.
Dešimt dienų, kad nereiktų sakyti, slepia Kalchantas,
Vardo nenori išstart ir mirčiai žmogaus atiduoti.
Tik Itakiečio rūščių, grūmojančių žodžių prispirtas,
Atveria burną ir aukurui skiria mane, kaip žadėjęs.

130 Pritarė žyniui visi, ant vieno galvos nelaimingos
Davę sugriūti nelaimei, kurios kiekvienas bijojo.
Štai ir baisioji diena, aukoti man paruošta viskas –
Galvai balti kaspiniai, druska ir miltai miežiniai²⁶.
Nuo giltinės, nesiginsiu, pabėgau, pančius nutraukęs,

135 Ir dumblinam ežere tarp nendrių tūnojau per naktį.
Laukiau, kol rytą pakels bures, jei kartais jas keltų.
Šiandien vilties nebėra pamatyti savo tėvynę,
Mielus mažus vaikus ir seną, mylimą tėvą.
Kartais gali nubaust juos vietoj manęs, kad pabėgau,

140 Ir jų, vargšų, mirtim nuplauti mano kaltybę.
Taigi vardan dievų, galybės, ginančios tiesą,
Dėl teisingumo, kuris neišniekintas liko pasauly,
Aš maldauju – varguos ir nelaimėję parodyki širdį,
Pasigailėk žmogaus, kurs kenčia niekuo nekaltas”.

145 Ašarų jo pasigailint ir jam dovanojam gyvybę.
Pats valdovas Priamas įsako veržiančius pančius
Vyrui nuo rankų nuimt ir draugiškais žodžiais prabyla:
„Kad ir kas būtum, grajus paliktuosius šiandien užmirški,
Busi mums savas, tik man sakyki teisybę, ko klausiu:

150 Kam jie milžiną arklį pastatė, kas sugalvojo
Ir ką jis reiškia: įžadas kokis ar karo pabūklas?”
Baigė Priamas, o tas su pelasgų klasta ir gudrybe
Kelias dangų rankas, iš pančių paleistas, ir šaukia:
„Jūs, amžinieji žibintai, jūsų skaisčioji galybe,

155 Jūs, aukurai ir peiliai baisieji, kurių aš išsvengiau,
Raiščiai dievų, kuriuos kaip auka jau ryšėjau, – girdėkit:
Grajų teises šventas valia man minti po kojų,
Vyrų valia nekęst ir visa kelti į šviesą,
Jeigu ką slepia, – nebėr nei įstatymų man, nei tėvynės.

160 Tu pažadų savų nepamiršk, išgelbėta Troja,
Žodį tesėk, jei tiesą kalbu, ir atlyginsiu gausiai, –
Lūkesčiai grajų ir viltys pradėtą karą laimėti
Rėmės Paladės pagalba. Tačiau kai bedievis Tididas
Ir nedorų darbų pramanytojas pirmas Uliksas

165 Ryžos lemtingą statulą deivės nuplėšt nuo šventyklos,
Trojon įšliaužę, ir, sargus pilies aukštosios užmušę,
Atvaizdą šventą pagrobė ir rankom, kraujais aptaškytom,
Drįso paliest ir suteršti kaspinus deivės skaisčiosios²⁷, –
Nuo tos dienos danajų viltis it pavasario upė

²⁶ Ant aukojamojo gyvulio galvos būdavo užberama druskos ir rupių miežinių miltų. Baltomis vilnonėmis juostomis ryšėdavo žyniai, jomis papuošdavo ir aukų galvas.

²⁷ Karą laimėti graikai tikėjosi, padedami Paladės Atėnės. Tačiau Diomedas ir Odisejas deivę užrūstino. Žinodami padavimą, kad Trojos nebūsią galima paimti, kol Paladės statula stovėsianti jos pilies bokšte, jiedu slapta prišliaužė, užmušė šventovės sargus ir pagrobė statulą.

170 Ėmė atslūgti, galia jų palūžo, nusigręžė deivė.
 Ir kuo aiškiausiais ženklais Tritonija mums tai parodė.
 Statulą parnešė jie į stovyklą – ir ėmė žarijom
 Išpūstos akys žerėt, ir sūrios prakaito srovės
 Sruvo per kūną, o deivė (jei kitas sakys – netikėsi)

175 Triskart pašoko, laikydama skydą ir virpančią ietį.
 Tuosyk Kalchantas paskelbia: reikia mums plaukti per jūrą.
 Pergamo aukšto išgriaut argoliečių ginklai negalį,
 Kolei parvyksią į Argus geresnio ženklo išmelsti
 Ir sugrąžinsią Paladės paveikslą, kurį pasiėmę
 Ir lenktasnapiais laivais su savim išgabenę už jūrų²⁸.

180 Kad į gimtuosius Mikėnus jie šiandien leidosi plaukti –
 Ieško malonės dievų, ruošdamiesi į karą, ir veikiai
 Grįš į jūs krantą atgal: taip aiškina ženklus Kalchantas.
 Vietoj Paladės paveikslo, supratę, kaip deivę užgavo,
 Arklių jai šitą pastatė, kad nuodėmę liūdną atpirktų.

185 Liepė Kalchantas sunert iš rąstų stiprių, ažuolinių,
 Ir padaryti jį platų ir aukštą, lig pačiai padangei,
 Kad negalėtų praeit pro vartus, neįlįstų į miestą
 Ir nesugrįžtų trojėnams deivės globa ir malonė.
 Jeigu jūs rankos išniekins Minervos dovaną šventą,

190 Tuosyk baisi prapultis (tenukreipia dievai pranašystę
 Prieš jį patį!) užgrius karalystę Priamo ir teukrus.
 O jei jūsų ranka paėmus įtrauks jį tvirtovėn –
 Azija tuokart pati pakils į žygį prieš seną
 Miestą Pelopo²⁹, ir mūsų vaikų likimas bus liūdnas“.

195 Taip mes patekom į pinkles. Gudraus, klastingo Sinono
 Žodžiais šventai patikėjom, ir ašarų dengiamas vylus
 Paėmė Dardano sūnus, kurių narsusis Tididas
 Nei larisietis Achilas nestengė niekaip įveikti,
 Tūkstančiu plaukę laivų ir dešimt metų kariavę.
 O štai dar kitas didesnis ir daug šiurpesnis dalykas

200 Vyksta prieš vargšų akis, ir širdys miršta iš baimės.
 Laokoontas, Neptūno žyniu mums burto paskirtas³⁰,
 Jautį didžiulį pjovė prie iškilmių aukuro švento.
 Regim, dvi milžinės angys, raitydamos vingiais iš lėto
 (Šiurpas nupurto atminus), nuo Tenedo jūron įsliuogę,

205 Plaukia tylia gelme ir skuba į mūsų pakrantę.
 Priešais bangas atstatytos krūtinės ir karčiai kraujuoti
 Kyšo viršum vandens, o užpakal keteros ilgos
 Iriasi greitai link mūsų, vingiuodamos kilpom į šonus.
 Jūra putota sušniokščia, ir angys sliuogia į krantą.

²⁸ Graikams priskiriamas senas romėnų paprotys. Kaip kiekvieną viešojo gyvenimo aktą, taip ir karo žygį romėnai pradėdavo auspicijomis – sėkmės spėjimu iš paukščių skridimo, lesimo ir kitų ženklų. Jei žygis nesisekdavo ar būdavo pastebėta bloga lemiančių ženklų, karo vadas turėdavo grįžti į Romą ir auspicijas pakartoti. Sinonas tvirtina, kad graikai išvykę tėvynėn permaldauti deivės, o kol grįždami parvešią išvogtąją jos statulą, laikinai pastatę medinį arklį, kad deivė taip baisiai nerūstautų: kur bus arklys, ten ir jos malonė.

²⁹ Kalbama apie karą, kurį trojėnų palikuonys iš gimtųjų Azijos pakrančių turės pradėti prieš Graikiją.

³⁰ Jo žuvimą vaizduoja garsioji Rodo skulptorių Agesandro, Polidoro ir Atenodoro marmurinė statula (Laokoontą ir jo sūnus smaugia angys), surasta 1506 metais ir esanti Vatikano muziejuje. Ji paskatino vokiečių rašytoją ir meno teoretiką G. E. Lesingą parašyti studiją „Laokoontas“ (1766), aiškinančią poezijos ir dailės santykius.

- ²¹⁰ Akys, pasruvę krauju, žėruoja kaip degančios anglis,
Tuotarp jų šnypščiančias žiotis virpėdami laižo liežuviai.
Mes tik išbąlam visi ir sprunkam į šalį. Jos puola
Vargšą Laokoontą ir tuoj viena ir antroji
Pastveria sūnus abu, suspaudžia, kilpom aprietę,
²¹⁵ Ir nelaimingus kūnus kandžioja, seilėm aplieję.
Tuosyk pašokusį gelbėt su ietim rankoj jį patį
Griebia iš karto abi ir galingais žiedais surakina.
Dukart žvynuoti lankai per liemenį jo apsirango
Dukart apriečia kaklą, ir galvos iškyla į viršų
²²⁰ Tuotarp jis rankom mazgus, jį veržiančius, plėšia, kiek gali,
Seilėm nuodingom aplietas, su permerktais raiščiais šventaisiais, –
Riksmas jo veria šurpu ir siekia aukštus žvaigždynus.
Lygiai taip sužeistas jautis, pabėgęs nuo aukuro, baubia
Ir sau iš sprando išpurto gerai neįkirstą kirvį.
²²⁵ Tuosyk abu slibinai iš lėto šliaužia šventovėn
Ir, įropoję į aukštą rūsčios Tritonijos pilį,
Slepias prie deivės kojų po skrituliu gaubtojo skydo³¹.
Drebančias širdis tuomet supurto išgąstis naujas.
Šaukia, klegena visi – teisingą atpildą gavęs
²³⁰ Laokoontas, kurs drįso šventąjį arklį išniekinti
Ir nusikalto, ietį nešvarią suvaręs į šoną.
Tad reikalauja ir šaukia, kad, arklį įvedęs į pilį,
Deivę maldautų malonės.
Mūrus aukštuosius pralaužiam ir atveriant kelią į miestą.
²³⁵ Stveriasi darbo visi. Kad arklį galėtų patraukti,
Deda po juo ratukus, ant kaklo jam užkabinę
Virvę lininę. Žengia į miestą lemtingas pabūklas,
Ginklų prikrautas. Vaikai ir skaisčios mergaitės aplinkui
Giesmę užgieda ir džiaugiasi, virvę ranka palytėję.
²⁴⁰ Slenka į priekį arklys ir šliaužia grėsmingai pro mūrus.
O tėvyne! O būste dievų Ilione ir teukrų
Žygių išgarsintas mieste! Ketvertą sykių ant slenksčio
Vartuos sustojo³², ir ketvertą sykių ginklai sužvango.
Betgi mes nieko nežiūrim, apakinti įniršio, stveriam
²⁴⁵ Ir tą lemtingą baidyklę pily šventojoj pastatom.
Lūpas atvėrė Kasandra ir baisią ateitį sakė,
Bet Apolonas neleido, kad ja tikėtų trojėnai.
Tuotarp mes, vargšai, kuriems diena paskutinė jau buvo,
Trojos dievų šventyklas gražiai žalumynais papuošiam.
²⁵⁰ Sukas tuo tarpu dangus, ir Naktis, pakilus iš marių,
Storu šešėliu apkloja žemę ir skliautą žvaigždėtą.
Ir mirmidonų klastas. Namu išsiskirstę, nutilo
Teukrai, ir miegas saldus užliejo nuvargusius kūnus.
Argo voros tuomet, laivus išrikiavę į žygį,
²⁵⁵ Drąsiai nuo Tenedo leidžias globoj mėnesienos tyliosios
Vėlei į mūsų krantus, ir kai vadovaujantis laivas

³¹ Be Paladijo (statulos, kurią pagrobė Odisejas), šventovėje būta ir kito atvaizdo: deivės su skydu prie kojų. Paladė globoja Laokoontą nubaudusias angis. Taigi arklį būtinai reikia traukti į miestą.

³² Užkliūti žengiant per slenkstį buvo blogas ženklas.

Ugnį iškėlė, Sinonas, dievų sprendimu užgaulingu
Gyvas išlikęs, arkly uždarytiems danajams pušinį
Skląstį atšauna vogčiom. Arklys atsidaręs išleidžia
²⁶⁰ Vyrus laukan. Linksmi iš pastato dykavidurio
Kopia herojai: Tesandras, Stenelas, kietširdis Ulikas,
Sliuogia po vieną nuleista virve Akamantas, Toantas,
Neoptolemas, Pelido sūnus, Machaonas, pats pirmas,
Ir Menelajas, galop statytojas arklio Epėjas.
²⁶⁵ Jie įsiveržia į miestą, palaidotą miego ir vyno,
Nukerta galvas sargams, vartus plačiai atidaro
Ir, kaip žadėjo, savuosius įleidę, prie jų prisijungia.
 Buvo tas metas, kai miegas pirmasis nuvargusius žmones
 Apima ir nuo dievų dovanos saldžiai apsvaigina.
²⁷⁰ Vos tik sudėjau akis, sapne pasirodo kaip gyvas
Hektoras, baisiai nuliūdęs, ir gaudžiai ašarom plūsta,
Velkamas poros žirgų, kaip tuomet, pajuodęs nuo dulkių,
Kruvinas visas, per kojas sutinusias pervertas diržas.
Varge tu mano, koks buvo! Kaip baisiai skyrės nuo tojo
²⁷⁵ Hektoro, kurs pargrįžo, Achilo šarvais pasipuošęs
Ar į danajų laivus liepsnojančią ugnį įmetęs!
Nūn suvelta barzda, garbiniai sustirę nuo kraujo,
Visas aptekęs žaizdom, gautom be skaičiaus, kai vilko
Jį apie mūrus gimtus. Ir pats ašarodamas, rodos,
²⁸⁰ Pirmas kreipiuosi į jį, pratardamas žodį gaudingą:
„O Dardanijos saule, viltie vienintele teukrų!
Kokios kliūtys tave suturėjo? Iš kokio nūn krašto,
Hektorai mielas, grįžai, kad po tavo vyrų žuvimo,
Po tūleriopų žmonių ir miesto nelaimių pailsę,
²⁸⁵ Tokį regim tave? Kas drįso tau skruostus šviesuosius
Taip nepelnytai suteršti? Ir žaizdos iš kur atsirado?“
Jis negaišina ir man neatsako į klausimą tuščią,
Bet, iš širdies gelmių atsidusęs, vaitodamas taria:
„Gelbėkis, deivės sūnau, iš plieskiančio gaisro ir bėki.
²⁹⁰ Priešo rankose murai, jau griūva Troja nuo kalno.
Gimtajai žemei aukų negailėjom. Jei Pergamą būtų
Lemta apginti, tai ši dešinė jį būtų apgynus.
Tau šventenybes ir savo dievus nūn paveda Troja,
Juos likimo draugais pasiimk, jiems miesto ieškoki,
²⁹⁵ Kol, išklajojęs marias, pastatysi didingą ir garsų“.
Šitai pasakęs, Vestą globėją, kaspinę baltą
Ir jos amžiną ugnį išneša pats iš šventovės.
 Raudos tuomet plačiai prasiveržia ir aidi per miestą,
 Ir nors tėvo Anchiso namai, nuošaliai prisiglaudę,
³⁰⁰ Medžių paunksmėj stovėjo, aiškiau ir aiškiau prasiskverbia
Triukšmas lig mūsų, ir ginklų žvangėjimas eina per širdį.
Staigiai pašoku iš miego ir tekinas puolu ant stogo,
Patį kraigą pasiekiu ir, klausą įtempęs, sustoju.
Taip, kai liežuviai liepsnų, vejami pašėlusio vėjo,
³⁰⁵ Plaikstosi plotais javų ar upė kalnų išsiliejus
Verčia dirvas su pasėliais vešliais, kur jaučiai užvargo,

Neša išrovus medžius, – piemuo, girdėdamas užmą,
Stovi nustebeš viršūnėj uolos ir negali suprasti.
Tuosyk teisybė išaina aikštėn ir danajų suktybė
³¹⁰ Man paaiškėja. – Ilgiau neatlaikė ugnies ir įgriuvo
Mūs Deifobo namai dideli, liepsnoja kaimynas
Ukalegontas, Sigėjo įlanką gaisras nuplieskia.
Skardi aplink ir vyrų šauksmai, ir tralios trimitų.
Ginklų suglumęs griebiuos, visai negalvodamas, kam jie,
³¹⁵ Vienu tik noru liepsnoju – kovoti ir, vyrus sutelkus,
Bėgti į pilį greičiau. Rūstybė ir narsas sumaišo
Protą, ir lenda mintis: kovoj garbinga numirti.
Atskuba Pantas, matau, nuo ginklo achivų pasprukęs,
Pantas, Otrio sūnus, Apolono žynys Ilione,
³²⁰ Rankom paėmęs dievus nugalėtus ir šventenybes,
Veda sūnaitį ir bėga artyn prie mūsų paklaikęs.
„Kas gi bus, Pantai, dabar? Kokia tvirtovė mus saugos?“ –
Vos aš tariau, kai jis vaitodamas šitaip atsakė:
„Trojai baisioji diena ir metas žadėtas atėjo.
³²⁵ Jau po trojėnų, po Iliono ir po užtarnautos
Teukrų šlovės! Piktasis Jupiteris viską į Argus
Perkėlė. Troja ugnį, mieste viešpatauja danajai.
Tas aukštakojis arklys, pily pastatytas, išleido
Vyrus ginkluotus. Džiaugsmu nesitverdama, ugnį Sinonas
³³⁰ Mėto po stogus. Vieni pro plačiuosius vartus tebeplūsta,
Tūkstančiai tie, kur atvyko kadais iš galingų Mikėnų.
Sankryžas gatvių užtvindė kiti ir, ietis atstatę.
Kelią užkirto: eilė geležinė blizgančių durklų
Stovi, žudyt paruošta. Sargai, budėję prie vartų.
³³⁵ Bando priešą atremt ir akiai dar stoja į kovą“.
Aš, Otriado kalbos ir valios dievų pastūmėtas.
Šoku ugnin, kur verda kova, kur erinijos rūščios,
Kur žvangesys girdėt, kur dangų drebina riksmas.
Dedas Rifėjas prie mūs, ginklu pagarsėjęs Epitas,
³⁴⁰ Šviečiant mėnuliui atklydę, netrukus Hipanis ir Dimas.
Mūsų papildė eiles taip pat Migdonidas Korebas,
Jaunas karys. Tomis dienomis jis buvo kaip tyčia
Trojon atvykęs, patrauktas beprotiškos meilės Kasandrai,
Ir kaip žentas ėjo pagalbon Priamui ir frigams.
³⁴⁵ O nelaimingas! Jisai įkvėptos sužadėtinės balso
Nebegirdėjo.
Kai pamačiau, kad jie kaip vienas veržias į kovą,
Pratariau taip: „Jaunieji kariai! Liepsnojančios veltui
Širdys! Jei jūs tikrai nusprendėt eiti su vyru,
³⁵⁰ Kurs pasiryžęs jau viskam – regite, laimė ką žada:
Aukurus savo palikę, dievai iš šventovių pabėgo,
Mūs karalystę globoję lig šiol. Jūs bėgate gelbėt
Degančio miesto, tad pulkim kovon ir mirkime drąsiai!
Nesitikėt išeities – viena išeitis nugalėtiems“.
³⁵⁵ Vyrų širdy padidėjo drąsa. Kaip naktį miglotą
Plėšrūs vilkai staugdami, nes badas verčia prakeiktas

Bėgti užmerkus akis, o guolyje likę vilkiūkščiai
Laukia sausais nasrais, – taip drąsiai pro ietis, pro priešus
Einam sutikti mirties, ir tiesiai viduriu miesto

³⁶⁰ Veda mus kelias, juoda gi naktis apgaubia šešėliais.
Kas apsakys tos nakties žiaurumus, žudynių baisybę,
Ašarų kas tiek turės kančioms ir vargui apverkti?
Miestas griūva senasis, plačiai viešpatavęs tiek amžių,
Priverstos gatvės visur beginklių gyventojų kūnų,

³⁶⁵ Krūvos jų guli namuos, ir dievų šventovėse pilna.
Netgi ne teukrai vieni krauju kaltybę mazgoja:
Ir nugalėtų širdin narsumas grįžta ne kartą,
Ir nugalėtojai krinta. Visur vien veriančios širdj
Raudos, visur šiurpulys ir mirties reginiai neregėti.

³⁷⁰ Štai Androgėjas pats pirmas, lydimas pulko danajų,
Mums pasimaišo ant kelio ir, vyrų gerai nepažinęs,
Laiko per klaidą savais ir kalbina draugiškais žodžiais:
„Jūs paskubėkite, vyrai! Kodėl taip užtrukot ir einat
Koja už kojos? Kiti iš degančio Pergamo grobia

³⁷⁵ Viską ir velką, o jūs gi dabar nuo laivų teateinat?“
Šitai pasako ir, kai atsakymą gavo neaiškų
Greit susipranta ir pats į vidurį priešų patekęs.
Apmirė visas ir, žodžio nebaigęs, šoko į šalį.
Kaip nusigąsta žmogus, dygiuos erškėčiuos užmynęs

³⁸⁰ Šaltą gyvatę, ir šoka staiga nušiurpęs į šoną
Nuo pasistiepusios rūsčiai ir pučiančios melzganą kaklą, –
Taip, mus pažinęs, dabar Androgėjas virpėdamas šoko.
Puolame juos ir, iečių mišku bematant apsupę
Vieną po kito, nežinančius vietos ir perimtus baimės,

³⁸⁵ Greitai išklojam. Sėkmė mūs pirmą žingsnį palydi.
Pasisekimo didžiai sužavėtas, Korebas sušunka:
„Vyrai! Keliu išganingu, kurį mums laimė atvėrė
Ir palankumą pradžioj parodė, eikime drąsiai!
Imkime grajų skydus ir žymenis jų prisisekim.

³⁹⁰ Priešą sutikęs, ar kas klausinės: narsa tai ar vylius?
Ginklų jie patys mums duos“, – pasako ir Androgėjo
Dedasi šalimą kuoduotą ir žymeniu papuoštą skydą,
O kalaviją argiečio juosias ir taiko prie šono.
Tą pat linksmai tuoj daro Rifėjas, tą patį ir Dimas,

³⁹⁵ Tą pat trojėnai kiti: šarvais jie naujais apsirengia.
Traukiam viduriu priešų linksmi, bet dievai nepalydi.
Daugelį sykių nakties tamsoje susidūrę su grajais,
Stojam kovon ir daugybę jų pasiunčiam į Orką.
Likę pabėga: vieni prie laivų į saugų pajūrį

⁴⁰⁰ Sprunka be kvapo, kiti, apimti begėdiškos baimės,
Kopia į arklį atgal ir ertmėj jo pažįstamoj slepias.
O! Nesikliauki, žmogau, savimi, jei dievai nepalankūs!
Velka štai, matom, kasom palaidom iš Minervos šventovės
Dukterį skaisčią Priamo, Kasandrą, tiesiog nuo altoriaus.

⁴⁰⁵ Veltui ji kelia į dangų rūsčiu liepsnojančią žvilgsnį:
Žvilgsnį, nes rankų švelnių pakelti pančiai neleidžia.

Reginio šio neatlaikė pykčiu pašokęs Korebas,
 Puolė danajų pulkan ir žūti pats pasiryžo.
 Neatsiliekam nuo jo ir puolam visi susibūrę.
⁴¹⁰ Tuosyk nuo stogo aukštos šventovės į mus pasipylė
 Strėlės mūsiškių karių. Tos liūdnos žudynės įvyko
 Vien dėl išvaizdos ginklų: juos grajų kuodai suklaidino.
 Už atėmimą Kasandros įsiutę, danajai suklinka
 Ir susimetę būrin mus puola: ir broliai Atridai,
⁴¹⁵ Ir kietaširdis Ajakas, ir visos voros dolopų.
 Lygiai taip audra ne sykį pakyla, kai stoja į kovą
 Priešingi vėjai – Zefyras ir Notas, ir žirgus Aušrinės
 Valdantis Euras, braška miškai, o Nerėjas putotas
 Tridančiu švaistos ir marių vandenį verčia iš dugno.
⁴²⁰ Vėl pasirodo tie, kuriuos mes buvom privertę
 Slėptis šešėly nakties ir vylium išvaikę po miestą.
 Jie atpažįsta pirmi, kad ietys ir skydai ne teukrų,
 Ir nusiklauso, kad mūsų tarmė ne dolopiškai skamba.
 Tuokart mus puola jų minios be skaičiaus. Korebas pirmasis
⁴²⁵ Krinta nuo rankos kietos Penelėjo prie aukuro deivės,
 Ginklais galingos; sukniumba Rifėjas, pats teisingasis
 Vyras iš teukrų visų ir teisybės didis gynėjas.
 Betgi dievai pažiūrėjo kitaip! – Hipanį ir Dimą
 Perveria strėlės savų. Ir tavęs nepridengė, Pantai,
⁴³⁰ Nei pamaldumas nuo smūgio, nei baltas kaspinas Febo.
 Jūs, pelenai Iliono ir liepsnos, palaidoję mielus,
 Artimus žmones, liudykit nūn, kad aš, kai jie žuvo,
 Jokio pavojaus nei ginklų danajų nevengiau ir mirtį
 Savo ranka pelniau, tik skirta nebuvo. – Iš ten mes,
⁴³⁵ Pelijas, aš ir Ifitas, pabėgam. Ifitą jau slėgė
 Amžius, o Pelijui kliudė žaizda, padaryta Ulikso.
 Skubame gelbėti rūmų Priamo, kur šauksmas pakilo,
 Verda kova neregėta čionai, tarytum kautynių
 Niekur kitur nė nebūtų ir niekas mieste nebemirtų.
⁴⁴⁰ Marsas paleido vadžias, ant stogo veržias danajai,
 Slenkstį rūmų apgulę ir skydų vėžliu prisidengę³³.
 Kopėčios kaba prie sienos, prie pat karališkų staktų,
 Kopia jų koptais kariai, kairėm, dengdamiesi nuo iečių,
 Laiko iškėlę skydus, o dešine atbrailą stveria.
⁴⁴⁵ Dardano sūnūs skubiai ir aukštąjį stogą, ir bokštus
 Plėšia pastvėrę ir, jų negailėdami, ginsis kaip ginklais
 Aiškaus pavojaus metu, mirties akyse atsidūrę.
 Žerinchias auksu sijas, tėvų papuošimą prabangų,
 Verčia nuplėšę, kiti, su kardais nuogais atsistoję
⁴⁵⁰ Priebuty, sergsti duris ir gina jas vyras prie vyro.
 Ryžtas užliejo krūtinę karaliaus rūmus išgelbėt,
 Paramą duoti gynėjams ir drąsą pakelt nugalėtų.
 Buvo slenkstis ir slaptos durys, josėjo į rūmų
 Priangį bendrą. Staktos tų durų stovėjo apleistos

³³ Glaudžiai vienas prie kito sustoję ir skydus virš galvų iškėlę, kariai būdavo saugūs kaip vėžlys po savo kiautu.

⁴⁵⁵ Kiemo šaly. Pro jas, kol buvo mūs karalystė,
Eidavo vargšė viena Andromachė pas šešurus kartais
Ir aplankyti senelio vesdavo Astianaktą.
Užlipu greitai ant stogo, patį jo kraigą pasiekiu,
Kur nelaimingi trojėnai strėles beprasmiškai laidė.
⁴⁶⁰ Bokštas stogo krašte stovėjo, aukšta jo viršūnė
Kilo padangėn, iš jo mes galėjom Troją matyti,
Taipgi stebėti danajų laivus ir achajų stovyklą.
Taigi prišokam prie bokšto, kurio viršutiniai du aukštai,
Sąsparom laikant silpnai, iš seno judėjo, atplėšiam
⁴⁶⁵ Juosius nuo pamato aukšto ir stumiam. Braškėdamas sunkiai,
Bokštas pasvyra ir griūva plačiai ant danajų rinktinės.
Bet į jų vietą kiti tuoj stoja, ir eina į darbą
Akmenys vėlei ir ginklas kitokis.

Priedury rūmų pačiam, prie aukšto karališko slenksčio
⁴⁷⁰ Švaistosi Piras smarkus, šarvais žiburiuodams variniais
Tarsi prieš saulę angis, žolių nuodingų priėdus.
Šalčių metu peržiem išputusi žemėj tūnojo,
Nūn atjaunėjo ir žvilga, numetus išnarą seną;
Rango uodegą slidžią ir, kaklą į viršų pakėlus,
⁴⁷⁵ Stiepias švieson, o nasruos liežuvis jai trišakas virpa. –
Ir Perifantas su juo, ir Achilo žirgais važinėjęs
Automedontas, jo ginklų nešėjas, ir Skiro jaunimas
Braunas prie rūmų ir svaido ant stogo plieskiančią ugnį.
Piras pirmasis visų, dviašmenį kirvį pastvėręs,
⁴⁸⁰ Slenkstį suskaldo ir staktą variuotą nuplėšia nuo vyrių.
Kai sutrupėjo sija, jis duryse ažuolo tvirto
Išmuša angą, ir ta prasižioja kaip langas didžiulis.
Matosi rūmų vidus, atsiveria menės ilgiausios,
Matos Priamo namai ir kitų senųjų karalių,
⁴⁸⁵ Ir atsivėrę išvysta vyrus šarvuotus ant slenksčio.
Tuotarp namų viduje sumišimas didis ir gailios
Aimanos aidai visur, svetainės karališkos pilnos
Moterų klyksmo klaikaus, balsai į žvaigždes atsitrenkia.
Perimtos siaubo, matronos slankioja rūmuos paklaikę,
⁴⁹⁰ Stvarsto glėbin kolonas; bučiuodamos spaudžia prie lūpų,
Veržiasi Piras su tėvo jėga – nei skląščiai negali
Jo atlaikyt, nei gynėjai. Nuo smūgių mūrlaužio tvirto
Durys pasvyra ir staktos, iššokę iš slenksčio, išvirsta.
Veržias vidun jėga, įsilaužę danajai išžudo
⁴⁹⁵ Pirmas gynėjų eiles, ir rūmai priplūsta kareivių.
Ką čia palyginsi upę, kur, pylimą aukštą pralaužus,
Veržiasi srautais smarkiais ir verčia užtvankas tvirtas.
Kliokia verpetais per lygius laukus ir, pagriebus ant kelio,
Nuneša jaučius su kūtėm. – Mačiau, kaip, kraujo ištroškęs,
⁵⁰⁰ Siautėjo Neoptolemas ir broliai Atridai prie slenksčio.
Ten ir Hekubę mačiau, jos šimtą marčių, ir Priamą,
Kaip jo paties pašventintą ugnį jo kraujas užliejo.
Dešimtys penkios sūnų miegamųjų ir viltys sulaukti
Ainių gausių kartu su didingom kolonom sugriuvo,

Auksu svečios šalies ir priešų šarvais padabintom.
⁵⁰⁵ Ko nepasiekė ugnis, danajai užėmė viską.
 Rasi tu nori žinot, koks buvo Priamo likimas?
 Kai tik pamatė, kad miestui gimtam jau žūti žadėta,
 Durys jo rūmų išlaužtos ir priešas vidun sugarmėjęs,
 Šarvus, seniai dėvėtus, ant savo pečių, nuo senatvės
⁵¹⁰ Kretančių, velka senelis ir sau kalaviją bevertį
 Segą prie šono ir šoka ant priešų, žūt pasiryžęs.
 Rūmų vidaus kieme, po skliautais dangaus mėlynaisiais³⁴,
 Aukuras aukštas stovėjo ir senas lauras virš jojo
 Tiesė žaliąsias šakas ir darė pavėsį penatams.
⁵¹⁵ Šičia Hekubė ir dukterys jos prie aukuro visos
 Tarsi balandės, nuo audros juodos pasislėpti suskridę,
 Bailiai sėdėjo drauge, paveikslus dievų apkabinę.
 Vyrą su kario šarvais išvydusi, tarė senutė:
 „Kaip ši paikystė galvon tau atėjo, žmogau nelaimingas, –
⁵²⁰ Šarvus jaunuoliškus vilkt? Ir kur tu skubinies šitaip?
 Mums ne tokios paramos, ne šitokių reikia gynėjų
 Baisią šią dieną, net jeigu Hektoras būtų mielas.
 Eiki prie mūsų geriau, teapsaugo aukuras šventas,
 Arba numirsim drauge“. Pasakiusi taip, žilagalvį
⁵²⁵ Pasisodino šalia, į šventą vietą, paėmus.
 Štai ištrūkęs iš Piro žmogžudiškų rankų, Polkas,
 Vienas Priamo sūnų, per iečių krušą ir priešus
 Portiku ilgu atbėga ir dairo į tuščią svetainę
 Sužeistas. Piras, įsiutęs, kad smūgis nebuvo mirtingas,
⁵³⁰ Veja prispyręs ir vos nepagriebia, vos ietim neliečia.
 Žvilgsnį pasiekęs tėvų, prieš juos parpuolė Politas,
 Dvasios netekęs, paplūdo kraujuos ir išleido gyvybę.
 Čia jau Priamas, nors pats nuo mirties per žingsnį stovėjo,
 Nebeištvėrė ir žodžio rūstaus suvaldyt nevaliojo.
⁵³⁵ „Tau gi už šitokį darbą, – sušuko, – už narsą nedorą,
 Jei teisingumas yra danguje, kurs atmena viską,
 Lai atmokės dievai ir atpildą duos nupelnytą –
 Tau, kurs mirtį sūnaus man leidai šiandien regėti
 Ir, jo kraują praliejęs, gimdytojo suteršei žvilgsnį“³⁵.
⁵⁴⁰ Net ir Achilas, kurio sūnum vadinies melagingai,
 Šitoks nebuvo priešas Priamui: jis pagerbė šventą
 Prašančio teisę, laidavo saugumą ir leido palaidot
 Hektoro kūną garbingai, o man sugrįžt pas savuosius“.
 Ir su tais žodžiais senelis iš drebančios rankos bejėgės
⁵⁴⁵ Ietį paleido. Kurčiai atsitrenkus į skydą varinį,
 Ietis pakibo jo pūstumoj ir žalos nepadare.
 Piras pašoko: „Galėsi pranešt mano tėvui Pelidui
 Šią naujieną nuėjęs! Tiktai nepamiršk pasakyti
 Mano baisių darbų ir koks išgama Neoptolemas.

³⁴ Kalbama apie Vergilijaus laikų romėnų svetainę (*atrium*), kurios vidurys būdavo be stogo. Po anga būdavo nedidelis baseinas lietaus vandeniui (*impluvium*), šalia jo stovėjo aukuras ir augo lauras.

³⁵ Senovės žmonių supratimu, lavonas suteršdavo visus, į jį pažvelgusius. Piro elgesys juo labiau nežmoniškas, kad jis privertė tėvą žiūrėti, kaip miršta jo sūnus.

550 Dartės gi mirk!“ Ir tuoj prie aukuro kretantį visą
Ir po kraują sūnaus slidinėjantį žmogų atvilko,
Stvėręs kaire už plaukų, o dešine blizgantį durklą
Greit išsitraukė ir lig rankenos į krūtinę suvarė.
Šitaip baigė Priamas: mirtį jam lėmė likimas,
555 Matančiam Troją liepsnojant ir aukštą Pergamą žūstant, –
Jam, išdidžiam kadais tautomis ir žemių platybe,
Azijos krašto valdovui. Kaip milžinas guli pajūry
Vyro lavonas bevardis ir kūnas nukirsta galva.
Ir tik dabar pagavo mane pašėlusi baimė.
560 Apmiriau visas. Iškilo mylimo tėvo paveikslas,
Kai nuo baisios žaizdos jo vienmetį Priamą išvydau
Iškvepiant mielą gyvybę. Prisiminiau vienišą Kreusą,
Grajų išplėštus namus ir mažo Julo likimą.
Tad atsigręžęs dairaus, kokia paspirtis man iš šono.
565 Vyrų dingę visi: jėgų netekę jie šoko
Žemėn nuo stogo arba nusiminę sukrito į ugnį.
Vienas palikęs buvau, tik žiūriu – duktė Tindarėjo
Sėdi kaip sargė prie Vestos šventovės ir slepiasi bailiai,
Vietą nuošalią suradus. Šviesu nuo gaisro pašvaistės
570 Buvo po miestą klajot ir viską akim nulydėti.
Ji mat ir teukrų, piktų dėl Pergamo aukšto žuvimo,
Kruvino keršto danajų, ir pamesto vyro rūstybės
Lygiai bijojo, erinija ta ir tėvynės, ir Trojos,
Ir, pasislėpus tamsoj, prie aukuro tyliai sėdėjo.
575 Užvirė man širdis, pasiutimas užėjo atkeršyt
Užu tėvynės žuvimą ir bausmę įvykdyt be teismo.
„Aišku, ji grįš sveika į gimtuosius Mikėnus ir Spartą,
Kaip karalienė įžengs, nusipelnius didingą triumfą,
Vyrą ir savo namus pamatys, ir vaikus, ir tėvus ji,
580 Ilioniečių pulkai ją lydės, tarnaitės bus frigės?
Kai nuo durklo tur žūti Priamas ir Troja sudegti?
Dardano kraštas lig marių krauju tur plūsti tiek sykių?
Šito niekad nebus! Nors moterį silpną nubausti
Maža tėra garbės, ta pergalė laurų neduoda,
585 Betgi mane pagirs, kad diegą piktybių išroviau
Ir nupelnytą bausmę įvykdžiau. Lengviau bus krūtinei,
Kerštą nugiežus ir dulkėms brangiųjų atpildą davus“.
Šitaip galvojau ir šokti ant jos norėjau įsiutęs,
Kai atsistojo man priešais, anksčiau dar niekad taip aiškiai
590 Mano akims nesirodžius, šviesa spindėdama naktį,
Močia mieloji, kaip deivė tikriausia, graži ir didinga,
Kokią dangaus gyventojai mato, nustvėrė už rankos
Ir, suturėjus mane, rožiaspalvėmis lūpomis tarė:
„Kokis tau skausmas, sūnau, pažadino apmaudą tokį?
595 Ko taip įtūžęs? Kodėl gi mumis pamiršai pasirūpint?
Ar nepažvelgsi pirmiau, kur pametei amžiaus prislėgtą
Tėvą Anchisą, gyva ar žuvus žmona tavo Kreusa,
Ir kur Askanijus mažas? Aplinkui švaistosi voros
Grajų karių, ir jei pasirūpinus jaisiais nebūčiau,

⁶⁰⁰ Būtų juos liepsnos prariję arba kalavijas beširdis.
Ne lakonietės dukters Tindarėjo nemielas tau veidas,
Ir ne nukaitintas Paris – dievų, tik dievų nemalonė
Šią karalystę išgriauna ir Troją verčia nuo kalno.
Tu tik pažvelki geriau (aš debesį visą nutrauksiu,
⁶⁰⁵ Jis susitelkęs dabar tau žvilgsnį mirtingąjį drumsčia,
Mesdamas drėgną šešėlį aplink; gimdytojos savo
Priesakų tu nebijok ir vykdyk visa, ką liepsiu) –
Ten, kur griuvėsių krūva, kur akmenys virsta, atplyšę
Vienas nuo kito, kur dulkių stulpai sumyšta su dūmais, –
⁶¹⁰ Tridančiu savo galingu trunkydamas pamatus tvirtus,
Mūrus verčia Neptūnas ir miestą siekdamas visą
Griauna lig žemės. Įsiutus Junonė prie Skajiškių vartų
Švaistos pirma ir šaukia saviškių pulkus iš laivyno,
Net kalavijas jai tirta prie šono.
⁶¹⁵ O ant pilies viršaus, žiūrėk, Paladė Atėnė
Sėdi ir šviečia baisia gorgone iš debesio juodo.
Duoda pats tėvas grajams drąsos ir jėgų nugalėti,
Kursto jis pats dievus prieš teukrų galybę ir ginklą.
Bėki, negaiški, sūnau, ir kovą beviltišką meski.
⁶²⁰ Aš neapleisiu tavęs ir prie gimtojo slenksčio parvesiu“.
Šitai pasakius, nakties šešėlin tirstan pasinėrė.
Man prieš akis išnyra veidai šiurpulingi ir nuožmus
Priešiškų Trojai dievų.
Jūroj liepsnų, matau, Ilionas visas paskendęs,
⁶²⁵ Griūva iš pat pamatų Neptūno statytoji Troja³⁶,
Lygiai kaip senas uosis kalnų aukštumoj, kai įninka
Kirviais dvejų ašmenų be atlydžio kirst jį kaimiečiai
Vienas už kitą greičiau: jis stiepias grėsmingai į dangų,
Lapais virpa nuo smūgių; lėtai siūruoja viršūne,
⁶³⁰ Kol pagaliau, atsispirt nevaliojęs prieš kirvių galybę,
Subraška miškui sudiev ir virsta triukšmingai nuo kalno.
Pilį palikęs, aš bėgu per ugnį, per vidurį priešų,
Vedamas deivės, liepsna atsitraukia ir ginklai nekliudo.
O kai pasiekiau tėvo sodybą ir peržengiau slenkstį
⁶³⁵ Savo gimtųjų namų, tai tėvas, kurį aš norėjau
Pirmą paėmęs nešti į kalnus ir pirmąjį stvėriau,
Trojai griuvus gyvent atsisako, bijodamas kęsti
Varganą tremtinio dalią. „Jūs, kurių gyslomis, – sako, –
Jaunas kraujas sruvena, jėgos subrendę ir tvirtos, –
⁶⁴⁰ Jūs paskubėkite bėgti.
Jeigu valdovai dangaus man būtų dar lėmę gyventi –
Būtų palikę šitą pastogę. Užtenka, kad sykj
Miesto žuvimą mačiau³⁷ ir gyvas pasidaviau priešui.
Šitai va, šitai paguldę, sudiev pasakykit ir eikit.

³⁶ Karaliui Laomedontui Trojos mūrus statyti padėjo Apolonas ir Neptūnas. Kai Laomedontas atsisakė mokėti sutartą atlyginimą, Neptūnas pasiuntė jūrų pabaisą miesto griauti. Heraklis (romėnų Herkulis) išgelbėjo trojėnus nuo baidyklės su ta sąlyga, kad Laomedontas išleis už jo savo dukterį Hesionę. Bet kai tas ir šio susitarimo neįvykdė, Heraklis užėmė Troją ir Laomedontą su sūnumis nužudė.

³⁷ Kai jį griovė Heraklis, keršydamas Laomedontui.

645 Mirčiai atsiųsti ranka atsiras: gailestingas man priešas
Šarvus nuplėšt panorės. Nepalaidotam likti man lengva³⁸.
Leidžiu metus, seniai įkyrėjęs dievams, nenaudingas
Nuo tos dienos, kai tėvas dievų ir žmonių visų viešpats
Padvelkė vėju žaibų ir mane ugnim palytėjo³⁹.

650 Spyrės kalbėdamas taip ir lyg įbestas vietoj stovėjo.
O mes ašaras liejam apstoję – ir Kreusa manoji,
Draug ir Askanijus, prašom, kad tėvas žudyt nesispirtų
Visko drauge su savim, likimo nesunkintų smūgių.
Betgi jis laikosi savo ir žingsnio nežengia iš vietos.

655 Išskubu vėlei kovon ir mirties benoriu iš skausmo.
Ką gi man kita belieka daryt ir ko besitverti?
„Argi tu, tėve, manei, kad, palikęs tave, pasitraukti
Vienas galėsiu? Ir taria šį žodį gimdytojo lūpos?
Jeigu patinka dievams, kad iš miesto nieko neliktų,

660 Ir tau įstrigo širdin save ir savuosius aukoti
Šiandien su žūstančia Troja – atviros durys tai mirčiai:
Greit, apsisąskęs Priamo krauju, pasirodys čia Piras,
Sūnų tėvų akyse ir prie aukuro tėvą nužudęs.

Argi tu, motina mano, dėl to per ugnį, per ietis
665 Išvedei sveiką mane, kad namų viduje pamatyčiau
Šeimininkaujant priešą ir gulint žiauriai papjautus
Vienas kito kraujuos Askanijų, tėvą ir Kreusą?
Stverkite, vyrai, ginklus, mus šaukia diena paskutinė.

Leiskite man prie danajų sugrįžt ir duokit iš naujo
670 Kovą pradėti: be keršto niekas nemirsime šiandien“.

Vėl kalaviją juosiuos prie šono ir, kairę į skydo
Kilpą įkišęs patogiai, buvau iš namų jau bebėgęs.
Betgi prie slenkščio žmona, po kojų puolus, sulaiko,
Tiesia ant rankų man sūnų, Julą mažutį, ir sako:
675 „Jeigu tu žūti eini, ir mus su savim pasiimki;
O jei, patyręs, vilčių dedi į šarvus savuosius,
Tai pirmiausia namus šiuos ginki. Kas Julo mažučio,
Kas tavo tėvo, kas laukia manęs, žmonos ligi šiandien?“

Šitaip vaitoja žmona, ir namai jos aimanom plyšta,
680 Kai atsitinka ūmai nuostabus sakyti dalykas.
Širdžia suspausta tėvai ant rankų laikome Julą
Ir štai pamatom: lengvutis ugnies kamuolys paplevendams
Jam ant viršugalvio šviečia ir liepsnos, liečiant nekaitrios,
Garbanas laižo švelnias ir gražiai apie smilkinius raitos.

685 Mes nusigandę nežinom, ko stvertis, ir degančius plaukus
Puolame purtyt ir vandeniū liejam šventąją ugnį
Tėvas Anchisas akis į žvaigždes pakėlė nudžiugęs,
Tiesė į dangų rankas ir tarė, sakydamas šitaip:

„O visagalis Jupiteri! Jei tave maldos palenkia,
690 Teikis pažvelgti į mus! Jei mūs pamaldumas to vertas,
Ženklą parodyki, tėve, ir šį stebuklą patvirtink“.

³⁸ Šie žodžiai rodo baisią Anchiso neviltį. Senovės žmonių įsitikinimu, nepalaidotam likti buvo didžiausia nelaimė (žr. *Eneida*, VI, 365–371).

³⁹ Anchisą Jupiteris trenkė žaibu už tai, kad neišlaikė paslapties turėjęs meilės ryšių su Venera.

Vos tai pasakė senelis, – kairiojo pusėj griaustinis
Kad sudundėjo staiga, o žvaigždė, krisdama iš padangių,
Šviesų ruožą nubrėžė tamsoj ir žemyn nuriedėjo.

⁶⁹⁵ Regime aiškiai, kaip ji pro stogo viršūnę prabėga
Ir sumirgėjus nukrinta į tamsią girią ant Idos,
Ir mums paženklina kelią. Takas, kur skriejo ji, šviečia
Ruožu pailgu, ir dūmais sieros atsiduoda aplinkui.
Ženklo įtikintas, tėvas it gavęs sparnus atsitiesia,

⁷⁰⁰ Šaukias pagalbos dievų ir garbina šventąją žvaigždę.
„Kliūčių jokių nebėra, aš eisiu, kur teiksitės vesti.
Ginkit, senolių dievai, šiuos namus, globokit sūnaitį.
Jūs man parodėte ženklą, ir Troja prieglobsty jūsų.
Tau nusileidžiu, sūnau, ir vyksiu, kur nori, be žodžio“.

⁷⁰⁵ Taip jis pasakė. Tuo tarpu, aiškiau vis girdėti, atūžia
Liepsnos per miestą, ir mariom ugnies artėja vis gaisras.
„Taigi tu, mylimas tėve, kabinkis greitai už kaklo,
Imsiu tave ant pečių, nebus man jokio sunkumo.
Kur bepasvirs mūs laimė, abiem pavojai tie patys

⁷¹⁰ Bus ir likimas tas pats. Kartu su manim tegu eina
Julas mažutis, žmona lydės atsilikus per varsną.
Jūs gi, tarnai, įsidėkit į galvą, ką pasakysiu.
Tuoj iškeliavus iš miesto – kalva ir apgriuvus palaikė
Deivės Cereros šventovė, prie jos kiparisas didžiulis,

⁷¹⁵ Jį kaip šventą tėvai tausoję daugelį metų.
Ten susirinksim visi, iš pusių skirtingų atėję.
Tėve mielas, tu imk šventenybes su mūsų penatais.
Man, iš baisių kovų, kur kraujas garuoja, sugrįžus,
Nuodėmė juos lytėti, kol vandeniū upės sraujosios

⁷²⁰ Nusimazgosiu“.

Šitai pasakęs, ant savo pečių ir palenkto kaklo
Kailį rausvojo liūto virš prasto drabužio pakloju
Ir sodinuos ant jo tėvą. Į dešinę man įsitvėrė
Julas mažutis ir greit mažučiuokais žingsniais tipena.

⁷²⁵ Paskui mus eina žmona. Vis taikom, kur vietos tamsesnės,
Norint zvimbiančių iečių baisu man niekad nebuvo
Nei surikiuoti danajų pulkai nekeldavo siaubo, –
Šiandien gi krūpčioju, vėjui padvelkus, ir garsas kiekvienas
Šiurpuliū krečia: drebu dėl naštos ir savų palydovų.

⁷³⁰ Baigėm pasiekti vartus, atrodė, kad kelias jau visas
Liko laimingai už mūsų, tik štai mano ausys pagauna
Bildesį žingsnių skubių, ir, į tamsą žiūrėdamas, tėvas:
„Bėki, – sušunka, – sūnau, skubėki, mus baigia pavyti.
Žvilgsnį skydų matau ir mirgėjimą ginklų varinių“.

⁷³⁵ Apmiriau visas, ir dievas kažkoks, man geidžiantis pikta,
Protą sumaišė ūmai. Kai bėgdamas pamečiau kryptį
Ir, išsimušęs iš kelio, nežinomom gatvėm nuklydau,
Žmoną (deja!) lemtis nelaiminga išplėšė man, Kreusą.
Gal ji paklydus sustojo, ar gal atsisėdo pavargus,

⁷⁴⁰ Niekas nežino, tik jos mūs akys daugiau neregėjo.
Kad nebėra, pamačiau ir atėjo į galvą man tuokart,

Kai mes pasiekėme kalvą ir seną Cereros šventovę.
Čia pagaliau susirinkom visi ir jos pasigedom.
Savo kelionės bendrus ji, sūnų ir vyrą apvylė, –
745 Ko tik – dievų ir žmonių – nekaltinau, galvą pametęs!
Ar išgriautam mieste man galėjo būt smūgis didesnis?
Tėvą Anchisą, teukrų dievus ir sūnų mažutį
Pavedu globai draugų, slėny pasislėpti paliepęs,
O pats į miestą grįžtu ir velkuosi žibančius šarvus.
750 Ryžtuosi lįst dar sykį bėdon ir galo ieškoti,
Pereiti Troją ir galvą statyt į pavojų iš naujo.
Tad pirmučiausia skubu prie mūrų ir vartų patamsy,
Pro kur buvom išėję, ir pėdsakų savo senųjų
Ieškau įtempęs akis, kiek galima naktį regėti.
755 Šiurpas man eina per kūną, tylą dar didina baimę.
Tuosyk parbėgu namo: gal bus ji kartais parėjus.
Ten sugužėję danajai ir visą rūmą užėmę.
Ugnį besotę tuo tarpu užritina vėjas ant stogo,
Kyla liežuviai liepsnų, pašvaistė nuplieskia padangę.
760 Bėgu toliau pažiūrėti pilies bei rūmų Priamo
Portikuos jų tuščiuos, kur globodavo žmogų Junonė⁴⁰,
Pora sargų – beširdis Uliksas ir senis Fenikas –
Saugoja grobį. Į čion iš visur brangenybes trojėnų,
Iš padegty šventovių išplėšę, gabena ir krauna:
765 Gryno aukso indus, stalus, dievams paskirtuosius,
Kilimus išsiuvinėtus; šalia jų eilėm sustatyti
Stovi vaikai ir matronos.
Sutelkiau drąsą širdy ir, balsą paleidęs patamsy.
Riksmo pripildžiau gatves, kartodamas veltui tą patį
770 Kreusos prapuolusios vardą – šaukiau ir šaukiau nusiminęs.
Šitaip ieškant ir gatvė iš gatvės bėgiojant be kvapo,
Dingusios Kreusos šešėlis, kaip reiškias nelaimę vaiduoklis,
Man prieš akis iškyla, kur kas už ją gyvą aukštesnis.
Apmiriau visas, plaukai pasistojo ir balsas užkrito.
775 Kreusa prabilo ir ėmė raminti, sakydama šitaip:
„Ką tau padės, jei skausmui vis taip pasiduosi be proto,
Mylimas vyre? Žinok, ne be valios dievų atsitinka
Visa tai šiandien. Kad Kreusą tu sau pasiimtum į kelią,
Priešinga buvo lemtis ir aukšto Olimpo valdovas.
780 Būsi benamis ilgai ir mariom beribėm klajosi,
Kolei Hesperijos šalį pasieksi, kur Tibras Iidietis⁴¹
Vyrų gražiai įdirbtais laukais neskubėdamas teka.
Laimę ir džiaugsmą tu rasi, tavęs karalystė ten laukia
Ir karalaitė žmona. Tu Kreusos neverk mylimosios.
785 Nei mirmidonų namų išdidžių, nei dolopų sodybų
Aš neregėsiu ir grajų matronoms neisiu vergauti.
Aš – dardanietė ir deivės Veneros marti.
Močia didžioji dievų iš šio krašto manęs neišleidžia.

⁴⁰ Patekęs į dievų šventovę, žmogus būdavo neliečiamas.

⁴¹ Tibras vadinamas lidiečiu, nes etruskai, per kurių šalį jis tekėjo, buvo atsikėlę iš Lidijos.

Liki tad sveikas ir meilę sergėki mudviejų sūnui“.
790 Šitai pasakius, mane ji paliko, pro ašaras daugel
Norintį jai pasakyt, ir pakilo į orą lengvutį.
(Triskart ištiesęs rankas, norėjau apglėbti jos kaklą,
Triskart išsprūdo iš rankų pagaut nesidavęs šešėlis
Lygiai kaip lengvas vėjo dvelkimas ar sapnas sparnuotas.)
795 Kiaurą naktį sugaišęs, grįžtu pagaliau prie savųjų.
O čia nustebti turiu, atradęs naujų palydovų
Pulką nemažą suplūdus, ir moterų lygiai, ir vyrų,
Visą pabėgėlių minią, net gaila žiūrėti į žmones.
Suplaukė jie iš visur, pasiryžę su savo gėrybėm
800 Leistis per jūrą, į kokią tik šalį vesti norėčiau.
Jau rytmetinė žvaigždė pakilo ant Idos viršūnių,
Ją atlydėjo diena. O danajai laikė apsiautę
Miesto vartus, ir vilties, kad ateis pagalba, nebuvo.
Aš sutikau ir, tėvą paėmęs, patraukiau į kalnus,

[...]

KETVIRTA GIESMĖ

Didonės meilė ir mirtis

O valdovė, seniai kankinama sielvarto didžio,
Žaizdą marina širdy ir dega liepsna paslaptinga.
Neina vis jai iš galvos to vyro didis narsumas
Ir giminės garbė, įsmigo į širdį jo veidas
5 Ir jo kalba, ir užmigti ramiai ilgesys jai neduoda.
Febo skaisčiu žibintu Aurora jau apšvietė žemę
Ir nustūmė dangum rasos sudrėkintus šešėlius,
Kai ji, paklaikusi meile, į seserį savo prabilo:
„Ana, sesule, kaip baisūs sapnai man sielą kankina!
10 Koks neregėtas svetys į mūsų pastogę užklydo,
Kokis iš veido gražus, koks širdžia narsus ir karingas!
Man jis atrodo dievų giminaitis, tikrai aš neklystu,
Nes žemakilmį pažinsi iš baimės. Baisu pagalvoti,
Kaip jį blaškė lemtis ir kokias kovas jis apsakė!
15 Jeigu aš savo širdy nebūčiau tvirtai pasiryžus
Niekad jungtusių ryšiais daugiau nesirišti su vyru
(Kapas be laiko skausmu atmokėjo už pirmąją meilę),
Jeigu nebūtų man taip atgrasūs vestuvių žibintai⁴²,–
Gal ir suklypčiau dabar, pagundos šitos neatlaikius.
20 Prisipažinsiu aš tau: po mirties nelaimingo Sichėjo,
Mielojo vyro, po to, kai brolis krauju mus aptaškė,
Vien tik jisai patraukė man širdį ir palenkė valią,
Pėdsaką meilės pirmos širdy atpažįstu aš šiandien.
Bet tepraryja mane atsivėrusi žemė po kojų

⁴² Žibintų šviesoje nuotaką iš tėvo namų lydėdavo į vyro namus. Ši apeiga buvo svarbi, ir poetų kalboje žibintai dažnai reiškia pačias vestuves.

²⁵ Ir visagalis tėvas žaibu tenutrenkia į kraštą,
Kur naktis amžina ir išblyškę Erebo šešėliai,
Jeigu paminčiau tave, Padorume, sulaužiusi žodį.
Tas, su kuriuo surišau likimą, išsinešė meilę
Su savimi ir kapuos lai turi ir saugo ją gyvą”.

³⁰ Taip ji kalbėjo, ir jos drabužis ašarom drėko.
Ana atsakė: „Už saulės šviesą mielesnė man sese!
Ar taip našlausi liūdna ir visą jaunystę praleisi,
Nesusilaukus vaikų malonių ir atpildo meilės?
Šitaip, galvoji, geriau velionio šešėliui ir dulkėms?

³⁵ Skausmas, sakysi, anksčiau neleido matyti jaunikių,
Kai tau iš Tiro ir Libijos piršos, paniekinai Jarbą
Ir karalaičius kitus, augintus žygiais garbingos
Afrikos žemės, – nūn ginsies meilės, mielos tavo širdžiai?
Tau neatėjo galvon, kieno šalyje įsikūrei?

⁴⁰ Iš čion supa getulai, kurių neįveikė niekas,
Nežabotžirgiai numidai ir Sirtas, svečiams nevaišingas,
O iš tenai – dykuma be vandens ir gyventojai Barkos,
Siaučią plačiai. O ką bekalbėt, kad Tire mūsų brolis
Gąsdina vėlei karu?

⁴⁵ Vien palankumo dievų ir Junonės malonės tai ženklas,
Kad Iliono laivus į mūs pusę pakreipė vėjai.
Kokį miestą išvysi, sesule, ir kokią valstybę
Šiųjų vestuvių dėka! O teukrų palaikoma ginklo,
Pūnų galybė pasieks negirdėtą pasaulyje šlovę.

⁵⁰ Tu tik malonės dievų teprašyki ir, auką sudėjus,
Svečią vaišinki ir jam užtrukt priežasčių prigalvoki:
Audros ir liūtys bangaus Oriono tebėr nepraėję,
Nesutaisyti laivai ir toks nepakenčiamas oras”.

Nuo šių žodžių viltis, abejojančioj sieloj sužibus,

⁵⁵ Meilę pakūrė gaisru ir drovumo pančius paleido.
Eina šventyklon abi ir prie aukuro prašo malonės.
Porą rinktinių avių pagal paprotį seną aukoja
Teisės davėjai Cererai, tėvui Liėjui ir Febui,
O pirmiausia Junonei, jungtuvių saitų globėjai.

⁶⁰ Taurę į ranką paėmus pati, gražioji Didonė
Kaktą karvės baltos vynu tarpuragėję šlaksto
Ar, prieš veidus dievų prie aukuro seno priėjus,
Kitądien tęsia aukas ir, perskrodus gyvulio kūną,
Kvapą sulaikiusi vidurius žiūri ir atsako laukia.

⁶⁵ O, ir paikumas žynių! Praradusiai protą iš meilės
Ką gi šventovės ir aukos padės? Jai smegenis kaulų
Ēda liepsna ir bežadė žaizda negyja krūtinėj.
Dega karščiu nelaiminga Didonė ir, galvą pametus,
Lekia per miestą kaip Kretos girioj strėlės sužalota

⁷⁰ Elnė greitoji, kurią piemuo iš netyčių pataikė,
Šovęs iš tolo, ir, nepamatęs, kad kliudė, paliko
Geležį lakią. Elnė per girią ir Diktės krūmynus
Lekia iš skausmo: mirtinga strėlė sulindo į šoną.
Čia su savim pasikvietus Enėją gatvėmis veda,

- 75 Rodo Sidono turtus ir miestą, jam pastatytą,
Nori jam tai pasakyt ir, žodžio nebaigus, nutyla.
Čia dar sutemti naktis nespėjo – į vaišes jį kviečia
Ir, Iliono vargais pamišus, nori iš naujo
Jų paklausyt, akim įsisiurbus į kalbančio veidą.
- 80 Kai išsiskirsto svečiai ir, dienai artėjant, nublanksta
Mėnesio veidas, o blėstančios žvaigždės kviečia į guolį,
Rūmuose liūdi, viena užsidarius, ir glaudžias prie vietos,
Kur jo rymota. Girdi ir mato jį, nesantį šičia,
Ar prie krūtinės spaudžia Askanijų, tėvo paveikslą:
- 85 Rasi pavyks jai kartais apgaut nepasotintą meilę.
Bokštai, statyt pradėti, nebekyla, nei ginklo vartoti
Nebesimoko jaunimas, nei uostų, nei karo tvirtovių
Nieks nebestato; darbai nutrūkę stovi lig šiolei,
Riogso ir mūrai aukšti, ir dangų remia pastoliai.
- 90 Kai tik Junonė suprato valdovę patekus į bėdą,
Kad jau liežuviai pikti nebeužkerta kelio jos aistrai,
Puola Saturno duktė Venerą, sakydama šitaip:
„Šlovę nemažą tikrai ir pergalę gavot abudu –
Tu ir tavasis sūnus! Pamanyk – didumas dievybės:
- 95 Moterį įveikė du dievai, naudodamies vylium!
Ne paslaptis man tai, kad, mūsų miesto pabūgus,
Pradedi įtarinėti aukštuosius Kartaginos rūmus.
Betgi kur galas vaidams, kuo baigsis mūsų kivirčiai?
Amžiną taiką geriau padarykim ir jiedviem vestuvių
- 100 Puotą iškelkim! Turi, ko visa širdimi taip norėjai;
Meile dega Didonė, aistros apimta ligi kaulų.
Taigi draugėn sujunkim tautas ir teisėm vienodom
Jąsias valdykim; o ji lai frigui paklūsta kaip vyrui
Ir tiriečius tegu tau valdyt atiduoda kaip kraitį“.
- 105 Greitai suprato Venera; jog taip gudraudama kalba,
Idant italų valstybę į Libijos krantą pakreiptų,
Ir, atsakydama jai, prabyla: „Kur rasi beprotį,
Kurs su tavim nesutiks ir ryšis stoti į kovą?
Kad tik sumanymas tavo įvyktų ir laimė lydėtų!
- 110 Bet man neaiški lemtis: ar leis Jupiteris pūnams
Vieną miestą valdyt drauge su ateiviais iš Trojos,
Argi norės, kad tautos sumištų, abi susijungę?
Tu jo žmona, tu gali prašyti ir širdį palenkti.
Kelią parodyk: aš eisiu“. Tuomet atsakė Junonė:
- 115 „Reikalą man patikėk. Trumpai pasakysiu, klausyki,
Ką reiks daryti dabar, kad viskas eitų sėkmingai.
Ruošiasi vykti Enėjas, su juo ir vargšė Didonė
Girion medžioti rytoj, kai tik pakilęs Titanas⁴³
Spindulius žemėn pabers, grąžindamas šviesą pasauliui.
- 120 Kai jų varovai triukšmaus, tinklais tankumynus apsiautę,
Debesį juodą lietaus su ledais ant jų užleisiu
Ir griaustiniu ūmai sudrebinsiu plačią padangę.

⁴³ Titanas – čia Saulius, titano Hiperiono sūnus.

Jų palydovai visi išlakstys, sutems gi kaip naktį.
 Tuokart Didonė ir Trojos vadas sueis į tą pačią
 125 Olą. Aš lauksiu ir, jei tavimi galiu pasikliauti,
 Saitais jungtusių abu juos surišiu kaip vyrą su žmona.
 Ten jie atšvęs vestuves“. Nesipriešino jai Kiterietė,
 Nusišypsojo, supratusi klastą, ir pritarė viskam.
 Iš Okeano bangų pakilo tuo tarpu Aurora,
 130 Dienai prašvitus, pro miesto vartus pasipylė jaunimas
 Su smeigenom plačiom, žabangais ir tinklais didakiais.
 Virsta masilai raiti ir žvėrį užuodžia skalikai.
 O valdovės, kuri miegamajam puošėsi, laukia
 Pūnų didžiūnai jauni. Kramtydamas žąslus putotus,
 135 Žirgas nerimsta ir žybčioja auksu ir purpuru visas.
 Žengia ir ji pagaliau, apsupta minios palydovų.
 Antsiuvas jos purpurinio apsiausto išpuoštas auksu,
 Gryno aukso strėlinė, ir garbanos parištos auksu,
 Sagė auksinė laiko jos purpuru žerintį rūbą.
 140 Traukia frigų didžiūnai, ir Julas džiaugsmu nenustygsta.
 O pranašiausias visų Enėjas šalia karalienės
 Užima vietą. Teukrai tiriečių pulką papildo.
 Kaip Apolonas skaistus, kai grįžta į gimtąjį Delą,
 Likiją šaltą palikęs ir vandenį Ksanto srauniusius,
 145 Veda ratelį: aplink jo aukurą šoka kretiečiai,
 Sukas driopai ir kūnus išrašę margai agatirsai.
 Febas gi žengia per Kinto viršūnes, vilnijančius plaukus
 Rankon su lauro šakelėm suėmęs ir auksu parišęs,
 Žvanga strėlės, pasvertos per petį, – taip lygiai Enėjas
 150 Jojo didingai, jo veidas grožiu neregėtu švytėjo⁴⁴.
 O kai pasiekė kalnus, kur tako nūr tankumynuos,
 Ožkos laukinės ėmė lakstyti būriais nusigandę
 Ir šokinėt ant uolų, o elnių pulkai neskaičiuoti
 Bėgo iš pusės kitos, kiek nešė jų kojos, per lauką,
 155 Debesis dulkių pakėlę ir kalnus aukštuosius palikę.
 Krykščia Askanijus mažas, per lygumą skrisdamas drąsiai
 Žirgu ristuoju, ir lenkia medžiotojus vieną po kito.
 Ogi kaip būtų smagu, kad tarpan žvėrių pabaidytų
 Šernas putotas nuo kalno ar liūtas rusvas nušoktų!
 160 Griausmas tuo tarpu skardus per platų dangų nudarda
 Ir netikėtas lietus, su ledais atūžęs, prapliumpa.
 Tiro didžiūnai visi, jaunieji Trojos medžiokliai
 Ir dardanietis Veneros vaikaitis, griausmo pabūgę,
 Slėptis išlakstė kur kas, iš kalnų pasruvo upeliai.
 165 O karalienė Didonė ir Trojos vadas į vieną
 Olą subėga abu. Svočia Junonė ir Žemė
 Ženklą paduoda: ugnim sublyksi dangus, pasišovęs
 Pajauniu būti, o kalno viršūnėje nimfos sustaugia.
 Toji diena – pirma priežastis mirties ir nelaimių

⁴⁴ Enėjas čia palyginamas su Apolonu, kaip pirmoje giesmėje Didonė su Diana (498–504 eil.). Žiemą Apolonas leisdavęs Likijos mieste Pataroje prie Ksanto upės, vasarą – Dele. Jo parvykimą į Delą lydėdavo iškilmingos šventės, į kurias susirinkdavo daug svetimšalių: kretiečių, Parnaso apylinkių gyventojų, driopų ir agatirsų iš Sarmatų krašto, kurie išsitatuiruodavo kūnus.

- ¹⁷⁰ Buvo Didonei: nuo šiol padorumo ji nebepaiso,
Jai nebebaisūs liežuviai, ji meilės slapstyt nebenori,
Santuoka drąsiai vadina ir tuo savo kalbę pridengia.
O Paskala greitasparnė plasnoja Libijos miestais,
Toji piktybė, kurios lakumu nepralenkė niekas.
- ¹⁷⁵ Ji greitumu gyva, o jėgos auga jai lekiant.
Gimus mažutė, baili, lig žvaigždžių išskyla bematant,
Kojomis žengia žeme, o galva debesis remia.
Močia gimdytoja Žemė, sako, įširdusi kartą
Ant galingųjų dievų, Enkeladui ir Kėjui pagimdė
- ¹⁸⁰ Seserį, jaunę šeimoj, lengvučiais sparnais, greitakoję,
Pamėklę didelę, šiurpią: kiek plunksnų turi ant kūno,
Tieka žvitriausių aktų po plunksnom (sakys – netikėsi),
Tiek liežuvių ir lūpų tiek pat, ir ausų atstatytų.
Naktį tarp aukšto dangaus ir žemės ji skraido šešėliuos,
- ¹⁸⁵ Švokščia sparnais, akių jai nesuveria miegas saldusis.
Dieną ant stogo namų aukštakraigių ar bokšto viršūnėj
Tupi kaip žvalgas žvalus ir miestams baimės pridaro,
Lygiai melą visur skleisdama ir tikrą teisybę.
Džiaugiasi ji dabar, kad gali kalbom įvairiausiom
- ¹⁹⁰ Aušinti burnas žmonių, ir gieda nebūta ir būta:
Esą atvykęs kažkoks Enėjas, kilimo trojėnas,
Vyru jį sau turėt nelaikanti gėda Didonė.
Visą žiemą abu prabangoj glamonėjasi meiliai,
Reikalus miesto užmiršę ir savo aistrom atsidavę.
- ¹⁹⁵ Šitokias leidžia kalbas nenaudėlė deivė per žmones
Ir, pas karalių Jarbą getulų žemėn nulėkus,
Širdį užduoda kalbom ir kursto seną rūstybę.
Jarbas, Hamono sūnus ir nimfos Garamantidės,
Šimtą šventovių aukštų Jupiteriui buvo pastatęs
- ²⁰⁰ Savo plačiuos kraštuos ir ant aukurų šimto uždegęs
Amžiną ugnį dievams, krauju ožkų ir avelių
Mirko žemė aplink, o vainikai lig slenksčių karojo.
Sako, liežuvių piktų nepakeldamas, galvą pametęs,
Priešais paveikslus dievų prie aukuro švento pakėlė
- ²⁰⁵ Jarbas į dangų rankas ir Jupiterį meldė pagalbos:
„O visagali, kurį mauretonai, puotaudami šiandien
Ant paklotų margų, Lenėjo gėrybėm pagerbia.
Ar tu regi? Gal veltui tavęs taip bijome, tėve.
Kai švaistaisi žaibais, gal aklos padangėse ugnys
- ²¹⁰ Gąsdina žmones ir griausmas, trankiai tarškinąs, tuščias?
Moteris, mūsų kraštan atklydus ir žemės nupirkus,
Miestą mažytį pastatė; mes jai atrėžėm pajūrio,
Davėme teisę laisvai karaliauti, – ta moteris mūsų
Atmetė ranką ir nūn Enėjui atidavė sostą.
- ²¹⁵ Naujasai Paris tasai su savo išlepusiais sėbrais,
Smakrą ir plaukus kvapius meonų kepurėn įkišęs⁴⁵,

⁴⁵ Meoniška, arba frigiška, kepurė (mitra) buvo su ilgomis ausinių pavidalo juostomis, surišamomis po smakru, ir ne tiek saugojo nuo šalčio, kiek buvo dabitiškumo požymis: po ja gražiai laikėsi kvėpalais apšlakstyti plaukai. Tokias kepures dėvinčius vyrus romėnai laikė išlepėliais ir žiūrėjo į juos su panieka.

Viską sau grobia ir valdo, o mes į tavo šventovę
Dovanas nešam ir tavo galybę liaupsinam veltui“.

Taip jis maldaudamas sakė ir aukurą rankom lytėjo,

²²⁰ O visagalis išgirdo ir nukreipė žvilgsnį į mūrus

Ir į anuodu abu, užmiršusiu garbę dėl meilės.

Tad į Merkurijų kreipias ir liepia jam, tardamas šitaip:

„Eik pavadink, sūnau, zefyrus ir sparnais nuplaski

Pas dardaniečių vadą, kurs gaišta Kartaginos rūmuos,

²²⁵ Pas tiriečius, užmiršęs likimo jam skirtąjį miestą.

Perduok mano žodžius, su vėjais greitaisiais nuskrیدęs:

Jį gi ne tokį yra mums žadėjusi močia gražioji

Ir ne todėl nuo ginklo achivų jį gelbėjo dukart.

Sakė – Italijos, visko valdovės, žvangančios ginklais,

²³⁰ Viešpats jis būsiąs, duosiąs iš Teukro garbingojo kraujo

Giminei pradžia ir visą pasaulį paimsiąs į globą.

Jeigu nei žygių didžių šlovė jo nė kiek nevilioja,

Nei dėl savo garbės nesiryžta jis triūsti ir vargti.

Argi, kaip tėvas, pavydi Askanijui Romos tvirtovių?

²³⁵ Ką jis galvoja? Ko gaišta, šaly nedraugų apsistojęs?

Jam nei auzonų gentis, nei Lavinijaus kraštas nerūpi.

Turi jis plaukti! Štai kas svarbu ir štai ką praneški“.

Taip jis pasakė. Merkurijus tėvo galingojo valią

Vykdo negaišdams. Po kojų pasiriša aukso papėdes,

²⁴⁰ Tosios jam leidžia pakilt ant sparnų ir neša kaip vėjas

Jį virš žemės tvirtos ir virš vandenynų plačiųjų.

Rankon paima rykštę: su ja iš Orko pašaukia

Žemėn vėles bekūnes ar į Tartarą tamsų išvaro,

Duoda ir atima miegą ir žmogui akis atidaro.

Kai jas užspaudžia mirtis, uždėjus antspaudą savo.

²⁴⁵ Ja pasispyręs, pakelia vėjus ir debesis juodus

Perplaukia sveikas. Skrisdamas mato šlaitus ir viršūnę

Kieto Atlanto, kurs dangų, parėmęs viršugalviu, laiko,

To pat Atlanto, kurio pušim pagražintą galvą,

Kylančią tarp debesų, galanda lietūs ir vėjai,

²⁵⁰ Sniegas dengia pečius, o per seną pražilusį smakrą

Liejasi srautai, barzda apšalus ledais ir sustirus.

Čia Kilenietis, lengvai suplasnojęs sparnais, nusileido.

Šoko po to ir krito į jūrą, krūvon susigūžęs,

Tarsi kad paukštis, kurs marių pakrantėm, žemai nusileidęs,

²⁵⁵ Vandenis siekdamas skraido, kur uolos yra žuvingesnės.

Šitaip Kilenės vaikaitis tarp mėlyno skliauto ir žemės

Skrido į Libijos krantą, smėlio gilaus užpustytą,

Yrėsi vėjais, palikęs senelį, motinos tėvą.

O kai sparnuotom papėdėm pirmą lūšną pasiekė,

²⁶⁰ Pamatus dėjo pilies ir gražino rūmus Enėjas.

Jaspio geltono akim dabintas, žibėjo prie šono

Jam kalavijas ir Tiro purpuru degė apsiaustas,

Krisdamas nuo pečių. Turtingos Didonės tai buvo

Dovanos brangios, gijom auksinėm gražiai siuvinėtos.

²⁶⁵ Ir užsipuolė: „Tu pamatus nūn Kartaginai aukštai

Kloji kaip moters vergas, jai miestą statydamas gražų,
 Savo, deja, karalystę ir paskirtį didžią pamiršęs?
 Pats valdovas dievų, kurs dangų ir žemę pakreipia
 Savo galybe, mane iš aukšto siuntė Olimpo
²⁷⁰ Ir tau įsakymą liepė su vėjais greitaisiais atnešti:
 Ką tu galvoji, taip laiką gaišdamas Libijos žemėj?
 Jeigu nei žygių didžių šlovė tavęs nevilioja,
 Nei dėl savo garbės nebenori vargti ir triūsti,
 Tai atsimink: Askanijus auga, ir viltys sudėtos
²⁷⁵ Įpėdinystėn Julo, kuriam Italijos žemė
 Ir karalystė Romos priklauso“. Žodžio nebaigęs,
 Žvilgsnį Enėjo mirtingą Kilenės dievas paliko
 Ir iš akių prapuolė, į vaikus orą pakilęs.
 Žado neteko Enėjas, apstulbintas reginio tokio,
²⁸⁰ Balsas sustingo gerklėj, plaukai pasišiaušė iš šiurpo.
 Sukrėtą valios dievų ir įsakymo jų netikėto,
 Opas pagauna jį bėgt, šią mielą šalį palikus.
 Betgi ką vargšui daryt? Kaip prie valdovės prieiti,
 Degančios meile, kaip žodį rasti ir kalbą pradėti?
²⁸⁵ Greitosios mintys ir šen, ir ten nepaliaudamos lekia,
 Atvejį tiria visokį ir viską veikiai apsvarsto,
 Ir pasvyravęs galop jis išeitį vieną suranda:
 Šaukia Mnestėją, Sergestą ir narsų Serestą ir liepia
 Tyliai parengti laivus, surinkti vyrus pajūrin,
²⁹⁰ Visa, ką reikia, sudėti ir šio subruzdimo nelaukto
 Priežastį slėpti. O pats, kol nežino geroji Didonė,
 Kol ji nejtaria dar, kad lemta nutrūkti jų meilei,
 Prie jos mėginsias prieiti, laiką geriausią parinkęs,
 Žodį meilų surasiąs ir jai paaiškinsias visa.
²⁹⁵ Vyrų įsakymą vykdo linksmai ir daro, kas liepta.
 Betgi valdovė pirmiau (kas mylinčią gali apgauti?)
 Kląstą pajuto ir, baimės pilna dėl mažiausio pavojaus,
 Greitai suprato, kas turi įvykt; Paskala nelaboji
 Pranešė vargšei, jog taiso laivus ir rengias į kelią.
³⁰⁰ Nebesivaldo, protą pametus, ir lekia per miestą
 Tarsi tiadė jauna, išgirdusi muziką šventą,
 Kai „Io Bakche“ šauksmai be perstojo kviečia skubėti
 Į Kitaironą, kur Trimečių šventėj bus džiaugsmo per naktį⁴⁶,
 Ir, susiradus Enėją, į jį pirmoji prabyla:
³⁰⁵ „Gal tu, klastūne, manei galėsiąs niekšybę paslėpti
 Ir, nepasakęs nieko, iš mano šalies pasitraukti?
 Nei mūs meilė tavęs nesulaiko, nei rankos davimas,
 Nei kad Didonė turės gyvenimą žiauriai užbaigti?
 Tai dar ne visa! Laivus reikalauji žiemą taisyti
³¹⁰ Ir, akvilonams pučiant, skubi į šėlstančią jūrą
 Leistis, beširdi? O jei reikėtų ne svetimo krašto

⁴⁶ Kas treji metai ant Kitairono kalno prie Tėbų buvo triukšmingai švenčiama šventė Bakcho garbei. Iš šventovės būdavo nešami šventieji indai, juos lydėdamos, jaunų elnių kailiais apsiautusias merginos – bakchantės (tiadės) – nakčia bėgdavo į Kitaironą, mosuodamos gebenėmis ir vynuogienojais apvyniotom lazdelėm (tirsais) ir mušdamos būgnus. Žiūrovų minia šaukdavo: „Io Bakche!“

Tau, kaip benamiui, ieškot, bet Troja senoji stovėtų –
Argi ir Trojon laivus per šniokščiančią jūrą varytum?
Bėgt pasiryžai? Dėl rankos tavos ir ašarų mano
³¹⁵ (Nieko kito daugiau nebelieka šiandien man, vargšei),
Dėl mūsų ryšių, dėl vos sutviskėjusios meilės palaimos, –
Jeigu ką gera esu tau padarius, jei kokį nors džiaugsmą
Duoti galėjau – namų pagailėjęs negriauki, maldauju,
Jeigu prašyti galiu – sumanymą savo pameski.
³²⁰ Juk už tave nomadų vadai ir Libijos žmonės
Dega pagieža, tiriečiai pikti, per tave palydėjau
Gėdą ir buvusią šlovę, kuri ir mane lig žvaigždynų
Kitkart iškėlė. Kam verge šiandien mane atiduosi,
Pasmerktą mirti, ateivi (toks vardas vyrui beliko)?
³²⁵ Ko man belaukti? Kad Pigmalionas, mūsų brolis, užpuolęs
Mūrus išgriautų ar Jarbas getulas vestų vergijon?
Jeigu aš būčiau sūnaus iš tavęs dar spėjus sulaukti
Prieš pabėgimą tavo, jei rūmuos mažutis Enėjas
Krykštautų šiandien, tave iš vardo primindamas nuolat,
³³⁰ Aš nelaikyčiau savęs nei pamesta, nei suviliota”.
Taip ji kalbėjo. O jis, atmindams Jupiterio žodį,
Žvilgsnį nudelbęs stovėjo, užgniauždamas skausmą krūtinėj,
Ir tepasakė jai tiek: „Niekados nepamiršiu, valdove,
Nuopelnų tavo, kurių tu aibę gali priskaičiuoti,
³³⁵ Ir malonumas didžiausias man bus prisiminti Elisą,
Kolei aš jausiu save ir dvasia valdys mano kūną.
Daug nekalbėdamas, sakau: nei aš išvykimo klastingai,
Kaip tu vaizduojiesi norėjau nuslėpt, nei vestuvių žibinto
Troškau uždegti kada: ne dėl santuokos aš čia atvykęs.
³⁴⁰ Jeigu man leistų lemtis gyvenimą savo tvarkyti,
Kaip aš norėčiau, ir duotų pašalinti kliūtis nuo kelio,
Tai pirmiausia juk Trojos miestu ir kapais artimųjų
Aš pasirūpint norėčiau ir rūmai Priamo stovėtų:
Pergamą savo ranka nugalėtiems būčiau atstatęs.
³⁴⁵ Bet Apolonas Grinietis Italijon vykti man liepė.
Likų orakulą klausiau – ir tas Italiją skyrė.
Ten mano viltys, ten mano tėvynė. Ir jeigu tu, pūnė,
Sėdi Kartaginos rūmuos, Libijoje miestą įkūrus,
Kam toks pavydas, kad teukrai Auzonų šaly įsikurtų?
³⁵⁰ Turime teisę ir mes svetur karalystės ieškotis.
Tėvo Anchiso šešėlis, kai sutemos drėgnos apkloja
Žemę nakčia ir teka padangėje žvaigždės ugninės,
Man pasirodo sapnuos susikrimtęs ir gąsdina baisiai.
Taipgi Askanijus, mielas sūnus, man primena skriaudą:
³⁵⁵ Aš jo likimo skirton Hesperijos žemėn neleidžiu.
Šiandien dievų šauklys atskubėjo, Jupiterio siųstas
(Galva ir savo, ir jo prisiekiu), ir atnešė skubią
Žinią per orą, aš pats švieso jį aiškiai regėjau,
Kaip jis įėjo į mūrus, jo balsą girdėjo šios ausys.
³⁶⁰ Liaukis gaudinusi skundais ir mano, ir savąją širdį.
Noru ne savo turiu Italijon vykti”.

Taip jis kalbėjo. O ji nusigręžus šonu žiūrėjo.
Žvilgsnis jos klydo iš vietos į vietą, kol akys nebylios
Nužvelgė visą, tada užsiplieskusi šitaip prabilo:
³⁶⁵ „Tik jau ne deivė tau močia, ne Dardanas protėvis buvo,
Žodlauža tu. Akmens uolom pasišiaušęs Kaukazas
Buvo gimdytojas tau, o žindė Hirkanijos tigrės.
Kam gi beslėpti ir ko baisesnio turėčiau tikėtis?
Gal atsiduso, kai aš prarūdau? Akis gal nuleido?
³⁷⁰ Susigraudinęs pravirko? Gal meilę jis atjautė mano?
Ką sugalvosi žiauriau? Jau nei galinga Junonė,
Nei Saturnietis, mūs tėvas, žiūrėti ramiai neturėtų.
Žodis pamintas visur. Kaip elgetą, išmestą jūros,
Priglaudžiau jį, kvailė, ir ant sosto vietą užleidau,
³⁷⁵ Nuo pražūties draugus ir laivyną išgelbėjau visą.
O! Iš piktumo siuntu! Jam šiandien žynys Apolonas,
Šiandien orakulas Likų, šiandien Jupiterio pačio
Siųstas dievų šauklys įsakymą atneša šiurpų!
Žinoma, darbo nebėr dievams! Šis rūpestis vienas
³⁸⁰ Drumsčia jų rimtį. – Tavęs nelaikau ir nebemaldausiu.
Eik, į Italiją plauki, ieškok karalystės po jūras.
Betgi aš viltį turiu, jei dievų teisingumas ką gali:
Atpildo taurę, uolų atsitrenkęs, išgersi ir šauksi
Vardą Didonės. Aš laužo liepsnom lydėsiu iš tolo
³⁸⁵ Ir, kai šalta mirtis paleis mano sielą iš kūno,
Aš prie tavęs kaip šešėlis stovėsiu. Sulauksi, nedoras,
Ir aš išgirsiu – ateis Paskala į vėlių karalystę“.
Ir ji užspringsta, kalbos nepabaigus, ir, perimta skausmo,
Grėžias nuo saulės šviesos ir jam iš akių pasitraukia,
³⁹⁰ Norinčiam daug pasakyt ir iš glumo nerandančiam žodžio.
Pakelia ją prišokę tarnaitės, suglebusį kūną
Parneša marmuro menėn ir guolin paguldo vos gyvą.
Tuotarp dorasis Enėjas, nors trokšta kenčiančią guosti,
Didį jos skausmą palengvint ir sielvartą žodžiais sumažint,
³⁹⁵ Norint vaitoja širdis ir jį sukrėtė meilė galinga,
Bet nusilenkia valiai dievų ir grįžta laivynan.
Teukrai šoka visi ir laivus aukštuosius nuo kranto
Nustumia jūron. Gerai įdervuoti jų šonai panyra.
Betgi per paskubą jie irklų nutašyti nespėja,
⁴⁰⁰ Neša iš girios su lapais ir stato nedailinę stiebus.
O! Kaip jie kraustės ir bėgo iš miesto, reikėjo matyti!
Lygiai kaip skruzdės, grūdų aptikę krūvą pripiltą,
Žiemą atmindamos, velka ir atsargas krauna skruzdyne,
Virva jos laštaku juodu per lauką ir grobį pastvėrę
⁴⁰⁵ Neša siauru takučiu: ant pečių užsivertusios vienos
Grūdus tempia didžiausius, o kitos vilkstinę tvarko.
Tingines gena pirmyn, triūsu kunkuliuoja jų takas.
O! Ką pergyvent teko, Didone, tau, matančiai visa!
Kaip tu vaitojai tada, kai nuo aukšto kuoro regėjai
⁴¹⁰ Pamarį mirgant žmonėm, matei, kaip jūra plačioji
Bruzda prieš tavo akis, triukšmauja, rėkia jūreiviai!

Kur tu mirtingo žmogaus nenuvesi, prakeiktas Amore!
Vėlei ją ašarom plūsti priverčia, vėlei maldauti,
Kad pasilikty, vėl išdidumas tirpsta prieš meilę,
415 Idant, ne viską išbandžius, tuščiai nenuėity į kapą.
„Ana, žiūrėki, kaip knibžda pajūris, kaip renkasi žmonės.
Skubina, bėga visi ir drobė vėją vilioja.
Džiūgauja vyrai ir jau vainikus kabina ant vairo.
Ašarų pasigailėjus, mane tu pirmoji pastūmei
Į šią nelaimę ir, meilę pakursčius, atidavei priešui.
Jeigu aš skausmo to galėjau tikėtis iš anksto –
420 Ir iškentėti pajėgsiu. Tik paslaugą vieną, sesule,
Vargšei tu man padaryk. Tau vienai nedorėlis šitas
Pagarbą rodė ir savo mintis patikėdavo nuolat,
Švelniai priėti prie jo mokėjai ir rasdavai laiką.
Eiki, sesule, ir jo išdidumą palenkt pamėginki.
425 Aš su danajais nesu Aulidėj prisiekus naikinti
Teukrų genties nei savo laivų į Pergamą siuntus.
Vėlei ir dulkėms Anchiso nesudrumsčiau kapo ramybės.
Ko gi tad mano žodžių klausyti, beširdis, nenori?
Kurgi taip skuba? Tegu paskutinę mylinčiai vargšei
430 Duoda malonę: tegu patogesnio vėjo palaukia.
Negi senojo ryšio, kur sutrypė jis, aš maldauju,
Ne kad be Lacijaus savo, be tos karalystės paliktų, –
Aš jį laiko prašau, kad aprimtų man skausmas krūtinėj,
Kolei mane dalia išmokys kantriai kentėti.
435 Šios paskutinės malonės prašau (sesers pagailėki),
Jeigu man ją padarys, mirdama atlyginsiu gausiai“.
Šitaip ji prašė, ir vargšė sesuo jos prašymą graudų
Nešė jam daugelį sykių. Tačiau jo palenkti negali
Ašaros jokios ir žodžių jokių jis girdėti nenori:
440 Kliudo likimas, ausų paslaugumą atima dievas.
Tarsi kad ažuolą drūtą, kurs šimtmečiais amžių skaičiuoja,
Purto Alpėse vėjai, iš pusių visų susirėmę,
Varžos, kuriam pavyks išrauti, o ažuolas braška.
Juda jo storas liemuo ir lapai krenta ant žemės,
445 O pats jaugęs uolon ir, kiek aukštąja viršūne
Siekia padangę, tiek savo šaknim į Tartarą smenga, –
Lygiai taip žodžiai sesers į vieną ir antrąją pusę
Blaško Enėją, jam sielvartą sunkų kelia krūtinėj,
Bet nepajudina valios, ir veltui ašaros liejas.
450 Vargšė Didonė tuomet, išsigandusi savo likimo,
Mirti maldauja: dangaus mėlynę matyt nebemiela.
Kad pasiryžtų lengviau pasaulį palikti – jai lemta,
Auką ant aukuro švento, kur smilkalas degė, sudėjus
(Šiurpas nupurto), išvyst, kaip pašvėstas skystis pajuosta
455 Ir jos nulietasai vynas į kraują nešvarų pavirsta.
Niekam stebuklo to, net seseriai savo, nesako.
Rūmuose buvo dar marmurinė sena koplytėlė
Pirmojo vyro, kurią pagarboj ypatingoj ji laikė,
Visą baltais kaspinais ir šventom šakelėm papuošus.

460 Jai pasirodė, kad balsas šaukiančio vyro ir žodžiai
Eina iš ten, kai žemę nakties tamsybė apgobia.
Vienišas senas apuokas numirėlių giesmę ant stogo
Suokia dažnai ir kaip raudodamas balsą nutęsia.
Ir pranašysčių daug, dievotų žynių pasakytų,
465 Kelia jai šiurpą rūščiais įspėjimais. Dažnai ją per sapną
Kliedinėčią veja piktasis Enėjas, ir vis jai atrodo,
Kad pasiliko viena, kad eina į tolimą kelią
Be palydovo ir smėlio dykynėję ieško tiriečių.
Šitaip pamišęs Pentėjas pulkus eumenidžių pamato,
470 Dvigubą saulę danguj, jam Tėbai dveji pasirodo;
Ir Orestas, sūnus Agamemnono, rodomas scenoj⁴⁷,
Bėga nuo močios, ginkluotos deglais ir nuodingom gyvatėm.
Taipgi ir dirės, keršto ištroškę, sėdi ant slenksčio.

Kai beprotystę daryt nusprendė, kančių nugalėta,
475 Ir pasiryžo mirti, viena ji laiką ir būdą
Tyliai apsvarsto ir, seserį liūdną sutikusi, sako,
Planą paslėpus širdy, su švytinčia vilčia iš veido:
„Kelią, brangioji; radau (gali tu seserį sveikint),
Kurs man Enėją gražins ar padės išsigydyt nuo meilės.
480 Prie Okeano krantų, kur saulė šviesi nusileidžia,
Yr tolima etiopų šalis, kur didis Atlantas
Remia pečiais ugninėm žvaigždėm išmargintą dangų.
Žynę nurodė man ten, masilų kilmės moteriškę,
Sargę senos hesperidžių šventovės, kuri prižiūrėjo
485 Šventojo medžio šakas ir slibiną vaišėmis maldė⁴⁸,
Skysto medaus siekdama su nešančiom miegą aguonom.
Moka jinai giesmėm iš sielvarto širdį vaduoti,
Jei kam panori, arba negirdėtų kančių pridaryti,
Upėje srovę sustabdo, žvaigždynų kelią pakeičia,
490 Naktį iššaukia vėles: pamatysi – žemė po kojom
Ims tau riaumot ir uosiai pradės nuo kalnų šokinėti.
Tau aš prisiekiu dievais, sesule, ir tavo mieląja
Brangia man galva – žavų stvertuos aš baisiai nenorom.
Taigi tu rūmų kieme, nesakydama niekam, didžiulį
495 Laužą sukrauk ir ginklus, kur paliko karot miegamajam
Tas atėjūnas, jo drabužius ir guolį vestuvių,
Lėmusį pražūtį man, – suneški visa: bus miela
Pėdsakus jo, prakeikto, kaip liepia žynė, sunaikinti“.

Šitai pasakius, nutyla, jai veidas išbąla kaip drobė.
500 Ana nemanė tačiau, kad šiom apeigom neregėtom
Mirtį pridengia sesuo, neateina tokios baisybės
Jai nė į galvą: nebus gi baisiau, kaip buvo anuomet,
Žuvus Sichėjui. Todėl įsakymą vykdo.
O kai rūmų kieme jau buvo sukrautas didžiulis
505 Laužas sakingos pušies ir seno ąžuolo pliauskų,
Jį valdovė pati šermenų vainikais papuošia.

⁴⁷ Atvaizduotas romėnų rašytojo Pakuvijaus (220–132 m. pr. m. e.) tragedijoje.

⁴⁸ Atlanto dukterys hesperidės toli vakaruose turėjusios sodą, kurio auksinius obuolius, paskirtus Venerai ar Junonei, sergėjęs slibinas. Žynės pareiga buvo saugoti šventovę ir obelų šakas, maitinti slibiną.

Deda jo šarvus tuomet ir pamirštą jo kalaviją,
 Ir jo paveikslą, žinodama visa, kas turi įvykti.
 Aukuras stovi čia pat, ir žynė, kas išsipynus,
⁵¹⁰ Triskart po šimtą dievų pašaukia, Erebą, Chaosą
 Ir triasmenę Hekatę, ir deivę triveidę Dianą.
 Vandeniui šlaksto švariui, esą iš Averno šaltinio,
 Prideda saują žolių, pjautų mėnesienoj su vario
 Pjautuvu, dar tebetrykštančių pienu, nuodingu ir juodu.
⁵¹⁵ Ima ir antaugą meilės, greičiau už močią nugnybtą
 Nuo kaktos kumeliukui gimstant⁴⁹.
 Rankom švariom Didonė beria ant aukuro miltus,
 Vieną koją nusiavus ir juostą drabužio atleidus,
 Šaukia prieš mirtį dievus ir žvaigždes, jai lėmusias dalią,
⁵²⁰ Viską paliudyti nūn ir meldžia, jei dievas toks būtų,
 Kurs suvedžiotą meilę globoja, kad visa atmintų.
 Buvo naktis, ramiai miegojo pavargę, kas gyva,
 Žemėj plačioj ilsėjosi girios ir marios audringos.
 Buvo tas metas, kai žvaigždės pusiaukelėn savo atrieda,
⁵²⁵ Kai jau nutyla laukai, galvijai ir paukščiai margieji,
 Kas ežeruos plačiuos gyvena, ką slepia dygieji
 Krūmai erškėčių – nakties tylą užliūliavo jau viską.
 (Darbus užmiršo visi, nuo sielvartų širdys ilsėjos.)
 Vargšė Fenikė viena sau poilsio rasti negali,
⁵³⁰ Neveria miegas akių, krūtinės liūdnos neramina.
 Sielvartas slegia dukart sunkiau, atgijusi meilė
 Šėlsta iš naujo, ir bangos rūstybės ją neša pagavę.
 Laikosi savo minties, širdy svarstydamą šitaip:
 „Ką man daryt? Gal apjuoktai grįžt prie pirmųjų jaunikių
⁵³⁵ Ir nuolankiai maldaut nomadus, kad teiktųsi vesti,
 Kai aš paniekinau juos, tiek sykių ranką atmetus?
 Gal Iliono laivais man plaukti ir kęst paskutinę
 Panieką teukrų? Manai, jie džiaugias, gavę anuosyk
 Mano pagalbą? Manai, atsimena, bus man dėkingi?
⁵⁴⁰ Jei ir norėčiau, tai kas priims j laivus išdidžiuosius
 Jų neapkenčiamą taip? Ar tu nežinai, nelaiminga,
 Laomedonto genties apgaulumo, ar jos nepažįsti?
 Kas gi tuomet? Viena su jūreiviais bastysiuos benamė?
 Gal su tiriečiais man, jų visą pulką paėmus,
⁵⁴⁵ Leistis į kelią ir žmones, kuriuos iš Sidono ištraukiau,
 Vėlei po jūras blaškyt ir vėjams bures patikėti?
 Mirki, kaip nusipelnei, ir durklu malšink savo skausmą.
⁵⁵⁰ Taip nevalia gyvent be vestuvių ir kaltės nejausti,
 Lygiai kaip žvėriui kokiam, be sielvarto jokio ir gėdos.
 Ištikimybę pamyniau, Sichėjo dulkėms žadėtą“.
 Veržėsi skundai tokie iš perimtos skausmo krūtinės.
 Tuotarp Enėjas aukštam laive, pasirengęs į kelią
⁵⁵⁵ Ir, kaip pridera, viską sudėjęs, ramiai sau miegojo.

⁴⁹ Buvo tikima, kad gimdamas kumeliukas kaktoje turįs ataugą, kurį kumelė (močia) tuoj pat čiumpanti nugnybti. Kas spėjęs greičiau už ją tą ataugą pagriebti, turįs gerą vaistą (apžavą) meilei.

Ir štai jis regi sapne – ateina dievo šešėlis,
 Tokis rūškanas vėl, kaip tuosyk Merkurijus buvo,
 Toks pat iš veido ir balso, galvą garbanos gaubia,
 Kūne jaunystė žvali, – ir vėl jį įspėdamas bara:
⁵⁶⁰ „Deivės sūnau! Tu gali tokioj suirutėj miegoti?
 Baisūs pavojai visur, o tu nematai jų, pakvaišęs,
 Ir gal nenori girdėt, kad pučia patogūs zefyrai?
 Darbą nedorą ir vylių ji savo širdy sugalvojo,
 Mirt pasiryžus, ją blaško rūstybė, krūtinėj užvirus,
⁵⁶⁵ Ko nesprunki iš čia, kol kelio pasprukt nepastojo?
 Jūra jų luotų knibždės, pamatysi, plieks lig padangių
 Šviesos žibintų baisių ir liepsnos užaus pakrantėj,
 Jei šioj žemėj išvys tave patekėjus Aurora.
 Tad paskubėk! Daugiaveidė ir kintanti nuolat būtybė
⁵⁷⁰ Moteris“: Ir nakties tamsumon pasinėrė šešėlis.
 Tuosyk Enėjas, didžiai nusigandęs sapno regėto,
 Šoka iš miego ūmai ir pradeda žadinti vyrus:
 „Kelkitės, vyrai, gana miegoti; sėskit prie irklo,
 Skleiskit greičiau bures. Iš dangaus jau antrąsyk siųstas
⁵⁷⁵ Dievas įsako skubiai mums bėgt ir virves pavijotas
 Kirsti nuo kranto. Mes paklausysim, vis tiek, kas tu būtum,
 Dieve, ir džiaugdames įvykdysim šventąją valią.
 Tu mums pagelbėk, padėk, maloningas, ir kelrodę žvaigždę
 Siųski padangėm“. Tarė ir tuoj iš makštų kalaviją
⁵⁸⁰ Švytrų kaip žaibas ištraukė ir įtemptą virvę nukirto.
 Ūpas vyrus visus pagauna, jie laksto ir skuba,
 Krantas nubėga tolyn, po laivais pasislepia jūra,
 Iriais putotom bangom ir mėlynus vandenį verčia.
 Spindulius savo pirmuosius vėlei pabėrė į žemę
⁵⁸⁵ Iš auksaspalvio Titono guolio pakilus Aurora.
 Dienai prašvitus, nuo kuorų aukštųjų mato valdovė –
 Išpūtė vėjas bures, ir Enėjo laivai jau išplaukia,
 Tįso pakrantė tuščia, neliko irkluočiojo uoste.
 Rankom tranko įsiutus gražią savo krūtinę,
⁵⁹⁰ Raunas gelsvas kasas ir šaukia: „Jupiteri didis!
 Tas atėjūnas pabėgs, pasišaipęs iš mūs karalystės?
 Ar nebėra mieste, kas stvertų už ginklo ir vytų,
 Uoste įšokęs į laivą? Bėkit, skubėkite, vyrai!
 Neškite ugnį greičiau ir – už ginklų! Spauskite irklus! –
⁵⁹⁵ Ką aš kalbu, kur esu? Pamišimas drumsčia tau protą,
 Vargšė Didone? Dabar tu baises darbais nedoraisiais?
 Tuokart reikėjo, kai skeptrą davei. Ranka štai ir žodis
 Didvyrio, kurs tėvų dievus su savim išgabeno,
 Kurs ant savo pečių karšinių išnešė tėvą!
⁶⁰⁰ Ar negalėjau aš jo, nuviliojus nuo vyrų, suplėšyt
 Ir po marias išdrabstyt, o draugus ir Askanijų patį
 Durklu nuvėrus padėt suvalgyti tėvui ant stalo⁵⁰?
 Betgi kautynių sėkmė netikra. Lai būtų ji buvus!

⁵⁰ Užuomina į padavimą apie Atrėją, kuris vaišino Tiestą jo paties sūnų mėsa.

Ko pasiryžusiai mirt bijoti? Deglus į stovyklą
 605 Būčiau įmetus, laivus užkūrus, ir sūnų, ir tėvą –
 Giminę visą išrovus, tuomet sau gyvybę atėmus.
 Saule, kuri spinduliais aplankai visus veikalus žemės,
 Taipgi tu, sielvartą leidus ir jį kentėjus, Junone,
 Ir tu, Hekate, kauksmu šaukiamoji kryžkelėj naktį,
 610 Dirės, keršto ištroškę, dievai pasmerktosios Elisos,
 Jūs nūn išgirskit ir, žvilgsnį, kančiom pelnytą, pakreipę,
 Maldą šią išklauskite. Jei neatmainomai skirta
 Kad tas nedorėlis uostą priplauktų ir žemę pasiektų:
 Jeigu Jupiterio toks sprendimas ir turi taip būti, –
 615 Lai iškankintas kovų prieš giminę, ginklais galingą,
 Iš savo krašto išvytas, Jului iš glėbio išplėštas, –
 Lai jis pagalbos maldaus ir krūvas artimųjų lavonų
 Lai pamatys, o sandorą, sau nepalankią, sudaręs,
 Lai nesidžiaugs karaliaus valdžia ir miela gyvybe,
 620 O tegu žus anksti ir nelaidotas tysos ant smėlio⁵¹.
 Tai paskutinis, krauju antspauduotas, mano meldimas.
 O jūs, pūnai, jo kartai ir būsimai padermei visai
 Niekad neduokit ramybės, ir tai dovana bus geriausia
 Dulkėms manoms. Taikos ir draugystės su jais tenebūna.
 625 O! Kad iš kaulų manų tu, didvyri, kiltum atkeršyt⁵²,
 Kardu ir ugnimi išseivius dardaniečius lydėtum
 Šiandien, rytoj ir kiekvienu metu, kai turėsi galybę?
 Lai prieš krantus krantai, prieš vandenį vandenys stoja,
 Ginklas prieš ginklą, tegu kovoja ir jie, ir vaikaičiai”.
 630 Taip ji kalbėjo ir svarstė širdy galimybę visokią,
 Kaip padaryti geriau ir nemielą gyvenimą baigti.
 Tuokart prabilo trumpai į Barzę, Sichėjo nešiotę
 (Josios auklę priglaudė žemė senojoje tėvynėje):
 „Seserį Aną man pavadinki, mieloji senele,
 635 Jai pasakyk, te vandeniui upės nusimazgoja
 Ir man atvaro avis, apsivalymo aukai paskirtas.
 Kol ji ateis, tu galvą šventais kaspinais apsiriški:
 Stikso Jupiteriui auką, kurią pažadėjau kadaise,
 Šiandien aš noriu sudėti ir galą kančioms padaryti.
 640 Laužą sukūrus, liepsnoms atiduosiu galvą trojėno”.
 Taip ji pasakė, ir ta senutės žingsniu nutipeno.
 Tuosyk, paklaikus visa ir purtoma drugio, Didonė
 Kraujo užlietu žvilgsniu, su dėmėmis ant skruostų, nuo mėšlungio
 Virpančių be paliovos, išbalusi, mirčiai padvelkus,
 645 Puola iš rūmų kieman kaip furija, perimta siuto,
 Šoka pribėgus ant laužo, ten randa trojėnišką durklą,
 Dovaną brangią Enėjo, ne šitokiam darbui jai duotą.
 Ilionietišką skraistę ir meilės guolį išvydus,
 Ji susimąstė staiga, ir ašarom akys paplūdo,
 650 Veidu prigludo prie rūbo ir tarė žodžius pastaruosius:

⁵¹ Didonės prakeikimas įvyko: pagal padavimą, Enėjas, atvykęs į Italiją ir vietinių karingų tautų nugalėtas, turėjo šauktis karaliaus Euandro pagalbos. Ketvirtais taikos metais žuvo Numicijo upės vandenyse, taigi liko nepalaidotas.

⁵² Aliuzija į Hanibalą.

„Mielas drabuži! Kol davė tavim man džiaugtis likimas,
 Sielą priglausk dabar ir mane iš kančių išvaduoti.
 Prigyvenau ir baigiau man laimės skirtą kelionę,
 Mano šešėlis išeis į požemių šalį didingas
 655 Kerštą už vyrą įvykdžiau ir nubaudžiau brolių nedorą,
 Miestą įkūriau gražų ir savo mūrus regėjau.
 Būčiau laiminga, labai laiminga, jei mūsų pakrančių
 Niekad per amžius laivai dardaniečių nebūtų pasiekę“.
 Veidą į guolį įkniubė ir tarė: „Nebus kam atkeršyt,
 660 Vis dėlto mirk! Malonu juk išeit į vėlių karalystę.
 Lai sau pasotins akis liepsnom dardanietis beširdis,
 Jūron išplaukęs, lai mano mirtis bus ženklas nelaimių!“
 Baigė Didonė. Kai žodžiai nutrūko, tarnaitės pamato –
 Krinta sukniubus ant durklo, švirkščia putodamas kraujas
 665 Ir jai aptaško rankas. Svetainę aukštą pasiekia
 Klyksmas šiurpus. Paskala nuskriejusi sukrečia miestą.
 Aimanos, verksmas visur ir moterų raudos graudingos
 Gatvėse skardi, vaitojimų aidas drebina dangų,
 Tarsi naujoji Kartagina griūtų ar Tiras senasis,
 670 Priešui pro mūrus vidun įsiveržus, ir uždamos liepsnos
 Greitai riedėtų stogais namų ir aukštųjų šventovių.
 Ana, išgirdusi riksmą, nustėro iš išgąščio didžio
 Ir pasileido per žmones, nagais vagodama skruostus,
 Rankom trankė krūtinę ir šaukė mirštančios vardą.
 675 „Štai ką, sesule, ruošei! Tu tyčia mane suvedžiojai?
 Štai kam toji ugnis ir laužas, ir aukuras šventas!
 Kuo man, našlaitei, skųstis? Ar kad su savim nenorėjai
 Imti į kapą sesers? O! Kad būtum mane pasišaukus!
 O! Kad durklas abi išvadavęs būtų iš skausmo!
 680 Laužą aš rankom savom sukroviau, šaukiausi gimtosios
 Žemės dievų, o kai tu gulei, nebudėjau, beširdė!
 Sese! Save pražudei ir mane, Sidono senatą,
 Žmones ir miestą drauge. Aš tyru vandeniu, duokit,
 Žaizdą nuplausiu ir lūpom pagausiu mirštančios kvapą⁵³,
 685 Jei dar alsuoja“. Ir, tuoj pašokusi koptais ant laužo,
 Leisgyvę seserį stvėrė į glėbį, vaitodama gailiai,
 Spaude sau prie širdies ir šluostė pajuodusį kraują
 Savo skraiste. Didonė akis dar kelti mėgino
 Betgi apalpo, žaizda atverta krūtinėje švokštė.
 690 Triskart rėmės ranka ir keltis iš guolio norėjo,
 Triskart nukrito atgal ir aukštos padangės ieškojo
 Savo klajūnėm akim ir, išvydus ją, suvaitojo.
 O visagalė Junonė, pagailus kančių begalinių
 Ir taip sunkios mirties, iš Olimpo siuntė Iridę,
 695 Idant palengvintų kovą ir sielą paleistų iš kūno.
 Kai ne likimo valia ir ne mirtimi užtarnauta,
 O pamišimo staigaus apimta, ji užgeso be laiko,
 Garbanų jos gelsvų Prozerpina kirpt nenorėjo

⁵³ Romėnų papročiu, Ana nori sukvepti į save paskutinius mirštančios sesers atodūsius.

Ir dar nebuvo galvos paskyrusi Orkui Stigiškiui.
700 Taigi rasota Iridė sparnais purpuriniais atskrido,
Tūkstančiu savo spalvų mirgėdama skaisčiai prieš saulę,
Ir prie Didonės galvos atsistojo: „Įsakymą vykdaū,
Ditui aš auką nešu ir tave išvaduaju iš kūno“.
Šitai pasakius, kasas nukirpo, ir kūno šiltumas
705 Dingo bemat, ir kvapas gyvybės išskrido su oru⁵⁴.

[...]

ŠEŠTA GIESMĖ

Mirusiųjų šalis

Šitai pro ašaras kalba, bures iki galo atskleidžia
Ir taip priplaukia Kumus, kame eubojiečiai gyvena.
Priekiu į jūrą apgręžia laivus ir pririša lynais,
Inkarą aštrų numetę, vairūgaliai jų riestanosiai
5 Išsirikiuoja prie kranto. Hesperijos žemėn iššoka
Pulkas drąsuolių jaunų. Vieni tuoj stveria paleisti
Ugnį iš titnago gyslų, kiti jų rauna ir laužia
Krūmus tankiuosius, žvėrių pastogę, ir upę suranda.
Tėvas Enėjas gi skuba prie kalno, kur šviečia iš tolo
10 Febo šventovė aukšta ir šiurpuliu purto slaptingas
Urvas Sibilės rūsčios. Jai Delo pranašas didis
Įkvepia mintį širdin ir rytdieną duoda regėti.
Greit jie prieina prie Trivijos šilo ir rūmų auksinių.
Bėgdamas iš Minojo šalies, kaip pasaka seka,
15 Ryžos lakiaisiais sparnais padangėn leistis Dedalas
Ir, neištirtu keliu lig Grigo Ratų šaltųjų
Drąsiai pakilęs, lengvai nusileido ant kalno prie Kumų⁵⁵.
Grįžęs į žemę, jis paaukoko tau, Febe skaistusis,
Irklus lakiųjų sparnų ir pastatė didžią šventovę.
20 Joj Androgėjo mirtis išrašyta ant durų auksinių
Ir kekropidai (aiman!) kasmet po sūnus septynis
Duoklės duot priversti. Šit urna, kur burtą jie traukė.
Knoso žemė antrojoj pusėj kyšo iš marių.
Jaučio ten meilė šlykšti, vogčiom pagulta Pasifajė
25 Ir Minotauras, sūnus jo dvilytis, iš kraujo maišyto

⁵⁴ Senovėje į mirštančius žiūrėta kaip į auką požemių karalystės dievams. Jiems nukirpdavo kuokštą garbinių, panašiai kaip kirpdavo plaukus nuo aukojamojo gyvulio kaktos. Kadangi Didonė miršta, nesulaukusi senatvės, nėra mirtimi baudžiama už nusikaltimą ir dėl proto aptemimo negali būti laikoma tikra savižude, – Plutono žmona ir mirusiųjų karalystės valdovė Prozerpina plaukų jai nukirpti neturi teisės, todėl vargšei kančias baigti padėjo nuolatinė jos globėja Junonė, pasiuntusi savo pasiuntinę Iridę (vaivorykštę).

⁵⁵ Tesėjo amžininkas atėnietis Dedalas buvo garsus dailidė ir mechanikas. Iš pavydo užmušęs seserėną Perdiką, bijodamas teismo, jis pabėgo į Kretą pas karalių Minoją, kuriam pastatė didžiausius rūmus – Labirintą. Už tai, kad pamokė Minojo dukterį Ariadnę siūlu išvesti iš Labirinto jos mylimąjį Tesėją, Minojas jį patį su sūnumi Ikaru uždarė Labirinte. Pasiryžęs bėgti iš nelaisvės, Dedalas sau ir sūnui padarė sparnus, ir abu pakilo į orą. Ikaras pakilo per aukštai, saulė sutirpdė vašką, kuriuo buvo suklijuotos plunksnos, jis nukrito į jūrą ir prigirė. Jo vardu pavadinta Viduržemio jūros dalis (mare *Icarium*). Dedalas atskrido į Kumus.

Pradžią sau gavęs: bairus išniekintos meilės paminklas⁵⁶.
Ten Labirintas painus, kur klystkelių galo nerasi.
Bet karalaitė, jos meilės karštos pagailėjęs, Dedalas
Rūmų pinkles atpynė ir pats išėjimą parodė,
30 Siūlu išvesdamas taką. O tu, Ikarai, žymiausia
Dalį paveikslo turėjai užimt, bet skausmas neleido.
Dukart jis tavo žuvimą buvo berėžias į auksą –
Dukart rankos jam, tėvui, nusviro. – Jie būtų iš lengvo
Perleidę viską akim, jei nebūtų grįžęs Achatas,
35 Siūstasai eiti pakviest Apolono ir Trivijos žynę,
Dukterį Glauko Deifobę, kuri į Enėją prabyla:
„Argi paveikslais šitais dabar tau metas gėrėtis?
Nūn priderėtų labiau septynis veršius paaukoti,
Jungo nevilkusius dar, ir tiek pat rinktinių avelių“.
40 Šitaip Enėjui pasakius (aukas lieptąsias sudėti
Vyrai netrunka), ji teukrus kviečia į aukštą šventovę.
Kalno pašlaitėj prie Kūmų pramuštas urvas didžiulis.
Šimtas plačių angų ir šimtas durų jan veda.
Šimtas balsų iš jo Sibilės atsakymus duoda.
45 Kai jie priėjo žynyčią, – „Tau metas, – sušuko Deifobė, –
Klausti likimą lemties. Štai dievas, žiūrėkite, dievas!“
Ir su tais žodžiais jos veidas išvypro, spalva atsimainė
Ir sušukuoti plaukai išsidraikė. Krūtinė pritrūko
Kvapo, širdis pašėlusį mušė, atrodė didesnė,
50 Ir nemirtingai jos balsas skambėjo, kai dievo galybė
Kvėpė į ją iš arčiau. „Nenori, Trojos Enėjau,
Ižado dievui duot ir maldauti? Be to savo lūpų
Šie paslaptingi namai neatvers“. Ir žiniūnė nutilo,
Kalbą pabaigus. Teukrams per kaulus, užgrūdintus vargo,
55 Perbėgo šaltas šiurpumas, Enėjas ėmė maldauti:
„Febe skaistūsis, kurs Trojos nelaimių skaudžių pagailėjai
Ir į Eako vaikaitį teukrų strėlę nūtaikė,
Pario paleistą! Mane visuomet tu lydėjai per jūras.
Supančias daug šalių, su tavim aš pasiekiau Masilų
60 Tolimą kraštą už marių ir plotus, skalaujamus Sirtų.
Šiandien jau baigiam pasiekt mes bėglų Italijos krantą.
O kad Trojos dalia dabar mus liautųs lydėjus!
Laikas atėjo parodyt širdį Pergamo genčiai,
O visagaliai dievai ir deivės, kurie Ilionui
65 Ir dardaniečiams šlovės pavydėjot. Žyne garbinga.
Reginti rytdieną visą, padėk (likimo žadėtos
Aš karalystės prašau) įsikurti Lacijū teukrams,
Jūjų klajūnams dievams ir blaškomiems Trojos penatams.
Trivijai ir Apolonui šventyklą iš marmuro balto
70 Aš pastatysiu ir šventę įsteigsiu jo vardui pagerbti⁵⁷.

⁵⁶ Abiejose suveriamų durų pusėse Dedalas išrašė keturias scenas: dvi jų vyksta Atėnuose (Androgėjo mirtis ir jaunuolių parinkimas), dvi Kretoje (Minotauras ir Labirintas). Minojo sūnus Androgėjas, pakviestas dalyvauti viešuosiuose žaidimuose Atėnuose, visus nugalėjo. Už tai Atėnų karalius Egėjas iš pavydo jį užmušė. Keršydamas už sūnaus mirtį, Minojas priverė atėniečius duoti kasmet po septynis berniukus ir po septynias mergaites Labirinte gyvenančiam Minotaurui suėsti. Minotauras buvo gimęs Pasifajei iš meilės ryšių su jaučiu ir buvo vaizduojamas vyru su jaučio galva ir uodega. Todėl „sūnus dvilytis“ (25 eil.).

O ir tavęs mūs žemėj laukia didinga šventovė⁵⁸.
Joj pranašavimą tavo padėsiu, žodžius paslaptینگus,
Mūsų giminei duotus, ir tau paskirsiu, mieloji,
Vyrus geriausius. Tiktai ištarmės nerašyki ant lūpų,
75 Kad nenuneštų vėjai greiti, kaip žaislą pagavę.
Mums pranašauk pati“. Taip baigė maldą jo lūpos.
Bet oloje žynė, negalėdama Febui paklusti,
Blaškosi, šėlsta: gal jos krūtinei pavyktų galingu
Nusikratyti dievu. O tas labiau dar verždamas vaipo
80 Įkvėptas lūpas, ramina jai širdį ir verčia paklusti.
Rūmų durys didingos pačios tuomet atsivėrė,
Visas jų šimtas, ir žodžiai žynės nuskardėjo per orą:
„Vargše tu, jūroj vargų ir pavojų kamuotas lig šiolei
(Žemėj didesnių jų bus), ateis į Lavinijaus šalį
85 Dardano sūnūs (tu mesk iš širdies šį rūpestį sunkų),
Griausis atėję tačiau. Karus aš, karus šiurpulingus
Aiškiai regiu, pralietu krauju štai Tibras putoja.
Nei Simoento netruks tau, nei Ksanto, stovės ir doriečių
Plačios stovyklos: kitas Achilas jau Lacijuj gimęs.
90 Deivės sūnus ir jis. Nekenčianti teukrų Junonė
Niekur nuo jo neatstos. Ir kokių Italijoje miestų
Tu nesišauksi prispaustas, ko nemaldausi pagalbos!
Šiųjų nelaimių visų priežastis bus žmona vėl ne teukrė,
Ne vienagenčių vestuvės.
95 Tu nesilenk vargų, bet eik, pasitiki juos drąsiai,
Kur tik likimas tau leis. O pirmą išganymo kelią,
Ko tu mažiausiai tikies, parodys grajiškas miestas“.
Žodžiais tokiais žyngčioj kalbėdama, Kumų Sibilė
Sako baisybes šiurpias. Iš urvo balsas riaumoja,
100 Tiesą apraizgęs mįslėm. Patrakusią ją Apolonas
Tramdo lyg žąslais ir veria pentiniais tiesiai per širdį.
O kai jai narsas praėjo ir išvėptos lūpos nurimo,
Tuosyk prabilo Enėjas: „Nelaimės tokios aš, mergele,
Įsivaizduot negaliu, kad būtų nauja, netikėta.
105 Viską numatęs esu ir širdy apsvartęs iš anksto.
Vieno maldauju: esą čia vartai į mirusių šalį
Verias ir ežeras iš Acheronto tamsybių atplūsta.
Taigi nedrauski man eit aplankyti mylimo tėvo.
Kelią parodyki ten ir duris užkeiktas atverki.
110 Aš per liepsnas, per ugnį, pro tūkstančius skriejančių iečių
Išnešiau jį ant pečių ir iš priešų rankų išplėšiau.
Man palydovas jis buvo kelionėj per marių platybę,
Negandas oro ir jūrų pavojų kentė ir vargo,
Būdamas silpnas, daugiau, nei senatvė ir jėgos jam leido.

⁵⁷ Šventovę Augustas pastatydino Palatino kalvoje. Šventę įsteigsiu – užuomina į žaidimus Apolono garbei, vykčius nuo Antrojo pūnų karo laikų, Augustas juos atnaujino, ir jie buvo rengiami visą imperijos gyvavimo laiką.

⁵⁸ Su Kumų žynės Sibilės, rašiusios pranašystes ant palmių lapų, vardu siejamas padavimas apie „sibilines knygas“ (*libri Sibyllini*), kurias pirkęs Romos karalius Tarkvinijus Išdidusis. Jos buvo laikomos Kapitolijuje ir sudegė 184 m. pr. m. e. Vėliau pranašystės buvo surinktos ir saugomos šventovėje po Apolono statula. Jas prižiūrėjo tam tikra žynių kolegija; sunkiu valstybei metu jos būdavo skaitomos, ieškant patarimo.

- 115 Kad nusizeminęs eičiau prie tavo slenksčio prašyti,
Pareigą man jis uždėjo ir liepė. Sūnaus tu ir tėvo
Pasigailėk, brangioji, meldžiu (tau galima viskas,
Tau patikėjo Averno šilus Hekatė ne veltui),
Jeigu vėlę žmonos Orfėjas galėjo iškviesti,
- 120 Trakiškų kanklių stygas balsingas užgaudamas pirštais;
Jeigu Poluksas mirtim pradiene savo brolių atpirko⁵⁹,
Kelių nueidams ir vėl jį sugrįždams: Kam didį Tesėją
Arba Alkidą minėt? Ir aš Jupiterio ainis“.
- Žodžiais tokiais maldavo ir rankomis aukurą lietė.
- 125 Tuokart atsakė žynė: „Kilmingas dievų giminaiti,
Trojos Anchiso sūnau! Į Averną lengva nužengti
(Naktį ir dieną atviros durys į tamsųjį Ditą),
Betgi pasukti atgal ir grįžt į gyvųjų pasaulį –
Žmogui vargas baisus. Tik nedaugis, kuriuos numylėjo
- 130 Tėvas teisingas ir ką lig padangių iškėlė narsumas –
Sūnūs dievų sugrįžo. Nuo čia lig Orko vien girios,
O jas aplink Kokitas riečia vingiais juodaisiais.
Bet jei toks noras širdy, jei tu taip baisia panūdai
Dukart plaukti per Stikso gelmes ir dukart išvysti
- 135 Tartarą tamsų, jei tau malonus beprotiškas žygis –
Ką reiks daryti, klausyk. Pasislėpus medy kupliajam,
Mirga lapais auksiniais šakutė liauna, pašvęstoji
Mirusių krašto Junonei⁶⁰. Sergsti ją tankumynuos
Šilas tamsus, apglėbęs sodriais pakalnių šešėliais.
- 140 Žmogui tačiau nevalia į požemių gelmenis žengti,
Kol auksalapės šakos nebus nusilaužęs nuo medžio.
(Ją mat kaip dovaną jai buvo graži Prozerpina
Liepusi einant atnešt. Nulaužus šakelę, atauga
Lygiai auksinė kita, ir naugė vėl mirga tarp lapų.)
- 145 Taigi aukštai akim ieškok ir atradęs, kaip dera,
Rankon paimek ir nulaužk. Pati pasiduos ji be vargo,
Jeigu tave bus šaukęs likimas. Kitaip neveiksi
Jokia galybe ir jos nenukirsi nė geležia kieta.
Vyro kūnas, be to, pajūryje guli negyvas
- 150 (Tu nežinai, deja!), ir teršia lavonas laivyną,
Gaištant prie slenksčio tau čia ir mūs patarimo beprašant.
Taigi pirmiau į kapus palydėk ir palaidok bičiulį,
Juodą avį atvesk ir apvalymo auką sudėki,
Tuokart Stikso šilus išvysi ir kraštą, kur gyvas
- 155 Niekas negali įeit“. Pasakė žynė ir nutilo.
Tėvas Enėjas, akis į žemę nuleidęs ir liūdnas,
Ėjo iš tos olos, širdy svarstydamas visą
Būsimo žygio sunkumą. Jam atsidavęs Achatas
Žengė į koją su juo, tokiais pat rūpesčiais sirgdams.
- 160 Daug ką jie svarstė, kalbon įsileidę, ir viena spėliojo –

⁵⁹ Jupiterio ir Ledos sūnūs, Elenos broliai Kastoras ir Poluksas (graikų Polideukas), vienas kitą labai mylėjo. Kastoras buvo mirtingas, o Poluksas nemirtingas. Kai Kastoras mirė, dėl brolių meilės Jupiteris leido jiems pakaitomis dieną būti abiem Olimpe, kitą – mirusiųjų šalyje.

⁶⁰ Prozerpinai.

Kokį vyrą žynė jiems sakė negyvą ir kokį
Kūną liepė palaidot. Atėję išvysta Mizeną
Gulint pajūrio smėly, niekingos mirties paguldytą,
Sūnų Eolo Mizeną, kuris mokėjo kaip niekas
165 Vyrus surinkt trimitu ir juos pakurstyt į karą.
Hektorą didį visur jis lydėjo, prie Hektoro šono
Verždavos drąsiai kovon, ragu pagarsėjęs ir ietim.
O kai, pergalę gavęs, kapan tą nuvarė Achilas,
Didvyris šis narsus, pritapęs kaip palydovas
170 Prie dardaniečio Enėjo, šlovės nemažos susilaukė.
Kartą, kai kiaura kriaukle jis savo dainą dūdavo
Virš vandenų ir kvietė dievus, kvailys, į varžybas,
Jį pavydus Tritonas užpuolęs, jei galim tikėti,
Ir į putotas bangas tarp uolų panardinęs staigiai.
175 Taigi ir klykė dabar suėję visi, ir vaitojo,
Tėvas Enėjas labiau už visus. Raudėjo ir vykdė
Visa, ką liepė Sibilė, ir laužą krovė velioniui,
Pliauskų prinešę krūvas, kad liepsnos dangų laižytų.
Eina jie girion senon, kur lūžtvėse žvėrys gyvena,
180 Virsta ir eglės skarotos, ir dreba nuo kirvių bugieniai,
Rąstai uosio skalaus ir ažuolo kietas kamienas
Skyla po pleištais plačiais, ir tuopos dunda nuo kalno.
Tėvas Enėjas, visų darbų įkvėpėjas ir vadas,
Ragina vyrus ir pats nesibaido kirvio nei pleišto.
185 Mintys liūdnos tačiau jam nuolat lenda į galvą,
Žvelgiant į aukštus medžius, ir taria jis žodžiais maldingais:
„O kad ant medžio kurio šaka ta auksine sušvistų
Girioje šioj gūdžioj! Žynė mums visa teisingai,
Netgi per daug, deja, apie Mizeną pasakė“.
190 Vos tik jis ištarė taip, ir pora baltučių balandžių
Jam pro skruostą praskrido, padange giedra atplasnoję,
Ir nusileido žemėn žalion. Ir tuosyk Enėjas,
Motinos savo paukščius atpažinęs, džiaugsmingai sušunka:
„Būkit vadai, jei kelias yra, ir skriskite oru,
195 Veskite girion, kur meta šešėlį į žemę derlingą
Aukso vešlioji šaka. Neapleisk šią valandą sunkią,
Motina deive, sūnaus“. Pasakė ir, lėtindams žingsnį,
Ėmė žiūrėt, kur paukščiai nuskris ir kokį duos ženklą.
Tie nusileidžia palest ir paskrenda vėlei į priekį,
200 Kiek juos valioja pasiekt praeivio akis šviesiaregė.
Kai prie Averno angos priskrido, dvokiančios bjauriai,
Greitai pakilo aukštyn ir, mėlynu oru palėkė,
Nutūpė vieton geiston į medžio dviveislį viršūnę,
Kur tarp lapų žalių gelsvai mirguliavo auksiniai.
205 Lygiai kaip amalas tas, ne gimtojo medžio pasėtas,
Žiemą žaliuoja vešliai ir, nors spaudžia speigas smarkiausias,
Ūgiais mirga geltais, apvijęs šakas apvaliąsias, –
Taip ažuole kupliam auksiniai lapai mirgėjo
It pinigėliai ploni, plazdėdami vėjui šiurenant.
210 Pastveria šaką Enėjas, rankom godžiom ją nulaužia,

Linkstančią, liauną, ir neša tuoj į Sibilės žynyčią.
 Vargšą Mizeną tuotarp pakrantėj teukrai aprauda
 Ir jo dulkėms taurioms paskutinę paslaugą daro.
 Iš sakingiausios pušies ir seno ąžuolo pliauskų
²¹⁵ Aukštą laužą sukrovę, žolynais tamsiais ir šakelėm
 Visą apkaišo aplink, o prieky niūrių kiparisų
 Eilę pastato ir viršų blizgančiais ginklais papuošia.
 Iš katilų, ant ugnies kunkuliuojančių, vandenį semia.
 Kūną velionio mazgoja ir tepa visą alyvom
²²⁰ Raudą užtraukia ir jį ant lentos pašarvoję apverkia,
 Tuosyk raudona skraiste, rūbu, velionio vilkėtu,
 Kūną pridengia. Kiti, neštuvus pakėlę į viršų
 (Baisiai gaudi paslauga!), po jaisiais laiko žibintą,
 Veidus nugrėžė šalin, kaip to paprotys reikalauja.
 Lieja alyvą tuomet ir meta ąsotį ant laužo.
²²⁵ Viską ryja liepsna – ir smilkalą kvapų, ir valgj.
 O kai plėnys sukrito ir liovėsi laužas liepsnojęs,
 Pelenus karštus vynu ir kita, kas liko, užliejo,
 O Korinėjas kaulus surinko į urną varinę.
 Tuokart su vandeniu tyru triskart apėjo aplinkui
²³⁰ Ir, vaisinga alyvų šaka iš palengvo pašlakstęs,
 Vyrus apvalė, po to sudiev paskutinį pasakė.
 Tėvas Enėjas tada jam pilkapį aukštą supylė
 Ir jo nešiotus ginklus, nudildytą irklą bei ragą
 Kalno papėdėj padėjo. Tą kalną ir šiandien Mizenu
²³⁵ Žmonės vadina, ir vyro vardą jis sergsti per amžius.
 Po šermenų padaro tuojau, ką liepė Sibilė.
 Urvas buvo gilus, bedugnėn juodon prasižiojęs,
 Šonais grublėtais, miške prie ežero juodo prigludęs.
 Paukštis nė joks, sparnais atplasnųjęs, per jį negalėjo
²⁴⁰ Perlėkti gyvas: iš žiočių tamsių toks kvapas negeras
 Ėjo ir sklido aukštyn, pasiekdamas mėlyną skliautą.
 (Grajai vietą dėl to Averno vardu pavadino.)
 Ketvertą jaučių jaunų, juodnugarių pastato Enėjas,
 Nieko nelaukęs, žynė vynu jiems galvas pašlaksto
²⁴⁵ Ir, ilgesnių plaukų tarpuragėj kuokštą pakirpus,
 Meta šventon ugnin kaip nuomaldos pirmąją auką,
 Vardą pašaukus Hekatės, dangaus ir Erebo valdovės.
 Deda jiems peilį prie kaklo vyrai ir kraujui šiltajam
 Duoda į dubenį bėgt. Enėjas nuduria durklu
²⁵⁰ Motinai eumenidžių ir josios seseriai didžiai⁶¹
 Avj juodvilnę, o tau, Prozerpina, karvę bevaisę.
 Auką naktinę tuomet jis pradeda Stikso valdovui⁶²
 Ir, aukojamus jaučius į aukuro ugnį sudėjęs,
 Degančius vidurius jų alyva aplieja riebiausiai.
²⁵⁵ Vos spinduliai pirmi sutviskėjo tekančios saulės,
 Žemė po kojų tuoj pat suriaumojo, medžių viršūnės

⁶¹ Nakčiai ir Žemei.

⁶² Jupiteriui Stigiečiui arba Orkui. Požemių karalystės dievams aukoti buvo leidžiama tik nakties metu.

Ėmė siūbuoti staiga, ir šunys sustaugė šešėlius:
 Deivė artėjo. „Šalin pasitraukite, nepašvęstieji! –
 Suskamba žodžiai žynės. – Išėikit iš girios gūdziosios.
²⁶⁰ Kelki tu koją į kelią ir trauk iš makštų kalaviją,
 Reikia dabar drąsos ir širdies tvirtumo, Enėjau“.
 Šitai pasakė patrakus ir žengė į atvirą olą.
 Paskui drąsiu žingsniu neatlikdamas ėjo Enėjas.
 O visagaliai vėlių valdovai ir tylūs šešėliai!
²⁶⁵ Chaose ir Flegetonte, nakties karalyste gūdžioji!
 Leiskite man pasakyt, ką girdėjau, leiskit atverti
 Žemės gilioj pragarmėj ir tamsybėj skendinčius daiktus.
 Tamsūs jie ėjo abu nakties glūdumoj per šešėlius,
 Per negyvenamus Dito namus dykumų karalystėj.
²⁷⁰ Lygiai taip einam tamsoj per girią, kai mėnuo vos kyšters
 Ir vėl tuoj paslepia veidą, Jupiteriui dangų apniaukus,
 Ir sutema nakties daiktų spalvingumą pagrobia.
 Prie įėjimo paties, prie Orko namų atvirųjų,
 Raudos guolius pasistatė ir Sielvartai, žmogui kerštingi,
²⁷⁵ Tyso ten Ligos išblyškę, liūdna, nusiminus Senatvė,
 Baimė, Neturtas šlykštus ir Badas, kurstąs į pikta,
 Šiurpūs pažvelgti veidai, Giltinė ir Vargas šalimais,
 Miegas, Mirties giminė, širdies Džiaugsmas nelabieji,
 O užu slenksčio viduj mums mirtį nešantis Karas.
²⁸⁰ Ten Eumenidžių narvai geležiniai ir Vaidas beprotis,
 Vietoj plaukų gyvates kruvinais kaspinais pasirišęs.
 O vidury šimtametė, plačiai šakomis iškerojus,
 Guoba didžiulė, kupli, kurioj sutūpusios, sako,
 Tuščios Svajonės po lapais žaliais ir Sapnai susigūžę.
²⁸⁵ Prieglobstis ten daugybės žvėrių ir visokių baidyklių.
 Tuoj prie durų stovi Kentaurai ir Scilės dvilytės,
 Ir šimtarankis, stiprus Briarėjas, ir Lernos gyvatė,
 Šnypščianti šiurpiai, prie jos Chimera, vis spjaudanti liepsną,
 Harpijos ir Gorgonės, ir vyro trikūnio šešėlis⁶³.
²⁹⁰ Šiurpas nupurto Enėją, jis griebias už kalavijo,
 Traukia jį iš makštų ir einantiems priešais atstato,
 Ir, jei nebūtų žynė pasakius: tai vėlės bekūnės
 Skraido kaip miglos ore, pavidalą tuščią sau gavę, –
 Būtų jas puolęs ir kardu rūsčiai kapojęs šešėlius.
²⁹⁵ Kelias į Tartarą ten, prie juodųjų bangų Acheronto.
 Drumstas nuo dumblo vanduo galingais verda verpetais,
 Versdamas smėlį iš dugno ir vemdamas jį į Kokitą
 Šias šiurpulingas upes ir vandenį sergsti Charonas,
 Kraupiai nuskuręs yrėjas. Nuo smakro jam driekias pražilus
³⁰⁰ Ir pasišiaušus barzda, o akys žėri žarijom,
 Sumegzta virš peties brizgais vėduliuoja apsiaustas.
 Eldiją kartimi iria patsai ir burėmis varo,
 Savo tamsiu luotu per upę keldamas žmones.
 Senis jau senas, bet dievo senatvė žvali ir jėginga.

⁶³ Gerionas, pabaisa iš trijų vyrų, pilvais suaugusių į vieną.

³⁰⁵ Plūdo kaip vandenys žmonės ir minios veržės prie kranto,
Moterys, vyrai jauni ir žemės gyvenimą baigę
Didvyriai drąsūs, vaikai mažamečiai, nekaltos mergaitės
Ir prieš tėvų akis pašarvoti ant laužo jaunuoliai.
Lapų aibė tokia, šalnų pakąsta rudeninių,
³¹⁰ Krinta nuo medžių miške ir tiek prie marių giliųjų
Priskrenda paukščių krante, kai šalčių artėjantis metas
Verčia juos lėkt į dausas ir krašto saulėto ieškoti.
Žmonės stovėjo ir prašė, kad pirmus keltų per upę,
Tiesė maldingai rankas anapus į kraštą pasilgtą.
³¹⁵ Betgi yrėjas rūstus paimdavo šiuos ar artuosius,
Daugelį varė šalin, neleisdamas eiti prie kranto.
Tuosyk Enėjas, žmonių daugybės nustebintas, tarė:
„Man tu, mergele, sakyk, dėl ko jie veržias prie upės?
Ko gi tos vėlės geidauja? Ir skirtumas kokis, kad vienos
³²⁰ Lieka ant kranto, o kitos per mėlynus vandenis irias?“
Jam, nekalbėdama daug, žynė ilgaamžė atsakė:
„Mielas Anchiso sūnau, tikriausias dievų giminaiti!
Gilų Kokitą regi ir telkšančius vandenį Stikso.
Bijo dievai juo prisiekti ir žodį laužyt prisiekę.
³²⁵ Žmonės, kuriuos matai, nelaimingi, likę be kapo,
O tas yrėjas – Charonas – palaidotus iria per upę.
Niekas kranto šurpau negali palikti ir plaukti
Per šniokščiančiąsias bangas, kol kaulai kapo nerado,
Šimtą metų klajos ir skraidys aplink šią pakrantę,
³³⁰ Kolei galės pagaliau geidaujamą uostą pasiekti“.
Žengė iš lėto Anchiso sūnus, sustojo ant kranto
Ir susikrimtęs svarstė širdy jų dalią graudingą.
Ir štai jis regi – liūdni ir be pagarbos pomirtinės
Stovi Leukaspis ir tiku laivyno vadas Orontas.
³³⁵ Juosius iš Trojos tuomet vandenynu plaukiant per vėtrą
Austras pastvėrė, ir laivą su vyrais vilnys užliejo.
Ir vairininkas antai, Palinūras, ėjo pro šalį,
Tas, kur, pro Likiją plaukiant, žvaigždžių žiūrėdamas kelio,
Buvo nuo laivo nuvirtęs ir jūroj bekraštėj prigėręs.
³⁴⁰ Vos bepažino jį liūdną pro šydą tiršto šešėlio
Ir taip užkalbino pirmas: „Koks dievas tave Palinūrai,
Marių vidun panėrė, iš mūsų būrio pagrobęs?
Tu pasakyk, nes, niekur lig šiol neatrodęs klastingas,
Vienu atsakymu šiuo mane Apolonas apvyklė.
³⁴⁵ Jis pranašavo, jog tu per jūrą perplauksi gyvas
Ir Auzonų šalin nukeliausi. Kur žodis, jo duotas?“
Tas jam atsakė: „Tavęs neapgavo orakulas Febo,
Mielas Anchiso sūnau, ne dievas mane panarino.
Rankeną vairo, kurios įsitvėręs kaip sargas stovėjau,
³⁵⁰ Linkmę rodydams laivui, netyčia prispaudęs nulaužiau
Ir stačia galvais su ja nuvirtau. Prisiekiu rūsčiąja
Marių galybe: aš pats dėl savęs nepatyriau tiek baimės,
Kiek jos turėjau dėl tavo laivo, kad tik atsispirtų
Prieš sūkuringas sroves, palikęs be vairo ir vado.“

355 Tris audringiausias naktis pašėlęs Pietys mane blaškė
Po vandenyną beribį, tik dienos ketvirtai išaušus
Aš nuo viršūnės bangos išvydau Italijos šalį.
Tad pamažu plaukiau prie kranto; žemę pasiekiau,
Betgi jos žmonės beširdžiai apsunkintą šlapio drabužio
360 (Kalno briaunos įsitvert sugrubusiom rankom graibščiausi)
Su kalavijais užpuolė, galvodami grobio sau gausią.
Šiandien aš jūroj esu ridenamas vėjų pakrantėm.
Taigi dėl saulės šviesos mielosios, dėl oro maldauju,
Dėlei gimdytojo tavo, dėl Julo vilčių teikiamųjų –
365 Gelbėk mane iš baisios nedalios (gali tai) ir žemės
Saują, galiūne, užberk, į Velijos uostą nuvykęs,
Arba, jei kelias yra ir tau jį gali parodyt
Motina deivė (tu ne be valios dievų, man atrodo,
Plaukt per šią upę drįsti, per vandenį Stikso rūščiuosius),
370 Ranką vargšui paduok, su savim į anapus paimki,
Kad nors po mirties aš rasčiau prieglaudą ramią”.
Šitaip kalbėjo jisai, o žynė atsakydama tarė:
„Kaipgi toks noras baisus, Palinūrai, širdin tau atėjo?
Tu nepalaidotas nori per Stikso vandenį plaukti,
375 Nelieptas krantą aną ir furijų upę regėti?
Nesitikėki maldom dievų lėmimą palenksiąs.
Mano žodžius atsimink, jie bus paguoda nelaimėj.
Gentys kaimynės visur: toliausiuos kaimuos ir miestuos,
Ženkla dangaus pamatę, šventai tavo kaulus palaidos,
380 Kapą supils ir dės aukas iškilmingas ant kapo,
Ir Palinūro vardu vieta vadinsis per amžius”⁶⁴.
Sielvartą žodžiai numaldė, ir skausmas liovės iš lėto
Širdį sugrudusią gelt: smagu – jo vardą gaus žemė.
Taigi jie eina toliau, iš palengvo artėja prie upės.
385 Tuotarp Charonas, nuo Stikso bangų pamatęs ateinant
Juos per tylų šilą ir sukant žingsnį į krantą,
Pirmas pradeda pult ir bara, sakydamas šitaip:
„Kas gi tu toks, kad eini prie mūsų upės ginkluotas,
Greitai, ko reikia, sakyk, ir žingsnio neženki iš vietos!
390 Šičia šešėlių šalis, sapnų ir nakties snūdulingos.
Žmogui gyvam nevalia čia Stikso valtim važiuoti.
Maža gavau pasidžiaugt, atėjusį tuosyk Alkidą
Laivėn paėmęs savon, Tesėją ar Peiritoją,
Nors jie sūnūs dievų, jų niekas įveikt nevaliojo.
395 Tartaro sargą tuomet į pančius pagavo Alkidas
Ir nuo karališko sosto virpantį, vargšą, išvilko.
Šie du į Dito namus įsibrovė ir pačią pagrobė”.
Tuosyk Amfriso žynė atsakydama tarė Charonui:
„Pinklių jokių nei apgaulės nėra, gali nebijoti,
400 Neneša smurto tau ginklai, tegu per amžius baisesis
Vartsargis loja oloj, bekūnes tegąsdina šmėklas,

⁶⁴ Lukanai. Jūrų piktligės kamuojami, jie kreipėsi į orakulą ir gavo įsakymą nuraminti Palinūro vėlę. Ir šiandien kyšulys tarp Salerno ir Polikastro užutekių vadinamas *Palinūro kyšuliu*.

Lai sau dėdės menes Prozerpina sergsti skaisčioji.
 Meile dievų ir ginklais garsus trojėnas Enėjas
 Tėvo ateina lankyt į Erebo tamsiąją šalį.

405 Jei negraudina tavęs toks sūniškos meilės paveikslas,
 Tai nors šaką (rūbus praskleidus, parodo šakelę)
 Tą atpažink“. Ir nirštas širdies Charonui atslūgsta,
 Nieko nesako daugiau, tik gėrisi dovana brangia,
 Rykšte likimo, kurią vėl po ilgo laiko išvydo,

410 Žydrajį luotą pagrėžia ir plaukia artyn į pakrantę.
 Pastumia tuosyk vėles, kur suoluos susiglaudę sėdėjo,
 Vietos padaro plačiau ir kaip milžiną didį Enėją
 Kviečia į luotą. Net subraškėjo siūtinis laivelis
 Nuo jo sunkumo ir drumsto vandens pro siūles prisisėmė,

415 Bet pagaliau sveikus išsodino žynę ir vyrą
 Į neišvaizdžią dumblynę, prižėlusią švendrių pilkųjų.
 Cerberis, Orko šuva trigalvis, urve palei kelią
 Loja trejais nasrais, net dreba vėlių karalystė,
 Ir gyvates ant sprando pašiaušia. Žynė, tai pamačius,

420 Miego su medumi ir žolių žavimų primirkytą
 Meta jam plutą. Trejus nasrus išverčia nerijęs
 Cerberis, kąsnį pagriebia ir, drūtą sprandą sutraukęs,
 Vėl išsitiesia urve nuo vieno krašto lig kito.
 Miegui palaidojus sargą, atsiveria kelias Enėjui

425 Tuoju krantu, į kurį atsiyręs, negrįžta nė vienas.
 Greit pasigirsta garsai ir vaikiškas verksmas gailingas.
 Kūdikių vėlės verkė prie Tartaro pirmojo slenksčio,
 Tiesiai juos nuo krūties, gyvenimo džiaugsmo nedavus
 Nė paragaut, juodoji diena nuvarė į kapą.

430 O šalia jų mirtim nubausti nekaltai apskųstieji.
 Ne be teisėjo tačiau, ne be burto vietos jiems duotos.
 Urną papurtęs, Minojas visus tyliuosius šešėlius
 Šaukia tarybon ir klausia gyvenimo viso kaltybių⁶⁵.
 Tuoju už vaikų vieta niūriųjų, kurie pasidarė

435 Patys sau mirtį, kitų nenuskriaudę, ir iškvėpė dvasią,
 Pasibodėję šviesa. Oi, kaip norėtų jie šiandien
 Skurdą kęst ir vargus gyvųjų pasaulyje vargti!
 Grįžti neleidžia lemtis ir liūdnos vilnys patvinę,
 Kelią užkerta Stiksas, devynetu vingių apsupęs,

440 O netoli nuo čia į kairę ir dešinę tįso
 Liūdesio platūs laukai. Juos taip vadina nuo amžių.
 Šičia, ką meilė žiauri ir sielvartai meilės pagraužė,
 Vienišus slepia takai ir plačios mirtų giraitės
 Gaubia šešėliais. Ir mirę ilgesiu sirgt nenustoja.

445 Čia jis pamato Prokridę, Fedrą ir Erifilę,
 Rodančią žaizdą, kurią padarė sūnus jos beširdis.
 Ir Pasifajė čia buvo, Euadnė ir Laodamėja,
 Čia ir Kenėjas, kadaise vaikas, o nūn moteriškė,

⁶⁵ Teisingumu pagarsėjęs Minojas buvo teisėju mirusiųjų karalystėje. Vergilijus Romos papročiu padarė jį teismo pirmininku, kuris, burtais išsirinkęs sau padėjėjus, tardo mirusiųjų šešėlius. *Ne be burto* – užuomina į tai, kad teisėjai renkami burtų keliu. Vėlėms vietos duodamos pagal jų nuopelnus gyvenant.

Vėlei likimo valia pavidalą seną atgavus.

⁴⁵⁰ Čia ir fenikė Didonė, žaizdos neseniai atvaryta,
 Girioj didžiulėj tarp jų klajojo. Kai Trojos herojus
 Jai prie šalies atsistojo ir ją tarp šešėlių pažino,
 Baisiai neaiškią kaip vos tik stojęs jaunas mėnulis,
 Kai pro miglas tirštas jį matom ar tariamės matą, –

⁴⁵⁵ Ašarom visas paplūdo ir taip prabilo su meile:
 „Vargšė Didonė! Deja, man žinią atnešė tikrą:
 Tavo gyvybė užgeso ir durklas pabaigė kančią?
 Aš kaltininkas mirties, deja? Prisiekiu žvaigždynais,
 Taipgi dangaus dievais, ir po žemėm jei yr teisingumas, –

⁴⁶⁰ Aš, valdove, ne pats iš tavo pakrančių pabėgau.
 Ne! Tai dievai, kurie man šiandien taku erškėčiuotu
 Eiti įsako šešėlių šalin per gūdžiąją naktį,
 Privertė savo galybe, ir aš patikėt negalėjau,
 Kad iškeliaudamas tau taip didelį skausmą suteiksiu.

⁴⁶⁵ Žingsnį sulaikius sustok ir nuo mano akių nesislėpki.
 Bėgi? Nuo ko? Šis kartas prabilo į tave paskutinis“⁶⁶.

Jai, užsiplieskusiai taip ir žvelgiančiai niūriai, šiais žodžiais
 Stengėsi širdį maldyt ir ašarą spaudė Enėjas.
 Ji nususuko nuo jo ir įbedė žvilgsnį į žemę.

⁴⁷⁰ Nuo pasakytų jo žodžių nė kiek nesuvirpa jos veidas:
 Stovi šalta kaip akmuo, kaip Marpeso uola marmurinė.
 Tuosyk pašoka staiga ir kaip priešė didžiausia pabėga
 Į pavėsingą šilėlį, kur laukia jos vyras pirmasis,
 Slegiamas sielvarto didžio ir lygus jai meile Sichėjas.

⁴⁷⁵ Sukrėstas tokio baisaus likimo, Enėjas lydėjo
 Ją akimis toli ir iš gailesčio ašarom plūdo.
 Eina toliau leistuoju keliu ir greitai pasiekia
 Pakraštį plotų, kur pagarsėję kariai susirinkę.
 Čia jo sutikti atbėga Tidėjas, ginklais šlovingas

⁴⁸⁰ Partenopėjas drauge ir Adrasto išblyškęs šešėlis.
 Čia apraudoti visų, kautynėse kritę be laiko
 Dardano sūnūs, kurių eiles be galo pamatęs,
 Jis suvaitojo: čia Glaukas, Medontas ir Tersilochas,
 Ir Antenoro trys sūnūs, Cereros žynys Polibotis.

⁴⁸⁵ Čia ir Idėjas, vadžių ir ginklo neleidžias iš rankų.
 Iš dešinės ir kairės apspinta triukšmaudamos vėlės,
 Joms negana pamatyt – ilgiau jos nori pabūti,
 Žingsnį žengti su juo, sužinoti, ko čia atėjo.
 Tuotarp danajų vadai, Agamemnono didžio falangos,

⁴⁹⁰ Didvyrį žibant šarvais šešėlių šaly pastebėję,
 Ėmė iš baimės drebėt. Vieni, atgręžę nugarą, leidos
 Bėgti, kaip bėgo seniau, prie laivų, kiti gi pakėlė
 Riksmą silpnutį: burna jų žiojos, bet balsas užspringo.
 Ir Deifobą, sūnų Priamo, kruviną visą

⁴⁹⁵ Mato Enėjas čionai: suplėšytas baisiai jo veidas,
 Veidas ir rankos abi, smilkinių nesakysi, kad būta,

⁶⁶ Enėjas mano, kad gyvas į mirusiųjų šalį daugiau nebeateis, o miręs į „liūdesio laukus“ nepateks.

Ausys nutrauktos, o vietoj nosies žaizda prasižiojus.
Vos bepažino. Deifobas drebėjo ir dangstėsi rankom
Savo baisias žaizdas. Enėjas prakalbino pirmas:
500 „O Deifobai galiūne, garbingojo Teukro vaikaiti!
Kas tas beširdis, kuris ant tavęs taip kerštą nugiežė?
Kas gi tau drįso šitaip daryt? Pasiėkė mus gandas,
Jog paskutinę tą naktį, pailsęs nuo žudymo grajų,
Tu ant lavonų griuvai, krūvas jų aplinkui privertęs.
505 Tuosyk pilkapį tuščią Retėjo pakrantėj supyliau
Ir tau sudiev pasakiau aš, triskart sušukdamas vėlei.
Vietą ženklina vardas ir ginklai, tavęs gi, bičiuli,
Neberegėjau ir, žemėj gimtoji nepalaidojęs, bėgau“.
Jam Priamidas atsakė: „Tu nieko, brangus, nepraleidai,
510 Visa, ką reik, padarei Deifobui ir dulkėms velionio.
Mano likimas mane, per Spartietės kaltes pražūtingas,
Jūron nelaimių panėrė: jinai šį paminklą paliko.
Kaip, apsigavę džiaugsmu, paskutinę naktį mes leidom,
Norint tu visa žinai, bet reikia darsyk pakartoti.
515 Perkopė Pergamo sienas aukštąsias arklys pražūtingas
Ir ginkluotus karius su savim įgabeno į miestą.
Gatvėse šoko trojėnės ir šaukė džiaugsmingą „euhoe“.
Joms ji, gudri veidmainė, vadovavo, iškėlusi rankoj
Šviesų žibintą, ir ženklą danajams davė iš miesto.
520 Aš gi, pavargęs nuo šokių ir triukšmo, tvert negalėjau
Ir, miegaman nelabijan parėjęs, atsigulčiau, vargšas.
Prislegia miegas mane, į mirtį panėšys ramybe.
Mano šaunioji žmona ginklus išgabena iš rūmų
(Net kalaviją ji man iš po pagalvio ištraukia)
525 Ir, Menelają pakvietus, duris jam pati atidaro.
Tarės paslaugą tuo padarysianti mylinčiam vyrui
Ir nusiplausianti gėdą, kad tiek nelaimių užtraukė.
Bet ko gaištu? Miegaman įsiveržia su juo ir Uliksas,
Nusikaltimų visų įkvėpėjas. – Dievai, atmokėkit
530 Grajam už viską, jei vertos mus lūpos keršto maldauti.
Betgi koks reikalas, man pasakyk, tave čia šiandieną
Atnešė gyvą? Ar pats, klajodamas mariom, užklydai,
Ar įsakytas dievų? Neduoda ramybės likimas,
Versdamas eiti niūriojon šalin, kur saulė nešviečia?“
535 Taip jie kalbėjo abu, kol pusę kelio per dangų
Ketvertu savo žirgų rožiaspalvių nuskriejo Aurora.
Būtų gal taip prakalbėję visą jiems leistąjį laiką,
Bet juos nutraukė Sibilė, trumpai tarydama šitaip:
„Atleikia šuoliais naktis, Enėjau. Mes valandas verkiame.
540 Kelias šakojasi čia ir eina į priešingus šonus.
Šis dešinys nuves mus į Dito galingojo miestą.
Juo Elisiejų pasieksim; kairysis veda į vietą,
Kur nedorieji bausmę sau gauna – į Tartarą niūrų“.
Jai Deifobas atsakė: „Nerūstauki, žyne galinga,
545 Greitai aš grįšiu atgal prie šešėlių, jų skaičius bus visas.
Eiki tu, pažiba mūs, geresniu likimu pasidžiauki“.

Jis nususuko ir, žodžio nebaigęs, nuėjo į šalį.
 Grįžteli galvą Enėjas ir aukštus mūrus išvysta
 Skardy uolotam kairėj ir trigubas sienas aplinkui.

550 Tartaro upė, sraunus Flegetontas ugninis, supas juos,
 Šniokščia verpetais liepsnų ir dundančius akmenis neša.
 Priekinėj pusėj vartai su kieto plieno kolonom,
 Tokio, kad jėgos žmonių nei gyventojų aukšto Olimpo
 Jų neišlauš ginklu. Prie vartų bokštas plieninis.

555 Ir Tisifonė jame, pasikaišiusi kruviną skraistę,
 Sėdi ir sergsti vartus, budėdama dieną ir naktį.
 Girdis, vaitoja už vartų ir smūgiai be gailėsčio čaižo,
 Žvanga antrankiai plieno ir velkamos sunkios grandinės.
 Šičia sustojo Enėjas ir klausės, išgąsdintas triukšmo.

560 „Kokios čia kaltės, mergele, jei galima klausti, ir kokios
 Bausmės skirtos už jas? Koks triukšmas ausis man pasiekia?“
 Tuokart atsakė Sibilė: „Šlovingas teukrų valdove!
 Žmogui doram nevalia juk žengt per nedorėlių slenkstį.
 Bet man, Averno šilus paliepusi sergėt, Hekatė

565 Sakė visas bausmes ir vedė visko parodyt.
 Čia Radamantas Knosietis šiurpiojoj šaly viešpatauja,
 Bausdamas kvočia visus ir tiesą liepia sakyti,
 Ką gyvųjų pasauly, apgaulėm tuščiom susigundę,
 Pikta padarė ir kaltę išpirkt lig mirties atidėjo.

570 Ir tą, kas kaltas, tuojau Tisifonė, rimbą nutvėrus,
 Pasišokėdama čaižo, kairėj gi jai šnypšdamos šlykščiai
 Rangosi angys, kuriom ji mosuoja ir seseris šaukia“.
 Vyriai sugirgžda, net šiurpas nupurto, ir štai prakeiktieji
 Veriasi vartai ūmai. „Regi, kokia čia sargyba

575 Sėdi prie durų baisių, koks veidas prižiūri šį slenkstį?
 Daugsyk baisesnė hidra viduj ten stovi prie vartų,
 Penkiasdešimt nasrų išvertus. Už jos į bedugnę
 Tartaras dvigubai tiek šaly šešėlių nugrimzta,
 Kiek aukštasis Olimpas žydron padangėn iškilęs.

580 Žemės sūnūs seni, gentis galingų titanų,
 Žaibo kadais nutrenkti⁶⁷, ant dugno vartosi sunkiai
 Ir Aloėjo sūnus galingus abu ten regėjau.
 Jiedu su rankom kėsinos didįj dangų sugriauti
 Ir visagalį tėvą nuo aukštojo sosto nuversti.

585 Ir Salmonėjas ten buvo ir sunkią bausmę kentėjo,
 Kad užsimojo pamėgdžiot Jupiterio žaibą ir griausmą.
 Keturis žirgus pakinkęs, mosuodamas rankoj žibintą,
 Jis išdidžiai per Elidės miestus ir kaimus važiavo,
 Lėkė per grajų žemes ir liepė jį garbint kaip dievą.

590 Audrą norėjo, kvailys, ir žemėj nežėrintį žaibą
 Bildančiom juodžių kanopom ir žvangesiu vario pamėgdžiot.
 Bet visagalis valdovas pro debesis strėlę paleido,
 Ne Salmonėjas žibintą, ne rūkstantį deglą sakuotą,

⁶⁷ Krono ir Gajos (Laiko ir Žemės) sūnūs titanai, arba gigantai, nuvertė Krono tėvo Urano (Dangaus) valdžią, bet jo įpėdinis Dzeusas juos nugalėjęs ir žaibu nutrenkė į Tartarą.

Ir stačia galva jį sviedė, viesulu smarkiai pasukęs.
 595 Tengi ir Titiją, Žemės, gimdytojos močios, augintą,
 Galima buvo matyt, jo kūnas, plačiai išsikėtęs,
 Užima margus devynis. Peslys riestanagis kapoja
 Kepenis jo nemarias, ataugančias vėlei už bausmę.
 Vidurius plėšo ir peno sau ieško, giliai jo krūtinėj
 600 Prieglaudą radęs. Neturi ramybės ataugantis kūnas.
 Kam beminėt lapitus, Iksioną arba Peiritoją?
 Didelis juodas akmuo, virš jo pakibęs, atrodo,
 Kris tuoj ir kaulus suknežins. Šventišškai mirga auksinėm
 Kojom jo guolis aukštasis, o valgių karališkų aibės
 605 Prie pat jo lupų prikrautos, bet furijų pulko vyriausia
 Tupi šalia ir rankos ištiest į maistą neleidžia:
 Šoka, žibintą iškėlus, ir klykia išversta gerkle
 Šičia kas žemėj, gyvi būdami, neapkentė brolio,
 Mušė tikrus tėvus ar skriaudą globotiniui darė⁶⁸,
 610 Ar, kur aptikę lobius, vieni pasiglemžė viską,
 Dalį saviesiems duot pašykštėję (jų minios didžiausios);
 Taipgi meilužiai, lig šiol užmušti, ir kas prieš tėvynę
 Ginklą pakėlė ar žodį, duotą globėjui, sulaužė, –
 Laukia bausmės visi, ir tu neprašyk pasakyti,
 615 Kokios bausmės žmonėms ir kokia kaltė čia panėrė.
 Akmenį sunkų rita vieni, kiti pro tekinio
 Stipinus perkišti kybo, vargšas Tesėjas gi sėdi
 Ir taip per amžius sėdės, o Flegijas štai nelaimingas
 Stengias primint visiems ir, balsą pakėlęs, kartoja:
 620 „Aš pamoka jums elgtis dorai ir dievą nepaniekint“.
 Vienas, už auksą pardavęs tėvynę, žiaurų tironą
 Joį pasodino, už grašį įstatymus segė ir plėšė⁶⁹,
 Kitas į guolį dukters įsibrovė ir vertė būt žmona.
 Jie nedorybių baisių nebijojo ir darė jas drąsiai.
 625 Jeigu aš šimtą burnų ir šimtą liežuvių turėčiau,
 Gerklę tvirtos geležies – ir tai nevaliočiau kaltybių
 Tau išskaičiuoti visų ir išvardinti bausmę kiekvieną“.
 Tarusi tuos žodžius, žynė ilgaamžė pasakė:
 „Metas kelionę tęst ir baigti pradėtąjį žygį.
 630 Mes paskubėkim. Matau kiklopų kalvėj nukaltus
 Mūrus antai, prieš mus jau siena ir vartai plieniniai.
 Dovaną tavo padėt mums ten įsakymas liepia“.
 Baigė žynė. Jie ėjo keliu, šešėliais nuklotu,
 Buvo antrojoj jo pusėj ir greit artėjo prie vartų.
 635 Prie įėjimo sustoja Enėjas ir vandeniū tyru
 Kūną sau šlaksto, ir šaką smeigia į staktą už durų.
 Visa padarę kaipreik ir pareigą deivei įvykdę,
 Jiedu priėjo linksmybių vietas, kur džiugina akį
 Laimės šilų žaluma ir stovi palaimintų rūmai.

⁶⁸ Nuskurdęs (dažniausiai kaimo) gyventojas žemę atiduodavo turtingam kaimynui, kuris pažadėdavo jam kasdieninę duoną mieste. Turtingasis buvo globėjas (patronas), neturtėlis – globotinis (klientas). Globotinį nuskriausti, o globotiniui žodį laužyti buvo dideli nusikaltimai.

⁶⁹ Vario lentelėse surašyti įstatymai buvo pakabinami viešai ant sienų. Už papirktinį jų skelbimą ar nuplėšimą – baudžiama.

640 Čia purpurinė šviesa skaisčiau iš padangių užlieja
Lygius laukus, čia saulė sava ir aukštosios žvaigždės.
Kūnus mankština visi, aikštėj žolėtoj sustoję.
Žaidžia kovų žaidimus ir kaunas ant smėlio geltono.
Kojom trenkia kiti ir dainuodami eina ratelį.

645 Šičia ir trakų žynys, ilgais lig žemės drabužiais,
Virkdō kanklių savų septynbalsių stygas nevienokias,
Jąsias užgavęs plektru drambliakaulio balto ar pirštais.
Šičia Teukro sena giminė, garbingi vaikaičiai,
Baimės nežiną herojai, laikais laimingesniais užgimę,

650 Ir Asarakas, ir Ilas, ir Dardanas, protėvis Trojos.
Gėris Enėjas šarvais ir vežimais dykais gražiaraciais,
Subestos ietys į žemę, lankoj žirgai iškinkyti
Vaikšto ir ganos laisvi. Kaip mėgo ginklus ir vežimą,
Žemėj gyvi būdami, kaip džiaugsmas ir rūpestis buvo

655 Žvilgančius žirgus ganyt, taip gano, nuėję į kapą.
Mato jisai: dešinėj ir kairėj, susėdę vejelėj,
Valgo, vaišinas ir giesta pergalės giesmę džiaugsmingą.
Laurų miškelis kvapus aplink. Iš dangaus Endano
Upė, plačiai srūdama, per girią vandenis varo.

660 Tai čia kariai, kovoj už tėvynę kraują pralieję,
O šalia jų žyniai, gyvenę žemėje skaisčiai,
Tengi ir dainiai dori, Apolonui didinę garbę,
Ir kas dailės darbais žmonėms gyvenimą puošė
Ir tuo paminklą sau pasistatė, daug gera padarę, –

665 Kaspinas baltas visų jų smilkinius juosdams dabina.
Kai jie suplūdo aplink, prabilo Sibilė į juosius,
O į Musają pirmiausia (aukštai virš pulko iškilęs
Savo plačiais pečiais, jis milžinas buvo tarp vyrų):
„Vėlės laimingos ir tu, žyny garbingas, sakykit,

670 Kur šioj šaly Anchiso vieta? Jo dėlei mes plaukėm
Upėm Erebo plačiom ir čia lig jūsų atėjom“.
Jiems, nekalbėdamas daug, Musajas atsakė ir tarė:
„Niekas neturim namų atskirų. Šiluos pavėsinguos
Ir ant žolėtų krantų ar upelio gaivinamoj pievoj

675 Leidžiam dienas. O jūs, jei širdj traukia toks noras,
Eikit per kalvą antai, parodysiu tiesų takelį“.
Šitai pasakė ir, juos lydėdamas, rodė nuo kalno
Skęstančius saulėj laukus. Nuo kalvos nusileido keleiviai
Tėvas Anchisas vėles, klajojančias klony žaliajam,

680 Šone kalvos, ir turinčias grįžt į gyvųjų pasaulį⁷⁰,
Leido su meile akim pro save ir tikrino skaičių,
Mielus vaikaičius visus ir giminę savo kitokią,
Darbus ir dalią žmonių, žygius kiekvieno ir būdą.
O kai pamatė jisai ateinant tiesiai per lanką

685 Sūnų Enėją, rankas į jį tiesė, laime nušvitęs,
Ašaros skruostus užliejo, ir žodis išsprūdo iš lūpų:
„Tu atėjai, ir meilė sūnaus, kurios aš taip laukiau,

⁷⁰ Graikų filosofo Pitagoro metempsychozinis mokymas. Smulkiau Vergilijus dėsto jį 724–751 eil.

Įveikė kelio vargus? Ir tavo štai veidą, sūneli,
Gaunu regėt, ir žodį galiu ištart ir išgirsti?
690 Šitaip galvojau širdy, dienas skaičiuodamas, laukiau
Laiko, kada tai įvyks, ir manęs neapvylė laukimas.
Vėl išvydau tave, klajojusį žemėm visokiom
Ir vandenynais plačiais, patyrusį aibę pavojų!
Kaip aš bijojau, kad Libijos sostas kliūtis nebūtų!“
695 O jis atsakė: „Nesyk pasirodė man, tėve, nuliūdęs
Tavo šešėlis sapne ir ragino žengt per šį slenkstį.
Mano laivai Tirėnų pajūry. Duok dešinę savo,
Tėve, paspaust ir neginki tave apglėbti širdingai“.
Taip jis kalbėjo, o skruostus jam plovė ašaros graudžios.
700 Triskart, ištiesęs rankas, norėjo apglėbti jo kaklą,
Triskart išsprūdo iš rankų pagaut nesidavęs šešėlis,
Lygiai kaip lengvas vėjo dvelkimas ar sapnas sparnuotas.
Regi Enėjas tuomet toli nutįsusiam klony
Nuošalų žalią šilą su ošiančiom medžių viršūnėm
705 Ir pro rūmus tyliaus banguojantį Letos upelį.
Skraidė ten marios žmonių iš genčių ir tautybių visokių.
Lygiai kaip pievoje bitės vasaros dieną saulėtą
Skraido po margas gėles, didžiuliai pulkai jų apninka
Žiedus lelijų baltų, ir dūzgia zvimbdamas laukas.
710 Krūpteri juos išvydęs Enėjas, suprasti negali
Ir palydovą klausia, kaip vandenys sraunūs vadinas
Ir kas per žmonės ant jų krantų susirinkę pulkuoja.
Tėvas Anchisas atsakė: „Tai vėlės, kuriosioms likimas
Skyrė kūnus kitus, prie Letos upelio sustoję,
715 Vandenį rūpesčiams vaistyt ir ilgą užmarštį geria.
Juos pasakysiu aš tau ir parodysiu vieną po kito,
Nes norėjau seniai suskaičiuoti savo sūnaičius,
Kad pasidžiaugtum drauge su manim, Italiją radęs“.
„Tėve, tai galim tikėt, kad vėlės vienos ar kitos
720 Vėl į gyvųjų pasaulį pareina ir grįžta į savo
Sunkųjį kūną? Kas gi vargšes taip traukia į šviesą?“
„Viską aš tau pasakysiu, sūnau, nežinioj nepaliksiu“, –
Pradeda kalbą Anchisas ir viską aiškiai jam dėsto.
„Dangų ir žemę nuo amžių ir marių lygumą plačią,
725 Kamuolį šviesų mėnulio ir skaisčią žvaigždę Titano, –
Visa gaivina dvasia ir medžiagą judina protas,
Kūnan didžian įsimiešęs ir sąnarius jojo pritvindęs.
Žmonės kilę iš to, žvėrys ir pauksc.a. sparnuota
Pamėklės taipgi, kur veisias marmuru blizgančio, juroj.
730 Didžią jėgą ugnies ir dangišką pradmenį turi
Visos būtybės, kol jos netampa medžiagos vergėm,
Kolei jų žemės butis ir kūnas mirtingas netemdo.
Gavusios kūnus, jaučia jos baimę ir skausmą, ir džiaugsmą,
Ir nebemato dangaus, akiai užkaltos kalėti.
735 Kai su gyvybe drauge jos šviesų pasaulį palieka,
Netgi tuomet, vargšes, ne visai paleidžia jas blogis
Ir negalavimai kūno, ir tai, su kuo ilgamet buvo

Glaudžiai suaugę, dabar nuostabiausiais būdais atgyja.
Bausmės paskirtos todėl, kad išpirktų seniau padarytas
740 Savo kaltes. Tad vienos, paleistos su vėjais bekūniais,
Turi skrajoti, kitoms vandenynų verpetai galingi
Nuodėmių raugą skalaus ir kaitrios liepsnos jį degins,
Kol neskubėdamas laikas, padangėje kelią pabaigęs,
Medžiagos dėmę nuims, ir liks vėl grynas, kaip buvęs,
745 Dangiškas protas ir lengvas ugnies tyrosios dvelkimas.
Kenčiam kaip vėlės visi, vėliau mums leidžia įeiti
Į Elisiejų, linksmybių laukus nedaugelis matom.
O kai metų ratai apsisuka tūkstantį kartų,
Dievas šaukia vėles prie Letos upelio į pulką,
750 Idant jos, viską pamiršę, vėl šviesą pasaulio išvystų
Ir atsirastų joms noras vėlei sugrįžti į kūnus“.

Kalbą pabaigęs, Anchisas sūnų, drauge ir Sibilę
Veda per tuos laukus, per užiančią minią triukšmingą.
Kopia į viršų kalvos, kad būtų lengviau suskaičiuoti
755 Pro juos einančius vyrus ir veidą išvysti kiekvieno.
„Nūn pažiūrėki tu – kokią šlovę turės užpelnytai
Dardano sūnūs, kokie Italijoje gims jų vaikaičiai.
Tuoju skaisčiausias vėles, paveldėtojas vardo garbingo,
Tau pristatysiu ir tavo paties pasakysiu likimą.
760 Tas jaunikaitis antai, pasirėmęs ietim be iešmo⁷¹,
Burtą ištraukė arčiausiai šviesos atsistoti. Jis pirmas
Eis į gyvųjų pasaulį ir gaus itališko kraujo, Silvijum
Alboj vadinsis, jis – tavo sūnus paskutinis.
Jį tau Lavinija, tavo žmona, pasenusiam tėvui,
765 Giroj turės augint kaip valdovą ir tėvą valdovų
Mūsų gentis dėl to Alboj Longoj galės viešpatauti.
Antras po jo – Proka, trojėnų šlovė pirmutinė,
Kapijas ir Numitoras, ir Silvijus, tavo vienvardis,
Pramintas taipgi Enėju, kurs sūniška meile ir ginklais
770 Tokį pat garsą pelnys, jei Alboj pradės karaliauti⁷².
Vyrų šaunuoliai! Pažvelk, kaip trykšta jėga ir galybė!
Ažuolo lapų garbingas vainikas jų smilkinis puošia⁷³.
Jie Fidėnus, Nomentą ir Gabijų miestą didžbokštį,
Jie Kolatijos pilį ant kalno aukštai pastatydins,
775 Inujo Kastrą, Pomeciją Svesą ir Bolą, ir Korą.
Tokius turės vardus šiandieninės vietos bevardės.
Ilgainiui savo senelį lydės Mavorto pradėtas
Romulas, jį Asarako gentainė turės pagimdyti,
Ilija. Ar matai – jo galvą puošia dvikuodis
780 Šalmas, ir tėvas dievų garbe jį ženklina aukšta?
Jam vadovaujant, sūnau, pagarsėjus Romos galybė
Visą pasaulį aprėps, šlovė nuskambės lig Olimpo.
Roma, septynias kalvas apsupus mūrais aukštaisiais,
Vyrų narsybe didžiuosius kaip motina Berekintietė,

⁷¹ Beiešmė ietis iškilmingais atvejais buvo aukštos kilmės ir asmens garbingumo ženklas.

⁷² Teisę į sostą ilgai savinosi jo globėjas.

⁷³ Ažuolo lapų vainikas (*corona civica*) buvo duodamas už Romos piliečio išgelbėjimą.

⁷⁸⁵ Su vainiku ant galvos važinėdama Frigijos miestais,
 Džiaugias pagimdžius dievus ir gyventojus mėlyno skliauto:
 Šimtas vaikų jos glėby ir visi – dangaus šeiminkai.
 Žvilgsnį dabar pagręžki į čia, pažiūrėki į gentį
 Ir į romėnus savus. Štai Cezarį einantį lydi
⁷⁹⁰ Julo visa giminė, į pasaulį eisianti platu.
 Šitas štai vyras, štai tas pažadėtas tau nebe kartą, –
 Cezaris, dievo gentainis Augustas, kurs amžių auksinį
 Lacijun vėl sugrąžins, į laukus, kur kadais viešpatavo
 Tėvas Saturnas⁷⁴. Pasiėks jo valdžia garamantus ir indus
⁷⁹⁵ (Tįso jų žemė už mūs žvaigždynų, už metų ir saulės
 Skriejamo laiko, kur senis Atlantas, dangaus parėmėjas.
 Laiko pečiais ugninėm žvaigždėm išmargintą skliautą).
 Jo atėjimo, dievų žadėto iš anksto, jau šiandien
 Būgštauja Kaspijos šalys. Meotai visi nusigandę,
⁸⁰⁰ Nilo septynvagės žiotys vandenis drumsčia ir dreba.
 Nė Alkidas tikrai nebus apkeliavęs tiek žemių⁷⁵,
 Nors variakoję elnę pašovė ir Erimanto
 Jis apramino girias, nuo jo lanko Lema drebėjo;
 Nei nugalėtojas Liberis tėvas, kurs, vynuogių virkščiom
⁸⁰⁵ Pasižabojęs tigrus, nuo Nišos viršūnių važiavo.
 Ir nesiryžtam lig šiol galybę didinti žygiais,
 Ar gal bailumas Auzonų šaly apsisotiti mums trukdo?
 Vėlės tačiau, kurios, žibėdamos ginklais vienokiais
 Taip vieningos dabar, kol nakties tamsybė jas gaubia,
⁸¹⁰ Kokį karą pakels tarp savęs, jei šviesų pasaulį
 Gaus pamatyti! Kokia bus žudynė ir kraujo liejimas!
 Uošvis nuo Alpių kalnų iš aukštos Moneko tvirtovės
 Leisis į slėnį, o žentas žygiuos prieš jį su rytiečiais⁷⁶.
 Ne! Širdžių, vaikai⁷⁷, negrūdinkit šitokiam karui
⁸¹⁵ Ir į krūtinę tėvynei kardų kietųjų nekreipkit!
 Tu pirmutinis palauk, kurs kilęs esi iš Olimpo,
 Pirmas padėk ginklus, giminaiti⁷⁸!
 Kas gi ten eina toliau, alyvom žaliom apsikaišęs,
 Su šventenybėm? Pažjstu pražilusią barzdą ir plaukus
⁸²⁰ Romos karaliaus, kuris pirmasis įstatymais miestui
 Pamatus dės, iš Kurų mažų ir šalies neturtingos
 Sėdęs į sostą didžios karalystės. Po jo gi netrukus
 Tūlas tėvynės rimtį sudrums, pašaukęs prie ginklo
 Karo pasilgusius vyrus, kurių pulkai jau atrato
⁸²⁵ Pergales švęsti. Už jo išpuikęs Ankas atžengia,
 Kupina džiaugsmo širdim, kad žmonių palankumą įgijo.

⁷⁴ Kaip įsūnis Gajaus Julijaus Cezario, kuris po mirties buvo apoteozuotas. Nuo dangaus sosto nustumtas Saturnas viešpatavo Lacijuj, kur tuomet prasidėjęs aukso amžius ir trukęs tol, kol ir čia iš jo valdžią atėmęs jo sūnus Jupiteris.

⁷⁵ Augusto sukurtos imperijos ribos bus platesnės už šalis, kurias apkeliavo Heraklis, atlikdamas savo garsiuosius žygius: šiaurėje, Hiperborėjų šalyje, pašaudamas variakoję elnę, pasiekdamas Erimanto kalną Arkadijoje ir užmušdamas hidrą prie Lemos ežero Argolidėje.

⁷⁶ Uošvis – Cezaris, žentas – Pompėjus. Julijaus Cezario duktė Julija buvo ištekėjusi už Pompėjaus. ...žygiuos prieš jį su rytiečiais. – Pompėjus kariuomenę buvo susirinkęs Azijoje ir Graikijoje.

⁷⁷ Cezari ir Pompėjau.

⁷⁸ Cezari.

Gal Tarkvinijus nori išvysti ir vėlę didingą
 Juosius nubaudusio Bruto, ir rykštes, liaudžiai gražintas?
 Konsulo valdžią jisai ir skaudžiai kertantį kirvį

⁸³⁰ Pirmas paims ir sūnums, iš naujo keliantiems karą,
 Bausmę, kaip tėvas, įvykdys, gindamas laisvę laimėta⁷⁹,
 Sopančia širdžia: vis tiek, kaip jo elgesį vertins vaikaičiai,
 Rinksis jis meilę tėvynės, garbe nemaria susigundęs.
 Decijai, Drūzai antai, žiūrėk, ir Torkvatas⁸⁰, iškėlęs

⁸³⁵ Kirvį, ir vėliavas vėl atėmęs iš priešo Kamilas.
 Pergalės ratais važiuos anas⁸¹, Korintą paėmęs,
 Į Kapitolijų aukštą, garsės iškapotais achivais;
 Šitasai Argus išgriauš⁸², Agamemnono didžio Mikėnus
 Ir Eakidą⁸³ paims, giminaitį karingo Achilo,

⁸⁴⁰ Kerštą už Troją nugieš ir už skriaudą Minervos šventovei.
 O kas praeis tylom pro jus, Katonai ir Kosa,
 Grakchus aplenks, du karo žaibus – abu Scipionus,
 Afrika rykštę, ar sau negeidžiantį nieko galiūną
 Didį Fabncijų štai, ar sėjantį sauja Seraną?

⁸⁴⁵ Kurgi taip, Fabijai, lekiat pro mus? Juk tu tas Didysis,
 Kurs delsimu taisyt pašlijusį reikalą moki?
 Kaltu įkvėps kiti švelnesnį alsavimą variui
 (Aš tuo tikiu), iškals iš marmuro veidus kaip gyvus,
 Prieš teisėjus gražiau pabylos ir, nendre nubrėžę

⁸⁵⁰ Aukšto dangaus takus, apreikš tekėjimą žvaigždžių, –
 Tu gi pasaulio tautas valdyt mokėki, Romėne,
 Tau bus tokie menai – taikos tvirtovę statyti,
 Pasigailėt nuolankių ir drausti ginklu išdidžiąsias”.

Baigdamas kalbą, Anchisas nustebusiam sūnui pridūrė:

⁸⁵⁵ „Štai pažiūrėk: turtingu grobiu pasipuošęs Marcelas
 Kaip nugalėtojas žengia, už vyrus kitus iškilesnis.
 Romos galybę jisai atstatys, suiručių sugriautą.
 Ir, ant žirgo parbloškęs Pūnus ir Galą maištingą,
 Priešo šarvus trečius pakabins Kvirino šventovėj”⁸⁴.

⁸⁶⁰ Tuosyk Enėjas, su Marcelu praeinant pamatęs
 Kitą dieviško grožio jaunuolį⁸⁵ spindinčiais ginklais,
 Veidu tačiau liūdnu ir sunkiai nusvirusia galva:

⁷⁹ Tarkvinijai buvo du: Vyresnysis ir Jaunesnysis, gavęs Išdidžiojo pravardę. Pastarąjį sukilę žmonės išvijė, vadovaujami Bruto, kuris įkūrė respubliką ir buvo pirmasis konsulas.

Rykščių ryšulys ir įstatytas į jį kirvis buvo vyriausios civilinės ir karinės valdžios ženklas. Brutus jį atėmė iš karalių ir gražino žmonėms. Jis buvo griežtas respublikinės tvarkos šalininkas, dėl to negailėjo sūnų, pasirodžiusių jos priešininkais.

⁸⁰ Vienas Decijų žuvo kare su Lotynais, kitas – kare su samnityais. Žymiausias Drūzų giminės atstovas – Markas Livijus Drūzas – nugalėjo Hasdrubalą Antrajame pūnų kare. Augusto žmona Livija Druzila buvo iš šios šeimos. Torkvatas – Tito Manlijaus pravardė. Jis kartą įsakė sūnui nestoti į kovą su priešu. Tas tėvo nepaklausė ir susikovęs laimėjo, tačiau tėvas pergale nesidžiaugė ir liepė sūnų nubausti mirtimi už įsakymo nevykdymą.

⁸¹ Mumijus.

⁸² Lucijus Emilijus Paulas, kuris, nugalėjęs karalių Persėją prie Pidnos (168 m. pr. m. e.) grėsė Graikijai.

⁸³ Eakidas – čia Persėjas. Makedonijos karaliai savo giminę kildino iš Achilo.

⁸⁴ Markas Klaudijus Marcelas 219 m. pr. m. e. nukovė sukilusį prieš Romą galų vadą Viridomarą ir, nuplėšęs jo šarvus, paaukojo Kvirinui. Pirmuosius šarvus Romulus paaukojo Jupiteriui, antruosius – Kosa Marsui, trečiuosius – Marcelas Kvirinui (Romului).

⁸⁵ Jaunąjį Marcelą, Augusto sesers Oklavijos ir Gajaus Klaudijaus Marcelo sūnų. Augustas buvo išleidęs už jo savo dukterį Juliją, numatęs savo įpėdiniu ir dėję jį didelės viltis. Tačiau tas mirė vos dvidešimties metų sulaukęs. Deginant jo kūną Marso lauke, dalyvavo ir raudojo visa Roma. Jo pelenus sudėjo didingame Augusto mauzoliejuje ant Tiberio kranto.

„Kas gi tas antras, – paklausė, – kurs einantį didvyrį lydi?
Ar jo paties sūnus, ar genties garbingas vaikaitis?
865 Kaip palydovai triukšmauja aplink! Koks jo didingumas!
Betgi juoda naktis šešėliu gaubia jo galvą”.

Tėvas Anchisas tuomet, pasruvęs ašarom, tarė:
„Neklausinėk, sūnau, apie didį skausmą vaikaičių.
Vos teparodys pasauliui ir tuoj pasiims jį likimas,
870 Žemėj nedavęs pabūt. Per daug bus galingi romėnai,
Jūs pagalvojot, dievai, turėdami dovaną tokią.
Kokios bus raudos dėl jo! Koks verksmas iš lauko Mavorto
Miesto mūrus sudrebins! Ir šermenis kokius didingus
Gausi regėt, Tiberinai, pro pilkapį naują tekėdams!
875 Joks Iliono genties vaikaitis seneliams lotynams
Niekad tokių vilčių nebeduos, ir Romulo žemė
Toku augintiniu savo daugiau nebegaus pasidžiaugti.
O dievotume, o garbe tėvų, o ranka, nedarius
Mūšyje gėdos! Jei pult kas būtų drįsęs ginkluotą –
880 Gyvas nebūtų likęs, vis tiek, ar pėsčias į kovą
Būtų jis stojęs, ar žirgą putotą mušdams pentiniais.
O neatveriamas vaike! Jei rūstų likimą palaužtum,
Būsi Marcelas tikrai! – Glėbius Ielijų man duokit,
Purpuraspalviais žiedais apibersiu ir, vėlę vaikaičio
885 Norint tokiom dovanom pagerbdamas, noriu atlikti
Paslaugą liūdną”. Ir taip jie visą tą šalį išvaikšto,
Plotus miglynų plačiau išklajoja ir viską aplanko.
Apvedė sūnų Anchisas ir, daiktą kiekvieną parodęs,
Ižiebė jo širdy būsimos šlovės pajautimą.
890 Priminė tuosyk karus, kuriuos jam reikšią kariauti,
Sakė, kokie laurentiečiai yra, koks miestas Lotyno,
Taipgi nelaimės kurios kaip vengt ar kantriai nukęsti.
Sapno vartai dveji. Vieni, anot padavimo,
Esą iš rago, pro juos tikrieji šešėliai išeiną.
895 Spindi drambliakauliu baltu kiti ir šviečia iš tolo,
Bet melagingus sapnus išleidžia vėlės pro juosius.
Viską apsakęs gražiai, Anchisas abudu: ir sūnų,
Irgi Sibilę drauge pro kaulo vartus išlydėjo.
Skuba Enėjas atgal prie laivų ir draugus ten atranda.
900 Tuosyk pakrante pačia į Kajetos uostą nuplaukia.
Inkarą meta į gelmę, vairūgaliai grėžias į krantą.

SEPTINTA GIESMĖ

Lacijuje

Mūsų krantams ir tu, Enėjo aukle Kajeta,
Savo mirtim davei per amžius negęstančią šlovę.
Tavo kapas ir nūn garbingas, o vardą nešioja
(Jeigu tai daro tau garbę) miestas Hesperijos žemėj.
5 Tėvas Enėjas tuomet, palaidojęs dailiai velionę,

Pilkapį aukštą supylęs, kai jūroje audros nurimo.
 Tiesia plačiai bures į kelią ir uostą palieka.
 Vėjas dvelkia pernakt, ir giedras mėnuo padangėj
 Padeda kelią surast, o marios šviesoj mirguliuoja.
 10 Plaukia visai arti pro Kirkės krašto pakrantes.
 Saulės turtinga duktė tenai nežengiamą girią
 Amžina giesme skardena, kūrendama rūmuos didinguos
 Židinį kedrais kvapiais, kad būtų šviesu jai per naktį.
 Ir po metmenis plonus staklėse trinksi muštuvais.
 15 Iš jos rūmų girdėt urzgimas įširdusių liūtų,
 Norinčių pančius nutraukt ir riaumojančių vakarą vėlų.
 Pašiauštašeriai šernai ir lokiai, narvuos uždaryti,
 Blaškosi, dūksta, o baisūs vilkai be perstojo staugia.
 Kirkė, deivė pikta, su žolių galingų pagalba
 20 Davė žmonėms žvėrių snukius ir šonus gauruotus.
 Idant į Kirkės uostą trojėnai dori nepatektų
 Ir nepatirtų karų, kad piktą pakrantę aplenkų,
 Pūsdamas į bures patogų vėją, Neptūnas
 Pervedė jų laivus pro verpetais verdančią vietą.
 25 Jūra paraudo rytų gaisais, ir iš mėlyno skliauto
 Aukso sužibo Aušra, atvažiavusi rožių karietoj.
 Vėjai nurimo tuomet ir išpūstos baltos drobinės
 Burės subliuško: vien irklai marių marmurą raižė.
 Ir štai pamato Enėjas – toli pajūryje dunkso
 30 Didelis šilas. Jo tankumynais kaip upe žavinga
 Virsta verpetais smarkiais Tiberinas, pageltęs nuo smėlio,
 Nešamo į marias. Virš jo vandenų ir aplinkui
 Paukščių margųjų pulkai, krantus jo ir vagą pamėgę,
 Skraidė, lakiojo, ir jų balsais skambėjo padangė.
 35 Vyrams kryptį pakeist ir laivą sukti į kraštą
 Liepia Enėjas ir plaukia linksmi į upę ūksmingą.
 Nūn, Erata, padėk man Lacijaus praeitį seną,
 Kas valdovai ten buvo ir kaip jie tvarkės nuo amžių,
 Kol svetimi kariai prie Auzonų krantų atsiyrė, –
 40 Viską sudėti giesmėn ir pradžių kovų apsakyti.
 Tu gi, o dieve, dainių pažadink! Karus kruvinuosius
 Ir karalius, kuriuos į žudynę kerštas pastūmė,
 Aš apgiedosiu, tirėnų pulkus ir Hesperijos žemę,
 Žvangančią ginklais. Eilė didesnių man žygių iškyla,
 45 Darbo didesnio imuos⁸⁶. – Miestus ir kaimus taikingai
 Valdė ilgus metus jau senas karalius Lotynas.
 Buvo jis Fauno sūnus ir laurentų nimfos Marikos.
 Fauno gimdytojas – Pikas, kuris savo tėvu, Saturne,
 Laiko tave, ir jų giminės tu protėvis pirmas.
 50 Buvo žadėta dievų sūnaus neturėti nei kito
 Vyriško ainio Lotynui: sūnus jo mirė mažutis.
 Tėvo namus ir sostą duktė paveldėti turėjo,
 Brendusi jau merga ir galinti eiti už vyro.

⁸⁶ Po klajonių pasiekusio Italiją Enėjo laukia karas. Karo žygiai yra antroji *Eneidos* dalis, „romėniškoji Iliada“.

Ir iš Auzonų šalies, ir iš Lacijaus daugel jaunikių
55 Siekė jos rankos. Jai piršosi Turnas, rinktinis gražuolis,
Savo senolių garbe pagarsėjęs. Turėti jį žentu
Seno karaliaus žmona visa širdimi malonėtų,
Kliudo tačiau dievai ženklais ir stebuklais grėsmingais.
Rūmų kieme, už menių aukštųjų, augo lapotas
60 Lauras šventasis, kurio daug metų nelietė niekas.
Sako, jį tėvas Lotynas, dėdamas pamatus piliai,
Radęs jau augantį čia ir pats Apolonui paskyręs,
Ir atėjuonims dėl to laurentų vardą įdėjęs.
Bitės tirštu pulku (ar tai ne stebuklas, sakyki)
65 Dūgzdamos kartą aukštai giedra padange atskrido
Ir jo viršūnėj, viena už kitos kojytėm sukibę,
Spiesti pradėjo staiga ir ant šakos pasikorė.
Nieko nelaukęs, žynys pasakė: „Regim, ateina
Vyras iš svetimo krašto, pulkai iš tos pusės žygiuoja,
70 Iš kur kad atūžė bites, ir mūs pilyje viešpatauja“.
Kitą gi kartą jauna Lavinija buvo su tėvu
Ir ant aukuro degė skaisčią smilkalo auką.
Tik štai (šiurpu!) ugnis pašoka, pagauna jos plaukus,
Ir užsiplieskę galvos puošalai spragsėdami dega.
75 Pleška jos garbiniai, liepsnodamas pleška vainikas
Su akmenim brangiais, padūmavusią visą apjuosia
Juostos gelsvų liepsnų, ir kibirkštys tykšta po rūmus.
Šie abu šiurpūs ženklai per žmones plačiai nuskardėjo.
Ateitį gražią lėmė žyniai ir šlovę jai pačiai,
80 O karalystei, deja, pranašavo kruviną karą.
Sukrėstas šių ženklų, karalius orakulą Fauno,
Ateitį sakančio tėvo, eina paklausti į šilą
Prie Albunėjos aukštos, kuri, iškilus virš girių,
Versme čiurlena šventa ir skleidžia kvapą negardų.
85 Žmonės italų čionai ir visa Enotrijos žemė
Ieško bėdoj patarimo. Žynys, orakulo sargas,
Su dovanom atėjęs, atgula tyliąją naktį,
Kailius patiesęs avių paaukotų, ir, apimtas miego,
Šmėklas išvysta keistais pavidalais paukščių skrajūnų,
90 Girdi visokius balsus, dievai su juo leidžias į šneką,
Ir, į Averną nužengęs, kalbasi su Acherontu.
Taigi ir tėvas Lotynas, atsakymo aiškaus atėjęs,
Šimtą gražvilnių avių pagal paprotį seną papjovė
Ir, pasitiesęs jų kailius, atsigulė žemėj, ant rankos
95 Galvą parėmęs. Staiga pasigirdo balsas iš šilo:
„Dukterį savo duot neskubėki už vyro lotyno,
Mano sūnau, ir vestuvių, kurios paskirtos, nekelki.
Žentas iš svetimo krašto ateis, jo ainiai mūs vardą
Ligi žvaigždynų iškels, iš jų užgimę vaikaičiai
100 Visa, ką Saulė, abu vandenynus lankydam, regi,
Sau po kojų matys ir galės valdyti per amžius“.

Savo gimdytojo žodžių ir jo patarimų, duotųjų
Tylią tą naktį, Lotynas laikyt paslaptį nevaliojo.

O Paskala, plačiai per Auzonijos kaimus nuskriejus,
105 Spėjo visa paskelbt, vos Laomedonto vaikaičiai
Savo laivus privarė prie aukšto kranto žolėto.

Tėvas Enėjas, vadai vyriausi ir Julas gražuolis
Tiesiasi čia pailsėt pavėsy medžio lapoto
Ir rengdami iškilmingas vaišes, kvietinį raguolį
110 Kloja po valgiais vejoj (Jupiteris pats taip pamokė)
Ir tuos duonos stalus laukiniais vaisiais apkrauna.
O kai vaisius suvalgė bemat ir alkis besotis
Vertė atgręžti dantis į Cereros dovaną menką,
Rankon raguolį imt ir kąsti žandais atkakliaisiais
115 Plutą lemtingą, plačių keturkampių papločių negailint, –
„Oigi! Mes savo stalus suvalgom!“ – Julas sušuko,
Bet nejuokavo daugiau. Šie žodžiai, juokais pasakyti,
Pranešė galą vargų: bemat juos nuo kalbančio lūpų
Tėvas pastvėrė, nes ranką dievų išvydo nustebeš,
120 Taigi suriko: „Sveika, likimo žadėtoji žeme!
Būkit pasveikinti jūs, globojantys Troją penatai!
Mūs čia namai, čia tėvynė. Dabar prisimenu aiškiai,
Tėvas Anchisas juk man likimo raktą paliko:
„Kai tu priplauksi, sūnau, nežinomą krantą ir alkis
125 Grauzti stalus privers, suvalgius visa, ką turit,
Tuosyk tikėkis namų po vargo ir ten atsiminki
Mūryti miestą, aplink jį pylimu tvirtu apkasęs“.
Čiagi tas alkis ir bus, tai bandymas mums paskutinis,
Galą klajonių reiškias.

130 Taigi žvaliai, kai saulės pirmi spinduliai pasirodys,
Skliškim iš uosto visi ir vietas plačiai apžiūrėkim,
Žmonės kokie gyvena čionai, kur stovi jų miestas.
Nūngi Jupiteriui liekit aukas ir tėvo Anchiso
Šaukitės karšta malda, ant stalų taures pasistatę“.

135 Šitai pasakęs ir galvą šakelėm žaliom apsikaišęs,
Genijų vietų šitų ir deivę pirmąją, Žemę,
Nimfas lig šiol nežinomų upių prašo malonės.
Meldžiasi Nakčiai ir jos skaistiems žibintams padangėj,
Saukiasi tėvo Idiškio tuomet ir Močios Frigietės,
140 Motinos savo ir tėvo, danguj ir Erebo tamsybėj.
O visagalis tėvas giedroj padangėj tuo tarpu
Triskart sutarškino smarkiai ir, debesį rankoj papurtęs,
Patiesė ant dangaus jį, pervertą spinduliu aukso.
Nuskrenda gandas tuojau iš teukrų lūpų į lūpas,
145 Kad jau atėjo diena žadėtam miestui statyti.
Pradeda vėl puotaut ir, ženklų didžiu apsidžiaugę,
Kraterius stato naujus ir vyną puošia vainikais.

O kai išaušus nauja diena spinduliais pirmutiniais
Pašvietė žemei, šalies pažiūrėti eina pašokę,
150 Miesto ir vietų šitų. Numiko štai lėtas upelis,
Tiberio upė srauni, gyvena čia narsūs lotynai.
Tuokart Anchiso sūnus, iš pulko kiekvieno parinkęs,
Šimtą atstovų šviesion karaliaus tvirtovėn pasiunčia,

Liepdamas eiti visiems su Paladės šakelėmis rankoj,
155 Dovanas nešt ir prašyt, kad teukrus taikiai priimtu.
Vykdo įsakymą tie ir žengia, laiko negaišę,
Žingsniais skubiais. Tuomet, varydamas vagą, Enėjas
Miesto paženklina ribą ir plotą, skirtą gyventi,
Apveda pylimu aukštu ir mūru kaip karo stovyklą.
160 Kelią nukakę bemat, rinktiniai atstovai pamato
Bokštus ir stogus lotynų pilies ir prieina prie mūrų.
Užu tvirtovės vaikai ir vos pražydę jaunuoliai
Mokosi žirgus valdyt ir laksto dviračiais po dulkes,
Tempia stangrius lankus ar liauną ietį iš rankos
165 Leidžia į tolį, lekia lenktynių ar kumščius mankština.
Tuotarp raitas šauklis šuoliuoja pas seną karalių,
Nešdamas žinią, jog milžinai nematytais drabužiais
Esą atvykę. Pakviest juos į rūmus liepia karalius,
Eina jis menėn šviesion ir sėda į protėvių sostą.
170 Rūmai didžiuliai, aukšti, parimę ant šimto kolonų,
Miesto vidur ant kalvos, kaip Piko būstas, stovėjo.
Ošė aplinkui giria ir šiurpą varė senoliams.
Papročiu savo senu čia karaliai, sostą užėmę,
Gaudavo skeptrą su rykštėm, čia kurija buvo šventoji⁸⁷,
175 Čia ir puotų iškilmingų vieta, kur, papjovę ėriuką,
Sėsdavo krašto vadai už bendro stalo vaišintis.
Taipgi senolių veidai, iš kedro gražiai išskaptuoti,
Priedury rūmų stovėjo⁸⁸ – Italas ir tėvas Sabinas,
Vynuogių pirmas sėjėjas su užriestu pjautuvu rankoj,
180 Senas Saturnas greta ir Jano dvikakčio paveikslas,
Taipgi karaliai visi nuo pradžios, sustatyti į eilę,
Lygu kariai, kovoj už tėvynę kraują pralieję.
Ginklų daugybė visur ant staktų šventų prikabinta:
Karo dviračiai, kovoj paimti, ir kirviai lenktieji,
185 Ir skiauterėti šalmai, ir vartų raktai galingi,
Ietys ir skydai, drauge ir priekiai laivų riestasnapių.
Šičia ir Pikas sėdėjo, žirgų važinėtojas didis,
Su Kvirino lazda ir iškilmių toga sujuosta,
Ir su skydu kairėj. Pačia pasipiršusi, Kirkė
190 Pavertė Piką paukščiu, vytim auksine palytėjus
Ir apžavų žolėm margai jo plunksnas aptaškius.
Šioj šventovėj šviesioj, sėdėdamas protėvių soste,
Priėmė teukrus Lotynas, paliepęs prašyti į vidų.
Kai jie suėjo, pirmas prabilo ir tarė maloniai:
195 „Dardano sūnūs dori (ir miestą mes žinom, ir gentį,
Esam girdėję taip pat, kur krypta jūs kelias per jūras), –
Ko gi tad norit? Kokia nelaimė ar reikalas kokis
Per mėlynąsias vilnis į Auzonų krantą atvarė?
Rasi paklydę kely ar mėtomi vėtrų didžiųjų,
200 Kaip atsitinka dažnai plačiuos vandenynuos jūreiviams,

⁸⁷ Kurija Romoje buvo vadinami rūmai prie didžiosios aikštės – forumo. Juose paprastai posėdžiaudavo senatas.

⁸⁸ Senų šeimų namų priebūčiuose stovėdavo žygiais pagarsėjusių prosenių atvaizdai.

Upės pasiekėt krantus ir mūsų uostan pataikėt?
Betgi vaišingų namų neaplenkit, žinokit:
Saturno Sūnūs lotynai dori ne dėl to, kad įstatymas verčia, –
Iš prigimimo jie daro, kaip mokė dievas senasis.

²⁰⁵ Tarsi pro dūmus menu (prisimiršta kalbos su metais)
Senių aurunkų žodžius, jog, iš šių apylinkių kilęs,
Dardanas ten į Frigų miestus išsikėlęs prie Idos,
Taipgi į Trakijos Samą, arba Samotrakiją šiandien.
Nūn, iškeliavęs iš čia, iš Tirėnų gimto Korito,
²¹⁰ Sėdi jis soste dangaus, auksinėm žvaigždėm apkaišytam,
Savo aukštais aukurais dievų padidinęs skaičių”.

Taip jis kalbėjo, o Ilionėjas į tai jam atsakė:

„Fauno garbingo sūnau ir karaliau! Ne audra juodoji,
Jūroje siautus, pasukt prie jūsų pakrančių mus vertė
²¹⁵ Ir ne krantai, ne žvaigždės laivams mūs kelią sumaišė, –
Mes apgalvotai, visi savo noru atvykdam į jūsų
Miestą, netekę savos karalystės, kadaise didžiulės,
Kai ją išvydavo Saulė, pradėjusi kopt į Olimpą.
Mes iš Jupiterio kilę, Jupiteris Dardano ainių
²²⁰ Buvo senelis, ir mūs karalius – jo giminaitis,
Trojoje gimęs Enėjas, į tavo rūmus mus siuntęs.
Viesulas kokis baisus, nuožmiuos Mikėnuose kilęs,
Praūžė Idos laukais ir koks likimas pastūmė
Aziją ir Europą abidvi pakilti į karą,
²²⁵ Bus jau girdėjęs ir tas, kas gyvena už marių šiaurinių,
Žemės pačiam krašte, ir ką skiria juosta plačioji
Tarp keturių pasaulio šalių, kur kepina saulė.

Mes, iš to tvano bausis per vandenį vėtrom atvykę,
Prašom kampo kuklaus dievams globėjams pajūry
²³⁰ Kuo ramesniam, vandens, nedraudžiamo niekam, ir oro.
Gėdos jūs karalystei nebus, dėl to vien turėsit
Šlovę nemažą, o mūs širdy neišdils dėkingumas.
Griaustis auzonams nereiks, kad davė prieglobstį Trojai.
Laimė Enėjo prisiekiu ir dešine jojo galinga:

²³⁵ Kas jos garbę darbais ir jėgą ginklu išmėgino,
Daugelis ir tautų, ir genčių (nežiūrėki iš aukšto,
Kad mes maldaudami nūn su puokšte alyvų ateinam) –
Kvietė mus pas save su jom iš vieno gyventi.

Betgi lėmimas dievų dažnais įsakymais savo
²⁴⁰ Vertė jūsų šalies ieškot: čia Dardanas kilęs,
Čion reikalauja grįžt Apolonas ir spiria per jėgą
Vykta į Tirėnus prie Tibro, kur šventas Numiko šaltinis.
Duoda ir dovaną tau, kas liko iš turtų turėtų
Ir ką pavyko tuomet iš degančios Trojos ištraukti.

²⁴⁵ Štai iš auksinės taurės nuliedavo auką Anchisas,
O tai mėgo nešiot Priamas, kai, žmonės sukvietęs,
Viešą darydavo teismą, – šventa tiara jo ir skeptras,
Taipgi trojėnių darbščių audiniai”.

Ilionėju taip kalbant, karalius Lotynas sėdėjo

²⁵⁰ Galvą nuleidęs žemai ir, žvilgsnį įbedęs į žemę,

Skraidė kažkur mintim. Jam ne karališkas margas
Purpuras maga, ne šis Priamo laikytasis skeptras –
Vien į dukters vestuves, į jos menę lekia jo mintys.
Knieti karaliui širdy ir Fauno sena pranašystė:
255 Rasi tai žentas jam bus, iš svetimo krašto atėjęs,
Kaip kad orakulas sakė, kurs, būdamas lygus tarp lygių,
Sostą užimsi, o jo giminė garsėsianti žygiais
Ir savo ginklo galia užvaldysianti visą pasaulį.
Taigi sušunka linksmai: „Te dievai palaimins mūs žygį
260 Su pranašystėm visom! Bus duota, trojėne, ko nori.
Priimu dovanas jūs. Kol gyvas karalius Lotynas,
Žemės derlingos netrūks, jūs būsit turtingi kaip Trojoj.
Betgi Enėjas ir pats, jei taip jis mūsų geidauja,
Jei bičiulystės siekia ir mūs bendravaldis būt nori,
265 Tegu ateina, tegu bičiulių žvilgsnio nebijo.
Pusė gera sutarties man – dešinę draugui paspausti.
Savo karaliui dabar atsakymą mūsų praneškit.
Dukterį turim, kurią išleisti už vyro viengėnčio
Mums gimtinės orakulo žodžiai ir mėlyno skliauto
270 Šiurpūs neleidžia ženklai: svetimšalis žentas ateisiąs
(Lacijaus laimė tokia), kurs gimine savo mūs vardą
Ligi žvaigždynų iškelsi. Tai jį, galvoju, į žentus
Perša likimas, ir jei širdis neapgauna, jo noriu“.
Šitai pasakė ir žirgus eiklius parinko valdovas.
275 (Žvilgančių trys šimtai prie ėdžių aukštųjų stovėjo.)
Teukrams liepia visiems po žvengiantį žirgą nuvesti,
Purpuro gūnią užtiesus, šilkais ir auksu išsiūtą.
Aukso šorai gražiai ant krūtinių žėrėdami karo,
Aukso dengti ir dantim jie kremta auksą geltoną.
280 Tėvui Enėjui siunčia karietą ir porą bėgūnų
Dangiškos veislės, eiklių ir šniokščiančių ugnį iš šnervių,
Porą iš tų, kuriuos išaugino Kirkė klastinga,
Tėvui nežinant, kumelę slapta prie jo žirgo prileidus.
Dovanas taip gausias ir Lotyno atsakymą gavę,
285 Grįžta atstovai raiti ant žirgų ir parneša taiką.
O tuo metu iš Argo, kur Inachas valdė senovėj,
Grįžta Junonė rūsti ir, važiuodama oru giedruoju,
Linksmą Enėją ir jo laivus pamato iš tolo,
Nuo sikulų Pachino, kurs stypi, padangėn iškilęs.
290 Regi – jie stato namus, iš laivų į krantą išlipę,
Tiki, jog žemė bus jų. Sustojo, perimta skausmo,
Galvą papurtė piktai ir, širdį atvėrusi, tarė:
„Tai prakeikta padermė! Tai laimė trojėnų, mūsiškių
Laimės priešų! Argi Sigėjo laukuos jie pražuvo?
295 Ar nuveikti vergais jie virto? Ar degančioj Trojoj
Sudegė kas? Pro gaisro liepsnas, per iečių tankynę
Kelią prakirto kardais. Turbūt jau traukias pavargus
Mano galybė, ir aš, nenugiežusi keršto, nurimstu.
Nors ir turėjau drąsos iš tėvynės išvytus vaikyti
300 Po vandenynus ir kelią bėgantiems jūroj pastoti.

Marių galybė visa ir dangaus išėikvota prieš teukrus.
 Ką man Sirtai padėjo, baisi Charibdė ar Scilė?
 Slepiasi šit ramiai vagoj pasiilgtojo Tibro
 Jie ir nebijo manęs nei jūros. Bet Marsas galėjo
³⁰⁵ Gentį lapitų narsių sunaikint, ir pykčiui Dianos
 Pavedė tėvas dievų Kalidono senąjį miestą⁸⁹.
 Kuo gi lapitai kalti ir ką Kalidonas padarė?
 O aš Jupiterio didžio žmona ir drąsiai galėjau
 Viską daryt ir, vargšė, dariau, nežiūrėdama nieko, –
³¹⁰ Ir štai Enėjo viršus! Jei mano galybės per maža,
 Aš nesvyruosiu ir šauksiuos pagalbon, ką tik galėsiu.
 Jeigu dangaus nevalioju palenkt – Acherontą paveiksiu.
 Jo į lotynų sostą neleisti tegu nevaliosiu,
 Lai sau Lavinija liks jo žmona, kaip nori likimas,
³¹⁵ Betgi nutęsti galiu ir reikalą visą užvilktint,
 Betgi aš žmones galiu pražudyt abiejų karalysčių.
 Žentas su uošviu tegu giminiuojasi šitokia kaina.
 Kraičio, nuotaka, gausi rutulų ir teukrų lavonus,
 Svočią turėsi Beloną. Tikrai ne viena Kiseidė,
³²⁰ Įščiose gaisrą pradėjus, vestuvių žibintą pagimdė:
 Bus ir Venerai tas pat, ji motina antrojo Pario,
 Jai ir vestuvių deglai atkurtą Troją palaidos⁹⁰.
 Šitai pasako ir tuoj įširdusi leidžias į žemę,
 Ir iš tamsybių niūrios karalystės ir furijų krašto
³²⁵ Šaukia nuožmią Alektę, kuri atsidžiaugti negali
 Karo žiaurumais, kerštu, klastom ir šmeižtais pragaištingais.
 Josios ir tėvas Plutonas, ir seserys, Tartaro dukros,
 Lygiai nekenčia, baidyklės: be perstojo vaipo ji veidą,
 Daro bjaurius snukius, o galva jai knibžda gyvačių.
³³⁰ Ją ir kursto Junonė, kalbėdama žodžiais maloniai:
 „Tu man, dukrele Nakties, padaryk patarnavimą vieną,
 Paslaugą mažą, kad mano garbė ir paniekintas vardas
 Nenukentėtų, kad nūn enėjiečiai karaliui Lotynui
 Neįkalbėtų vestuvių ir jojo šalies neužimtų.
³³⁵ Tu gi ir broliams tikriems įduodi ginklą žudytis,
 Sukeli pyktį namuos, kivirčius palydėdama kirčiais
 Ir šermenų deglais, vardų tau tūkstančiai būna,
 Tūkstančiai kenkti kelių. Papurtyk prityrusią širdį,
 Santarvę jų išardyk ir priekabę karui paduoki.
³⁴⁰ Ginklų tegu reikalauja tuojau ir griebiasi vyrai“.
 Tuosyk Alektė baisi, gorgonių nuodų prisisiurbus,
 Lekia į Lacijų greit, į seno laurentų valdovo
 Rūmus aukštuosius ir žengia per tylų slenkstį Amatės.

⁸⁹ Lapitų, karingos Tesalijos tautos, karalius Peiritojas kėlė vestuves su gražiąja Atrako dukteria Hipodamėja, sukviėtė kaimynus ir visus dievus, išskyrus Marsą. Išišeidęs Marsas supjudė lapitus su buvusiais vestuvėse kentaurais, kurie įkaušę sugalvojo pagrobti nuotaką. Dėl to kilo muštinės, brangiai kaštavusios lapitams, nors jie nugalėjo. – Etolijos miesto Kalidono karalius Oinėjas kartą pamiršo sudėti auką Dianai. Užsirūstinusi deivė pasiuntė į Kalidono laukus didžiulį šerną, kad juos nuniokotų. Karaliaus sūnus Meleagras, pasikvietęs pulką kitų herojų, šerną nukovė (garsioji Kalidono medžioklė), bet dėl jo odos kilo kivirčas, ir Meleagras užmušė savo dėdę, motinos brolių. Toji prakeikė sūnų, ir Meleagras netrukus žuvo.

⁹⁰ Priamo žmona Hekubė prieš sūnaus Pario gimimą sapnavusi, kad jai gimęs žibintas. Žyniai išaiškino, jog dėl gimiančio sūnaus kaltės liepsnose žūsianti Troja. Dėl Pario ir Elenos vestuvių kilo karas. Karas kilns ir dėl kitų – Enėjo ir Lavinijos – vestuvių.

Moteriai virė širdis, ji baisiai karščiavos ir niršo,
345 Kad atkeliavo teukrai ir žlunga Turno vestuvės.
Vieną angį iš savo plaukų juodųjų ištraukus,
Meta Alektė į antį ir paslepia motei po širdžia,
Idant nuo tvaiko patrakus, namuos ji sudrumstų ramybę.

Lenda už ančio angis, nusliuogia per švelnią krūtinę,
350 Vos prisilietusi kūno, ir kvepia, nejaučiant apduotai,
Savo gyvatišką kvapą. Slapta kaip aukso grandinė
Jai apie kaklą vyniojas, ar, kaspinu ilgu pavirtus,
Pinas į garbanas jos, ar šliaužia per sąnarius tyliai.

Kolei veikimas nuodų, su krauju įsisiurbusių kūnan,
355 Siekė Amatės jusles, ugnim tekėdams per kaulus,
Ir krūtinėj širdies nebuvo dar karštis apėmęs,
Tolei su motinos meile Amate kalbėjo maloniai,
Verkė dėl savo dukters, kad turi tekėti už frigo:

„Argi tu dukterį duosi už tremtinio teukro benamio,
360 Tėve mielasis, ar tau nei jos, nei savęs nebegaila?
Motinos tu negaili, kurią bastūnas klastingas
Šiauriui papūtus paliks, išveždamas mergą už marių?
Argi ne taip ir frigas piemuo⁹¹, įsiprašęs į Spartą,
Dukterį Ledos Eleną išsivežė Trojon anuomet?

365 Kur tavo žodžio šventumas? Kur rūpestis, rodytas šeimai,
Kur dešinė, duota giminaičiui Turnui⁹² tiek sykių?
Jeigu lotynams reikės svetimšalio žento ieškoti,
Jeigu tu savo laikais ir tėvo tau priesakas šventas,
Tuosyk kraštą kiekvieną, kuris nepriklauso mūs skeptrui,

370 Svetimu galim laikyt, ir dievai, man matos, taip sako.
Protėviai Turno, jei jo giminės atseksime pradžia⁹³,
Inachas ir Akrisijas buvo, namai jo – Mikėnai“.

Noras paveikt žodžiu Lotyną eina per nieką,
Jis nesiduoda palenkt. Angies nuodai pragaištingi
375 Gyslomis siurbias gilyn, ir siutas ją perima visą.
Tuokart ji, vargšė, pamišus, regėdama šmėklas šiuropiausias,
Šūkauja miestan išbėgus ir lekia iš gatvės į gatvę,
Lygiai kaip sukas vilkutis nuo rimbo smūgių šmaikščiujų,
Kai, žaisdami svetainėj erdvioj, į ratą nubrėžtą

380 Kartais jį leidžia vaikai: pavaromas diržo šikšninio,
Sukas vilkutis, net zvimbia, o vaikiščių pulkas pristojęs,
Žaislo nemačiusių dar, širdingai juo džiaugias ir kerta
Kirtį po kirčio, kad suktųs, – taip lygiai vargšė Amate
Lekia laukais ir miestais, smalsuolių minios palydėta.

385 Ima vaizduotis galop į Bakcho valią papuolus⁹⁴
Ir, sugalvojus baisiau padaryt, daugiau dar patrakus,

⁹¹ Kai žyniai išaiškino Hekubės sapną, Priamas liepė piemeniui Agelajui naujagimį išnešti ir palikti ant Idos kalno. Agelajas įsakymą įvykdė. Berniuką augino lokė. Po trejų metų Agelajas atrado jį gyvą ir užaugino pats. Vėliau Parį atpažino sesuo Kasandra, turėjusi aiškiaregystės dovaną.

⁹² Turno motina Venilija buvo Amatės sesuo.

⁹³ Argo karaliaus Akrisijo duktė Danajė už meilės ryšius su Dzeusu buvusi tėvo išmesta į jūrą ir atplaukusi į Italiją. Čia ją vedęs karalius Pilumnas, ir jiedu įkūrė Ardėjos miestą. Iš Pilumno giminės kilęs Turnas.

⁹⁴ Amate vaizduojasi esanti bakchantė. Taip buvo vadinamos apsėstos moterys, kurios pakvaitusios, švilpiančios fleitoms, dundant būgnams ir skambant cimbolams, dalyvaudavo naktinėse apeigose Bakcho garbei.

Bėga į girią dukters paslėpti kalnuos pavėsinguos,
Kad netekėtų už teukro ir jų vestuvės iširtų.
„Bakchai, euho! – kartoja ir šaukia: – Tu vienas jos vertas.
³⁹⁰ Tavo garbei vinklia lazdele Lavinija moja,
Tau ji ratelyje šoka, tau pašvęstus plaukus augina“.
Gandas paėina, ir narsas moterų širdis pagauna.
Laksto jos visos ir vietų naujų gyvenimui ieško.
Bėga iš savo namų, kad kasas joms vėjai kedentų,
³⁹⁵ Staugia skardžiausiais balsais ir spiegia, net dreba padangė,
Siaustosi kailiais ir vynuogių ūgiais vytiš apvynioja.
Tuotarp Amatė tarp jų iškėlusi laiko žibintą,
Dukteriai savo ir Turnui vestuvių giedodama giesmę,
Varto kraujuotas akis ir balsu užkimusiu klykia:
⁴⁰⁰ „Moterys mielos, lotynės! Vis tiek, kas esat, – klausykit!
Jeigu tauri širdis Amatės nelaimę atjaučia.
Jeigu neduoda nurimt jums motinos pareigos šventos,
Plaukus paleiskite sau, ir Bakchui duokime garbę“.
Šitaip ir girioj tankioj, ir tyruos, kur žvėrys gyvena,
⁴⁰⁵ Kursto prispyrus Alektė valdovę, kad Bakchui tarnautų.
O kai atrodė, kad narso vargšei įvarė, kiek reikia,
Planą Lotynui sumaišius ir rūmų ramybę sudrumstus,
Tuosyk juodais sparnais pakyla ir nuskrenda deivė
Tiesiai prie rūmų narsaus Rutulo. Tą miestą senovėj,
⁴¹⁰ Sako, pastačius Danajė kaip prieglaudą Argo išseiviams,
Kai ją ten atnešė Notas. Senoliai miestą Ardėja
Buvo praminę, ir nūn Ardėjos vardas girdėti.
Betgi šlovė jau praėjo seniai. – Čia rūmuos aukštuosius
Turnas miegojo, buvo vidurnakčio metas gūdusis.
⁴¹⁵ Numeta bruožus šiurpius ir furijos kūną Alektė
Ir pasiverčia sene, pavidalą jos prisiėmus.
Rūsčią kaktą raukšlėm išvagoja, nubalusius plaukus
Kaspinu riša ir kaišo žaliom alyvų šakelėm.
Virsta sena Kalibe, žyne iš Junonės šventovės,
⁴²⁰ Ir, pasirodžiusi Turnui, pradeda šitaip kalbėti:
„Argi tu leisi, kad tiek tau triūso niekais nueitų,
Kad tau priklausantį skeptrą perleistų frigų ateiviams?
Ranką dukters ir krauju pelnytą kraitį karalius
Tau juk atsako ir ieško svetur, kam sostą palikti.
⁴²⁵ Eik, pajuoktasis, dabar ir pulk nedėkingan pavojun,
Eiki ir triuškind tirėnų pulkus, pataikauki lotynams!
Taigi Saturno duktė visagalė įsakė man šiąnakt,
Kai tu miegosi, ateit ir viską tau pasakyti.
Kelkis tuojau ir vyrus ginkluok, linksmai nusiteikęs
⁴³⁰ Vesk pro vartus laukan ir stovinčius upėj srauniojoj
Frigų vadus sumušk, jų laivus marguosius sudegink.
Šitaip galybė dangaus tau liepia. Karalius Lotynas,
Jeigu jis dukterį leist ir žodį laikyt atsisako,
Lai pagaliau pajus, ką reiškia stoti prieš Turną“.
⁴³⁵ Tuokart jaunasis karys nusijuokęs pažvelgia į žynę
Ir jai atsako: „Žinia, kad Tiberio vandenį drumsčia

Teukrų laivai, pro mano ausis, kaip manai, nepraėjo.
Reikalo man nevaizduok taip baisiai. Galinga Junonė
Dar nepamiršo manęs.

⁴⁴⁰ Tau sudūlėjo, močiut, ir išdulko protas senatvėj
Prasimanytais pavojais sergi. Pasenusiai žynei
Tuščią baimę įvarė vaidai, tarp karalių iškilę
Tavo darbas paveikslus dievų prižiūrėti šventovėj
Karą ir taiką vyrams palik, lai jie sau kariauja”.

⁴⁴⁵ Nuo šių jo žodžių pykčiu kaip liepsna užsiplieskia Alektė.

Turną gi, žodžio ištart nepabaigusį, šiurpas nupurto,
Akys pastyra siaubu: angim erinija šnypščia,
Ir jos veidas šlykštus pasirodo. Jis nori apmiręs
Dar ką sakyt, bet ji, ugninėm akim sužaubavus,

⁴⁵⁰ Jam nebeduoda ir, porą angių pro plaukus ištraukus,
Šmaukšteri kaip rimbu ir rėkia išvypusiom lūpom:
„Štai – kuriai protas išdulko ir sudūlėjo senatvėj,
Kur apgaulingą baimę vaidai tarp karalių įvaro.

Štai pažiūrėki: čia aš, iš furijų krašto atėjus,

⁴⁵⁵ Karą ir mirtį nešu”.

Šitaip ištarus, stvėrė žibintą ir žėrė į Turną.

Apsuptas dūmų juodų, krūtinėn susmigo žibintas.
Purtomas šiurpo, pašoka iš miego, o prakaitas šaltas,
Visą kūną išpylęs, pro kaulus ir sąnarius srūva.

⁴⁶⁰ Griebiasi ginklo paklaikęs, graibos pagalvy ir menėj.
Ginklo geismas užverda ir karo troškimas patrakęs,
Kurstomas pykčio, lygiai taip liepsnos ūžia pašokę,
Žabų pakišus sausų po verdančiu katilu pilnu.

Šoka nuo karščio vanduo, kunkuliuoja ir kyla užviręs,

⁴⁶⁵ Putos virsta viršun, ir viskas liejas per kraštą,
Nebeparėję viduj, o garas rangos į dangų.

Įsaką duoda kariams žygiuot prieš karalių Lotyną,
Šitaip sulaužiusį taiką, kad, ginklą greitai paėmę,
Eitų Italijos gint ir vytų priešą iš krašto.

⁴⁷⁰ Jie gi atremsią visus – lotynus ir teukrus iš karto.

Vos tik pasakė jis tai, dievams žadėdamas dovi,
Griebia rutulai ginklus ir kursto viens kitą į karą.
Turno jaunystė kai ką, jo grožis nepaprastas žavi,
Kitą – jo žygių garbė, o trečią – protėvių garsas.

⁴⁷⁵ Kolei rutulų širdy narsumą žadina Turnas,
Skrenda Stikso sparnais į teukrų stovyklą Alektė,
Naują klastą sumanius. Ji greit suranda pakrantėj
Vietą, kur Julas medžiojo ir žvėris ginė į spąstus.

Nartą šunims Kokito duktė pažadina staigiai

⁴⁸⁰ Ir pakutena jų uoslę, pažįstamą kvapą paleidus,
Idant jie pulstų ir vytųsi elnią. Tai proga pirmoji
Buvo kivirčiui, ir kaimo žmonės pakilo į karą.
Elnias tas buvo gražaus sudėjimo, ragais plačiašakiais.

Mažą jį buvo paėmę nuo močios ir auklėjo vieną

⁴⁸⁵ Tiras ir jo vaikai. Jis ganė karaliaus Lotyno
Karvių bandas ir plotus laukų plačius prižiūrėjo.

Silvija, Tiro duktė, rūpestingai mokė elniuką
Eiti prie rankų pašaukus ir puošė ragus jo vainikais,
Šiurkštų kailį šukavo ir vandenių tyru jį trinko.
490 Leidos glostomas jis šeiminingų, prie stalo priprato,
Ėjo miškan palakstyti ir vėl prie pažįstamo slenksčio
Grįždavo vienas visad, ne kartą vakarą vėlų.
Nūn jis nuklydo toli nuo namų, ir medžiojančio Julo
Šunys pakėlė, kai jis, upe pagal srovę nuplaukęs,
495 Medžių paunksmėj miegojo, nuo vasaros karščių palindęs.
Tuosyk Askanijus pats, medžioklio garbės įsigeidęs,
Įtempė kilpinį lenktą ir lakią strėlę paleido.
Rankai silpnutei dievas padėjo, ir, garsiai suzvimbęs,
Elniui į pilvą sulindo strėlė ir išėjo pro šoną.
500 Sužeistas sunkiai žvėris namo išsigandęs parbėgo,
Prunkštė, įlindęs į kūtę: mykė, kraujais apsipylęs,
Prašėsi, vargšas, pagalbos ir skundais kaimą skardeno,
Silvija per žastus suploja plaštakom staigiai
Ir, klykdama balsu, paduoda žinią kaimynams.
505 Tie gi (miškų tylumoj mat furija slepias kaip maras)
Greitai subėga visi, kas pliauską apdegusią stvėręs,
Kas su gumbuotu vėzdu; ką spėjo pagriebti per skubą,
Pavertė narsas ginklu. Į pulką šaukia juos Tiras,
Ažuolą plėšęs pusiau ir varęs pleištą į kamblį.
510 Jis atsidūsta piktai ir čiumpa kirvį didžiulį.
Deivė baisioji tuomet nutaiko metą, patogų
Darbui piktam, ir, ant stogo lūšnos nusileidus, nuo kraigo
Duoda ženklą ir Tartaro balsą paleidžia, papūtus
Riestą ragą piemens. Nuo jo suvirpėjo aplinkui
515 Šilo viršūnės, ir garsas girių gelmėn nugarmėjo
Ir atsimušo toli į Trivijos ežerą tamsų⁹⁵
Ir nuo sieros pabalusį Narą, ir versmes Velino.
Motinos glaudė vaikus prie krūtinių, nukrėstos šiurpo.
Rėžiantį rago balsą išgirdę, subėga ton vieton,
520 Greitai pastvėrę ginklus, iš plačios apylinkės kaimų
Narsūs, laukiniai kaimiečiai. Stovyklos vartus atidarę,
Bėga ir Trojos vyrai ir puola Askanijaus gelbėt.
Greitai sustoja gretom, čia jau nebe kaimo kivirčiai,
Kur tik su mietais smailais ir pliauskom apdegusiom kaunąs
525 Kirviais, abipus galąstais, kovoja, nuogais kalavijais
Laukas pašiurpsta kaip javas sudygęs ir blykčioja varis,
Spindulį saulės pagavęs, atšvaitas debesis siekia.
Lygiai kaip audrai artėjant putom boluojanti jūra
Ima smarkiau siūbuot, aukščiau vis bangos pašoka,
530 Kol pagaliau lig žvaigždžių iš dugno vandenį verčia.
Zvimbia greitoji strėlė ir pirmą iš pulko pakliudo
Tiro vyriausią sūnų Almoną, jis krinta pirmasis.
Tiesiai gerklėn įsmigo strėlė, ir kraujas, užliejęs
Balso drėgnus takus, gyvybės kvapą užgniauzė.

⁹⁵ Ežeras netoli Aricijos (dabar *Nemi*), prie jo augo šilas ir stovėjo Trivijos šventovė.

535 Vyrų krinta pulkai, tarp jų senelis Galezas,
Skirti ir taikyti ėjęs. Žmogus be galo teisingas
Buvo Auzonų šaly ir turtų turėjo be skaičiaus:
Penkios bandos galvijų grįždavo jam iš ganyklų,
Penkios avių, o laukus jo arė žambių bent šimtas.
540 Kolei jie kaunas lauke ir persvara niekur nekrypsta,
Žodį įvykdžius tvirtai, Alektė, kai kraujas nudažė
Mūšio vietas ir žemėj pirmieji lavonai parkrito,
Meta Hesperijos šalį ir grįžta oru giedruoju
Vėl pas Junonę drąsi ir, išdidus dėl pergalės, sako:
545 „Štai kaip tikriausiu karu tau baigės vaidai nelabieji!
Juos pamėgink sutaikyt dabar ir draugais padaryti,
Kai auzonų krauju apšlėkti teukrus pavyko!
Aš ir daugiau galiu padaryt, jei tu pasiryžai:
Garsas pasklis, ir kaimynų miestus į kovą įvelsiu,
550 Narsą uždegus širdy, kad jie, pamišę rūstybe,
Bėgtų pagalbon skubiai. Dirvas jų ginklais nubersiu!“
Deivei atsakė Junonė: „Klastos ir baisių užtenka.
Karo kliautis tvirta: kovoja veidas prieš veidą
Ir nusitvertus ginklus krauju be perstojo vilgo.
555 Tokias tatau vestuves ir tokią puotą tešvenčia
Šiandien Veneros garbingas sūnus ir karalius Lotynas.
Tau gi taip drąsiai visur gyvųjų pasauly lakstyti
Draudžia tėvas dievų, Olimpe aukštam viešpataująs.
Dink iš akių greičiau! Jei reikalas koks atsirastų,
560 Aš sutvarkysiu pati“. Taip baigė kalbą Junonė.
Toji pakėlė sparnus, gyvatėm šnypščiančius šiuropiai,
Ir Kokito išskrido kraštan, pasaulį palikus.
Tarp aukštų kalnų vidury Italijos žemės
Plyti Ampsankto slėnys⁹⁶. Jo vardas kraštuos tolimiausios
565 Skamba iš seno plačiai. Jį tamsios girios kaip siena
Supa iš pusių dviejų, o viduriu srūva upelis,
Šniokšdamas krinta uolom, ir sietuvos verda verpetais.
Vyri ten urvas šiuropus, kaip žiomenys Ditui iškvėpti
Kvapą į viršų. Ten Acherontas ryklę išverčia
570 Ir pragaištingus nasrus, pro kuriuos įlindo Alektė,
Deivė šlykščioji; lengviau ir dangui, ir žemei paliko.
Tuotarp Saturno duktė visagalė, ranką pridėjus,
Karą pakūrė smarkiau. Iš mūšio lauko į miestą
Piemens parbėga pulku ir parneša kritusių kūnus:
575 Jauną Almoną kartu ir sukruvintu veidu Galezą,
Prašo pagalbos dievų ir atkeršyti kviečia Lotyną.
Keikia, kaip moka, visi, žudikus, o Turnas atėjęs
Gaisrą pakursto kaitriau: jo sostą teukrams užleidę,
Iešką frigų gentystės, o jam uždaromos durys.
580 Dargi subėga visi, kieno moterys, įkvėptos Bakcho,
Šoka miškų tankmėj (Amatės vardas daug sveria),
Ir, sugužėję pulku, kovos mirtinos reikalauja.

⁹⁶ Slėnis hirpinų krašte, kur iš ežero (*dabar Ansante*) veržiasi sieros garai. Pagal padavimą ten anga į požemių karalystę.

Taigi prieš valią dievų, prieš orakulo žodį ir ženklus
Pamina visa po kojų ir šaukia į kruviną karą.

585 Veržiasi vienas per kitą ir apsupa rūmus Lotyno.
Laikosi tas atkakliai kaip akmuo, atsirėmęs į jūrą,
Tarsi pajūrio uola, kai daužo ją bangos atšniokštę,
Stovi galinga, tvirta – tegu staugia marios, kiek nori.
Nesusvyruoja viršūnė, ir vandenys veltui putoja,

590 Svaido ant jos dumblius ir atgal skalauja pagavę.
Bet jų sprendimui aklam atsisipirt nevaliojęs, valdovas,
Kai jau visa pasviro, kur kreipė Junonės rūstybė,
Liudyt pašaukęs dievus ir kurčią dangų, sušunka:
„Turim, deja, nusilenkti likimui, kai viesulas varo!

595 Šią kaltybę tačiau nuplaus šventvagiškas kraujas
Jūsų, bedaliai! Bausmės kruvinos sulauksi sau, Turnai,
Įžadą duosi ir šauksies dievų, bet bus jau po laiko.
Atilsis man netoli, bet, plaukdamas uostan, nustoju
Laimės sulaukt šermenu⁹⁷. Ir, daugiau nesakydamas nieko,

600 Rūmų viduj užsidarė ir reikalo vairą paleido⁹⁸.
Lacijuj buvo toks paprotys, vėliau ir albanų
Miestai jo laikės šventai, o šiandien pasaulio valdovė
Roma jo žiūri visad, kai ginklais žvangina Marsas
Ir kai ruošiasi kilt į ašarom springdantį karą,

605 Grumtis su getais, hirkanais, arabais, žygiuoti prieš indus,
Siekti Aurorą ar vėliavų eit atsiimti iš partų⁹⁹.
Karo vartai dveji (jie tokiu vardu pavadinti),
Dėl paskirties prakeikti ir baimės Marso žiaurumų.
Šimtas vario velkių juos sklendžia, apkaustytus amžiams,

610 Geležia tvirta, ir Janas budrus nežengia nuo slenksčio.
Šiurpiai jie girgžda, kai, karą kariaut senatui nusprendus,
Konsulas togą Kvirino, kaip Gabijai kartą, parišęs¹⁰⁰,
Paima raktą ir juos ligi galo plačiai atidaro,
Šaukdams į kovą; aplink sustoja jaunimas ir vyrai,

615 Ir pritarimo ženklan sugaudžia ragas varinis.
Papročiu tuo karalius Lotynas turėjo paskelbti
Karą Enėjo žmonėms ir vartus pražūtingus atverti.
Jis atsisakė tačiau juos liesti, nugręždamas veidą
Nuo apeigos baisios ir pasislėpė rūmų šešėliuos.

620 Tuosyk dievų karalienė pati, iš dangaus nusileidus,
Pastumia savo ranka neklusnias duris ir, išvertus
Tvirtą jų vyrį, suplėšo staktas, geležim apmuštąsias.
Ir nejudri lig šiol Auzonija ima liepsnoti.
Vėliavas nešti smagu ir girdėti trimito gaudimą.

625 Miestai didieji penki, aikštėj priekalus pasistatę,

⁹⁷ Gyvenimas čia įsivaizduojamas kaip kelionė jūra. Jo pabaiga – įplaukimas į uostą, kur laukia atilsis. Likti nepalaidotam – didžiausia nelaimė.

⁹⁸ Karaliū Lotynas lieka, tik vadovauti karui atsisako, tegu tuo rūpinasi Turnas.

⁹⁹ Partų karalius Fraatas grąžino anksčiau iš romėnų paimtas vėliavas.

¹⁰⁰ Vadinamasis *cinctus Gabinus* buvo toga, sujuosiamą ne atskira juosta: vieną jos skverną permesdavo per kairįjį petį ligi nugaros, o antruoju skvernu susijuosdavo per pusiaują, prispausdami pirmojo skverno kampą. Kartą Gabijų miesto žmonės, taip apsirengę, aukojo, ir juos netikėtai užpuolė priešai. Nespėję persirengti, jie stojo į kovą ir laimėjo. Nuo tada buvo manoma, jog tokia apranga lemianti karo sėkmę, todėl konsulas skelbdavo karą, taip toga apsisiautęs.

Kala ginklus: Atina tvirta ir Tiburas didis,
Ir Krustumerai, Ardėja, ir aukštabokščiai Antemnai.
Duobia dangčius galvoms gaubstyti ir karklo vytelių
Pina plačius skydus, kiti, iš vario nukalę,
630 Šarvus ir antblauzdžius sau lanksčiu sidabru apvedžioja.
Nei noragui nebėr pagarbos, nei dalgiui, ir arklo
Meilė užgeso: tėvų kalaviją virina žaizdras.
Štai jau gaudžia ragai, slaptažodis vyrams ateina.
Trauks pėsčiųjų pulkai, kiti gi žirgais nertasprandžiais
635 Debesis dulkių pakels. Nūn ginklo ieško kiekvienas
Ir, kad jo skydas blizgėtų ar ietis, rūdžių išėstoji,
Tepa riebiai taukais ir kirvj galanda į uolą.
Šalmą pastveria vienas ir bėga, o kitas vežiman
Kinko žvengiančius žirgus, velkasi šarvus iš aukso
640 Trilinkų siūlų, skydu apsigaubia ir juosiasi kardą.
Nūn Helikoną atverkit, mūzos, ir giesmę įkvėpkit,
Kas tie karaliai, karan patraukę, ir kokios rinktinės,
Juos atlydėję, laukus užtvindė, kurie tada vyrai
Darė Italijai garbę ir ginklai kokie sušvytravo.
645 Jūs tai atmenat, deivės, ir dainiui galit priminti.
Mūsų ausis pasiekė tik lengvas gando dvelkimas.
Vyrus ginkluoti ir šaukt Mezentijus pradeda pirmas.
Gimęs Tirėnuos, žiaurus ir dievus paniekinti drįsęs.
Lauzas su juo kartu, sūnus, už kurį man gražesnio
650 Kito vyro nebus, vien Turną laurentų išskyrus.
Lauzas, lakstyt žirgais ir tramdyti žvėris mokėjęs,
Tūkstantį veda karių, kurie, iš Agilos atėję,
Jo neapgynė, deja. O, kad būtų įsakymus tėvo
Vykdęs ilgiau ir kad būtų tasai ne Mezentijus buvęs!
655 Už jų žalioj lygumoj, pasipuošęs palmių šakelėm,
Pergalių žirgus dvirėčiuos rodo šaunus Aventinas
Herkulio tikras sūnus. Jo skydas su prosenių ženklų:
Šimtas srieguotų angių didžiulę hidrą aprangę.
Jį, vogčiomis pagimdžius, į šviesų pasaulį paleido
660 Rėja, mergelė žynė, miške Aventino pašlaitėj,
Moteris, dievą pamilus, kai, Gerioną užmušęs,
Pergalės švęst Tirintietis laurentų kraštan atkeliavo,
Tibro upėn varydams hiberų jaučius išmaudyt.
Vyrai su ietim visi ir su smeigenom ilgakotėm,
665 Priešą puola ir durklais aštriais, ir iešmais sabinų.
Pats Aventinas pėsčias, į liūto kailį gauruotą
Visas įlindęs su galva, tik dantys baisūs boluoja
Iš pražiotų nasrų, – pasišiaušęs, šurpu pažiūrėti,
Jis į karaliaus rūmus žygiavo kaip Herkulis tikras.
670 Broliai dvyniai tuomet palieka Tiburo mūrus,
Savąją gentį, brolio Tiburto vardu pavadintą, –
Arguose augę du broliai – Katilas ir Koras narsusis,
Stoja į pirmas eiles ir puola, kur priešų tirščiausia,
Tarsi kentaurai du, iš debesio juodo užgimę,
675 Dunda kanopom kietom nuo Otrio viršūnių snieguotų

Ar nuo Homolės gūbrių, jiems traukiasi bailiai iš kelio
Tankios girios visur ir lūžta braškėdami krūmai.

Kekulas taipgi atvyksta, Prenesto šviesaus įkūrėjas.

Kad jis Vulkano sūnus, laukuos prie galvijų užgimęs

⁶⁸⁰ Ir prie ugniavietės rastas, visi įsitikinti gavo¹⁰¹.

Lydi jį gausūs pulkai, surinkti iš apylinkės kaimų –

Kas Preneste aukštam ir Gabijų deivės Junonės

Plotuos gyvena ar prie Anieno, ką plaunamos upių

Hernikų uolos glaudžia, Anagnijos derliai maitina

⁶⁸⁵ Ar Amazenas gimtasis. Nė vieno jų nežvanga ginklai,

Skydų neturi nei karo vežimų. Daugumas jų laido

Melsvo švino kulkas, kiti po dvejetą iečių

Rankoje laiko. Vilko nurudusio kailio kepurės

Dengia jų galvas; kai eina, plikai apnuogintos blyksi

⁶⁹⁰ Kairiosios kojos, o kailis gauruotas dešines dengia.

Bet ir Mesapas, žirgais pagarsėjęs Neptūno vaikaitis

(Jo nei ugnim nugalėt nevaliojo niekas, nei kardų),

Žmones, kur dirbo ramiai ir galvot apie karą pamiršo,

Šaukia prie ginklo staiga ir vėl pakyla į žygį.

⁶⁹⁵ Čia fesceniečių pulkai ir faliskai iš klonių plačiųjų,

Ir kas gyvena aukštam Sorakte, ir kas prie Flavinus,

Ir prie Kimino kalno ties ežeru, ir prie Kapenos.

Nieks negalėtų sakyti, kad voros, variu apšarvuotos,

Atskuba stoti kovon – tai pulkas paukščių giedorių

⁷⁰⁰ Traukia pakrantėn ramion per šniokščiančių marių platybę.

Koja į koją žygiavo, dainuodami savo karaliui,

Lygiai kaip baltosios gulbės, kai grįžta namo iš ganyklos,

Virš vandenų žydrų lėtai plasnodamos gieda,

Ilgus ištiesę kaklus, net Azijos lankos ir upė

⁷⁰⁵ Skamba plačiai.

O štai ir Klauzas, kurio senoliai senieji sabinai,

Veda puikius pulkus, o pats ir vienas – kaip pulkas.

Lacijų šiandien nuo jo paplito Klaudijų triba¹⁰²

Ir giminė, kai sabinai draugėn susiliejo su Roma.

⁷¹⁰ Ir Amiterno voros su juo, senieji kviritai,

Taipgi Ereto pulkai, ir garsios alyvom Mutuskos,

Kas iš Nomento atėjo, iš Rožių laukų prie Vélino

Ar nuo Tetrico skardaus ir kas prie Severo kalno

Arba Kasperijoj skursta, Feruluos ar prie Himelos,

⁷¹⁵ Tibro ar Fabario vandenį geria, ką siuntė šaltoji

Nursijos žemė; čia Hortos būriai, lotynų tautelės,

Taipgi ką Alija plauna (nelaimę reiškia jos vardas)¹⁰³, –

Tiek jų priplūdo, kiek plūsta vilnių patvinusioj jūroj,

Kai Orionas rūstus į vandenį leidžias audringus,

¹⁰¹ Motina buvo jį numetusi prie Jupiterio šventyklos, ir vandens atėjusios moterys rado jį ugniavietėj. Dėl to jis buvo laikomas Vulkano sūnumi. Įkūręs Prenestą, pakvietė kaimynus ir reikalavo jame apsigyventi, girdamasis esąs Vulkano sūnus. Kai tie netikėjo, šaukėsi dievų, kad paliudytų, ir tuoj visus apsiautė liepsnos.

¹⁰² Sabinų karalius Klauzas turi būti protėvis patricijaus Atos Klauzo (*Atta Clausus*), kuris VI a. pr. m. e. pradžioje su 5000 šalininkų persikėlė į Romą ir pasivadino *Appius Claudius*, duodamas pradžią Klaudijų giminei. Jo garbei viena triba buvo pavadinta *tribus Claudia*.

¹⁰³ Prie Alijos upės Sabinų krašte (dabar *Conca*) 389 m. pr. m. e. galai smarkiai sumušė romėnus.

- 720 Arba kiek varpų pagelsta, kaitinant vasaros saulei,
 Hermo plačiuos laukuos ar parudusioj Likijos dirvoj.
 Skydai tik žvanga, ir dreba po kojom žygiuojančių žemė.
 Ir Agamemnono ainis Halezas, trojėnų nedraugas.
 Kinko žirgus greitus ir veda Turnui surinkęs
- 725 Tūkstantį vyrų narsių, kurie su kauptuvais pureno
 Masikui žemę derlingą. Tėvai, aurunkai, juos siuntė
 Nuo aukštašlaičių kalvų, sidikinų laukai palydėjo.
 Daugis paliko Kalus ir tekantį srauniai Volturną,
 Ėjo Satikulos vyrai tvirti ir oskų jaunimas.
- 730 Trumpos tekintos ietys – jų vienintelis ginklas.
 Moka jie mėtyti jas, ant ilgo saito parišę¹⁰⁴.
 Kaunas lenktais kardais, kaire laikydami skydą.
 Mano giesmėj ir tu nepraeisi pro šalį bevardis,
 Ebalai, tu, kurį Sebetidė nimfa pagimdė
- 735 Seniui Telonui, kai jis telebojų Kaprėjose kitkart
 Buvo karalium. Tačiau jo sūnaus negalėjo patenkint
 Tėvo valdyti kraštai, ir tuokart jau Ebalas valdė
 Visą gentį sarastų, lygumas, plaunamas Sarno,
 Rurų ir Batulo žmones, taip pat kas gyvena Kelemnėj
- 740 Arba ką regi po kojų paskendusiu soduos Abela.
 Jie iš senovės įpratę laidyt vėzdus kaip teutonai,
 Kamštmedžio žievę plėšt ir šalmus daryti iš josios.
 Žvilga jų skydai variuoti ir vario ilgi kalavijai.
 Ginklo šlovės aukštai lig žvaigždynų iškeltą, Ufentai,
- 745 Siuntė tave įsijungt į kovą Nersai kalnuoti.
 Tavo ekvikulai nuožmūs dėl žemės gimtosios šykštumo
 Laiką leidžia miškuos, medžiodami žvėris tolydžio,
 Žemę dirba ginkluoti, ir verslas jų mėgstamasis –
 Grobio kasdien ieškot ir plėšiant duoną pelnytis.
- 750 O iš Maruvijos krašto atvyko narsusis Umbronas,
 Vietos žynys, apsikaišęs vešlių alyvų šakelėm
 Šalmą sau ant galvos ir siūstas karaliaus Archipo.
 Jis sugebėjo daina ir rankos moju užmigdyti
 Veislę visokią angių ir šiurpiai šnypščiančią hidrą,
- 755 Įtūžį jų nuramint ir gydyti nuo įkandimo.
 Bet nevaliojo išgydyt smūgio trojėniškos ieties,
 Ir neužvėrė žaizdos kerėjimo migdantys žodžiai
 Nei stebuklingos žolės, užaugę maršų kalnynuos.
 Vandenys skaidrūs Fukino, tamsios Angitijos girios
- 760 Ir ežerai apraudojo tave.
 Ir Hipolito sūnus skaistaveidis traukė į karą,
 Virbijus. Jį, kaip žymūną, gimtoji Aricija siuntė.
 Joj ant ežero kranto Egerijos girioj jis augo.
 Aukuras dega ten vis ir gali palenkti Dianą.
- 765 Mat Hipolitą, anot padavimo, per pamotės klastą
 Nubaudė tėvas mirtim¹⁰⁵ ir kraują nekaltą praliejo.

¹⁰⁴ Saitas, ilgas kaip valas, pasiekia priešą ir leidžia ietį atgal parsitraukti.

¹⁰⁵ Tesėjo sūnų Hipolitą pamotė Fedra apskundė tėvui, kad jis siūlęs jai savo meilę. Tai ji darė iš keršto, nes tas buvo jos meilę atstūmęs. Užsirusinėjęs tėvas šaukėsi Poseidono. Poseidonas išleido jūrų pabaisą, kurios pasibaidę žirgai užmušė važiuosį jais

Leidęs suplėšyt žirgams pabaidytiems, tačiau tas parėjęs
 Vėl į gyvųjų pasaulį, kur žvaigždės žiba padangėj.
 Jį atgaivinę Peono žolės ir Trivijos meilė.

⁷⁷⁰ Tuosyk dievų visagalis tėvas, baisiai supykęs,
 Kad mirtingasis žmogus į šviesos karalystę sugrįžta,
 Žaibą paleido į Febo sūnų garbingą, kurs tokį
 Gydyimo būdą išrado, ir jį nuspyrė į Stiksą¹⁰⁶.
 O Hipolitui paslėpt Diana mieloji surado

⁷⁷⁵ Vietą nuošalią, nunešus į nimfos Egerijos šilą,
 Idant Italų miškuos, nežinomas niekam ir vienas,
 Tyliai gyventų ir Virbijum, vardą pakeitęs, vadintųs.
 Ir nuo to meto nieks prie Dianos šventovės ir šilo
 Plačikanopių žirgų neleidžia, nes jie, pasibaidę

⁷⁸⁰ Jūrų pabaisos, krante išsviedė vaikiną iš ratų. –
 Ir Hipolito sūnus ne blogiau lygumoj važinėjo
 Žirgus ristus ir, juos pasikinkęs, skubėjo į karą.
 Tarpu pirmųjų eilių ir Turnas, tikras gražuolis,
 Švaistos guviai ginklu, už kitus visa galva aukštesnis.

⁷⁸⁵ Šalmą trikuodį su kiveriu aukštu puošia Chimera,
 Jos pražioti nasrai ugnim kaip Etna žaižaruoja,
 Kuo gilesnius upelius pralieja kraujo kautynės,
 Tuo smarkesnė ugnis liepsnom pragaištingom nuplieskia.
 Švytintį, švelnų jo skydą graži stačiaragė Ijonė

⁷⁹⁰ Auksu dabina, plaukais apaugus kaip karvė tikriausia,
 Meistro gražiai iškalta; mergaitę sergintis Argas
 Stovi ir Inachas, laiką ašotį ir vandenį liejās¹⁰⁷.
 Turno pėstieji pulkai, prisidengę skydais rinktinės,
 Plūsta per lygumą plačią, su jais ir Argo jaunimas,

⁷⁹⁵ Ir aurunkų būriai, ir rutulai, senieji sikanai,
 Taipgi sakranų kariai ir labikai išmargintais skydais;
 Traukia, kas tavo slėnius, Tiberinai, aria ir šventą
 Krantą Numiko, kas arklu kalvas rutulu vagoja,
 Lygiai ir Kirkės kalnyną su plotais, kur tėvas Anksuras

⁸⁰⁰ Žmones globoja ir kur šilais Feronija džiaugias;
 Traukia nuo pelkių Saturos juodų, kur šaltas Ufentas
 Ieško sau kelio versmėtiais slėniais ir skuba į jūrą.
 O paskutinė ateina volskų gentainė Kamilė,
 Atveda raitelių pulką, švytruojantį ginklais variniais,

⁸⁰⁵ Kaip karžygė tikra. Jos mergiškos rankos nepratę
 Sukinti verpstę Minervos, ir jai nuo vaikystės malonios
 Karo baisybės, o kojų greičiu ji vėjus pralenkia.
 Ji ir per lauką javų nepjautų praskristi galėtų,
 Neprisilietus nė šiaudo, nė varpos vienos nenumynus;

⁸¹⁰ Per vandenyno bangas putotas ji rastų sau kelią,
 Ir nė lašelis ant kojų greitų užtikšt nesuspėtų.

Hipolitą. Tačiau Diana Eskulapijui leido jį grąžinti i gyvųjų pasaulį ir sutuokdino su nimfa Aricija, davusi jam Virbijaus vardą. Jo sūnus taip pat vardu Virbijus.

¹⁰⁶ Į gydymo dievą Eskulapijų.

¹⁰⁷ Turno skydas buvo papuoštas raiziniu, vaizduojančiu karaliaus Inacho dukterį Ijonę, kurią pavyduliaudama Junonė pavertė karve ir liepė ją saugoti šimtaakiui Argui.

Moterys ir vaikai iš namų ir iš lauko suplūsta
Jos pamatyti ir lydi akim, kai eina pro šalį,
Stebisi, burnas pražioję, visi: štai purpuro skraistė
⁸¹⁵ Gaubia švelnius pečius ir sagė riša auksinė
Garbanas jos purias, ji nešasi likų strėlinę
Ir su iešmu ant galo piemens lazdelę iš mirtos.

AŠTUNTA GIESMĖ

Pasiruošimas kovai

Kai tik Laurento aukštoj tvirtovėj Turnas iškėlė
Vėliavą karo raudoną ir ragas sugaudė skardžiai,
Vos tik sukirto karšties žirgams ir sužvangino ginklais,
Sąmyšis kilo tuojau. Galvotrūkčiais Lacijus visas
⁵ Šoka ir dedas draugėn. Jaunimas šėlsta, iš džiaugsmo
Galvą pametęs. Vadai pirmieji – Mesapas, Ufentas
Ir pripažint nenorįs dievų Mezentijus renka
Vyrus pulkais, plačius laukus be artojo palikę.
Venulą siunčia nuvykt į miestą garsaus Diomedo¹⁰⁸,
¹⁰ Jojo pagalbos prašyt ir duoti žinią, jog teukrai
Lacijuj nori sustot, laivais atplaukęs Enėjas,
Savo atvežęs dievus ir save vadinęs karalium,
Skirtu likimo; daugybė genčių esą prisidėję
Prie dardaniečio, plačiai po Lacijų aidys jo vardas.
¹⁵ Kur jo užmojai kryps ir kokių sau vaisių jis laukia
Iš tos kovos, jei bus jo viršus, – aiškiau ir už Turną,
Ir už karalių Lotyną galįs regėt Diomedas.
Štai kas Lacijuj dedas. O Laomedonto vaikaitis
Visa tai mato, ir širdį jam rūpesčio bangos užlieja.
²⁰ Mintys ir šen, ir ten nepaliaudamos lekia greičiausiai,
Atvejį sveria visokį ir viską veikiai apsvarsto,
Lygiai kaip saulės skaisčios ar giedro mėnesio veidas,
Kai tik variniam inde pradėsi vandenį judint,
Virpa ir laksto plačiai į šalis, pakyla į orą
²⁵ Ir atsispindi aukštųjų lubų paaukuotuos kvadratuos.
Buvo naktis, ir žemėj plačiojoj visa, kas gyva,
Paukščiai sparnuoti ir žvėrys, seniai miegojo pavargę.
Kai po dangaus šaltuoju skliautu ant Tiberio kranto
Atgulė tėvas Enėjas, širdy susigraužęs dėl karo,
³⁰ Gresiančio jam, negreit užliejo sąnarius miegas.
Jam Tiberinas sapne, tos vietos dievas globėjas,
Upėj žavioj, kaip senis tarp tuopų žalių, pasirodė.
Žydras drobės plonos drabužis jį dengiąs ribėjo,
Garbinius puošė meldų vainikas ir gaubė šešėliu.
³⁵ Senis prabilo į jį ir rūpestį tildė šiais žodžiais:
„O gentaini dievų, kurs iš priešų išgelbėtą Troją

¹⁰⁸ Po karo grįžęs iš Trojos ir išvytas iš Argų, Diomedas atvyko į Italiją. Daunijų karalius Daunas draugiškai jį priėmė ir išleido už jo savo dukterį Evię.

Parveži mums atgal, kurs amžiną Pergamą sergsti!
 O Laurento šalies ir lotynų laukų laukiamasis!
 Čia tau tikri namai (nesitrauki!), tikrieji penatai.
 40 Karo grėsmės nebijok: dievų įtūžimas ir pyktis
 Tarsi nebuvo praeis.
 Kad negalvotum, jog tai, ką regi, vien sapnas beprasmiš, –
 Tu pamatysi priėjęs po ažuolu gulint pakrantėj
 Kiaulę didžiulę, naujai atvedusią trisdešimt paršų.
 45 Žemėje tysos balta, aplinkui zuis paršai baltučiai.
 Ten bus miesto vieta, ten ramiai po vargų pasilsėsi.
 Trisdešimt kartų metai sugrįš, ir Askanijus miestui
 Pamatys dės ir Albos vardu vadins jį garbingu.
 Tikrą teisybę kalbu. O tu sau gerai įsidėki,
 50 Aš pasakysiu, kaip išsigelbėt ir pergalę gauti.
 Šiuos krantuos arkadai, seno Palanto vaikaičiai,
 Paskui vėliavas čion su karalium Euandru atėję.
 Vietą gerą išrinko, miestą ant kalno pastatė
 Ir pavadino skambiu senolio vardu – Palantėju.
 55 Jie su lotynų gentim nesutinka ir nuolat kariauja.
 Dėkis į draugę su jais ir gausi gerų talkininkų.
 Eisiu aš pats krantu ir rodysiu kelią prieš srovę,
 Idant viduriu upės tu irklais irtis valiotum.
 Kelkis tad, deivės sūnau, ir kai tik žvaigždės ims leistis,
 60 Kreipkis tuoj su malda į Junonę, jos pyktį ir kerštą
 įžadais stenkis palenkt. O karą laimėjęs sudėsi
 Auką tu man. Aš dievas upės, kuri štai patvinus
 Graužia krantus ir dalo pusiau dirvas derlingiausias, –
 Tibras žydrasis, dangaus dievų srovė numylėta.
 65 Mano čia puikūs namai, čia versmės prie miestų aukštųjų“.
 Šitai pasakęs, gilian sūkurin pasinėrė upinis,
 Tuotarp Enėją naktis ir sapnas greitai paliko.
 Keliasi tad ir, akis nukreipęs į tekančios saulės
 Spindulius pirmus, vandens rieškučiom semias iš upės,
 70 Kaip paprotys reikalauja, ir taip prabyla į dangų:
 „Nimfos, Laurento nimfos! Motinos upių srauniųjų!
 Taipgi ir Tiberi tėve, su srautais savo šventaisiais!
 Imkit Enėją globon ir ginkit jį nuo pavojų.
 Kur, iš kokios versmės tu, mūsų vargų atjautėjau,
 75 Imtumei pradžią ir kokia šalim, gražuoli, banguotum,
 Pagarbą tau visados reikš aukos ir dovanos mano, –
 Tau, gražiaragi Hesperijos upių valdove ir tėve¹⁰⁹.
 Būk maloningas tu man ir aiškiau palankumą parodyk“.
 Šitai pasakė ir, du laivus iš laivyno parinkęs,
 80 Vyrus pastato prie irklų ir ginklais aprūpina juosius.
 Ir štai stebuklas toksai, kad savo akim netikėsi:
 Kiaulė baltutė balta su paršais sniego baltumo
 Išlenda iš tankmės ir gula pievoj prie upės.
 Šoka Enėjas taurus ir tau, visagale Junone,

¹⁰⁹ Upių dievai buvo vaizduojami raguoti.

⁸⁵ Skerdžia ją tuoj aukot ir su paršais prie aukuro stato.
Tiberis visą tą naktį slugdo potvynio srautą,
Teką kaskart lėčiau, ir tylios vilnys sustoję
Apsemia plotus plačius, panašius į tvenkinį ramų
Ar į susnūdusią plynę, kad irklui grumtis nereiktų.

⁹⁰ Leidžiasi vyrai greit į kelionę ir tekši laimingai.
Sliuogia įsakintas laivas eglinis, o bangos tik dairos,
Dairos nustebę šilai, kaip žiba saulėj iš tolo
Skydai karių, kaip lekia upe laivai išrašyti.
Naktį nei dieną irklams ataušt neduoda yrėjai.

⁹⁵ Linkiai ilgi pasilieka už jų, juos dengia šešėliai
Medžių skarotų, jų atspindį žalią irklai kapoja.
Vidurį skliauto dangaus jau perkopė saulė ugninė,
Kai jie pamatė toli iškylant pilį ir stogus
Miesto retų namų, kuriuos padangėn iškėlė

¹⁰⁰ Romos galybė dabar (Euandras kuklius teturėjo).
Grėžia guviai laivus ir artinas vyrai prie miesto.
O užu miesto šile arkadų karalius tą dieną
Amfitriono sūnaus ir dievų globotojų garbei
Metines dėjo aukas. Šalimais sūnus jo Palantas,

¹⁰⁵ Taipgi jaunimo vadai ir senato seniai beturčiai
Smilkalus davė, ir karštas kraujas garavo aplinkui.
Čia jie pamato staiga, kad laivai aukštieji per šilą
Plaukia artyn ir vyrai tylėdami gula ant irklo.
Apima baimė visus, jie kelias ir bėga palikę

¹¹⁰ Nebaigtas vaišes ant stalo. Drąsus Palantas neleidžia
Puotą nutraukt ir, ietį pastvėręs, lekia sutikti,
Šaukdamas nuo kalvos: „Kas privertė, vyrai, jus leistis
Šiais neplauktais keliais? Į kokį kraštą jūs vykstat?
Patys kas esat? Iš kur? Mums taiką nešat ar karą?“

¹¹⁵ Tėvas Enėjas tuomet nuo aukštojo laivo atsakė,
Rankoj ištiesdamas žalią taikos alyvų šakelę:
„Trojos vyrus regi ir ginklus, nedraugingus lotynams.
Tremtinius mus išdidžiai jie, karą pakėlę, išvarė.
Noriu Euandrą matyt. Praneškite ir jam pasakykit,

¹²⁰ Jog dardaniečių vadai atvyko ir prašo draugystės“.
Kvapą užgniaužė Palantui, išgirdus vardą garbingą.
„Lipki į krantą, vis tiek, kas tu būsi, ir eiki su tėvu
Pats pakalbėt, į mūsų pastogę įženki kaip svečias“.
Šitai pasakęs, jo dešinę stvėrė ir spaudė širdingai.

¹²⁵ Upę palikę, tuomet visi jie atėjo į šilą.
Čia į karalių prabilo Enėjas ir tarė maloniai:
„Didvyri grajų žymiausias! Kadangi man lemta likimo
Tau nusilenkti ir tiest šakelę su kaspinu baltu,
Aš nepabūgau, kad tu arkadas ir vadas danajų,

¹³⁰ Kad giminystės ryšiai su Atridais jus riša iš seno.
Betgi ir mano drąsa, ir šventos orakulų lemtys,
Ir giminystė tėvų, ir vardas, plačiai pagarsėjęs,
Mus gi sujungė ir, laimei lėmus, mane čia atvarė.
Dardanas, protėvis mūs, kuris Ilioną įkūrė,

- ¹³⁵ Buvo, kaip tvirtina grajai, sūnus Atlantidės Elektros
Ir atsikėlė į Teukrus. Elektros tėvas Atlantas –
Mėlyną skliautą dangaus pečiais parėmęs galiūnas.
Jūsų Merkurijus tėvas. Jį, iščiose savo pradėjus,
Maja pagimdė skaisti šaltoj Kilenės viršūnėj.
- ¹⁴⁰ Maja gi buvo duktė, jei galim tikėt padavimais,
To pat Atlanto, kurs laiko šviesius padangių žvaigždynus.
Taip abiejų giminė iš vieno kamieno šakojas.
Tuo pasikloves, aš ne per atstovą ir ne gudrybe
Ryžaus mėginti tave, anaipol: aš pats, į pavojų
- ¹⁴⁵ Galvą statydams, prašyt atėjau prie tavojo slenksčio.
Toji pat Dauno gentis, su kuria kovoji, man skelbia
Kruviną karą: jei mus išvytų, jai nieko nereikšią
Visą Hesperiją veikiai užimt ir jungą uždėti,
Viešpate likus jūrų, kurios Hesperiją plauna.
- ¹⁵⁰ Žodį priimki ir duok: mūs širdys užgrūdintos mūšiuos,
Žinomas jų narsumas, o vyrai darbais išmėginti“.
Baigė Enėjas. Tuotarp Euandras, kol jis kalbėjo,
Tyrė skvarbiu žvilgsniu nuo galvos ligi kojų jį visą.
Tuokart atsakė: „O, kaip malonu man, didvyri teukrų,
- ¹⁵⁵ Nūn atpažint ir priimti tave! Kaip primeni tėvą,
Didį Anchisą: ta pat kalba ir balsas, ir veidas!
Atmenu, kaip, sesers Hesionės krašte paviešėjęs,
Laomedonto sūnus Salaminan atvyko, Priamas,
O iš tenai aplankė Arkadų šalį atšiaurią.
- ¹⁶⁰ Tuosyk jaunystė pirmais pūkeliais dengė man žandus.
Žavesio pilnas žvelgiau į teukrus, žiūrėjau į garsų
Laomedonto sūnų, tačiau už visus prakilnesnis
Žengė Anchisas. Širdis jaunatvišku noru man degė
Žodį tam vyrui pratart ir ranką širdingai paspausti.
- ¹⁶⁵ Ryžaus prieiti ir jį į Fenėjo miestą pakviesti.
Gražią strėlinę jis man su likų strėlėm aštriagalėm
Davė išvykdamas, skraistę, auksinėm gijom siuvinėtą,
Taipgi ir brizgilus aukso, kuriuos nūn laiko Palantas.
Tad bičiulystė, kurios jūs prašot, sena jau tarp mūsų,
- ¹⁷⁰ Ir kai Aušra rytoj vėl žemei veidą parodys,
Duosiu pagalbą ir išlydėsiu, aprūpinęs viskuo.
Ogi tuo tarpu, kada pas mus kaip bičiuliai atvykot,
Metinę šventę, kurios nevalia atidėti, jūs švęskit
Draug su mumis, su kovos bendrininkais, sėdę už stalo“.
- ¹⁷⁵ Šitai pasako ir liepia valgius ir taures nuneštąsias
Vėlei atnešt ir svečius ant žolės suolų pasodina.
Vieton garbingon į klevo krėslą ant kilimo margo,
Liūto gauruoto kailį patiesęs, kviečia Enėją.
Tuosyk vyrai rinkti ir žynys jų aukuro švento
- ¹⁸⁰ Keptą jautieną neša, kiek telpa pintinėn, prikrauna
Duonos, smulkiai maitos, ir pila vyną geriausią.
Valgo tėvas Enėjas drauge su vyrais trojėnų
Nugarą jaučio rinktinio ir raumenis, aukai skirtuosius.
Didijį alkį numaldžius ir valgio norui praėjus,

- ¹⁸⁵ Tarė karalius Euandras: „Iškilmės mūsų ir šventė,
Papročiu virtę vaisės ir aukuras dievo galingo
Ne dėl senovės dievų pamiršimo ar prietaro tuščio
Yr atsiradę: gyvi iš baisių pavojų išėję,
Mielas svety, reikšdami dėkingumą, metines švenčiam.
- ¹⁹⁰ Štai pažiūrėki: karo uola tarp kitų užsilaikius,
Luitai didžiausi akmens išblaškyti, pakalnėj landynė
Liko tuščia, kai aukštos viršūnės triukšmingai nugriuvo.
Buvo čia urvas seniau, giliai po uolom atsivėręs.
Pusžmogis Kakas gyveno jame, pamėklė neregėta.
- ¹⁹⁵ Saulės šviesa nesiekė olos, o asloj telkšojo
Šviežio kraujo klanai, prie durų baisyjų barkšojo
Pasmeigtos galvos žmonių, išblyškę ir kruvinos visos.
Kako tėvas buvo Vulkanas. Pajuodusia dūmais
Spjaudė ugnim iš nasrų ir vos judėjo nuo svorio.
- ²⁰⁰ Bet pagaliau ir mums, maldaujantiems, laikas pagalbon
Teikės ateit ir dievą atnešt. Baudėjas Alkidas,
Kai, Gerioną užmušęs, šarvus garbingai nuplėšė,
Pas mus atėjo ir, kaip nugalėtojas, milžinus jaučius
Čion atsivaręs paleido klony, upės pakrantėj.
- ²⁰⁵ Kakas, pamišęs baime, kad kartais kokia nedorybė
Nepadaryta neliktų ar vylius koks nemėgintas,
Keturis jaučius, visų gražiausius, atėjęs ganyklon,
Sau nusivarė ir tiek pat rinktinio grožio telaičių
Ir, kad nė pėdsako tikro, kanopų įspausto, neliktų,
- ²¹⁰ Už uodegų visus įvilko į olą, kad pėdos
Atbulos būtų, ir tarp uolų uždarė patamsy:
Pėdos prie urvo tavęs neprives – ieškok neieškojęs.
Bandą gerai priganęs, tuo tarpu ginė iš pievų
Amfitriono sūnus ir toliau norėjo keliauti.
- ²¹⁵ Genamos karvės garsiai maurojo, net šilas drebėjo
Jų tuo skundu: kalvom sudiev taip sakė galvijai.
Karves išgirdus, viena telyčaitė iš urvo patamsių
Subaubė gailiai ir Kako visą viltį sugriovė.
Užvirė pyktis Alkidui ir širdį skausmas užliejo
- ²²⁰ Juoda tulžim: jis stveria į ranką vėzdą šakotą.
Ginklą geriausią, ir puola į stačią kalno viršūnę.
Tuosyk pamatė visi, kaip Kakas drebėjo pabūgęs,
Kaip išsigando jo akys: už Eurą greičiau pasileido
Savo landynėn – sparnai išdygo kojoms iš baimės.
- ²²⁵ Kai tik įlindo urvan ir stvėręs nutraukė grandinę
(Tėvo patartas, ant jos kabindavo uolą didžiulę),
Vos tik suspėjo uolą numest ir duris ja užremti, –
Kai Tirintietis, pykčiu nesitverdamas, ten atskubėjo
Ir, paieškodams angos, akim po uolynus bėgiojo,
- ²³⁰ Grieždamas rūsčiai dantim. Aventino kalvą įtūžęs
Triskart jis pereina visą, triskart mėgina nuristi
Uolą nuo durų ir triskart slėny atsisėda pailsęs.
Kyšojo bokštu uola, stačiais, aptrupėjusiais šlaitais,
Tiesiai virš Kako olos, net akys raibo nuo aukščio,

235 Prieglauda paukščių plėšrių, kur lizdus jie krovė kas metai.
 Kybojo ji virš srovės, toli pasidavus į kairę.
 Iš dešinės užėjęs, pečiais pastūmė Alkidas,
 Ir ji nuo pat apačios atlūžus krito kaip griausmas,
 Net sudrebėjo aukšta padangė, skardą atmušus,
 240 Praskėtė upė krantus ir sruvo atgal nusigandus.
 Taip atsivėrė ola, lig tol šešėlių slėptoji,
 Urvas išėjo švieson ir Kako rūmai didingi.
 Jei taip galybės didžios kiaurai pražiodyta žemė
 Požemių kraštą atvertų ir šalį šešėlių atšautų,
 245 Šiurpią dangaus dievams, tuomet iš viršaus pamatytum
 Pragarmę gilią ir vėlės, šviesos nusigandę, pašoktų, –
 Taip panašiai įėjo šviesa į Kako landynę
 Tarpu skeveldrų olos. Riaumojo, gerklę išvertęs,
 Kai iš viršaus jį puolė Alkidas ir dobė, kuo kliuvo:
 250 Medžių storom šakom ir akmenio luitais kaip girnos.
 Nebeturėdamas kur pasprukt nuo pavojaus, siaubūnas
 Spjaudo dūmais juodais iš nasrų (baisu pasakyti),
 Marškon miglų įvynioja savo buvusį būstą,
 Kad neregėtų akis. Be perstojo virsta iš urvo
 255 Dūmų tiršti kamuoliai, ir naktis su ugnim susimaišo.
 Nebesuvaldė rūstybės Alkidas ir šuoliais įniršęs
 Šoko į ugnį patsai toj vietoj, kur dūmai kaip marios
 Virto iš urvo vilnim ir rūko debesys sukos.
 Veltui vemia liepsnom, patamsy lindėdamas, Kakas:
 260 Stveria Alkidas glėbin ir veržia jį rankom galingom,
 Kolei tam akys išsprogsta ir kraujas gerklę suvilgo.
 Didelės durys išlūžta, ir urvas tamsus atsidaro.
 Karvės, grobiko gudrybe, klasta ir jėga įvartytos, –
 Viskas išeina aikštėn. Už kojos stveria ir velka
 265 Šlykštų lavoną laukan. Su šiurpuliu stebisi žmonės
 Lygiai baisiom akim, snukiu ir kūnu šeriuotu
 Žvėržmogio to, o labiausiai ugnim, nasruos užgesyta.
 Tuokart ir švėsti pradėjo, ir mūsų ainiai džiaugsmingai
 Metines mini lig šiol, Poticijui pradžių padarius.
 270 Apeigą Herkulio garbei šiandien Pinarijai sergsti¹¹⁰.
 Aukurą štai pastatė šile, ir per amžius vadinsim
 Jį garbinguoju ir garbingesnio už jį neturėsime.
 Taigi, malonūs svečiai, minėdami įvykį tokį,
 Garbinius sau apkaišykite ir, taurę į ranką paėmę,
 275 Kvieskime dievą bendrai ir liekime vyną širdingai”.
 Tarė ir galvą gražiai apskaišė tuopos šventosios
 Lapais dvispalviais, kurie, plaukuos įsipynę, nukaro.
 Paėmė šventą taurę į ranką. Visi tuoj nulieja
 Auką ant stalo linksmi ir dievus paprašo pagalbos.
 280 Leidžias žemyn dangus, ir žvaigždė Vakarinė artėja.
 Perjuosę kailiais strėnas, žyniai pagal paprotį seną
 Ėjo deglais nešini, Poticijus žengė pirmasis.

¹¹⁰ Poticijus buvęs pirmasis šio Herkulio kulto žynys. Vėliau, be jo šeimos, šventei vadovavusi dar patricijų Pinarijų šeima.

Tuosyk atnaujina vaišes, ir gardūs valgiai antrieji
 Plaukia į stalą, o pilnos lėkštės aukurą slegia.

²⁸⁵ Salijai nūn apie jį, liepsnojantį skaisčiai, sustoja,
 Tuopos lapais baltais apsikaišę, ir giesmę užtraukia.
 Šičia jaunimas, o ten vyresnieji giesme pagerbia
 Herkulio šlovę ir darbus: kaip pamotės siųstą pabaisą –
 Porą baisių angių lopšy dar rankom pasmaugė;

²⁹⁰ Kaip jis griovė miestus, garsėjusius karo galybe, –
 Troją beigi Oichaliją, kaip dėl rūsčiosios Junonės
 Tūkstantį jis sunkiausių darbų Euristėjui padirbo.
 „Tu dvilyčius debesų vaikus, kentaurus, galiūne,
 Įveikei Folą drauge ir Hilėją, ir Kretos pabaisą,

²⁹⁵ Ir po Nemėjos uola galingą liūtą pasmaugei.
 Vandeny Stikso tavęs nusigando ir vartsargis Orko,
 Urzgiąs urve kruvinam am kaulų krūvos apgraužtųjų.
 Tu nedrebėjai prieš pamėklę jokią nei prieš Tifoėją,
 Aukštą galiūną, vėzdu ginkluotą, nepametei proto

³⁰⁰ Ir tarp šiurpiųjų Lernos gyvatės galvų atsistojęs.
 Sveikas, Jupiterio didžio sūnau, dangaus dalininke,
 Savąją šventę ir mus pagerbk, su palaima atėjęs“.
 Šitaip žygius jo šlovina giesme, priminę ir Kako
 Gilųj urvą, ir ugnį, kuri iš nasrų žaižaravo.

³⁰⁵ Skardi triukšmu šilai, jų aidą atmuša kalvos.
 Auką sudėję kaipreik ir apeigą šventą atlikę,
 Grįžo į miestą visi. Nuo metų sulinkęs karalius
 Eidamas vedės Enėją ir laikė sūnų prie šono,
 Ir, kad sutrumpintų kelią, kalbai nutrūkti neleido.

³¹⁰ Domisi viskuo Enėjas, visur užklysta jo akys,
 Žavi jį vietų gražumas, nuolat jis klausia ir klausos,
 Gėris paminklais didžiais senovės vyrų garsijų.
 Aiškina viską Euandras, Romos pilies įkūrėjas¹¹¹:
 „Faunai šituos šiluos ir čiabuvės nimfos gyveno,

³¹⁵ Taipgi žmonių gentis, iš kieto ažuolo gimus.
 Jie nežinojo drausmės nei gyvenimo gėrių ir jaučių
 Jungt nemokėjo, į kluonus nekrovė ir turtų netaupė.
 Medžių vaisiai laukuos ir medžioklės vargai valgydino.
 Pirmas iš aukšto Olimpo Saturnas atėjo į žemę,

³²⁰ Bėgdamas nuo sūnaus, kurs jį nuo sosto nustūmė.
 Žmones, tamsius lig tol, aukštuosiuos kalnuos išsklaidytus,
 Vieton subūręs, įstatymus davė ir Lacijum liepė
 Kraštui vadintis, nes pats čia slėpėsi saugiai pajūry¹¹².
 Jo viešpatavimo metai, kaip sako, buvo iš tikro

³²⁵ Aukso amžius: taikoj gyveno jo valdomi žmonės,
 Kolei atslinko laikai blogesni spalvos menkavertės,
 Su žiaurumu karų ir goduliu turtų bekrasčių.
 Tuokart auzonų pulkai ir sikanų gentys atėjo,
 Taigi Saturno šalis ne kartą keitė sau vardą.

¹¹¹ Euandras Palantėją buvo pastatęs Palatino kalvoje, kur pagal padavimą Romulas įkūrė miestą.

¹¹² Lacijaus vardas kildinamas čia iš žodžio *lat-ere* – slėptis.

³³⁰ Valdė karaliai tuomet ir milžinas Tibras žiaurusis,
 Nuo jo italai vėliau ir upei, čia tekančiai, Tibro
 Pravardę davėm, o senas Atbulos vardas išnyko.
 Man, išvytam iš tėvynės¹¹³, atvykus per vandenį marių,
 Laimė, valdovė žmogaus, ir palenkt nesileidžias likimas
³³⁵ Skyrė gyventi čia, kur rodė griežti įspėjimai
 Motinos nimfos Karmentos ir dievo šviesaus Apolono".
 Šitai apsakęs, eina toliau ir svečiui parodo
 Aukurą ir vartus, Karmentos vardu pavadintus
 Šiandien romėnų, reiškiančių pagarbą nimfai Karmentai,
³⁴⁰ Pranašei žynei, kuri pirmutinė pasakė Enėjo
 Ainių ateitį didžią ir šlovę garsaus Palantėjo.
 Ogi štai šilas didysis, kurį pats Romulas tuosyk
 Pavertė prieglauda, o po šalta uola Luperkalis.
 Taip, sekdami arkadais, Paną Likiškį vadina.
³⁴⁵ Ir, Argileto šventą giraitę parodęs, prisiekia
 Esąs nekaltas už mirtį pas jį viešėjusio Argo¹¹⁴.
 Nuvedė prie Tarpėjos¹¹⁵ ir prie Kapitolijaus aukšto,
 Šiandien žėrinčio auksu, tuomet pasišiaušusio krūmais.
 Tamsūs kaimiečiai visad tos vietos slaptingos bijojo
³⁵⁰ Ir, vien tik vardą uolos ir girios išgirdę, virpėjo.
 „Šioj štai giraitėj, – kalbėjo, – kalvos lapotoj viršūnėj,
 Nepasakysiu, kuris, bet dievas gyvena. Arkadai
 Patį Jupiterį, sako, regėję ne syki, kai rankoj
 Purtė juodą egidę ir debesis ginė per dangų.
³⁵⁵ Ogi ten dunkso du miestai, matai jų mūrus apgriautus,
 Štai kas beliko iš to senovės vyrų paminklo.
 Vieną tvirtovę Janas, o kitą statė Saturnas,
 Šioji Janikulo vardą, o ta Saturnijos gavo".
 Jiedviem netrūko šnekos, kol priėjo abu prie menkučių
³⁶⁰ Rūmų Euandro. Aplink juos pievose ganės galvijai,
 Baubė Romos aikštėj ir erdvios, puošniuosiuos Karinuos.
 Rūmų pasieny Euandras kalbėjo: „Šį slenkstį Alkidas
 Peržengė, kovą laimėjęs, šie rūmai jį priėmė tuosyk.
 Žvelki iš aukšto, svety, į turtus, žinok, jog prilygsti
³⁶⁵ Dievui ir nesididžiuok į prastą pastogę užteiti".
 Šitai pasakęs, į rūmus ankštus po stogu neaukštu
 Įvedė didį Enėją ir prašė tiestis į guolį,
 Lapų priklotą ir uždengtą kailiu Libijos lokės.
 Žemę juodais sparnais Naktis atskridus apgaubia.
³⁷⁰ Močia Venera tuomet, širdy ne veltui pabūgus
 Lygiai laurentų grėsmės ir sąjūdžio tokio kaimynų,
 Kreipias į vyrą Vulkaną, pas jį atėjus į menę.
 Išpuoštą auksu, ir žodžiais uždega dievišką meilę.

¹¹³ Iš Arkadijos.

¹¹⁴ Tarp Kapitolijaus ir Aventino kalvų, atgailaudamas už svetingumo sulaužymą, Euandras pastatė šventovę garbei Argo, kuris, Euandro gražiai priimtas, kėsinosi užgrobti valdžią ir be Euandro žinios buvo jo žmonių užmuštas.

¹¹⁵ Iki Servijaus Tulijaus laikų Kapitolijaus kalva vadinosi *mons Tarpeius* nuo vardo tvirtovės komendanto dukters Tarpėjos, kuri už aukšą išdavė tvirtovę sabinų karaliui, bet įsiveržusių priešų buvo skydais prispausta ir uždusinta. Vėliau garsėjo Tarpėjos uola, nuo kurios stumdavo į prarają nusikaltėlius.

„Kolei argiečių vadai nusikaltusį Pergamą baudė,
 375 Taipgi tvirtovę, kurią ugnis sugriaut privalėjo,
 Niekad bedaliams pagalbos nei ginklų, kuriuos tavo rankos
 Dailiai padaro, brangus, neprašiau ir varginti darbu,
 Turinčiu niekais nueiti, tavęs ligi šiol nesiryžau,
 Nors aš Priamo vaikams jaučiausi skolinga be galo
 380 Ir dėl Enėjo sunkiųjų vargų raudojau ne sykį.
 Šiandien, Jupiterio lieptas, rutulų kraštan atsikėlė.
 Taigi maldauti tavęs ateinu ir tavo galybę
 Ginklų prašau kaip motina sūnui. Ašarom širdį
 Tau ir Nerėjo duktė, ir Titono žmona sugraudino¹¹⁶.
 385 Tu pažiūrėk, kaip renkas pulkai, kiek miestų, uždarę
 Aukštus vartus, galanda kirvius prieš mane ir manusius”.
 Šitai pasakius, rankom baltom apglėbia jį meiliai,
 Spaudžia prie savo širdies, nesiryžtantį niekam. Bet staigiai
 Žybtteri senos žarijos ir karštis, seniai jį bešildęs,
 390 Širdį užlieja ir, kaulus supurtęs, nubėga per kūną.
 Lygiai taip žaibas dažnai, griaustiniui spyrus padangėj,
 Driūkteri balta šviesa ir nubėga per debesį juodą.
 Viską suprato gudruolė, žinodama savo gražumą.
 Tuokart atsakė jai vyras, meilės stiprios nugalėtas:
 395 „Ko priežasčių tu ieškai senų? Kur dingo tau, deive,
 Pasitikėjimas tas? Jei būtų seniau tau rūpėję,
 Ar negalėjom tada mes teukrų visų apginkluoti?
 Nei visagalis tėvas tuomet, nei likimas negynė
 Trojai stovėt ir Priamui dar dešimtį metų gyventi.
 400 Ogi dabar, jei kariauti rengies ir tavo toks noras,
 Kiek aš valioju širdies į savo meną įdėti,
 Iš geležies kas gali išeit ir aukso tirpdyto
 Ir ką įstengia ugnis ir pūtimas – prašydama liaukis
 Savo sėkme abejot“. Vos spėjęs tai pasakyti,
 405 Švelniai žmoną apglėbė ir, prisiglaudęs meilingai
 Prie jos krūtinės, užmigo, ir miegas jį visą užliejo.
 Pusę kelionės praskriejo Naktis, ir poilsis miegą
 Baigė išstumti iš jo kariatos, kai moteriškė,
 Jeigu Minervos verpste už atpildą liesą jai lemta
 410 Duoną pelnytis, jau peleną žarsto ir žiburį žiebia;
 Darbui pridėjus nakties, prie židinio laiko tarnaitę,
 Verpiančią storą kuodelį, kad vyrui valiotų pakloti
 Patalą švarų ir pulką vaikų gražiai užaugintų, –
 Šitaip valdovas ugnies ankstyvu metu nesiraivęs
 415 Šoko iš patalo greit ir bėgo prie darbo į kalvę.
 Palei Sikanų krantus ir Liparą, mielą Eolui,
 Kyšo sala su uolom, vis leidžiančiom debesis dūmų.
 Ten kiklopų žaizdrai išdegino urvą po žemėm.
 Dunda kaip Etnoj jame, ir kūjo smūgiai galingi
 420 Dreбина tvirtą priekalą, chalibų rūda ištirpdyta
 Čirkši baltom kibirkštim, karščiu jų krosnys kvėpuoja.

¹¹⁶ Tetidė išprašė, kad Vulkanas nukaltų ginklus Achilui, o Aurora – Memnonui.

Ten ir Vulkano namai, jo vardu ta žemė vadinasi.
Taigi valdovas ugnies į ją iš dangaus nusileido.
Geležį kalė kiklopai, ertmingoj oloj užsidarę,
425 Brontis, Steropas ir visas nuogas tarp jų Pirakmonas.
Rankose laikė jie žaibą, kurį visagalis į žemę
Mėto dažnai iš aukšto dangaus; nugludintas galas
Skaisčiai blizgėjo, o kitas vos tepradėtas dar buvo.
Spindulius tris įdėjo krušos, tris lietaus vandeningo,
430 Tris su liepsnų kamuoliais ir tris su vėjais sparnuotais.
Dartės ugnies žybsnius, dundėjimą griausmo ir šiurpą
Dėjo savan darban ir liepsnas pralenkiantį pyktį.
Marsui sparnuotus ratus kiti skubėdami kalė,
Darė vežimą, kuriuo jis kursto vyrus į karą.
435 Šiurpią pažvelgti egidę, šarvus rūsčiosios Paladės
Svidino jie paskubom kaip sriegus aukso gyvačių.
Rangėsi angys sukibę, o ten, kur deivės krūtinė,
Vartė gorgonė akis galvoj ant nukirsto kaklo.
„Meskite visa šalin, atidėkite darbus pradėtus,
440 Etnos kiklopai! – sušuko. – Klausykit, ką pasakysiu.
Didvyriui kalsim ginklus. Jėgas tad leiskit į darbą.
Rankoms duokite valią, mokslą parodykit savo.
Kliūtis į šalį guviai!“ Daugiau nekalbėjo nė žodžio.
Šoko kiklopai visi ir darbą, kaip burtas parodė,
445 Sau pasiskirstė. Varis ir auksas liejas upeliais,
Skaudžiai žeidžiantis plienas žaizduos didžiuliuose tirpsta.
Kala jie milžiną skydą, kad vienas valiotų atremti
Ietis lotynų visas, ir naugės plokštės septynios
Gula viena ant kitos: vieni jų vėpūtėm dumplėm
450 Orą siurbia ir pučia, kiti į vandenį svaido
Šnypščiantį varį, ir dunda priekalai – net kalvė vaitoja.
Vienas po kito kumščiai kilojas su kūjais galingais,
Neapsirinka, o replės dantytos geležį varto
Tėvas Lemnietis pluša Eolo pakrančių dirbtuvėj,
455 Tuotarp Euandrą jau spėjo pažadinti rūmuos žemučiuos
Ryto gaivi šviesa su čiulbesiu paukščių pakraigėj.
Kelias iš guolio karalius ir, tunika kūną pridengęs,
Letenas kojų prastom tirėniškom kurdėm apauna.
Tuosyk nuo rankos kairės panteros kailį atšiaučia
460 Ir sau prie šono per petį juosia tegėjišką durklą.
Pora sargių šunų, nuo aukšto slenksčio pakilę,
Bėga į lauką pirmi ir lydi žingsnius šeimininko.
Ėjo senelis svečiuos pas Enėją į menę atkampią,
Pokalbj, vakar pradėtą, ir pažadą duotą atminęs.
465 Betgi ir svečias anksti atsikėlė ir taisėsi eiti.
Vieną lydėjo sūnus Palantas, o kitą – Achatas.
Dešinę vienas kitam susitikę paspaudžia, susėda
Rūmų svetainėj ir pradeda kalbą širdingą ir laisvą.
Pirmas prabyla karalius:
470 „Teukrų galingasai vade! Kolei tu gyvas, aš niekad
Nepatikėsiu, jog Troja yra nugalėta ir žuvus.

Paramą duoti tačiau, pritinkančią šitokiam vardui,
Mūsų jėgos per menkos: čia Tuskų upė mus riečia,
O iš ten spaudžia Rutulas ir žvangina ginklais prie mūrų.
475 Bet aš galvoju kitų tautų tau duoti pagalbą
Puikiai ginkluotus pulkus. Netikėtai laimė mums rodo
Išeitį gerą: čia tu atkeliauji, lieptas likimo.
Ne per toli nuo mūs, seniai ant uolos pastatyta,
Stovi Agilos pilis. Ten lidų gentis iš senovės,
480 Karo žygiais garsi, Etruskų kalnuos įsikūrus.
Miestas klestėjo daug metų, vėliau, ginklu nugalėtas,
Vargti pateko į žiaurią karaliaus Mezentijaus valdžią.
Kam žudynes baisias minėt ir kitokius tirono
Darbus? Ant jo ir vaikų galvos te dievai juos suverčia!
485 Būdavo, žmones gyvus pririš prie negyvelių kūnų,
Burną pridės prie burnos, o rankas priveržia prie rankų
(Žvėriškas būdas kankinti!), ir taip, almėm apsilieję,
Dvokiančio kūno glėby lėtai turėdavo mirti.
Trūko kantrybė žmonėms, ir jį, prievartautoją žiaurų,
490 Apsupa kartą, ginklus pastvėrę, ir rūmuos uždaro,
Nukerta galvas jo vyrams ir ugnį paleidžia ant stogo.
Bet jam pavyksta gyvam į rutulų kraštą pasprukti,
Tengi jau ginklais savais bičiulis jį, Turnas, pridengia.
Baisiai įširdus dėl to Etrurija tuosyk sukilo
495 Ir, reikalaujama Turnui bausmės, sukrito ginkluotis.
Toms rinktinėms vadu tave aš duosiu, Enėjau.
Rėkia, triukšmauja laivai, pajūry plačiam susibūrę,
Šaukia pakilti karan, žynys žilagalvis juos draudžia,
Tardamas žodį lemties: „Meonų vyrai narsieji!
500 Žiede senovės žilos karžygių! Jus neša į priešą
Skausmas bekraštis ir pyktis, Mezentijaus užsitarnautas,
Bet nevalia, kad tiems pulkams vadovautų italas.
Sau svetimšalį kvieskitės vadą“. Etruskų rinktinės
Štai lygumoj sustojo, dievų įspėjimo pabūgę.
505 Atsiuntė per atstovus karaliaus vainiką Tarchonas,
Skeptrą ir ženklus valdžios visus man duoda ir kviečia
Į jų stovyklą atvykt ir tirėnų sostą užimti.
Betgi pastirus šalčiu ir nuo metų išsekus senatvė
Man jau pavydi valdžios, nebe žygiams žingsniai manieji.
510 Siūlyčiau sūnui savam, jei jis tėvynainis nebūtų,
Jei nemaišytų močia sabelė. O tavo ir metams
Šypsos likimas, ir genčiai, tavęs dievai reikalauja.
Taigi ir eik, italų ir teukrų vade narsusis.
Savo sūnų Palantą drauge su tavim aš pasiūsiu,
515 Mūsų paguodą ir viltis, tegu, vadovaujamas tavo,
Mokosi karo tarnybos, su kario dalia apsipranta,
Lai nuo vaikystės matys ir tavo žygiais žavėsis.
Raitelių du šimtus arkadų jam duosiu, parinkęs
Vyrų drąsių, tiek pat nuo savęs turės ir Palantas.
520 Šitaip kalbėjo Euandras. Akis panarinę į žemę,
Anchisiadas Enėjas ir jo bičiulis Achatas

Būtų širdim liūdna dar aibę vargų priskaičiavę,
Jeigu iš giedro dangaus Kiterietė nebūtų jiems davus
Ženklo aiškiausio: staiga sužybsėjo žaibas padangėj
525 Ir padrioskėjo griautinis, viskas, atrodė, sugriuvo,
Štai sumauroja ore skardus tirėnų trimitas.
Vyrai sužiūra, dar ir dar kartą sutratina trenksmas,
Regi jie: tarp debesų dangaus mėlynėj žydrojoj
Žiba raudoni šarvai ir, griausmo trankomi, žvanga.
530 Apmirė širdys visų, vien Trojos didvyris didis
Skardą pažino ir pažadą motinos deivės suprato.
Taigi pasakė: „Nereikia klaust, malonus šeimininke,
Ką šis regėjimas reiškia: manęs reikalauja Olimpas,
Tokį ženklą atsiųst man motina deivė turėjo,
535 Jeigu tik karas iškils: ginklus, Vulkano nukaltus,
Turi ji man atnešt.
Kokios žudynės užgrius dabar laurentus nelaimingus!
Kaip tu išpirksi kaltes man, Turnai! Kiek skydų gaubtųjų
Neši ir kiek šalmy su vyrais narsiausiais panėres,
540 Tiberi tėve! Lai šaukia kovon ir sutartis laužo!“
Šitai pasakęs, pakyla iš aukšto krėslo Enėjas,
Papučia rusinčią ugnį ant Herkulio aukuro švento
Ir pragiedrėjęs eina prie larų, sveikintų vakar,
Ir prie penatų kuklių. Avis pagal paprotį renka
545 Ir prie aukuro pjauna Euandras drauge su trojėnais.
Grįžta Enėjas tuomet prie laivų ir vyrų yrėjų
Ir palydovais karan pasirenka karžygius pirmus,
Kur pasižymi drąsa, kiti gi leidžias be irklo
Plaukt pasroviui atgal: juos neša upė pasruvus.
550 Žinią Askanijui duos, kur yra ir ką veikia jo tėvas.
Žirgus atvaro trojėnams, vykstantiems niokot tirėnų,
Ypačiai gražų Enėjui. Dengdamas nugarą žirgo,
Liūto kailis gauruotas žibėjo nagais paauksuotais.
Gandas atlėkęs bemat nedidelį miestą apskrieja,
555 Kad prie tirėnų krantų rinktinė raitelių joja.
Moterys įžadus duoda naujus, pavojų pralenkęs,
Išgąstis skrenda, ir Marso šmėkla baisi pasirodo.
Tėvas Euandras tada, laikydamas sūnų už rankos,
Skirtis negali su juo ir, springdamas ašarom, sako:
560 „O! Kad Jupiteris man gražintų metus pragyventus!
Koks aš buvau tuomet, kai prie mūrų Prenesto išklojau
Priešų pirmas eiles, sudeginau krūvą jų skydų
Ir jų karalių Erulą šia dešine pasiunčiau Orkan.
Močia Feronija jam tris gyvybes gimdydama buvo
565 Davus (baisu pasakyti), jį triskart reikėjo įveikti,
Triskart giltinę kviest partiesus. Visas jo gyvybes
Atėmė ši dešinė ir šarvus nuplėšė jam triskart, –
Niekas šiandien manęs neišplėštų iš tavojo glėbio,
Mielas sūnau. Mezentijus savo kaimynui nebūtų
570 Švaistęsis kardu viršum galvos, nebūtų išdrįšęs
Žiauriai žudyt ir retint pulkais gyventojus mūsų.

Jūsų, dangaus dievai, šaukiuos ir jūsų valdovo
Didžio Jupiterio: o! Pagailėkit karaliaus arkado
Ir jo, kaip tėvo, maldų išklauskite. Jei jūsų galybė,
575 Jeigu likimas išsaugos gyvą ir sveiką Palantą,
Jeigu man skirta gyvent, kad jį pamatyčiau sugrįžtant, –
Sau aš gyvybės prašau: kiečiausius vargus iškentėsiu.
Betgi jei, Laime, rengi man smūgį nelauktą ir sunkų –
Šiandien man leiskite, šiandien žiaurų gyvenimą baigti,
580 Rytdiena kol netikra, kol viltys atsveria baimę,
Kol tavo, mielas vaikel, vienintelis džiaugsme senatvėj,
Savo glėby laikau, – kad baisesnė žinia nesužeistų
Mano ausų“, – kalbėjo, sudiev sakydamas, tėvas,
Bet neišlaikė: tarnai apalpusį pernešė menėn.
585 Pro atlapotus vartus išjojo raitelių pulkas.
Tarpu pirmųjų Enėjas ir jo palydovas Achatas,
Užu jų teukrai kiti kilmingieji. Viduriu pulko
Jojo Palantas, skraiste ir margais mirgėdamas ginklais.
Lygiai taip Ryto žvaigždė, vandenyne plačiam išsimaudžius,
590 Toji, kurią visų labiausiai myli Venera,
Šventąjį veidą dangun iškėlusi, tamsą išvaiko.
Moterys bailiai stovi ant mūrų, ir seka jų akys
Debesis dulkių pilkų ir variu mirguliuojančią vorą.
Raiteliai krūmais dygiais, kur kelias buvo tiesesnis,
595 Dumia ginkluoti, pakyla krykšmas, rinktinė rikiuojas,
Kerta kanopom žirgai, ir dunda dulkėdama žemė.
Dunkso šilas platus prie Kerito upės ledinės,
Laikė iš seno šventu jį tėvai, aplinkui jį supa
Kalvos su kriaušiais stačiais ir eglės juoduoja kaip siena.
600 Sako, senovėj pelasgai šilą pašventę Silvanui,
Dirvų ir kaimenių dievui, ir dieną šventei paskyrę,
Kai jie lotynų šalį visą valdė kadaise.
Čia su tirėnų pulkais Tarchonas saugią turėjo
Vietą stovyklai (iš kalno viršaus galėjai matyti
605 Dalinius jo visus: laukai palapinėm bolavo).
Tėvas Enėjas ir vyrai, kuriuos šiam žygiui parinko,
Šičia atjoję arklius pagano ir patys pailsi.
O Venera šviesi per debesis juodus padange
Su dovanom atskubėjo ir, sūnų sėdint pamačius
610 Klonyje vieną, toli nuo visų, prie upės šaltosios,
Bėgo, skubėjo pas jį ir šitokiais žodžiais prakalbo:
„Dovanos štai pažadėtos, kurias mano vyras nagingas
Dailiai padarė, kad tu nei laurentų, sūnau, išdidžiųjų
Šiandien į kovą šaukt nebijotum, nei Turno smarkuolio“.
615 Taip Kiterietė pasakė ir puolė sūnui į glėbį,
Žibančius šarvus prieš jį į ažuolą seną atrėmus.
Dovana džiaugias puikia ir garbe padaryta Enėjas
Ir atsidžiaugti negali. Akim glamonėdamas viską,
Gėris nušvitęs ir rankom liečia, kiloja ir varto
620 Klaiškų šalimą kuoduotą, liepsnom žiburiuojantį saulėj,
Ir kalaviją lemties, ir variu pastirusius šarvus,

Skaisčiai raudonus it kraujas: taip lygiai debesys šviesūs,
 Spindulius saulės atlaužę, parausta ir žėri iš tolo;
 Antblauzdžius, lietus iš aukso su priemaiša balto sidabro,
⁶²⁵ Ietį ir puošmenas skydo, kurių apsaugoti nemoku.
 Ten ir italų žygius, ir Romos didingus triumfus,
 Aiškiai žynių žodžius ir ateitį visą žinodams.
 Buvo iškalęs Vulkanas, ir būsimą, beslenkant amžiams,
 Visą Askanijaus gentį, ir pergales, jos iškovotas.
⁶³⁰ Marso uoloj, žolėm užkerojusioj, buvo iškalęs
 Gulinčią vilkę vaikingą: į jos spenius įsisiurbę,
 Žaidžia berniukai dvyniai be jokio pavojaus ir žinda
 Lygiai kaip močią, o ji, apvalų kaklą atsukus,
 Laižo vieną po kito, kad būtų švarūs ir dailūs¹¹⁷.
⁶³⁵ Romą šalimais ir sabines, jėga pagrobtąsias,
 Vedamas iš suolų po Didžiųjų cirko žaidimų,
 Jis atvaizdavo, ir kaip ūmai dėl to prasidėjo
 Karas tarp Romulo ainių ir Tacijaus seno bei Kurų.
 Buvo matyti po to, kaip metę kariauti karaliai
⁶⁴⁰ Stovi su ginklais prie aukuro švento ir laiko po taurę,
 Ir kaip Jupiteriui kiaulį aukoja ir sutartį daro.
 Romulo rūmai čia pat, šiaudų pasišiaušusiu stogu¹¹⁸,
 O netoliese žirgai, pavaryti į priešingus šonus,
 Metą buvo sudraskę (laikyk savo žodį, albanel!)¹¹⁹,
⁶⁴⁵ Sąnarius žodlaužos to po žalią girią išdrabstė
 Tūlas įširdęs, aptiškę krauju, raudonavo erškėčiai.
 Sostan gražint išvytą Tarkvinijų vertė Porsena
 Ir, su karių pulkais atėjęs, apgulė Romą.
 Stveriasi ginklo prieš jį Enėjo ainiai už laisvę:
⁶⁵⁰ Apmaudo pilnas Porsena piktai grūmoti pratrūksta,
 Kad per Tiberį tiltą Koklitis drįso sugriauti
 Ir, nusitraukusi pančius, Klelija perplaukė upę¹²⁰.
 O prie šventovės kalne Tarpėjos pilies vyresnysis
 Manlijus ėjo sargybą ir pats Kapitolijų gynė.
⁶⁵⁵ Ir sidabrinė žąsis nuo jo netoliese lakiojo
 Portikuos, auksu rašytuos, ir krykštė, kad galai prie slenksčio¹²¹.
 Galai, krūmynais atslinkę, pult Kapitolijų rengės,
 Sutemos juodos, nakties dovanotos, juos gaubė ir gynė.
 Garbanos galų iš aukso ir tunikos auksu rašytos,
⁶⁶⁰ Švyti apsiaustai dryži, o kaklus jų, baltus kaip pienas,
 Aukso perkakliai puošia. Po dvejetą alpiškų iečių
 Rankoj mosuoja kiekvienas ir dengiasi skydais lig žemės.
 Salijų šokas būrys, nuogi luperkai šalimais,
 Žynio kepurė aukšta ir skydai, dangaus dovanoti¹²²,

¹¹⁷ Vilkė žindė dvynius Romulą ir Remą.

¹¹⁸ Tai rodo senolių neturtą ir kuklumą. Toji lūšna buvo saugoma Kapitolijuje kaip šventovė.

¹¹⁹ Tai trečiasis skydo paveikslas: sutarties sulaužymas ir bausmė už jį. Albos Longos diktatorius Metas Fufecijus, Romos karaliaus Tulo Hostilijaus paprašytas pagalbos prieš vėjus, pažadėjo, bet žodį sulaužė. Įpykęs karalius liepė suplėšyti jį žirgais.

¹²⁰ Tai ketvirtas skydo paveikslas. Iš Romos išvytas karalius Tarkvinijus Išdidusis pabėgo pas etruskų karalių Porseną. Tas su kariuomene ėjo prieš Romą, norėdamas išvytąjį gražinti į sostą. Tiltą per Tiberį gynė vienas Horacijus Koklitis. Anksčiau kaip įkairė duota Porsenai Klelija, ištrūkusi iš sargybinių, perplaukė Tiberį ir grįžo pas savuosius.

¹²¹ Penktas paveikslas: galai puola Kapitolijų. Išgirdusios priešą, suklego žąsys, pažadino vyrus ir taip išgelbėjo Romą.

⁶⁶⁵ Buvo taip pat iškalti, o skaisčios matronos kariatom
 Su aukomis važiavo per miestą¹²³. Toliau dar išrašė
 Tartaro šalį Vulkanas, vartus į pragarą Dito
 Ir nedorųjų kančias, ir tave, Katilina, prikalta
 Prie atkampios uolos, kad prieš furijas nuolat drebėtum.
⁶⁷⁰ Skyrium stovėjo dori, jiems teismą darė Katonas¹²⁴.
 Tarp šių vaizdų patvinusią jūrą auksu išrašė,
 Tamsios mėlynos bangos aptiškę putom bolavo.
 Ogi delfinai tarp jų, sidabru žibėdami skaisčiai,
 Vandenis taškė vikriai uodegom ir raižė paviršių.
⁶⁷⁵ Švietė variu laivai vidury, ir Akcijaus mūšis
 Buvo matyt, Leukatė visa knibždėjo ir virė.
 Vyrai rikiavos vorom, ir vandenys auksu virpėjo.
 Cezaris čia, Augustas, laive aukštajam stovėjo,
 Vedė kovon italus, su juo dievai ir penatai,
⁶⁸⁰ Romos senatas ir liaudis, o iš smilkinių jo gražiųjų
 Trykšta dvi srovės liepsnų ir sklinda į šonus abudu¹²⁵,
 O virš galvos jo tėvo žvaigždė žėrėdama šviečia¹²⁶.
 Priešingoj pusėj Agripa su vėjų ir dievo pagalba
 Atveda Romos pulkus, jo smilkinius gaubia vainikas,
 Papuoštas rostrom laivų (tai kario žymuo garbingiausias).
⁶⁸⁵ Su svetimųjų vorom Antonijus ginklais margoja,
 Pergalę gavęs Auroros šaly ir prie marių Raudonų,
 Veda Rytų ir Egipto jėgas, baktrus, paimtuosius
 Žemės gale, jį lydi (baisu!) žmona egiptietė
 Veržias visi drauge, aplinkui marios putoja.
⁶⁹⁰ Skrodžiamos aibės irklų ir ariamos nosių triilčių.
 Leidžiasi jūron plačion; atrodo, Kikladės atplyšę
 Mariose plauko ar gal kalnai prieš kalnus rikiuojas:
 Vyrai tokiom gretom iš laivų aukštabokščių kovoja.
 Skraido liepsnoti deglai, ir ietys galais geležiniais
⁶⁹⁵ Švilpdamos lekia, Neptūno laukai krauju raudonuoja.
 O karalienė pulkus sistrų egiptietišku šaukia
 Ir nė matyti nemato, kaip angys už nugaros rangos¹²⁷.
 Baisūs pažvelgti visoki dievai ir lojās Anubis
 Priešais Neptūną, Venerą ir išmintingą Minervą
⁷⁰⁰ Ginklą pakėlė. Visų vidury kovoja Mavortas,
 Išskobtas iš geležies, iš oro erinijos puola.
 Perplėšus mantiją sau, Nesantaika šoka džiaugsmingai,
 Paskui ją seka Belona ir rimbo neleidžia iš rankos.

¹²² Šeštas paveikslas: senųjų žynių ir kulto tarnų atstovai.

¹²³ Cererai ir Karmentai aukodamos, moterys važiuodavo iškilminga karieta (*pilentum*).

¹²⁴ Septintas paveikslas: nedorėlių ir įstatymo laužytojų kančios ir tėvynę mylinčiųjų laimė. Kaip Minojas ar Radamantas tardo vėles mirusiųjų karalystėje, taip čia senis Katonas moko doruosius valstybinės išminties.

¹²⁵ Aštuntas paveikslas: lemiamosios kautynės tarp Oktaviano ir Antonijaus. Anksčiau minėtieji paveiksai išrašyti skydo pakraščiais, o Augusto žygiai – viduryje.

¹²⁶ Žaidimų per Cezario šermentis metu pasirodžiusią kometą romėnai laikė ženklu, kad nužudytasis diktatorius priimtas į dievų tarpą. Šių kautynių metu jo žvaigždė suspindusi virš Augusto galvos.

¹²⁷ Ironija. Sistras buvo muzikos instrumentas, vartojamas orgiastinių žaidimų metu. Už nugaros angys primena jos artimą mirtį. Kalėjime per tarnus Kleopatra gavo nuodingą gyvatę (aspidą), leidosi įgeliama ir mirė, kad nereikėtų eiti paskui triumfuojančio Oktaviano vežimą.

Vis tai regėdamas, ir Apolonas Aktietis padangėj
 705 Įtempė lanką, ir, jo nusigandę, Egiptas ir Indai
 Leidžiasi bėgti kartu su arabais visais ir sabiečiais.
 O karalienė pati, pašaukusi vėjus pagalbon,
 Skleidžia skubiai bures ir įtemptus lynus atleidžia.
 Vėjas ir vilnys ją varo per kraują, išblyškusią visą
 710 Dėl artimos mirties, – taip Ugnies valdovas vaizdavo.
 O šalia jos nusiminęs stovi milžinas Nilas,
 Skečia plačiai rankas, drabužiu mosuoja ir kviečia
 Juos nugalėtus į žydrą glėbį bangų paslaptinių.
 Cezaris, tris kartus su triumfu grįžęs į Romą,
 715 Įžadą duoda italų dievams, neužmirštiną niekad, –
 Triskart po šimtą aukštų šventovių mieste pastatyti.
 Gatvės plyšta džiaugsmu, ir rankom ploja, ir klega,
 Aliai šventovė vis pulkas matronų aukurus puošia.
 Jaučiai, aukoms papjauti, aplinkui žemę nuklojo.
 720 Pats gi jis sėdi ant slenksčio baltos Apolono šventovės,
 Dovanas stebi genčių nugalėtų ir jas ant didingų
 Durų kabina, tautų praeina eilė begalinė,
 Taip nevienodų kalba, skirtingais drabužiais ir ginklais.
 Šičia nomadų gentys iškaltos ir afrai be juostų,
 725 O ten su ietimis rankoj gelonai, lelegai ir karai.
 Ir nugalėto Euftrato bangos vilnija ramesnės.
 Taipgi morinai iš krašto pasaulio ir Reinas dvišakis¹²⁸,
 Ir nesuvaldomi dahai, ir tiltų nekenčiąs Araksas.
 Gėris Vulkano skydu ir dovana močios Enėjas
 730 Ir, nors nežino, ką reiškia koks daiktas, džiaugias paveikslais.
 Ima ant savo peties ir ainių likimą, ir garbę.

DEVINTA GIESMĖ

Kautynės prie stovyklos

Kolei anoj šaly tolimojoj visa tai darės,
 Iš dangaus Saturno duktė Junonė Iridę
 Siuntė pas drąsųjį Turną. Šile senelio Pilumno,
 Klony iš seno šventam, besėdintį Turną ji rado.
 5 Rožinėm lūpom į jį Taumantidė prabilo ir tarė:
 „Ko tau nė vienas dievų žadėti, Turnai, nedirštų,
 Nors jį prašytum, – rytojaus diena atneš neprašyta.
 Miestą, savo karių ir laivyną paliko Enėjas
 Ir sau ieško valdžios pas Euandrą Palatinietį.
 10 Maža dar to – Korito miestus tolimiausius pasiekė
 Ir ten lidų kaimiečių pulkus surinkęs ginkluoja.
 Ko tu gaišti? Pats laikas žirgų ir dvirėčių nūn stvertis.
 Kelkis greičiau ir pulk netikėtai teukrų stovyklą“.
 Šitai pasakius, lengvučiais sparnais pakilo į orą

¹²⁸ Reinas dvišakis – Reinas ir Valis (Vahalis).

- 15 Ir skrisdama debesim nubrėžė lanką padangėj.
Deivę pažinęs, rankas į dangų Turnas iškėlė,
Į ją pabėgančią kreipės ir šitokiais žodžiais prabilo:
„Kas debesų keliu, dangaus grožybe Iride,
Siuntė į žemę tave? Iš kur ta šviesa neregėta
- 20 Viską užliejo? Regiu, dangus prasidaro, ir žvaigždės
Sklinda po mėlyną skliautą. Ženkliui tokiam nusilenksiu
Ir nebeklausiu, kas kviečia į kovą“. Šitai pasakęs,
Žengė prie upės, vandens iš verpeto paviršiaus pasėmė,
Meldės ilgai dievams ir įžadais užvertė dangų.
- 25 Greit atvirais laukais pulkai patraukė į žygį,
Žvengė risti žirgai, žvilgėjo auksu drabužiai.
Pirmas eiles Mesapas, o pastarąsias jų tvarko
Tiro du sunūs jauni, voros vidury gi pats Turnas
Švaistos guviai ginklu, už kitus visa galva aukštesnis.
- 30 Lygiai taip Gangas gilus, pradžioj pasimuistęs, apimsta,
Intakus savo septynis suvaldęs, ar Nilas riebusis
Grįžta į vagą ramiai, derlingus laukus sudrėkinęs.
Teukrai pamato staiga, kaip dulkės tolyje kyla
Debesiu juodu dangun ir sutemos lauką uždengia.
- 35 Tuotarp Kajikas iš priekinio bokšto garsiai surinka:
„Vyrai! Koks kamuolys, uždengdamas dangų, atrieda?
Griebkite greit ginklus ir bėkit su ietim ant mūrų.
Priešas čia pat! Oi, oi!“ Šaukdami, klegėdami teukrai
Puola vidun pro vartus ir tuoj sustoja ant sienų.
- 40 Kaip apdairus karys, Enėjas išvykdamas buvo
Šitai pasakęs: jeigu likimas staigmeną lemtų –
Kad nesikliautų lauku, nestotų į atvirą kovą,
Bet stovykloje gintųs, saugomi pylimo tvirto.
Nors apmaudu visiems ir gėda gundo į mūšį,
- 45 Betgi įsakymą vykdo, vartus subėgę uždaro,
Stveria į ranką ginklus ir priešą patinka iš bokštų.
Turnas, su dviem dešimtim rinktinių raitelių šokęs,
Pulką nerangų aplenkia ir greit prie stovyklos išnyra.
Lekia jis obuolmušiu balčiausiu trakišku žirgu,
- 50 Žiba jo šalmas auksinis su kiveriu aukštu, raudonu.
„Kas man, vyrai, padės, kas pirmas į priešą?“ – sušunka,
Atsivėdėja tvirtai ir ietį padangėn paleidžia,
Pradžią skelbia kovos ir žirgą pavaro per lauką.
Vyrai visi, klykdami ir šarvais žvangėdami šiurpiai,
- 55 Puola jam iš paskos ir nustemba: kur dingo trojėnai?
Ko jie kovos lauke nesirodo ir kelio su ginklais
Jiems neužkirto, o tupi stovykloj? Niršdamas Turnas
Pylimo joja žvalgyt, pro kur įsiveržti be vartų.
Kaip prie avidės pilnos atslinkęs alkanas vilkas
- 60 Godžiai kalena dantim ir kenčia vėją ir lietu,
Baigiant nakčiai praeit (ėriukai ramūs prie močios
Bliauna plonais balsais), o jų nepasiekdamas, vilkas
Apmaudu niršta piktu: seniai nerijusiam nieko
Alkis vidurius graužia, nasrai be kraujo išdžiūvo, –

⁶⁵ Šitaip Rutulas, regėdamas griovį ir pylimą aukštą,
Dega pykčiu, ir skausmas kaulų smegenis smelkia.
Kaip įsiveržt vidun, pro kur iš stovyklos trojėnus
Jam pasisektų išmušt ir į plyną lauką išvyti?
Nutaria pult laivyną, kuris stovyklos pašonėj,
⁷⁰ Supamas upės sraunios ir pylimo aukšto slypėjo.
Šaukia valio kariai, kai liepia gaisrą pakurti
Ir pats, žibintą pušies pastvėręs, žeria kaip žaibas.
Šoka į darbą visi ir pavyzdį ima iš Turno.
Jų kiekvienas tuojau nuodėguliu juodu ginkluojas,
⁷⁵ Židinius plėšia šventus. Deglai, dervos primirkyti,
Plieskia padangėn liepsnas, ir plėnis vėjas nešioja.
Kokis gi dievas, o mūzos, gaisro baisumą nuo teukrų
Nukreipė tuosyk, kas ugnį nuo jų laivyno atstūmė?
Žygis senovės žilos, bet garsas amžiais nemiršta.
⁸⁰ Tom dienom, kai frigų Idoj aukštojoj Enėjas
Statė laivus ir leistis plačian vandenynan galvojo,
Močia didžioji dievų, Berekintija, kreipėsi, sako,
Į Jupiterį didį: „Sūnau visagalis Olimpe,
Motinos savo mielos išklausyki prašymo vieno.
⁸⁵ Gražų šilą turiu, jį daugelį metų tausojau.
Alkas buvo kalne, aukas ten dėdavo žmonės,
Skleidė paunksmę klevai ir pušys išlakios juodavo.
Trojos didvyriui jas su didžiausiu džiaugsmu dovanojau,
Statė laivyną jisai. Nūn baimė širdį man spaudžia.
⁹⁰ Tu išvaduoki nuo jos ir motinai duoki malonę,
Idant laivų neblaškytų kely, nejveiktų jų vėjai.
Laidas jų laimės tebus, kad mano kalnuos jie užaugę“.
Močiai atsakė sūnus, kurs valdo padangių žvaigždynus:
„Kur tu likimą lenki, ko, motin, laivams reikalauji?
⁹⁵ Ar kad, mirtingų rankų darytiems, virst nemirtingais
Butų valia? Ar kad pavojinga nebūtų Enėjui
Lįst į pavojų? Kada koks dievas turėjo šią galią?
Bet kada jiems pavyks į Auzonijos uostą įplaukti,
Paslaugą savo pabaigus, – kas išsigelbės iš marių
¹⁰⁰ Ir dardaniečių vadą atveš į Laurento pakrantę,
Tiems įsakysiu – tegu, mirtingus veidus numetę,
Marių deivėmis virs kaip Dotė seniau, nereidė,
Ir Galatėja, krūtinėm skrodžiančios gelmę putotą“.
Šitaip Jupiteris tarė ir brolio Stiksu prisiekė,
¹⁰⁵ Jo dervos verpetais juodais, krantais jo niūriaisiais.
Linkteri galva tuomet, net sudreba visas Olimpas.
Dartės ir buvo žadėta diena, ir skirtąjį laiką
Parkos pabaigė verpt, kai Turno didi nedorybė
Vertė močią deglus nuo laivų šventųjų nukreipti.
¹¹⁰ Staigiai sušvito šviesa neregėta, ir vyrai pamatė,
Kaip iš rytų nuskriejo dangum su debesiu juodu
Idos šokėjai, ir balsas skardus nugriaudėjo oru,
Lygiai rutulų voras ir trojėnų rinktinę sukrėsdams:
„Ginti manųjų laivų nebėkite protą pametę,

115 Teukrai, ir ginklų negriebkit: vandenį marių išdegins
Turnas greičiau nei mano laivus. Atsiriškite ir plaukite,
Plaukite, marių deivės nemarios: motina liepia“.
Nieko nelauk, laivai virves nuo kranto nutraukia
Ir kaip delfinai, riestus snapus tarp bangų panarinę,
120 Leidžias gelmėn ir vėlei išnyra (sakys – netikėsi).
Kiek laivų variuotų pirma stovėjo prie kranto,
Tiek mergų gražiausių dabar nuplaukia į jūrą.
Apmirė širdys rutulų. Mesapas, ir tas sudrebėjo
Su pabaidytais žirgais, ir, srovę sulėtinus, upė
125 Šniokštė kurčiai, Tiberinas atgal pasuko nuo marių.
Nesusvyravo tačiau nė truputį Turnas drąsusis,
Drąsinti šoko kitų ir rėkė, tarydamas vyrams:
„Teukrams grėsmė stebuklas tasai, Jupiteris nori
Jiems paskutinę pagalbą atimt, nei ginklų rutulų,
130 Neigi ugnies nebelaukęs. Tad užkirstas kelias per jūrą
Teukrams pabėgt, ir pusė vilčių sudužo iš karto.
Žemėje viešpačiai mes plačiai: tiek tūkstančių vyrų
Gentys italų ginkluoja. Manęs nė kiek nebaugina
Žodžiai lemtingi dievų, nors jais didžiuojasi frigai.
135 Lygiai likimui gana ir Venerai, kad koją įkėlė
Teukrai derlingon Auzonų šalin. Man davė likimas
Užduotį kitą – kartais iškapot nedorėlę gentį
Už paveržimą žmonos: ne vieniems Atridams gi teko
Toks įžeidimas¹²⁹, ne vien Mikėnams leista ir keršyt.
140 „Betgi pakanka, kad sykį jie žuvo“. Turėjo to pirmo
Nusikaltimo pakakt, kad jie neapykanta degtų
Moterų giminei visai. Tokio narsumo jų laidas –
Pylimas, saugas nuo mūsų, ir griovys – menka ir niekinga
Priedanga nuo pražūties. Ar nematė, kaip Pergamo sienos,
145 Kitkart Neptūno statytos, ugnies neatlaikę, sugriuvo?
Vyrų! Kas man padės baslius štai pylimo aukšto
Ginklais išrauti ir pult į drebančią teukrų stovyklą?
Nei tūkstantinės laivų, nei šarvų nereikia Vulkano
Stoti į kovą prieš teukrus. Visi lig vieno etruskai
150 Gali sau dėtis su jais. Dėl tamsos ir Paladės paveikslo,
Kad nepavogtų jo kas, tvirtovės sargus užmušęs,
Gali nebūgštaut. Slėptis į arklio pilvą nelįsim:
Liepsnos dienos vidury apries stovyklą jų visą.
Tepamatys, kad jie ne su grajais reikalą turi,
155 Ne su pelasgais, kuriuos dešimtmetį Hektoras pliekė.
Taigi dabar, kai pusė dienos geroji praėjo,
Antrąją pusę linksmi, kad viskas vyksta laimingai,
Vyrų, gerai pailsėkit ir būkit kovon pasirengę“.
Prie stovyklos vartų visur pastatyti sargybas
160 Liepia Mesapui, ir liepsnos laužų tuoj mūsų nušviečia.
Tas keturiolika vyrų, narsių rutulų, parinko
Būti sargybų vadais ir davė po šimtą kareivių,

¹²⁹ Turnui pažadėtoji Lavinija leidžiama už svetimšalio. Užuoimina į Elenos pagrobimą.

Žėrinėių aukso kuodais ant šalmų purpurinių, raudonų.
 Vietomis mainos, vieni sargyboj, kiti išsitiesė
 165 Vyną girsnoja vejoj iš kraterių vario pūstujų.
 Skaisčiai liepsnoja laužai. Sargybos, akių nesudėję,
 Naktį leidžia linksmai.
 Tuotarp trojėnai nuo pylimo stebi, su ginklais apstoję,
 Kur iškilesnė vieta. Kiekvienas drebėdamas bėga
 170 Vartų žiūrėt ir, tiltus lig priešmūrio kuorų nutiesę,
 Neša gynėjams ginklus. Visur pirmieji Mnestėjas
 Ir nenuilstas Serestas: jiems buvo liepta Enėjo
 Būti vadais ir viską tvarkyti, jei reikalas rasis.
 Burtais pavojų būrys pasiskirsto, ir stoja ant mūrų
 175 Vyrai į savo vietas, kuriam kur teko budėti.
 Nisas, Hirtako sūnus, karys nepailstas, sargybą
 Ėjo prie vartų. Jį pas Enėją medžiotoja Idė
 Buvo atsiuntus kaip šaulį taikliausią iš lanko ir ietim.
 Ir Eurialas šalia jo stovėjo. Gražesnio vaikino
 180 Tarp enėjiečių nebuvo, kurs Trojos šarvus dėvėtu,
 Ant neskustų žandų vaikystės ženklus nešiodams.
 Meilė rišo abu, ir žygių ieškojo abudu. Taigi ir
 Šiandien abu stovėjo sargyboj prie vartų.
 Nisas prabilo: „Sakyk, ar dievai, Eurialai, į širdį
 185 Įkvepia nerimą, ar troškimas dievu pasidaro?
 Stoti į kovą mane ar žygdarbį kitą įvykdyt
 Traukia širdis seniai, negalėdama kęsti ramybės.
 Ar tu matai, kaip savo jėgom pasikliauna rutulai?
 Spingso kur ne kur laužai, o vyrai, nuo vyno apsvaigę,
 190 Tyso mieguisti. Tylu aplinkui visur. Tu klausyki,
 Kas man atėjo į galvą ir širdžiai nurimti neduoda.
 Šaukti Enėją visi pageidauja, senatas ir liaudis,
 Siųsdinti vyrus pas jį, kad visą tiesą praneštų.
 Jeigu jie žada, ko tau aš prašau (pačiam man užtenka
 195 Žygio šlovės), atrodo, pavyks pro kauburį šitą
 Į Palantėją man kelią rasti ir miestą pasiekti“.
 Ir Eurialas apstulbo, priblokštas žygio didybės,
 O atitokęs, juo užsidegusiam draugui atsakė:
 „Imti manęs bendru į žygdarbį šitą garbingą,
 200 Nisai, nenori? Tave į pavojų vieną aš leisiu?
 Tėvas, užgrūdintas karo Ofeltas, ne taip mane mokė,
 Iš po kojų pakėlęs¹³⁰, kai, mūrus trankant argiečiams,
 Troja vaitojo visa. Ne taip dar vargome mudu,
 Paskui Enėją patraukę ir smūgių lemties nepabūgę.
 205 Šioj štai krūtinėj širdis, kuri, nebrangindama saulės,
 Tikis pigiai gyvybe nupirkt tavo trokštamą šlovę“.
 Nisas atsakė: „Kad būsi kitoks, aš nė kiek nebijoju.
 Nuodėmė būtų! Tegu taip mane tau grąžins su triumfu
 Tėvas dievų ar kas žvelgia į mus akim maloningom.
 210 Neganda jei kokia ar dievas, kaip esti ne sykį

¹³⁰ Gimusį kūdikį padėdavo tėvui po kojų. Pakeldamas tas jį pripažindavo savu.

Žmogui pavojų metu, man koją papintų – išliksi
 Gyvas nors tu: tavo dienos brangesnės už mano gyvybę.
 Lai atsiras, kas palaidos mane, iš mūšio pagrobęs
 Arba išpirkęs, o jeigu gi to pavydėtų man laimė, –
²¹⁵ Auką sudės nerastam ir pagerbs, supildamas kapą¹³¹.
 Skausmo baisaus priežastis aš tavo motinai vargšei
 Būti nenoriu, vaikeli: viena ji iš moterų pulko
 Ryžos lydėti tave, Akesto mūrus palikus”.
 Jam Eurialas atsakė: „Vadom tu veltui dangstaisi.
²²⁰ Mano sprendimas tvirtas, ir trauktis atgal negalvoju.
 Mes paskubėkim geriau“. Sargybinius kelia iš miego,
 Kad pavaduotų ir leistų jiems eiti. Laisvas palikęs,
 Eina drauge su Nisu, ir Askanijaus ieško abudu.
²²⁵ Žemės gyvūnai visi seniai jau ramūs miegojo,
 Sielvartus, graužiančius širdį, ir vargą visą pamiršę.
 Teukrų vyriausi vadai ir vyrai rinktiniai nemigo
 Ir karalystės klausimo spręst susirinko tarybon,
 Ką jiems daryti ir ką su žinia pas Enėją nusiųsti.
 Į skydus įbedę akis, pasirėmę ant iečių,
²³⁰ Vyrai stovi aikštės vidury. Eurialas ir Nisas
 Priekin išaina guviai ir prašo juos išklaudyti:
 Reikalas esąs svarbus ir gaištą atpirksiąs. Tad Julas
 Viską metė šalin ir liepė Nisui kalbėti.
 Ir Hirtakidas prabilo: „Draugiška širdžia klausykit,
²³⁵ Dardano sūnūs, ir to, ką siūlom, jūs nematuokit
 Mūsų metais jaunais. Vynu apsvaigę, rutulai
 Tyliai sumigo, ir mes nužiūrėjom vietą patogią
 Ten, kur kelias šakojas prie vartų pamario pusėj.
 Blėsta laužų liepsna, vien dūmų juostos pajuodę
²⁴⁰ Kyla padangėn aukšton. Jei laimę mums leisit mėginti
 Eiti Enėjo ieškot už mūrų aukštų Palantėjo,
 Greit pamatysite jį ir mus su grobiu po žudynių
 Vėl čia stovykloj sveikus. Mes du pasiklysti nebijom:
 Buvom daug sykių medžioti, iš klonių tamsių regėjom
²⁴⁵ Miesto pirmuosius namus ir gerai pažįstame upę”.
 Metų prislėgtas ir išmintingas Aletis sušuko:
 „O tėvų dievai, globojantys Troją per amžius!
 Dar nesirengiate jūs išnaikinti teukrų lig vieno,
 Jeigu įkvėpėt drąsą vaikams ir šitokį ryžtą
²⁵⁰ Davėt jų širdžiai“. Ir, ranką tvirtai ant pečių jiems uždėjęs,
 Dešinę spaudė abiem ir ašarom skruostus sau vilgė.
 „Kokios dovanos, vyrai, galės atlygint už šitą
 Žygdarbį jums, nežinau. Bet, rodos, atpildą gražų
 Duos dievai ir jūsų pačių garbės pajautimas.
²⁵⁵ Gausiai, be to, atlygins Enėjas ir skleidžiantis žiedą
 Julas mielasis, kuris niekados nepamirs jums šio žygio”.
 „Ir nepamiršiu: sugrįš man laimė, tėvui sugrįžus, –
 Pertraukė Julas jo kalbą. – Protėvių, Nisai, penatais

¹³¹ Kai žuvusiojo kūno nerasdavo, supildavo jam tuščią kapą.

Ir Asarako namais, ir židiniu Vestos žilosios
260 Jums aš prisiekiu, į jūs rankas sudėdamas šiandien
Savo likimą ir viltis: paršaukit gimdytoją mielą,
Tėvą parveskit, tada nežinosiu, kas nuliūdimas.
Duosiu po dvi sidabro taures su raižiniu storu,
Lietu iš aukso, jas gavo tėvas, užėmęs Arisbę;
265 Porą trikojų gražių ir abiem po talentą aukso;
Kraterį seną, kadais kaip dovaną duotą Didonės.
Jei pasiseks nugalėt ir Italijos sostą užimti,
Kaip nugalėtojas, grobio geriausią dalį aš gausiu.
O tu ginklus ir žirgą matei, kai Turnas prajojo,
270 Aukso žėrėdams: tą žirgą ir skydą su šalmu raudonu
Gausiu be burto ir tau aš, Nisai, dabar dovanoju.
Dvylika moterų tėvas duos pasirinkti gražiausių,
Duos ir karo belaisvių, jų krašto ginklais ginkluotų.
Žemės plotus pridės, – kiek valdo karalius Lotynas,
275 Ogi tave, garbus vaikine, kurio mano metai
Vos nepavijo, tvirtai aš spaudžiu prie savo krūtinės,
Būsi tu laimės dienom ir nelaimėj man draugas pirmasis.
Aš niekada be tavęs sau vienas šlovės neieškosiu:
Taiką gyvensiu ar karą kariausiu – bičiulis man būsi
280 Žygiais ir žodžiais“. Jam Eurialas atsakė ir tarė:
„Lai nė diena neužtinka manęs, kad būčiau nevertas
Užmojų tavo didžių. Kasdien mums saulė tešviečia,
Teneužgriūva nelaimė. Daugiau už dovį bet kokį
Viena prašau: turiu Priamo genties garbingosios
285 Motiną seną; kartu su manim ji, vargšė, atėjo,
Nei Ilione, nei pas karalių Akestą nelikus.
Ją palieku, sudiev nepasakęs, ji nieko nežino,
Kokis pavojus man šiandien. Naktis tepaliudys ir tavo
Štai dešinė: atsispirti jos ašaroms aš nevaliočiau.
290 Ją tu nelaimėj paguosk ir vargšei ranką ištieski.
Leiski man viltį sudėt į tave: drąsiau aš galėsiu
Eit į visus pavojus“. Širdis dardaniečiams sugrudo,
Ašaros sruvo skruostais, labiausiai gi Jului skaistveidžiui:
Sūniškos meilės paveikslas didžiai jam širdį suspaudė,
295 Ir jis prabilo, tarydams:
„Drąsiai sau visa žadėk, ko vertas žygdarbis tavo.
Ji bus kaip motina man, tik Kreusos mielojo vardo
Vieno stokos: didžios pagarbos, nusipelnė, kas tokį
Sūnų pagimdė. Vis tiek, kaip žygis tau pasibaigtų,
300 Savo galvą prisiekiu, kaip ja prisiekdavo tėvas:
Visa ką pažadu tau, jei grįši po žygio laimingai, –
Visa tai motinos bus ir jūs giminės nuosavybė“.
Taip jis pro ašaras sako ir sau nuo peties nukabina
Aukso išgražintą kardą, kurį Likaonas knosietis
305 Buvo nukalęs, kartu su makštīm iš drambliakaulio balto.
Liūto kailį gauruotą Nisui duoda Mnestėjas,
Kad apsivilktų, o šalmu su juo pasimaino Aletis.
Ir jie išsina ginkluoti. Abu ligi vartų palydi

Vyrai visi pulku – ir seniai, ir Trojos jaunimas,
310 Linki kariams sėkmės, su jais ir Julas skaidveidis.
Ne pagal amžių narsus ir senių sielvartais sirgdams,
Prašė vis tėvui pranešti daugybę dalykų, bet vėjai
Viską išblaškė ore, debesims doviu atidavę.
Perlipa griovį draugai ir drąsiai į priešų stovyklą
315 Drožia, nakties dengiami, pasiryžę kirsti kiekvieną,
Kelią kas jiems pastos. Vynu pasigėrę, kareiviai
Tyso nuvirtę žolėj, išdraikyti ant kranto pakinktai,
Vyrai ir jų šarvai tarp ratų ir virvių nudribę.
Vyno pilna visur. Hirtakidas pirmas prabyla:
320 „Dešinę leisk darban, Eurialai, nūn prašosi proga,
Atviras kelias. Tu šičia stovėk ir sergėk iš tolo,
Kad neužėitų iš užpakal kas ir mūs neužpultų.
Aš gi praretinsiu juos ir kelią tau platų praversiu“.
Šitai pasakęs, žodį nukanda ir, kardą iškėlęs,
325 Puola išdidų Ramnetį, kuris, paskendęs kilimuos,
Ranką atmetęs, miegojo ir knarkė kiek nešė krūtinė.
Jis ir karalius drauge, ir Turno žynys mylimasis.
Betgi žynystė nuo jo giltinės nustumt nevaliojo:
Vergus jo tris šalia jo, parkritusius žemėj po ratais,
330 Remo ginklanešį ir jo vežėją nukauna.
Rado visus po arkliais ir atloštas galvas nukirto.
Tuosyk ir jų šeimininką paklojęs, lavoną palieka
Plūstančio kraujo klanuos. Ir žemė, ir kilimas storas,
Jo prisigėrę, pajuosta. Krinta Latniras ir Lamas,
335 Ir jaunametis Seranas, grožiu garsėjęs rutuluos,
Kurs ligi išnaktų lošė, vėliau, padauginęs dievo
Siurbt dovanos, gulėjo vejų. Koks būtų laimingas,
Jeigu jis būtų pernakt taip lošęs ir saulės sulaukęs.
Tarsi avidėn pilnon įpuolęs alkanas liūtas,
340 Verčiamas bado baisaus, pagrobia ir plėšo iš bailės
Nebeišbliaunančią avį, nasrais kruvinais suriaumodams, –
Lygiai taip žudo nūn Eurialas: ir jis užsidegęs
Švaistos vejų vidury ir kloja vyrus be vardo,
Betgi ir Fadą tarp jų, Herbesą, Abarį ir Retą.
345 Retas nebuvo dar atsigulęs, regėjo, kas dedas,
Taigi iš baimės didžios už kraterio storo užlindo.
O kai galvą iškišo žiūrėt, į krūtinę suvaro
Durklą jam lig rankenos ir atveria mirtiną žaizdą.
Šoka raudona srovė pro burną, ir mirdamas vyną
350 Vemia su savo krauju. Pasiunta sėkme Eurialas
Ir jau taikosi pult Mesapo vyrus, nes matė –
Baigia išblėsti laužai, o arkliai gi peša sau žolę
Pievoj gražiai pririšti. Regėdams tai, Nisas suprato,
Jogei žudynių aistra ribų nežino, ir tarė:
355 „Liukimės nūn, Eurialai, diena nedrauge artėja,
Apmaudą giežti gana, ir kelias per priešus praskintas“.
Aibė gražių šarvų ir kraterių gryno sidabro
Lieka su vyrais gulėt, ir kilimų krūvos dailiausių.

Bet Eurialui maga Ramnečio šorai ir diržas,
360 Papuoštas aukso puškais. Kedikas jį, turtuos paskendęs,
Remului buvo kadais tiburiečiui atsiuntęs, ieškodams
Jo bičiulystės, o tas gi mirdamas sūnui paliko.
Sūnui žuvus kare, pagrobė diržą rutulai.
Nūn Eurialui patinka, ir juo pasipuošia jis, vargšas.
365 Taipgi Mesapo šalimą lengvutį su kiveriu aukštu
Vožiasi jis ant galvos, ir eina sveiki iš stovyklos.
Kolei lotynų pulkai laukuos rikiuodamies gaišo,
Raitelių trys šimtai, iš anksto priekin siųstieji,
Jojo iš miesto risčia ir nešė atsakymą Turnui.
370 Dengėsi skydais visi, ir jiems vadovavo Volkentas.
Jau prie rutulų stovyklos ir pylimo baigė prijoti,
Kai juos pamato abu į kairę sukant iš kelio.
Buvo šviesi naktis, ir juos išdavė blizgantis šalmas
Neatsargaus Eurialo, atlaužęs spindulį skaistų.
375 Įtaria vylių būrys, ir Volkentas garsiai surinka:
„Vyrai, sustot! Nė žingsnio pirmyn! Kodėl jūs ginkluoti
Ir kur keliaujat nakčia?“ O tie, netarę nė žodžio,
Leidžiasi bėgt miškan ir nori nakty pasislėpti.
Raiteliai šoka ir tuoj pasklinda aplinkui, kur girion
380 Ėjo lauko takai, ir stoja sergėt kiekvieną.
Miškas dunksojo prieš juos, ažuolai šimtmečiai ir krūmai
Šiurpiai šlamėjo tamsoj, po jais kerojo erškėčiai.
Kelias buvo užžėlęs, retai kur takas mirgėjo.
Grobis sunkus ir šakos, šešėlį mesdamos, kliudo
385 Bėgt Eurialui, ir jis iš baimės girioj paklysta.
Nisas pabėga ir, draugą pamiršęs, sprunka nuo priešų
Ir iš tų vietų, kurios nuo Albos vardo vadinasi
Šiandien Albanai (tuomet Lotyno tvartai ten buvo).
Šičia sustoja ir, tik dabar atsiminęs, sušunka:
390 „O Eurialai brangus! Kur tu nuėjai, nelaimingas?
Kur aš berasiu tave, nors atgal ieškodamas grįžčiau
Girios klaidžiais keliais?“ Ir, greit atgal pasisukęs,
Dairosi savo pėdų ir eina krūmais gūdžiaisiais.
Bet štai sudunda kanopos žirgų, nuskardi trimitas,
395 Ir tik akimirksnis, kitas ir – riksmas pasiekia jo ausį.
Jis Euriatą išvysta, kuris, netikėtai užpultas,
Galvą pametęs, skubėjo ir girioj naktį paklydo.
Tempia jį vyrų būrys, jis ginas jėgom paskutinėm.
Ką čia daryt? Kokia galybė ir ginklas galėtų
400 Draugą išgelbėt? Gal jam, į priešų vidurį šokus,
Mirtį sutikt ir, žaizdų nepabūgus, žūti garbingai?
Atmeta ranką atgal ir, prieš paleisdamas ietį,
Kreipia akis dangun ir taip maldauja Mėnulį:
„Deive! Pažvelk veikiau ir pagelbėk mudviem nelaimėj,
405 Šlove žvaigždynų aukštų ir girių globėja, Diana!
Jei kada tėvas manasis Hirtakas ant aukuro dėjo
Auką tau už mane, jei pats, iš medžioklės sugrįžęs,
Dovanas tau kabinau prie šventovės skliautų aukštųjų, –

Priešus padėk išvaikyt ir ietį taikliai pakreipki".

⁴¹⁰ Šitai pasakęs, įtempia jėgas ir ietį paleidžia.
Perskrodžia tamsą nakties ir, tiesiai atskridusi, ietis
Nugaron smogia Sulmonui: stovėjo jisai nusisukęs.
Kotas nulūžęs suskyla, o iešmas išeina per širdį.
Krinta ant žemės Sulmonas, karšto kraujo upelis

⁴¹⁵ Šoka pro burną, ir, slėpsnom plakdamas, kūnas atvėsta.
Dairos nustebę visi. Įsidrąsinęs Nisas tuo tarpu
Antrą ietį pastvėręs aukštai palei ausį mosuoja.
Trypčioja vietoj kariai, o ietis perskrodžia Tagui
Kiaušą prie smilkinių ir, į smegenis smigus, sušyla.

⁴²⁰ Siunta Volkentas pykčiu, tačiau pamatyti negali,
Kas jam tas ietis paleido, o būtų jį puolęs kaip liūtas.
„Tu atsakysi dabar už save ir už jį, prakeiktasis,
Savo karštu kraujui!“ – surinka ir, traukdamas durklą,
Metasi ant Eurialo. Iš išgąščio protą pametęs,

⁴²⁵ Nisas sušunka tuomet, nebestengdamas slėptis patamsy
Kaip ligi šiol, nes tokio skausmo širdis nepakėlė:
„Aš kaltininkas esu! Į mane atsukite durklus,
Vyrai rutulų! Čia mano kaltė. Jis niekad nebūtų
Šitaip drįsęs daryt (dangus ir žvaigždės paliudys).

⁴³⁰ Kaltas vien tuo, kad be galo mylėjo vargšą bičiulį“.
Šitokiais žodžiais kalbėjo, kol durklas, patogiai
Šonan tarp kaulų susminga ir perskrodžia baltą krūtinę.
O Eurialas sukniumba, kraujas per skaistų jo kūną
Bėga čiurkšlėm, pavargus galva ant krūtinės nusvyra.

⁴³⁵ Taip raudona gėlė, pakirsta prašliaužiančio arklo,
Vysta ir miršta lėtai arba aguona aukštastiebė
Nusveria galvą žemyn, kai lietus be perstojo merkia.
Metasi Nisas priešų pulkan ir puola Volkentą.
Neregi nieko daugiau, Volkento vieno teieško.

⁴⁴⁰ Šoka pagalbon jo vyrai ir nori Nisą atremti
Iš dešinės ir kairės, o tas, nežiūrėdamas nieko,
Švaistosi durklu kaip žaibas, kol šaukiančiam gelbėt Volkentui
Visą suvaro burnon ir mirdamas priešą paguldo.
Tuosyk ir pats sukniumba ant žuvusio draugo lavono,

⁴⁴⁵ Pervertas iečių, ir jaunas akis ramiausiai užmerkia.
Kaip jūs laimingi abu! Jei mano giesmė ką nors gali –
Jūs atminimo žmonėms iš širdies neišdildys joks laikas,
Kolei Enėjo namai ties uola Kapitolijaus tvirta
Saugiai stovės ir pasaulį valdyti bus lemta romėnui.

⁴⁵⁰ Mūsų laimėję, ginklus ir grobį paėmę, rutulai
Žuvusio vado lavoną raudodami nešė stovyklon.
Verksmas kilo ir ten, nežinąs ribų, kai Ramnetį
Rado kraujo klane ir aibę vyrų rinktinių,
Tarp jų Seraną ir Numą. Žmonių subėgo daugybė

⁴⁵⁵ Prie negyvųjų ir pusgyvių vyrų, kur žemė garavo
Vis dar žudynių tvaiku ir kraujo putojo upeliai.
Greit atpažino Mesapo šarvus ir žibantį šalną,
Taipgi jo šorus, kuriems atkovoti daug prakaito liejo.

Spindulius savo pirmuosius pabėrė vėlei į žemę
460 Iš auksaspalvio Titono guolio pakilus Aurora,
Saulei pakilus aukščiau ir dienai apšvietus pasaulį,
Velkasi Turnas šarvais ir vyrams liepia ginkluotis.
Greit variašarvių voras, kiekvienas savo, parengę,
Veda tie stoti kovon ir kursto gandais įniršimą.
465 Galvas abi ant iečių (baisu pažiūrėti!) pavėrę,
Niso ir Eurialo, pulko priekyje neša,
Rėkiant ir šaukiant kariams.
Ir enėjiečiai kaipmat kairiojoj pylimo pusėj
Išsirikiavo visi, nes dešinę saugojo upė.
470 Jie įsitaisė grioviuos ir bokštuos aukštuosiuos sustojo
Baisiai nuliūdę, nes vėrė per širdį pasmeigtos galvos,
Varvančios juodu krauju ir gerai pažįstamos vargšams.
Gandas sparnuotas bemat išgąsdintą miestą apskriejo,
Ir šiurpulinga žinia Eurialo motinos ausį
475 Greitai pasiekė, ir tuoj šiluma jos kaulus paliko,
Siūlas sutriko šeivoj, iškrito iš rankų šaudyklė.
Lekia ji, vargšė, laukan, suklykia klyksmu moteriškės,
Plaukus žilus raudamos, prie pylimo bėga pamišus
Ir pirmutinių gretų, – jai nei be priešai, nei ietys,
480 Nei be pavojus galvoj, – padangę skrodžia jos skundas:
„Kokį tave, Eurialai, regiu? Ir kaip tu galėjai,
Mano senatvės viltie, mane, beširdi, palikti,
Vienišką vargšę? Kodėl tu motinai savo neleidai
Tart paskutinio sudiev, išeidams į tokį pavojų?
485 Vargė! Dabar tu guli svetimoj šaly, kad draskytų
Šunys lotynų ir paukščiai. Tavęs nelydėjau, kaip močia,
Vargšo, į kapą, akių neužspaudžiau, žaizdų tau neploviau
Ir nevyniojau drobulėn, kurią kas dieną, kas naktį
Audžiau taip uoliai ir tuo senatvės sielvartus tildžiau.
490 Kur man ieškot? Kokioj šaly suplėšytas kūnas
ir išnerti sąnariai? Vien tokį ženklą, sūneli,
Duodi tu man? Dėl to ašėjau žemynais ir jūrom?
Pirmą nuverkit, rutulai, jei širdį kas turit gailingą,
Leiskite ietis visi į mane, nukirskite kardu
495 Ar tu nors, tėve dievų visagalis, manęs pagailėki
Ir neapkenčiamą galvą žaibu į Orką nutrenki,
Jeigu kitaip negaliu baisaus aš gyvenimo baigti“.
Raudosėjo visiems per širdį, jų sugraudinti,
Dūsavo vyrai, ir jų narsumas ir jėgos palūžo.
500 Kad negraudintų daugiau jų, Ilionėjas ir Julas,
Ašarom plūsdamas pats, Idėjui ir Aktorui liepė
Motę už rankų paimt ir namo iš lengvo parvesti.
Tuoju ir trimitas toli tralialiuodams sudrebina orą
Veriančiu vario balsu, riksmis suriaumoja padangė.
505 Darniai po skydų vėžliu surikiuoti, atskuba volskai
Žemėm griovio užraust ir užtvaro miestų išrauti.
Kopėčiom karias ant pylimo aukšto, bene prasiveržtų
Ten, kur gynėjų mažiau, kur grandinė karių prasišviečia,

Kur ji rečiau sunerta. O teukrai į puolančius leidžia
510 Visa, ką gali paleist, ir kartim kaustytom kerta:
Karo ilgumas juos, kaip ginti mūrus, išmokė.
Akmenis rita sunkius nuo sienų, gal dengiamą skydų
Vorą pralaužti kur nors pasiseks: nejau ji kiekvieną
Smūgį valios atlaikyt, vėžliu pasislėpus po skydais.
515 Ir neatlaiko išties: kur stovi jų pulkas tirščiausias,
Nuolaužą sunkią uolos paleidžia teukrai atritę.
Ji rutulus išklojo plačiai ir skydų pastogę
Visą išardė. Daugiau nesiryžta drąsūs rutulai
Kautis akiai po vėžliu, o visi kaip vienas supuola
520 Ietim nuo pylimo ginti.
O iš kitos šalies Mezentijus, keldamas šurpą,
Rūkstančias švaisto ugnis, etruskų deglą pastvėręs,
Tuotarp Neptūno sūnus, žirgais pagarsėjęs Mesapas,
Užtvaro galą išroves, į pylimą kopėčių šaukia.
525 Jus, Kaliope¹³², prašau, pasakykit, dainių įkvėpę,
Kiek ten kraujo Turnas išliejo, kiek vyrų išklojo
Jo kalavijas aštrus ir kas ką nuvarė į Orką,
Ir su manim atvyniokit kruviną karo paveikslą.
Jūs tai atsimenat, deivės, ir dainiui galit priminti.
530 Kyšojo kuoras aukštai, su pylimu tiltais sujungtas,
Vietoj labai patogioj. Jėgų negailėjo italai,
Metė didžius pulkus, kad jį paėmę išgriautų.
Tuotarp trojėnai jį laikė ir, vyras prie vyro sustoję,
Akmenis laidė pro langus iš jo ir ietimis taikė.
535 Turnas pirmasis į jį liepsnotą deglą paleido.
Kraštą pagavo ugnis, o vėjo plaikstomos liepsnos
Greitai pagriebia lentas, užsidega sijos apskrudę.
Trypia trojėnai viduj ir veltui lakstydami ieško,
Pro kur išbėgt. Atgal traukdamiesi, subėga ton pusėn,
540 Kur dar nebuvo ugnies, tačiau, neatlaikęs jų svorio,
Kuoras griuvo staiga, kaip griausmas sugriaudė padangė.
Pusgyviai vyrai kartu su milžinu laužu nukrito
Ir ant savųjų strėlių nusivėrė, kitiems į krūtinę
Atplaišos rąstų sulindo. Tik Helenoras ir Likas
545 Liko gyvi. Helenoras visai dar jaunas tebuvo.
Vergė Likimnija jį slaptai meonų karaliui
Buvo pagimdžius ir, tėvui nežinant, siuntė į Troją,
Davusi vien kalaviją ir menką, be žymenio, skydą.
Kai pasimatė jisai tarp Turno pulkų atsidūręs,
550 Kur tik pažvelgsi – visur lotynų voros variuotos, –
Kaip laukinis žvėris, į medžiotojų ratą papuolęs,
Siunta, užuodęs ginklus, ir šoka tiesiai ant iešmų,
Lyg pasitikdamas mirtį, kurios nelemta išvengti, –
Lygiai taip ir Helenoras, mirties ieškodamas, šoka
555 Priešų pačian vidurin ir veržias, kur iečių tankiausia.
Likas, greitesnis už jį, pro priešų ginklus atstatytus

¹³² Tave, Kaliope, ir kitas mūzas.

Baigia prie mūrų pribėgt, jau siekia, kairę ištiesęs,
 Jų atbrailos aukštos ir stveria ranką bičiuliu.
 Turnas jį veja piktai ir, siekdamas ietim nuverti,
⁵⁶⁰ Plūsta žodžiais rūsčiais: „Iš mūsų rankų, žiūrėki,
 Nori ištrūkti, kvailys!“ Prišokęs pastveria vargšą,
 Kybantį jau ore, ir su gabalu mūro nuplėšia.
 Lygiai taip kiškį kada ar baltai pasipuošusią gulbę
 Stveria rietaisiais nagais Jupiterio ginklų nešėjas¹³³,
⁵⁶⁵ Šitaip pagriebia iš gardo Marso globotinis vilkas
 Jauną ėriuką, kurio ieškodama močia vis bliauna.
 Klyksmas kyla aplink. Čia pylimu griovį užverčia,
 Tengi jau skraido deglai ir liepsnos laksto po stogus.
 Ilionėjas uolos skeveldra Luketijui tvoja,
⁵⁷⁰ Bėgančiam su ugnimi prie vartų, ir vietoj paguldo.
 Ligeris – Emationą, Asilas narsus – Korinėją.
 Vienas jų ietim taklus, o kitas – strėlėm pasalūnėm.
 Tuotarp Kenėjas pakloja Ortigiją, Turnas – Kenėją,
 Itį, Kloniją, Promolą ir Sagarį bei Dioksipą,
⁵⁷⁵ Ir pagaliau dar Idą, gynusį bokštus aukštuosius,
 Kapis – Priverną: pirma iešmu jį įbrėžė Temilas,
 Šitas gi skydą paleido, kvailys, ir sužeistą vietą
 Stvėrė ranka. Tuo tarpu strėlė sparnuota atskriejus
 Pervėrė ranką kiaurai ir, į kairį šoną sulindus,
⁵⁸⁰ Mirtiną žaizdą padarė ir gyvasties kvapą užgniaužė.
 Ten ir Arkento sūnus, šarvais pasipuošęs, stovėjo,
 Išsiuvinėta skraiste, hiberų purpuru tvieksdams,
 O ir iš veido gražus. Jį, močios šile užaugintą
 Prie Simoento sraunaus, kur aukuras stovi įriebęs
⁵⁸⁵ Gailestingajam Palikui, buvo atsiuntęs Arkentas.
 Ietį nusviedęs šalin, Mezentijus stvėrė svaidyklę,
 Zvimbiančią virš galvos ją triskart smarkiai apsuko,
 Ir, kai paleido, – švinas sutirpęs stovėjusiam priešais
 Perskrodė smilkinio kaulą, ir tas išsitiesė žemėj.
⁵⁹⁰ Bet ir Askanijus, sako, lig tol vien žvėris baikščiuosius
 Drąsiai mokėjęs vaikyt, nūn pirmąkart mūšy su priešais
 Taikliai paleista strėle paklojęs narsų Numaną,
 Kurs dar Remulo vardą turėjo ir buvo atšventęs
 Tik neseniai vestuves su Turno seseria jauna.
⁵⁹⁵ Ėjo jis prieky voros, išdidęs, kad tapo karalium,
 Šūkavo ir kas derėjo, ir ko nederėjo sakyti.
 Žengė labai iškilniai ir gyrėsi, gerklę paleidęs:
 „Kaip jums ne gėda štai vėl apgultiems už aptvaro lįsti,
 Frigai dusyk pavergti, ir mūrais mirtį atremti?
⁶⁰⁰ Mūsų bent vyrai: ginklu atkariaus sužadėtinę Turnui!
 Kokis jus dievas, kokia beprotybė Italijon varė?
 Čia ne Atridai jums, ne tuščias tauškalius Uliksas!
 Iš prigimimo gentis kieta: vos užgimė vaikas,
 Grūdint narinam tuojau į vandenį, šaltą kaip ledas.

¹³³ Erelis naguose nešioja Jupiterio žaibus.

⁶⁰⁵ O paūgėjo – medžiot, neduoti girioms ramybės,
 Žirgus valdyt ir laidyt strėles – tau žaislas pirmasis.
 Vargo nebijo jauni, mažu kuo tenkintis pratę,
 Žemę purena kapliu ir tranko mūrus tvirtovių.
 Rankoje ginklas mažam ir senam, ir atvirkščia ietim
⁶¹⁰ Jaučius pavarom vagoj. Lėtai atšliaužys senatvė
 Mums nepalaužia jėgų, neatima dvasios budrumo:
 Mokame žilę paslėpt po šalmu, mums vienas smagumas
 Krauti kasdien priplėštus turtus ir gyventi iš grobio.
 Jūsų drabužis kroku ir purpuru žėri raudonu,
⁶¹⁵ O tinginys širdy, be šokio gyventi negalit,
 Raiščiai kepurės minkšti ir tunikų ilgos rankovės.
 O jūs, frigės tikriau, ne frigai, į Dindimą aukštą
 Bėkite greit: dviangė fleita nesulaukia šokėjų,
 Močios Idietės dūda berekintiška šaukia ir būbnai¹³⁴.
⁶²⁰ Vyrams palikit ginklus ir traukitės kardui iš kelio“.

 To pagyrūno baisaus ir žodžių jo užgaulingų
 Julas pakęst negalėjo ir, ant stygos ašutinės
 Strėlę uždėjęs, lanko galus į kits kitą pritraukė
 Ir atsistojo, pirmiau Jupiteriui įžodį davęs:
⁶²⁵ „Tėve galingas dievų! Palaimink užmojų drąsų!
 Dovanas tau iškilmingai kasmet aš dėsiu šventovėj.
 Jautį auksuotais ragais prie tavo aukuro vesiu,
 Dveigį, baltą gražiai ir galva lygų su močia,
 Nerčiantį sprandą badytis ir kojom kasantį žemę“.

⁶³⁰ Tėvas išgirdo jį, ir dangaus giedrajame šone
 Trenkė griaustinis kairėj. Sugaudžia lankas lemtingas,
 Ir įtemptoji strėlė, atzvimbusi šturpiai per orą,
 Remului sminga į galvą ir perveria smilkinio kaulą.
 „Eiki, šaipykis dabar tu žodžiais tuščiais iš narsumo!
⁶³⁵ Frigai, dusyk pavergti, atsakymą duoda rutulams“.

 Šitaip Askanijus jam atsakė. Teukrai iš džiaugsmo
 Rėkia ir trypia visi, lig žvaigždžių pakyla narsumas,
 O garbiniuotas skaistus Apolonas iš mėlyno skliauto
 Stebi auzonų gretas ir plačią karo stovyklą,
⁶⁴⁰ Sėdi šviesiam debesy ir sako po pergalės Jului:
 „Tau, sūnau, už šią drąsą šlovė! Taip pasiekia žvaigždynus,
 Aini dievų, gimdysiąs dievus. Likimo lemtoji
 Teisė pakeis karus, Asarako namams viešpataujant.
 Troja bus tau per maža“. Pasakė šitaip ir leidžias
⁶⁴⁵ Žemėn iš aukšto dangaus, plasnodamas oru iš lengvo.
 Skuba Askanijaus link ir tuoj iš veido ir stoto
 Virsta senuoju Butu, kuris dardaniečio Anchiso
 Buvo ginklanešys ir rūmų sargas budriausias.
 Julo globėju vėliau jį paskyrė. Todėl Apolonas
⁶⁵⁰ Eina kaip senas senelis: jo toks ir balsas, ir veidas,
 Ir žilutelė galva, ir šarvų žvangėjimas tokis,
 Kreipias į degantį Julą ir šitokiais žodžiais prabyla:

¹³⁴ Ant Dindimo kalno Prigijoje triukšmingai buvo švenčiamos Kibelės šventės.

„Lai bus gana, Enėjo sūnau, kad Numanas be keršto
Krito nuo tavo strėlės. Apolonas žygdarbį pirmą
655 Leido įvykdyt: lygaus su savu nepavydi tau lanko.
Betgi į kovą daugiau nebestok“. Ir, žodžio nebaigęs,
Veidą mirtingą žmogaus šviesus Apolonas paliko
Ir iš akių pasitraukė, į vaisių orą pavirtęs.
Dievą Trojos vadai iš dieviškų ginklų pažino
660 Ir, kai jis bėgo, strėles strėlinėje žvangant girdėjo.
Taigi Febo žodžius jie vykdo ir norinčio kautis
Julo į mūšį neleidžia, o patys, kur buvę, kiekvienas
Grįžta į kovą ir stato gyvybę į aiškų pavojų.
Riksmas sklinda visur nuo kuorų ir mūrų tvirtųjų.
665 Braška lankai tempiami, ir sukamos zvimbia svaidyklės.
Žemę tirštai nukloja strėlėm, ir žvanga nuo smūgių
Tuščiaviduriai šalmai ir skydai, verda kautynės.
Lygiai taip barba lietus, iš vakarių atėjęs, į žemę,
Ožio žvaigždynui šlapiam patekėjus, taip krušą atplaukę
670 Debesys beria į jūrą, kai audrą Jupiteris leidžia,
Vėjus pašaukęs šiurpius ir debesis pilnus praplėšęs.
Bitijas su Pandaru, Alkanoro sūnūs Idiškio,
Tiedu, kur nimfa Ijerė Jupiterio girioj augino,
Vyrai aukšti kaip kalnai ar eglės krašto gimtinio,
675 Atveria drąsiai vartus, prie kurių juos vadas pastatė,
Ir, kliaudamies drąsa, vilioja priešą į vidų.
Patys iš dešinės ir kairės atsistoja kaip bokštai,
Ietis atstatę į priekį, šalmais žiburiuodami saulėj.
Lygiai taip stiepias į dangų prie srauniai tekančio Pado
680 Arba ant Atesio kranto, su vėjais žvarbiais grumdamies,
Du ažuolai plačiašakiai, aukšti, ir garbanas, niekad
Žirklių nemačiusias, purto, linguodami aukštas viršūnes.
Puola ir veržias rutulai, vartus atvertus išvydę, –
Ir Kverkentas drąsus, ir Akvikulas žibančiu šalmu,
685 Atskuba Tmaras be kvapo ir Marso gentainis Hemonas
Atveda savo gretas. Bet spruko tuoj apsigrėžę
Arba prie vartų, plačiai atvertųjų, galvas paguldė.
Priešų širdys dėl to labiau suliepsnoja rūstybe.
Trojos vyrai tuomet visi susitelkia į krūvą,
690 Veidas prieš veidą stot pasiryžę ar kautis iš tolo.
Turną, vyriausiąjį vadą, šėlstantį priešingoj pusėj,
Vaikantį vyrų pulkus, pasiekia žinia netikėta:
Mūšis užviręs naujai, į vidų priešas paprašęs.
Viską meta šalin ir, pykčio baisaus pastūmėtas,
695 Puola prie Dardano vartų, kur stovi broliai išdidūs.
Greit Anlifatą, kuris pasipynė pirmas ant tako,
Pervėręs ietim, paguldo. (Jis buvo garsaus Sarpedono
Su tebiute sugyventas sūnus.) Itališka ietis
Atskrenda oru vaiskiu ir sulenda, pervėrus gerklę,
700 Jam į krūtinę. Žaizda giliai prasižioja, ir kraujas
Plūsta putodams, o iešmas, plautin susmigęs, sušyla.
Tuosyk partiesia Meropą, po jo – Erimantą, Afidną.

Bitijas krinta, akim sužaubavęs ir siusdams iš pykčio,
 Bet ne nuo ieties, kuriai nebūtų jis pasidavęs, –
 705 Iš mėtyklės paleistas, iešmas ant strampo atskrido,
 Plieksdamas liepsną kaip žaibas, ir jo atlaikyt nevaliojo
 Skydas iš dvilinkos odos nei žibą žvynai dvigubieji
 Jo auksinių šarvų: kaip milžinas griūva svyruodams.
 Žemė sudunda aplink, ir sužvanga skydas galingas.
 710 Lygiai taip Bajų pakrantėj, kurioj eubojiečiai gyvena,
 Užtvankos griūva¹³⁵ nesyk, iš uolos gabalų netašytų
 Jūroje mūru sukrautos: į priekį per daug pasidavę,
 Virsta galingai gelmėn ir giliai nugrimzta į dugną.
 Jūra sušniokščia plačiai ir pajuodusį smėlį išverčia.
 715 Sudreba aidu aukšta Prochitė ir Inarimės
 Patalas kietas, Jupiterio lieptas užklot Tifoėją.
 Ginklų valdovas Marsas jėgų nešykštėjo lotynams,
 Įkvėpė narsą širdin ir pažadino ryžtą kovoti.
 Teukrams Bėgimą talkon ir Baimę atsiuntė juodą.
 720 Renkas lotynai skubiai: atėjo proga kovoti.
 Karo dievas patsai juos kurstė.
 Kai tik Pandaras pamatė kritusio brolio lavoną,
 Kurlink pasviro sėkmė ir koks likimas jų laukia,
 Įremia tvirtus pečius ir, galingai sugirgždinęs vyriais,
 725 Greitai uždaro vartus, anapus sienų palikęs
 Aibę savo karių, kovojančių kovą nelygią.
 O kas jų spėjo pribėgi, pats eidams, įleido į vidų,
 Bet nepamatė, žioplys, kaip, vyrų minion įsimaišęs,
 Vadas rutulų pribėgo, o jis pro vartus jį įleido
 730 Tartum plėšrųj tigrą į bandą beginklių avelių.
 Akys suspindo ugnim neregėta, šarvai sužvangėjo,
 Suplevėsavo kuodu kaip kraujas skaisčiai raudonas
 Aukštas jo šalmas, ir skydas sužibo kaip žaibas padangėj.
 Jo neapkenčiamą veidą ir milžino ūgį pažįsta
 735 Ir nusigąsta trojėnai. Pandaras tuosyk galingas
 Šoka prieš jį, pykčiu suliepsnojęs už brolių, ir šaukia:
 „Čia ne Amatės namai, kuriuos pažadėjo tau kraičio,
 Ir ne Ardėjos miestas gimtinis, kur slėptis galėtum.
 Priešų stovyklą regi: iš jos neišeisi jau niekur“.
 740 Pyktį suvaldęs širdy, su šypsena Turnas atsakė:
 „Ryžkis, drąsos jei krūtinėj turi, į dvikovą stoti.
 Kad čia Achilą radai, galėsi pranešti Priamui“.
 Taip jis pasakė. Pandaras gi, jėgą sutelkęs, paleido
 Ietį šakotą ir sunkią, kurios žievė dar žaliavo.
 745 Oru nuskrido ietis, tačiau atskubėjus Junonė
 Nukreipė smūgį šalin, į vartus įsibedė iešmas.
 „Tu nepabėgsi nuo ginklo, kurs rankoje man nenustygsta.
 Jo savininkas ne toks, kad smūgį ne mirtiną smogtų!“
 Šitai pasakęs, šoko ir, kardą į viršų iškėlęs,

¹³⁵ Bajai – plačiai pagarsėjęs prabangus kurortas. Didžturčiai vilas ten statydindavusi jūroje, supylę didžiulius pylimus ir padarę užtvankas.

⁷⁵⁰ Smogė galingai kakton, kur abu smilkiniai susitinka.
Perskrodė jaunus skruostus ir gilią žaizdą atvėrė.
Žemė sudundo aplink, kai griuvo milžino kūnas.
Ištiesė žemėj mirtis suglebusius sąnarius vyro,
Guli šarvai, smegenim aptaškyti, galva gi, per pusę
⁷⁵⁵ Perkirsta lygiai, nusvyra ant vieno peties ir ant kito.
Perimti širpo, kur kas galvotrūkčiais kuria trojėnai,
Ir jei į galvą tuomet nugalėtojai būtų atėję
Vartų velkes nuplėšt ir suleist į vidų savuosius –
Karui ir padermei tai diena paskutinė būt buvus.
⁷⁶⁰ Bet įtūžimas drauge ir aistra nežabota žudyti
Traukė Turną į priešus.
Falerį pirmą sutinka ir Gigą išnirtu pakinkliu,
Atima ietis iš jų ir į nugaras vyrams suvaro,
Šokusiems bėgti. Jėgų ir narsumo jam duoda Junonė.
⁷⁶⁵ Prideda Halį draugėn ir Pedėją, skydą pramušęs,
Haliją ir Alkandrą, Noemoną, po jo Pritanį.
Jie nežinojo, kas dedas, ir ragino vyrus į kovą.
Tuotarp Linkėją, stojusį prieš ir šaukiantį vyrus,
Jis pasitiko mosuodamas kardu, truputį į kairę
⁷⁷⁰ Nuo apkasų ir vienu smūgiu užsimojęs nukirto
Galvą su šalmu, ir ta per žemę toli nuriedėjo.
Tuosyk nukovė Arniką, kurs žvėris be gailesčio siaubė,
Strėlę ir ietgalį plieno nuoduos mirkyti išmokęs,
Klitiją, sūnų Eolo, ir mielą mūzoms Kretėją,
⁷⁷⁵ Mūzų bičiulį Kretėją, kurs giesmę su kanklėm širdingai
Buvo pamilęs ir, spausti mokėdamas įtemptą stygą,
Žirgus, vyrų ginklus ir kovas apdainuodavo dailiai.
Žūstant vyrus išgirdę, skubiai ton vieton atbėga
Teukrų vyriausi vadai – Mnestėjas ir greitas Serestas.
⁷⁸⁰ Mato – lekia visi, o priešas siaučia stovykloj.
„Kurgi jūs bėgate taip, kur skubat?! – surinka Mnestėjas. –
Kur jūs mūrus kitus sau rasit ir kitą tvirtovę?
Vienas vyras, žmogus, tarp pylimų jūsų patekęs,
Tokias baisias žudynes stovykloj gali įvykdyt
⁷⁸⁵ Ir nesulaukti bausmės? Tiek vyrų nuvarė į Orką!
Ar jums negaila, bailiai, nelaimingos tėvynės, ne gėda
Jūsų senolių dievų ir didvyrio didžio Enėjo?“
Uždega širdis jo žodžiai, grįžta narsumas, ir vyrai
Stoja tvarkingom gretom. O Turnas žingsnis po žingsnio
⁷⁹⁰ Traukiasi iš kovos į upės supamą pusę.
Spaudžia jį teukrai dabar, drąsiau aliოდami šaukia
Ir susigrūda būrin. Tarytum plėšrujį liūtą
Spaudžia medžioklių minia, o jis, išgąsdintas riksmo,
Dėbsi piktom akim ir traukias iš lengvo, nes bėgti
⁷⁹⁵ Liūtui neleidžia puikybė ir pyktis, o šokti ant vyrų,
Veržtis pro ietis nēr kaip, nors širdis jo baisiai norėtų.
Lygiai taip traukėsi Turnas, keldamas koją už kojos,
Dairėsi vis į šalis, o krūtinė jo virė rūstybe.
Buvo bent du sykius tarp priešų vėl įsiveržęs

⁸⁰⁰ Ir vėl abu kartus galvotrūkčiais teukrai išlaksto,
Bet pagaliau visa stovykla krūvon susirinko.
Tuotarp Saturno duktė Junonė jėgų ir galybės
Turnui nedrįsta pridėt, nes Jupiteris skaisčią Iridę
Siuntė padangėm skubiai su įsakymu seseriai griežtu,
⁸⁰⁵ Jeigu dar Turnas neis iš teukrų aukštosios stovyklos.
Taigi nei jo dešinė, nei skydas dabar nevalioja
Vyro nuo priešų apgint. Pilte jį apipila ietys
Tarsi lietus, ant galvos gaubtasis šalmas jo žvanga
Nuo akmenų, kurie suvirintą varį pradaužia.
⁸¹⁰ Ašutus kuodo nukūlė, o skydas uždengti nuo smūgių
Nebesuspėja. Ir teukrai leidžia ietį po ieties,
Ir pats Mnesticas kaip žaibas. O Turnui prakaitas karštas
Tarsi derva juodom srovėm per sąnarius liejas.
Nė atsikvėpt nebegali, ir kūnas iš nuovargio virpa.
⁸¹⁵ Nebeištverė ilgiau ir šoko, kaip buvo, su ginklais,
Upėn nuo aukšto kranto. Jį priėmė Tiberis gelsvas
Savo verpetan gilian, o bangos švelniai iškėlė
Ir, numazgoję kraujus, jį linksmą grąžino rutulams.

[...]

DVYLIKTA GIESMĖ

Turno žuvimas

Turnas, pamatęs, kad pralaimėjusių kovą lotynų
Narsas palūžo ir vien į jį bekrypsta jų akys,
Kad ištesėtų, ką pažadėjo – pykčiu suliepsnoja,
Širdį užplūsta drąsa. Kaip punų tyrlaukiuos liūtas,
⁵ Sužeistas į pečius, medžioklio iečiai pakliudžius,
Stoja kovon pagaliau, papurto ant sprando galingo
Garbanas karčių tankių ir triuškina ietį, atšautą
Rankos žudiko taiklios, nasrais kruvinais suriaumojęs, –
Lygiai taip narsas pagauna pykčiu liepsnojantį Turną.
¹⁰ Taigi prabyla tuomet ir taria karaliui rūstingai:
„Turno ieškoti nereiks, ir Enėjo ištižos vyrai
Žodžio mainyt negalės, neatšauks, ką buvo sutarę.
Stoju kovon. Dėk, tėve, aukas ir sąlygas skelbki.
Arba šita dešinė pasiųs Dardanietį į Orką,
¹⁵ Bėglį Azijos bailų (lai sėdi ir žiūri lotynai),
Ir čia aš vienas ginklu visų negarbę atremsiu,
Arba tenugali jis ir laimi Lavinijos ranką“.
Davęs širdžiai aprimt, karalius Lotynas atsako:
„O sūnau neregėtos drąsos! Kaip tavo narsumas
²⁰ Šiandien pranoksta visus, taip man pareiga pirmutinė
Proto klausyti ir svert su baime visokį pavojų.
Tėvo Dauno gavai karalystę, pats miestų daugybę
Užėmei kardu, matai palankumą ir auksą Lotyno.“

Lacijų ir Laurentų krašte mergų juk nemaža,
25 Ir giminės aukštos. Pasakyti karčią teisybę
Leiski man, metus melus, ir dėkis visa į širdį.
Dukterį leisti kada už vieno senųjų jaunikių
Man nevalia: dievai ir žmonės tai skelbia iš vieno.
Betgi dėl meilės tau ir dėl artimos giminystės,
30 Ašarų vargšės žmonos pagailėjęs, žodį sulaužiau:
Ginklo nedoro griebiaus, sužadėtinę žentui atėmęs.
Negandai štai kokie nuo to prasidėjo man, Turnai,
Kokios žudynės, regi, kiek pavojų pirmas pakėlei.
Porą sunkių pralaimėję kovų, vos apginant miestą,
35 Viltis italų visas. Nuo kraujo ir šiandien dar šiltas
Tibras sraunus, ir platūs laukai mūs kaulais boluoja.
Ko vis dairaus atgal ir kam nauja beprotybė?
Jei po Turno galvos galiu aš dėtis su teukrais,
Ar ne geriau, gyvam tebesant, karą pabaigti?
40 Giminės ką artimiausi sakys, rutulai ir kitos
Gentys italų, jei aš (likimas žodžius tepaneigia!)
Mirčiai išduosiu tave, kad dukterį vesti norėjai?
Staigmenas karo visas atminęs, tu nors pagailėtum
Metų išvarginto tėvo, kuris tolimojoj Ardėjoj
45 Velka liūdnas dienas“. Bet žodžiai šie nepalenkia
Turno ryžtingo: labiau dar ligą audrina vaistai.
O kai žodį ištarti valiojo, prabilo ir tarė:
„Rūpestį, kurs dėl manęs tau drumsčia ramybę, mielasis,
Meski į šalį ir leisk mirtim apmokėti už garbę.
50 Ietį, karaliau, ir mūs ranka, užsimojus kaip reikia,
Moka paleisti, ir mūs padarytosios žaizdos kraujuoja.
Motina deivė toli, kad galėtų bėgti uždengti
Debesiu moters miglų, pati įlindus šešėlius“.
O karalienė, kovos pavojų naujų išsigandus,
55 Verkė ir žentą, nurimt negalintį, draudė ir sakė:
„Turnai, dėl ašarų šių ir dėl pagarbos, jei Amatei
Jaučia dar tavo širdis (viltis tu vienintelė šiandien
Mano senatvės varguos, garbė ir galybė Lotyno
Ir karalystės visos, tu ramstis griūvančių rūmų),
60 Vieno maldauju: nestok į kruviną kovą su teukrais.
Kokio likimo sau tu sulauksi, į dvikovą stojęs,
Tokis ir man jis bus: nemielą pasaulį paliksiu,
Ir kaip vergei nereiks Enėjo man žentu laikyti“.
Motinos kalbą išgirdus, skaisčius Lavinijos skruostus
65 Ašaros graudžios užplūdo, raudonis žiburiu karštu
Nuplieskė visą staiga ir karštis perbėgo veidu,
Lyg drambliakaulį indų kas būtų aptaškęs raudonu
Purpuru ar tarp baltų lelijų raudona, pražydus
Rožė skaisti, – taip lygiai skruostai paraudo mergaitei.
70 Turnas akim įsminga į ją, suaudrintas meilės,
Narsas didėja kovot, ir jis atsako Amatei:
„Ašarom ir tokiom pranašystėm, prašau, nelydėki,
Motina, šiandien manęs, į rūsčią kovą išeinant.

Valandą savo mirties nuvilkind ne Turno gi valioj.

75 O tu, Idmonai, eik pasakyki frigų valdovui,
 Nors nepatiktų jam tai: kai tik ryt rytą Aurora
 Dangų nuspalvins rausvai, atskriejus purpuro ratais,
 Teukrų prieš rutulus teneves, ir lai Dardano ginklams
 Duos atsikvėpti rutulai – mūs kraujas karą gaus baigti.

80 Dvikova turi nuspręsti, kas vertas Lavinijos rankos“.
 Vos tik pasakęs tai, kaip viesulas skrenda į rūmus,
 Prašo žirgų ir džiaugias, kai, jį pamatę, sužvengia.
 Juos dovanų kadais Oritija davė Pilumnui,
 Baltus kaip sniegas abu, pralenkiančius vėją greitybe.

85 Vikrūs vežėjai, kaipmat atsiradę, plaštakom ploja
 Jiems per krūtinę, karčius ant kaklo šukuoja ir glosto.
 Turnas pečius sau dengia šarvais iš aukso ir balto
 Skaistvario smulkių sriegų, kalaviją sega ir skydą
 Ima patogiai į ranką, ir maunas šalną raudoną.

90 Tą kalaviją Ugnies valdovas tėvui jo, Daunui,
 Buvo nukalęs ir grūdinti karštą Stiksan įmetęs.
 Rankon pastveria ietį, kuri, ilgakotė drūtoji,
 Prie kolonos aukštos karališkoj menėj šlyjėjo,
 Aktoro buvus kadais, aurunko, o šiandien ją Turnas

95 Purto ir šaukia: „O ietie, kuri niekados neapvylei
 Mano maldų, štai proga dabar. Tu Aktoro didžio
 Rankoj buvai, o Turno esi. Duok dešinei šitai
 Kūną žemėn paklot, nuo krūtinės šarvus nuplėšti
 Pusvyriu virtusiam frigui¹³⁶ ir dulkėm supurvint jo plaukus,

100 Replėm raitytus karštom ir barbarų miroj mirkytus“.
 Turnas vis siunta labiau, vidus jo verda rūstybe,
 Trykšta skruostai kibirkštim ir akys žarijom žėruoja.
 Lygiai taip jautis įnirtęs, riaumodamas šturpiam ir baubdams,
 Stoja kovon ir pyktį ragais išlieti mėgina,

105 Bado stuobrį lauke ir švaistosi, mušdamas orą,
 Kojom žeria žemes ir kautis vilioja varžovą.
 Močios duotais šarvais švytuodamas skaisčiai, Enėjas
 Žadina drąsą širdy ir, neleidęs atlyžti rūstybei,
 Džiaugiasi, kad sutartim pavyko karą užbaigti.

110 Taigi ramina karius ir baimės perimtą Julą,
 Aiškina valią lemties ir liepia atsakymą tikrą
 Tėvui Lotynui pranešt ir sąlygas būsima taikai.
 Vos tik nauja diena pirmais spinduliais apibėrė
 Aukštas viršūnes kalnų, iš jūros verpetų pakilo

115 Saulės žirgai, ir liepsna pasklido iš prunkščiančių šnervių.
 Dvikovai vietos parengt, platumą aikštės išmatavę,
 Teukrų kariai ir rutulai visi susirinko prie mūrų.
 Aukurą aukštą aikštės vidury iš velėnų sukrovė
 Garbei bendrų dievų, o žyniai pakaišytom prikyštėm

120 Vandenį nešė ir ugnį, vijokliais žaliais vainikuotą.

¹³⁶ Romėniškam vyriškumui (*virtus*) bjaurus buvo lepinimasis ir puošėviškumas. Turėdami galvoje Parį, lotynai taip niekina trojėnus.

Žengia tuomet auzonų pulkai, akstim pasišiaušę.
Plūsta, plačiai atvėrę vartus. Jiems priešais tirėnai
Traukia ir Trojos kariai ir mirga šarvais margaspalviais,
Ginklą suspaudę tvirtai, tarytum Marsas rūstusis
¹²⁵ Šauktų juos tiesiai kovon. Vidury išdidūs ir drąsūs
Skraido vadai auksiniais šarvais ir purpuro skraistėm, –
Ir Asarako gentis Mnesticas, ir greitas Asilas,
Ir pagarsėjęs žirgais Neptūno sūnaitis Mesapas.
Ženkla sugaudžia ragai, ir kiekvienas užima vietą,
¹³⁰ Ietį įsmeigia smėlin ir skydą varinį atšlieja.
Dvikovos pasižiūrėt ir moters, ir baigiančių amžių
Senių beginklė minia suplūsta į bokštus ir stogus
Miesto namų ir stovi pulkais prie vartų aukštųjų.

Tuotarp Junonė nuo kalno viršaus, kurs šiandien Albano
¹³⁵ Vardą nešioja (tuomet nei šlovės neturėjo, nei vardo),
Žvelgė žemyn į laukus, kur stovėjo lauretų ir teukrų
Priešiškos voros palei Lotyno miestą sustoję.
Deivė nelaukia ilgai ir kreipias į seserį Turno,
Nimfą Juturną, versmių ir šniokščiančių upių valdovę.
¹⁴⁰ (Šitokią garbę jai dangaus galingas valdovas
Buvo suteikęs už tai, kad pažeidė josios mergystę.)
„Nimfa, džiaugsme širdies ir upelių groži žavusis!
Ar nežinai, kad vienai tau iš mergaičių lotynių,
Kartą sutikusią žengt į Jupiterio guolį nedorą,
¹⁴⁵ Garbę aš padariau, danguj tau davusi dalį:
Skausmo sulauksi, žinok, ir manęs nekaltink, Juturna.
Kolei atrodė, kad leidžia lemtis ir nedraudė parkos
Lacijų laimei lydėt, aš saugojau Turną ir miestą.
Šiandien jaunasis karys į kovą stoja nelygią.
¹⁵⁰ Parkų lemtoji diena ir priešo galybė artėja.
Aš negaliu žiūrėt į tą kovą ir sutartį tokią.
Tu, jei turi drąsos nelaimėj broliui padėti,
Eiki: tau dera. Gal laimę išvys ir vargšai bent kartą“.

Taip ji pasakė. Juturna ašarom gailiai paplūdo
¹⁵⁵ Ir neskaičiuotus kartus sau trankė gražią krūtinę.
„Ašarom čia ne vieta! – Saturnietė Junonė jai tarė, –
Tu paskubėk ir brolių turi nuo mirties atvaduoti.
Karą iš naujo pradėk ir sutartį jų sunaikinki.
Aš tau duosiu drąsos“. Ir, taip pasakius, paliko

¹⁶⁰ Vieną graudžioj nežinioj, su nerimo audra krūtinėj.
Tuoį pasirodo vadai: Lotyno sunkią karietą
Tempia ketvertas juodžių, jo smilkinius juosia vainikas,
Aukso šešiais ir šešiais spinduliais žibėdamas skaisčiai:
Prosenio Sauliaus žymė; o dvejetu širmių važiuoja
¹⁶⁵ Turnas, dviem plačiaiešmėm ietim švytruodamas rankoj.
O ten Enėjas garbus, romėnų genties pranokėjas,
Žiba žvaigždėm sagstytu skydu ir dangiškais ginklais.
Paskui jį Romos antroji viltis – Askanijus vaikas
Žengia drauge iš stovyklos. Švariais drabužiais žiniuonis
¹⁷⁰ Kiaulį ilgais šeriais ir nekirtą avį atvaro

Ir juos pastato abu prie degančio aukuro švento.
Tuosyk, nukreipę žvilgsnius į tekančią saulę, karaliai
Rankom beria javus ir druską, pakerpa aviai
Kuokštą plaukų nuo kaktos ir lieja ant aukuro vyną.

¹⁷⁵ Tėvas Enėjas tuomet, pakėlęs kardą, maldauja:
„Saulė, tu man paliudyk dabar, ir motina Žeme,
Dėlei kurios kentėjau vargus ir visokias nelaimes,
Tu, visa galintis tėve, ir tu, Saturniete, jo žmona
(Būk maloni man, deive, prašau), šlovingas Mavorte,

¹⁸⁰ Kurs kruvinųjų karų vadžias laikai savo rankoj;
Upių šaukiuosi, versmių ir didžiųjų dievų, kas globoja
Aukštąjį dangų arba prižiūri marias mėlynąsias:
Jeigu pergalė teks Auzonijoj augusiam Turnui,
Tai nugalėti turės į Euandro miestą išeiti,

¹⁸⁵ Julas šalį paliks, ir daugiau niekad os enėjiečiai
Ginklo į ranką neims ir krašto karais nebevargins;
Bet jei pergalę kreips į mūsų pusę Mavortas,
Kaip aš viltį turiu (lai dievai patvirtins ją šiandien!),
Nereikalausiu, kad teukrų valdžion pasiduotų italai,

¹⁹⁰ Sosto sau neprašau. Lai tautos abidvi kaip lygios,
Nepralaimėję kovos, taikoj gyvena per amžius.
Duosiu šventes ir dievus. Vyriausią valdžią su ginklais
Lai mūs uošvis Lotynas turės. Man teukrai gentainiai
Mūrus išmūrys, ir miestas gaus Lavinijos vardą”.

¹⁹⁵ Šitai kalbėjo Enėjas. Po jo prabilo Lotynas,
Žvilgsnį nukreipęs į dangų ir dešinę tenlink iškėlęs:
„Aš, Enėjau, žvaigždėm, žeme, vandenynais prisiekiu
Ir dvikakčiu Janu, Latonos dvyniais garbingaisiais,
Mirusių krašto dievais ir rūsčiojo Dito šventovėm;

²⁰⁰ Sutartį tėvas žaibais tepatvirtins, visa išklausęs,
Aukuras štai, ugnis, šventa jos galybė tegirdi:
Niekad italai taikos ir sandoros šios nesulaužys,
Kas beįvyktų kada. Nuo jos gražumu atsimesti
Jokia jėga manęs neprivers, nors žemę apsemtų

²⁰⁵ Marios patvinę plačiai ir dangus pragaran nugarmėtų.
Lygiai kaip šioji lazda (ją rankoj tuosyk turėjo)
Niekad neskleis pumpurų ir pavėsio neduos sulapojus.
Kai ją nukirto miške ir kelmą jos vietoj paliko,
Atėmė močią iš jos ir šakas kirviu nugenėjo.

²¹⁰ Buvo medelis kadais, dabar ją variu padabino
Meistro ranka ir davė nešiot lotynų karaliams”.

Šitokiais žodžiais abu patvirtino sandorą šventą,
Stovint didžiūnams aplink. Tuomet pagal paprotį pjauna
Gyvulius, skirtus aukoms, jų virpančius vidurius plėšia,

²¹⁵ Kaupinas krauna lėkštes ir deda ant aukuro bendro.
Tuotarp rutulams seniai ta dvikova rodos nelygi,
Viltis kursto visi, bet nerimas veržias į širdį,
Ypač tada, kai regi iš arčiau jėgų skirtingumą.
Baimę didina Turnas, prie aukuro eidamas tyliai,

²²⁰ Žemėn nuleidęs akis ir melsdamas jojo pagalbos,

Jo įkrite skruostai ir jaunas veidas išbalęs.
Kai tik Juturna pamato, kad bėga iš lūpų į lūpas
Toks šnabždesys ir širdis žmonių abejonė apninka,
Į jų eiles įsibrauna tuojau, Kamerčiu pasivertus
225 (Buvo tai ainis aukštos giminės, senoliai ir tėvas
Žygiais garsėjo plačiai, ir jam netrūko narsumo), –
Jų eilėse pasirodo pati, žinodama viską,
Paskalas leidžia, gandus įvairius ir kalba jiems šitaip:
„Ar jums ne gėda, rutulai, kad vienas už šitokius vyrus
230 Stato pavojun gyvybę? Nelygūs priešui mes skaičium
Ir narsumu? Aure – trojėnai visi ir arkadai,
Ir nelemtieji etruskų pulkai įnirtę prieš Turną:
Priešų vargu ar užteks, jei stosim vyras prieš vyrą.
Turno šlovę dievai, kuriems aukoja gyvybę,
235 Ligi padangių iškels, jo vardas bus lūpose gyvas,
Mes, netekę namų, turėsime tarnaut pavergėjams,
Jeigu sudėję rankas, ramiai sėdėsime dirvone“.
Vyrų širdis labiau ir labiau nuo šitokių žodžių
Apima narsas, ir murmesys gretom nubanguoja.
240 Taip ir laurentų karių, ir lotynų dvasia atsimaino.
Kas neseniai nutraukimą kovos jau laikė palaima
Kraštui ir sau, vėl nori kariauti ir griaudžias, padarę
Sandorą tokią, ir Turno dalią apgaili širdingai.
Duoda daugiau vilties ir juos pakursto Juturna,
245 Ženklą parodžius danguj, kuris labiau už kiekvieną
Kitą stebuklą supurtė ir italus suklaidino.
Skrisdamas žydry vaiskiam, Jupiterio rusvas plėšrūnas
Vaikė pakrančių paukščius, į didelį pulką įpuolęs,
Ošiantį sunkiai sparnais, ir štai, lig bangų nusileidęs,
250 Stveria rietaisiais nagais gražuolę gulbę, nedoras.
Taigi sužiuro italai dabar, o paukščiai kaip vienas
Puola vyti visi klykdami (sakys – netikėsi!),
Dangų uždengia sparnais ir galžudą priešą mėlynėj
Spaudžia kaip koks debesys, kol tas, jėgos nugalėtas,
255 Nebeišlaikė naštos ir grobį tiesiai į upę
Išmetė iš nagų, o pats į miglas pasinėrė.
Gerą ženklą riksmu sutinka rutulai ir stveria
Ginklą visi į rankas, o žynys Tolumnijus sako:
„To, aš tik vieno to įžadais prašiau nebe kartą,
260 Ranką dievų matau ir pažįstu. Man vadovaujant,
Vargšai, už ginklų visi, kuriuos prakeiktas ateivis
Gąsdina karo grėsme it paukščius silpnuosius ir kraštą
Baigia naikinti. Turės jis bėgti, bures atidavęs
Marių gelmėms. Glaudžiau sustoję, vyrai, kaip vienas
265 Pulkit į kovą ir ginkit karalių, kurį iš jūs grobia“.
Šitai pasakė ir pabėgėjęs tiesiai į priešus ietį paleido.
Kieta, sedulinė, skambiai suzvimbūs,
Perskrodžia orą. Riksmas skardu sudrebina dangų,
Voros krinka, ir tas subruzdimas uždega širdis.
270 Ietis skrenda pulkan devyneto brolių gražiųjų,

Stovinčių veidu ton pusėn (visus juos arkadui Gilipui
 Buvo pagimdžius viena žmona, geroji tirėnė).
 Ir vienam pataiko ji ten, kur juosmenį veržia
 Daigstytas diržas, sagtim sukąsdamas perpetes storas,
²⁷⁵ Vyrui iš veido gražiam, dėvėjusiam žibančius šarvus.
 Ietis pro kaulus susminga ir jį partiesia ant smėlio.
 Tuosyk jo broliai, narsuolių vora, sujudinta skausmo,
 Kas išsitraukia sau kalaviją, kas ietį pastvėręs,
 Šoka visi ir puola aklai. Jiems priešais atbėga
²⁸⁰ Visas laurentų būrys, o čiagi atplūsta kaip vilnys
 Teukrai ir agiliečiai, ir margašarviai arkadai.
 Vienas noras užvaldė visus – ginklu spręst kivrčą.
 Griūva bemat aukurai, užtemdo visą padangę
 Lekiančių iečių kruša, prapliumpa lietus geležinis.
²⁸⁵ Ugnį su indais šventais išgrobsto. Karalius Lotynas
 Bėga, pastvėręs dievus, nespėjęs sandoros baigti¹³⁷.
 Kinko kariai kautynių ratus, kiti nesidairę
 Šoka vikriai ant žirgų ir skrenda, kardus iškėlę.
 Sandorą išardyt norėdamas, karštas Mesapas
²⁹⁰ Žirgą pavaro tiesiog ant lirėnų karaliaus Aulesto,
 Jį iš valdovo žymens pažinęs. Tas atbulas traukias
 Ir pargriūva čia pat ant aukuro, trenkdamas, vargšas,
 Galvą j jį ir pečius. Mesapas puola su ietim,
 Narso pagautas, ir, maldavimų jo neklausydams,
²⁹⁵ Smogia kaip iena iešmu nuo žirgo ir šitaip sušunka:
 „Gavo kaip reikiant! Aukos geresnės dievams nesurasi“.
 Šoka italai šarvų jo plėšti nuo šilto dar kūno.
 O Korinėjas nuodėgulį greit nuo aukuro stveria
 Ir, pasitikęs Ebūzą, iešmu užsimojusį smogti,
³⁰⁰ Veidą paliečia liepsnom, vešli jo barzda užsiplieskia
 Ir nugruzdėjus sviltom pakvimpa. Tuomet Korinėjas,
 Už garbinių kaire suglumusį priešą nutvėręs,
 Įremia kelį tvirtai, prie žemės kniūpsčią prispaudžia
 Ir j pašonę durklą suvaro. O piemenį Alsą,
³⁰⁵ Kurs iš pirmos eilės pro ietis zvimbiančias veržės,
 Nuogą kardą iškėlęs aukštai, Podalirijas smogia.
 Atremia tas kirviu ir galvą bei smakrą per pusę
 Perskelia priešui, kraujas šarvus apšvirkščia iš tolo.
 Atilsis kietas ir miegas sunkus, geležinis prispaudžia
³¹⁰ Vargšą bemat, ir akis tamsybė amžiams užmerkia.
 Tėvas Enėjas tuo tarpu ranką beginklę iškėlė
 Ir, nusivožęs šalną, saviškiams vyrams sušuko:
 „Kur jūs bėgat? Koks čia kivrčas staiga prasidėjo?
 Vyrai, valdykit pykčius! Sutartis sudaryta ir visos
³¹⁵ Sąlygos sutartos jau: j dvikovą stoju aš vienas,
 Leiskit be baimės man, ir sandorą šiandien pašventins
 Mano ranka: šis aukuras jau skolingas man Turną“.

¹³⁷ Susitarę dėl Enėjo ir Turno dvikovos sąlygų, aikštės vidury buvo pastatę aukurą, ir karalius Lotynas, atsinešęs dievų atvaizdus ir liturginius indus, ruošėsi pradėti aukojimą. Ir galvijai buvo jau atvaryti, kai staiga kilo kautynės.

Taip kalbėjo Enėjas, bet nebaigė žodžio sakyti,
Kai, sparnais zvimbdama, strėlė į vyrą atskrido.

³²⁰ Tik nežinia, kieno ranka ją buvo įtempus
Ir kas tokios garbės rutulams (proga ar dievas)
Nepašykštėjo, tamsi paslaptis šį žygdarbį gaubė,
Ir nesigyrė niekas Enėjui žaizdą padaręs.

Kai tik Turnas pamato Enėją einant iš pulko

³²⁵ Ir sunerimus vadus, vilties kibirkštis jam sužimba.
Liepia ginklus ir žirgus paduot ir, šokęs didingai
Vienu šuoliu į ratus, įsitveria rankom vadelių.
Aibė vyrų narsių atiduoda giltinei duoklę,
Pusgyvių krūvą kitur prikloja, sutrypdamas ratais

³³⁰ Ištisą vorą arba į bėgančius leisdamas ietim.
Tarsi prie Hebro šaltų vandenų kruvinasis Mavortas
Bėgdamas žvanga skydu ir, rūstų karą pakūres,
Varo žvengiančius žirgus (tie lyguma skrenda, pralenkę
Notą ir zefyrus, po jų kanopomis dunda

³³⁵ Trakija žemės krašte, aplink palydovai jo laksto –
Siaubas juodu snukiu, Rūstybė ir Pinklės klastingos), –
Lygiai taip Turnas dabar garuojančius prakaitu žirgus
Varo kautynių lauku ir trempia (baisu pažiūrėti!)
Žuvusius priešus: žirgų kanopos greitosios taško

³⁴⁰ Kraujo rasas aplink ir mindo smėlį raudoną.
Jau jis atidavė mirčiai Stenelą, Tamirį ir Folą,
Šiuodu priskriejęs artyn, Stenelą iš tolo. Nukovė
Imbraso sūnus, Glauką ir Ladj, juos Imbrasas buvo
Likų šaly užauginęs abu ir gerai apginklavęs,

³⁴⁵ Ar jie kovotų pėsti, ar žirgais lenktyniautų su vėju.
O iš antrosios šalies į kovą skrenda Eumedas,
Žygiais didžiais garsus Dolono seno vaikaitis,
Protėvj menas vardu, o drąsa ir dešine tėvą,
Kurs, kai jį siuntė žvalgu danajų stovyklon anuomet,

³⁵⁰ Atpildo drįso prašyt Pelido žirgų ir dvirėčių.
Bet Diomedas jam kitaip atmokėjo už drąsą
Tokią įžūlią: daugiau jis Achilo žirgų nebegeidžia.
Kai tik Turnas plačioj aikštėj pastebėjo Eumedą,
Lengvą ietį paleido, ir ta pataikė iš tolo.

³⁵⁵ Žirgus sulaukęs, tuomet iš ratų iššoka ir pėsčias
Gulintį puola jį vos begyvą, koja ant kaklo
Jam atsistoja, tuomet, ištraukęs durklą iš rankos,
Blizgantį skaisčiai, gerklėn suvaro, tardamas šitaip:
„Tysok dabar, matuoki Hesperijos žemę, trojėne,

³⁶⁰ Kur užkariauti geidei! Kiekvienas atpildą gauna,
Kas tik mane išdrįsta pult. Taip stato sau miestą!“
Asbitį nuveria ietim ir siunčia lydėti Eumedo,
Taipgi Chlorėją, Daretą ir Sibarį, ir Tersilochą,
Ir nuo klupusio žirgo nupuolusį žemėn Timetą.

³⁶⁵ Lygiai kaip, ėmus kaupt edonų Borėjui Egėjo
Jūroj plačioj, pakyla vilnis ir bėga į krantą.
Vėjo žvarbaus vejama, ir debesys skrieja per dangų, –

Taip ir nuo Turno visi nūn traukias, kur kerta jis kelią,
Voros veržias atgal pasisukę. Jį, vejamą ūpo,
³⁷⁰ Neša dvirščiai greiti, ir šiaušias kuodas prieš vėją.
Turno tokios šėlos ir puolimo jo nepakentęs,
Šoko prie ratų Fegėjas ir, stvėręs žąslus putotus,
Galvas atlaužė žirgų, pavarytų ir lekiančių šuoliais.
Kol jį ant jungo kybantį velka, į pradarą vietą
³⁷⁵ Turnas smogia akstim, ir iešmas, pramušęs jo šarvus
Iš susuktinės vielos, paviršium lyžteri kūną.
Tuotarp Fegėjas, skydu prisidengęs, puola ant priešo
Ir, išsitraukęs durklą, laukia iš jo sau pagalbos.
Betgi jį trenkia ašis, ir greitai riedėdamas ratas
³⁸⁰ Parmeta kniūpsčią ant žemės, vos gyvą, o Turnas prišokęs
Palei krūtinšarvio kraštą, apačia šalmo kuoduoto,
Nukerta kardu galvą ir kūną palieka ant smėlio.
Kol lavonus lauke nugalėtojas Turnas taip kloja,
Tėvą Enėją Mnestėjas, klusnus Achatas ir Julas
³⁸⁵ Paima kruviną visą ir parveda į palapinę,
Ramstantį ilga akstim kas antrą pavargusį žingsnį.
Virdamas nekantrumu, jis liepia užlūžusią strėlę
Tuo pat ištraukt, nurodo ir kaip, koks būdas geriausias:
Kardu lai žaizdą praplės ir, ietgalį kūne suradę,
³⁹⁰ Lai jį iš kojos ištrauks ir leis jam grįžti į kovą.
Japigas, Jaso sūnus, numylėtinis Febo pirmasis,
Teikia pagalbą. Jį pamylėjęs kadais Apolonas
Džiaugės savo menus dovanų jam galėdamas duoti:
Pranašo galią, kankles ir strėlių greitųjų taiklumą.
³⁹⁵ Japigas, kad pratęstų dienas bimiršančiam tėvui,
Geidė galybę žolių ir gydymo meną žinoti
Ir, neieškodams garbės, kukliu šiuo amatu verstis.
Tuotarp Enėjas stovėjo, ant ieties ilgos pasirėmęs,
Rūsčiai murmedamas. Nei subėgusių vyrų, nei Julo
⁴⁰⁰ Ašaros jo nevalioja paveikt. O Japigas senas
Tarsi Peonas patsai, atgal sau skraistę atmetęs,
Triūsia pirštais mikliais, tuščiai mėgina galybę
Gydomų Febo žolių ir veltui bando išjudint
Akstį, suėmęs ranka, ar traukti žnyplėm dantytom.
⁴⁰⁵ Jo pastangų nelydi sėkmė, ir neina pagalbon
Jam Apolonas. Tuo tarpu šurpiau ir šurpiau atsitrenkia
Karo šauksmai, artėja pavojus. Štai kyla į dangų
Debesys dulkių, tai raiteliai joja, be perstojo strėlės
Zvimbis stovyklos vidun, liūdnam atliepia padangę
⁴¹⁰ Klyksmui jaunųjų karių, kur krinta nuo Marso beširdžio.
Tuosyk Venera, sūnaus nepelnyto skausmo pagailus,
Kretoj ant Idos aukštos priraško diktono, kaip močia,
Lapais sultingais, vešliais, it purpuras žiedu raudonu.
(Ožkos laukinės jį pažįsta ir moka atrasti,
⁴¹⁵ Kai į nugarą joms strėlė greitasparnė įsminga.)
Atnešė jo Venera, ūkais prisidengusi veidą,
Ir, dubeny skaisčiam vandens pasėmusi tyro,

Įmerkė tas žoles ir vaistą nuostabų padarė,
Dar panacėjos kvapios ir ambrozijos sulčių įšlėkus.
420 Japigas senas skysčiu tuo, nežinodamas nieko,
Žaizdą nuplovė švariai, ir skausmas iš karto atleido
Kūną, ir iš žaizdos nustojo kraujas tekėjęs.
O kai ranką atgal jis traukė, strėlė užlaužtoji
Šoko laukan pati, ir grįžo jėgos jam visos.
425 „Duokit greičiau herojui ginklus! Ko stovit?“ – sušunka
Japigas ir kaip matai sužadina ryžtą kovoti.
„Bet ne iš galių žmogaus, ne iš mano meno, Enėjau,
Visa tai kyla, ne mano ranka tave čia išgelbsti.
Veikia galybė dangaus, kad žygius didingus atliktum“.
430 Skuba Enėjas į kovą ir aukso antblauzdžiais kojas
Veržiasi greitai, nemėgdamas gaišt, ir žybčioja ietim.
Skydą paėmęs tvirtai, šarvais apsilkęs patogiai,
Visas žvangėdamas ginklais, Askanijų spaudžia apglėbęs
Ir, pro šalį jį išbučiavęs, prabyla ir taria:
435 „Ištvermės ir drąsos iš manęs pasimokyki, vaike,
Laimės ieškot išmokys kiti. Tave nūn apsaugos
Mano ranka, apgins ir pergalių kelią parodys.
Tu gi žiūrėk, kai metų pilnų sulauksi netrukus.
Tai atsimink, lai tėvas Enėjas ir Hektoras dėdė
440 Bus pavyzdys, kaip eiti pėdom garbingų senolių“.
Vos tik pasakęs tai, pro vartus kaip milžinas puola,
Ietį galingą mosuodamas rankoj. Su juo ir Antėjas
Veržias laukan, ir Mnestėjas, ir vyrai visi ligi vieno
Bėga dabar iš stovyklos. Virš lauko drumsčias pakilę
445 Debesys dulkių juodų, ir dunda po kojomis žemė.
Regi nuo savo kalvos voras žygiuojančias Turnas,
Regi auzonų pulkai, ir baimė šiurpuliu šaltu
Nukrečia kaulus karių. Juturna greičiau nei lotynai
Dundesį tą išgirsta ir sudrebėjusi bėga.
450 Skrenda Enėjas skriste ir veda juoduojančią pulką.
Tarsi kad dangui praplyšus audra į žemę atūžia
Per vandenynus plačius (iš tolo jaučia nelaimę
Vargšų kaimiečių širdis ir dreba: sugriauš jų pastogę,
Vers iš šaknų medžius, suplūks lyg patalą javą);
455 Vėjai skrenda pirm jos, ir krantą pasiekia užimas, –
Lygiai taip savo karius Retėjo vadas nūn veda
Drąsiai pirmyn, tie žengia tvirtai ir pleištais rikiuojas
Vyras prie vyro. Ozirį nukerta kardu Timbrėjas,
O Epuloną Achatas, Mnestėjas Tarchetiją vietoj,
460 Gijas Ufentą paguldo. Tolumnijus krinta, auguras,
Kurs pirmutinis tada į priešus ietį paleido.
Klyksmas kyla dangun: neatlaikę smūgių, rutulai
Leidžiasi lėkti atgal, net dulkės rūksta per lauką.
Bėgančių šitaip žudyt garbe sau nelaiko Enėjas,
465 Stojančių drąsiai kovon nepuola nei tujų, kas taiko
Ietim iš tolo: akim po debesis dulkių klajoja,
Ieško Turno ir jį į dvikovą vieną tešaukia.

Iš tos baimės protą pametus, narsioji Juturna
Nustumia žemėn iš ratų Turno vežėją Metiską,
470 Audžiantį smarkiai vadžiom, jį gražului vilkti palieka
Ir atsistojus pati vadeles banguojančias valdo,
Aukštu ūgiu, balsu ir šarvais kaip tikras Metiskas.
Tarsi juoda kregždė kieme šeimininko turtingo
Skraido, išskėtus sparnus, prie jo aukštosios svetainės
475 Maisto medžioti smulkaus ir cypsinčio lizdo penėti;
Čia ji prie kūdros senos, čia prieangy rūmų tuščiajam
Krykštauja, čirkši, – taip ir Juturna per vidurį priešų
Lekia greitaisiais žirgais, pašokdamas trenkia vežimas,
Ir, vos prašvilpus pro čia, jau ten su broliu ji skrenda,
480 Stot jam neleidžia kovon ir lekia be kelio lyg paukštis.
Vingių vingius vis daro Enėjas, norėdamas Turnui
Kelią pastoti, ir, kiek išrėkdamas, šaukia jo vardą
Pro išvaikytas voras. Kiek kartų akim jis pagavo
Priešą, kiek sykių norėjo pavyt jo žirgus eikliuosius,
485 Tiesyk Juturna šalin nudardėjo, vežimą pasukus.
Ką jam daryt? Įvairūs jausmai krūtinėje verda,
Mintys visokios neduoda nurimt ir širdį kankina.
O lengvakojis Mesapas, kairėj turėjęs tuo tarpu
Porą iečių liaunų su iešmais aštriais geležiniais,
490 Įsibėgėja ir vieną į jį nutaikęs paleidžia.
Stabteri kiek ir, vienu keliu atsiklaupęs, Enėjas
Gūžiasi po skydu. Atzvimbusi ietis pakliudė
Šalmo pačian viršun ir išrovė ašutus kuodo.
Tuosyk pašoksta pykčiu ir, kęst nevaliodamas vyliaus,
495 Kai pastebėjo, kad lekia tolyn žirgai ir vežimas,
Šaukias Jupiterio jis ir aukuro, pajuokto šiandien,
Sandorą šitaip sulaužius, puola į vidurį priešų,
Laiminant Marsui, ir žudo visus be skirtumo jokio,
Kas pasitaiko, rūstybės vadžias lig galo paleidęs.
500 Kokis dievas padės apgiedoti man tas baisybės,
Kraujo upes ir mirtį karių, kuriuos viens po kito
Vaikė plynu lauku ir Turnas, ir Trojos galiūnas?
Kaip tu, Jupiteri, leidai, kad šitaip žiauriai žudytus
Tautos, kurioms žadėta gyvent vienybėj per amžius!
505 Dartės Enėjas rutului Sukronui, kurs gaišti nemanė
(Dvikova ta apramino dabar išgąsdintus teukrus),
Smogia pašonėn staiga ir durklą pro kaulus suvaro
Jam krūtinės ląston, kur mirčiai kelias lengviausias.
Numestą žirgo Arniką ir jo brolių Diorą
510 Turnas pėsčias tuomet pasitinka ir vieną iš tolo
Nuveria ietim, o kitą durklu ir, galvas nukirtęs,
Varvančias vyrų krauju, prie savo vežimo kabina.
Talą nukauna Enėjas, Tanajį ir narsų Ketegą,
Antpuoliu vienu visus, ir niūrų iš veido Onitį.
515 Turnas – iš Likijos brolius, iš krašto šviesaus Apolono,
Echionėnus kilme, Peridijos sūnus, partiesia,
Taipgi jaunutį arkadą Menetį, nekentusį veltui

Karo visa širdim. Jis prie Lernos upės žuvingos
Buvo žvejys lūšnelėj menkoj ir niekad nežargstė
520 Slenksčių aukštų, o tėvas laukus nuomavo ir sėjo.
Lygiai kaip užia liepsna, paleista iš daugelio šonų
Treškančioj girioj sausoje į laurų šiurenančius krūmus;
Kaip nuo aukštųjų kalnų pakalnėn krisdamos upės
Šniokščia putotom srovėm ir, sau prakirtusios kelią,
525 Veržias laisvon lygumon, – taip lygiai Enėjas ir Turnas,
Tiedu galiūnai abu, nūn veržias į kruviną kovą.
Nirštas verda viduj, nemokanti būt nugalėta,
Plyšta krūtinė kerštu, ir žudo, žodžio netarę.
Taigi Enėjas Muranui, kuris garbingų senolių
530 Gyrės vardais ir jų kilme iš lotynų karalių,
Trenkia kaip griausmas galinga uola, ir jis stačia galva
Krinta iš ratų smėlin, tačiau jį pagauna vadelės
Ir susipynusį velka po ratais, ir tranko kanopos
Bėgančių šuoliais žirgų ir nematančių savo valdovo.
535 Turnas narsa nevaliojantį tvert ir puolantį Hilą
Atremia, ietį paleidęs į auksu tvaskančią kaktą.
Šalmą prakirtus, giliai į smegenis ietis susminga.
Bet ir tavęs dešinė neapgynė nuo Turno, Kretėjau,
Grajų pirmas kary, neapgynė dievai nuo Enėjo
540 Savo tarno Kupenko, akstis atskridus sulindo
Jam į krūtinę, ir skydas mirties nenuvilkinio vargšui.
Matė laurentų laukai ir tave sukniumbant, Eolai,
Ir savo kūnu plačiai apklojant kruviną žemę.
Žūsti, kurio nevaliojo įveiki nei argiečių falangos,
545 Neigi karaliaus Priamo šalies išgriovėjas Achilas.
Ščia mirties užbrėžtoji riba: tau rūmai prie Idos,
O Lirnese kiti, bei kapas supiltas Laurentuos.
Bet ir vorom jau veržias kariai – visi ir lotynai,
Ir dardaniečiai prieš juos: Mnestėjas narsus ir Serestas,
550 Taipgi Mesapas, žirgais pagarsėjęs, ir tvirtas Asilas,
Tuskų pėsčių pulkai ir raiti Euandro arkadai.
Rungiasi vyrai iš paskutinio už galvą kiekvienas,
Nėr kada gaišt nei ilsėtis: visur kova kunkuliuoja.
Tuotarp Enėjui gražioji motina įkvėpė mintį
555 Eiti prie mūrų greičiau, su pulkais žygiuoti prie miesto
Ir netikėtu smūgiu planus sumaišyti lotynams.
Laksto jisai akim nuo voros į vorą rutulų,
Nori surast, kur Turnas dabar, ir pastebi miestą,
Saugų nuo karo grėsmės ir ramų neužtarnautai.
560 Ir jam kyla minty kovos sėkmingesnės paveikslas.
Šaukia Mnestėją tuomet, Sergestą ir narsų Serestą
Ir su vadais užkopia kalvon, aplink ją suplūsta
Teukrų kiti daliniai ir, skydus bei ietis iškėlę,
Stovi kaip siena kokia. Nuo gūbrio prabyla Enėjas:
565 „Vykdyt nedelsiant, ką jums pasakysiu (Jupiteris regi!),
Nors bus žygis staigus, kad nė vieno rambaus man nebūtų!
Miestą, priežastį karo, kur sostas karaliaus Lotyno,

Jeigu žąslų neims ir klausyt nenorės nugalėti,
 Visą išgriausiu, ir smilks stogai, sukritę ant žemės.
 570 Kaipgi! Aš lauksiu, pakol malonės nepagaunamas Turnas
 Dvikovon stot su manim, kol teiksis kovot nugalėtas?
 Štai kur vyrai, versmė ir viršūnė karo nelemto:
 Duokit deglus sparčiau, lai sandorą liepsnos apsaugos!“
 Baigė Enėjas, o jie, narsa tarp savęs rungdamiesi,
 575 Išsirikiuoja pleištu, ir voros veržias prie mūrų.
 Kopėčias meta aukštyn, ir ugnis viršuj suliepsnoja.
 Bėga prie vartų vieni ir jų gynėjus nukauna,
 Geležį laiko kiti, ir aptemsta ietim padangė.
 Tarpu pirmųjų eilių, link mūrų ranką ištiesęs,
 580 Šaukia galingai Enėjas ir kaltina seną Lotyną,
 Kviečia liudyti dievus, kad vėl jį verčia kovoti.
 Antrąsyk puola italai, antrąsyk sandorą laužo¹³⁸.
 Vaidijas tarp savęs ir nežino, ko stvertis, lotynai.
 Daugis liepia atšaut vartus ir leisti į miestą
 585 Dardaniečius ir patį valdovą velka prie mūrų.
 Griebiasi ginklo kiti ir mūrus ryžtasi ginti,
 Tarsi kad bitės, kurioms karčiųjų dūmų prileido
 Slaptą lizdą piemuo, akytoj uoloj jį aptikęs;
 Bruzda, vargšės, viduj, pasklidę po vaško stovyklą,
 590 Jaučia grėsmę namams ir zirzdamos rodo rūstybę.
 Virsta tvaikas tamsus iš lizdo, kurčias zvimbimas
 Girdis giliai uoloj ir dūmai kyla padangėn.
 Dartės nelaimė nauja nukamuotiems lotynams ateina,
 Atneša daug raudų ir miestą sukrečia visą.
 595 Mat karalienė staiga išvydo: priešai ateina,
 Kopia ant mūrų visur, ir liepsnos skraido po stogus,
 O nei rutulų nėra, nei Turno pulkų neregėti, –
 Vargšė pamano, kad jaunas karys kovoj su trojėnais
 Galvą paguldė, todėl, pametus protą iš skausmo,
 600 Klaikiai suklykia: „Aš nelaimių visų kaltininkė“, –
 Ir iš liūdnos nevilties, kaip beprotė, daug prikliedėjus,
 Purpuro skraistę ranka, pasiryžusią mirti, sudrasko
 Ir po aukštąja sija negarbingai neria sau kilpą.
 Kai ši baisi žinia lotynės nelaimingas pasiekia,
 605 Savo gelsvąsias kasas duklė Lavinija rauna,
 Drasko nagais sau skruostus rausvus, o moterys kitos
 Eina iš proto pulku, ir rūmai rypavimais plyšta.
 O naujiena liūdna tuoj visą miestą apskrieja,
 Ūpas nupuola visiems; sudrasko drabužį Lotynas,
 610 Sukrėstas šurpia žmonos mirties ir miesto žuvimo,
 Ir sau plaukus žilus iš gailėsčio dulkėmis barsto,
 Kaltina baisia save, kad nepriėmė tuosyk geruoju
 Teukro Enėjo ir kaip žento neįvedė miestan.
 O pačiame lygumos krašte kovojantis Turnas
 615 Vaikosi vis lėčiau po vieną išsklidusius teukrus

¹³⁸ Pirmoji Lotyno sutartis su trojėnais aprašyta septintoje giesmėje (260–273 eil.).

Ir eiklumu žirgų mažiau ir mažiau besidžiaugia.
Atneša vėjas lig jo neaiškius ir išgąščio pilnus
Moterų riksmo garsus, ir įtemptą ausį pasiekia
Kilęs mieste klegesys ir džiaugsmo nereiškiantis triukšmas.
620 „Vargas man, vargšui! Ko gi taip miestą drebina raudos?
Ko toks klyksmas iš ten nuo mūrų ateina su vėju?“
Taip sau pasakęs, įtempia vadžias ir stovi apstulbęs.
Tuosyk Juturna, kuri kaip vežėjas Metiskas iš veido
Valdė vežimą ir žirgus, tvirtai vadeles įsitvėrus,
625 Kreipias į jį ir sako: „Pirmiau trojėnus mes, Turnai,
Vykim ir muškim ten, kur pergalė kelią parodo.
Miestui ir mūrams ginti žmonių be mūsų pakanka.
Veržias italų šalin Enėjas ir neša mums karą.
Taigi ir mūsų ranka lai teukrų žudyt nesigaili.
630 Tu iš kovos išeisi garbe ir kritusių priešų
Skaičium nė kiek ne mažesnis“. Turnas į tai:
„Sese mieloji! Tave pažinau ir tuosyk, kai vylium
Sandorą tu sutrikdei ir ryžaisi stoti į kovą.
Veltui stengies apgauti dabar. Bet kas gi norėjo,
635 Kad, iš Olimpo nužengus, vargtum šitokį vargą?
Ar kad regėtum pati nelaimingo brolio žuvimą?
Kas man daryti? Kokia man laimė išganymą žada?
Pats gi mačiau aš savo akim: manęs besišaukdams,
Žuvo Muranas (už jį neturėjau draugo geresnio),
640 Žuvo kaip milžinas koks, didžiulės žaizdos sužalotas.
Krito vargšas Ufentas, kad jam netektų išsvysti
Mūsų nešlovę, jo šarvus ir kūną pagrobė teukrai.
Ar aš pakėstu, kad židinius griautų (to ir betrūksta),
Neatsakys dešinė į Dranko žodžius apmaudingus?
645 Nugarą grėšiu, kad Turno bėgimą regėtų ši žemė?
Argi mirtis žmogaus nedalia? Jūs, mirusių vėlės
Būkit malonios man: gyvųjų dievai nususuko!
Mano siela švari, be baimės dėmės aš į jūsų
Šalį nužengsiu, senoliams didiems nedarydamas gėdos“.
650 Žodžio nespėjo pabaigt – štai skrenda žirgu putotu
Sakis per priešų pulkus, strėlės suplėšytu veidu,
Puola prie Turno, vardu vadina ir šaukia pagalbos:
„Turnai, mūs paskutine viltie, draugų neapleiski!
Plieskia Enėjas šarvais, grasindamas veikia sugriausiąs
655 Aukštas italų pilis ir jas nušluosiąs nuo žemės.
Liepsnos deglų jau skraido stogais, į tave štai lotynų
Akys maldaudamos krypsta, svyruoja karalius Lotynas,
Žentu ką pasirinkt, su kuo jam sąjungon dėtis.
O karalienė, tave užstojus, pati sau gyvybę
660 Atėmė ir nusigandus iš šio pasaulio pabėgo.
Vien tik Atinas narsus ir Mesapas, prie vartų sustoję,
Dviese atlaiko voras. Aplinkui iš šonų abiejų
Stovi tiršti daliniai, kaip javo želmenys šiurpso
Iešmai plieniniai, o tu tuščiojoj vejų važinėjies“.
665 Margo paveikslo vargų apstulbintas, Turnas sustoja,

Žemėn įbedęs akis nebylias, krūtinėje verda
Gėda didžiausia drauge ir protą temdantis skausmas,
Furijų kurstoma meilė ir savo galios jautimas.

Kai išsisklaidė tamsa ir grįžo proto blaivumas,
670 Karščio pilnas akis į Laurento mūrus nukreipia
Ir nuo vežimo staiga pasigręžia į miestą didingą.
Štai verpetai liepsnų, verždamies iš aukšto į aukštą,
Kyla, banguoja aukštyn į dangų iš degančio bokšto,
Bokšto, kurį jis pats pastatė uošviui anuomet,
675 Tvirtas sijas surišęs ant ratų ir tiltus nutiesęs.
„Ima jau viršų lemtis, sesule. Manęs nelaikyki,
Turime eiti, kur šaukia dievai ir laimė rūščioji.
Dvikovon stot su Enėju einu, iškęsi pasiryžęs
Visą kartėlį mirties. Bet manęs negarbingo, sesule.
680 Neberegėsi. Tik duoki pirma dar smarkiai padūkti“.

Šitai pasakė ir, vienu šuoliu iš ratų iššokęs,
Veržias per priešų voras, pro ietis, seserį liūdną
Vieną paliko ir pats pulkų vidurin pasinėrė.
Lygiai kaip rieda akmuo nuo kalnų stačiųjų viršūnės,
685 Kai jį vėjas atplėšia ar vandenys bango paplauna,
Ar kai, laiko dantų pagrauztas, pats jis atlūžta;
Rieda didžiulė uola į pragarmę gilią galingai.
Trenkus pašoka aukštyn ir triuškina ką tik pasiekia –
Gyvulius, žmones, medžius – taip lygiai veržėsi Turnas
690 Per išsklaidytas voras prie miesto, kur žemė nespėjo
Kraujo upelių sugert, kur zvimbė ietim padangė.
Mojo iš tolo saviems ir šaukė, tardamas šitaip:
„Meskit kovoję, rutulai, strėles sulaikykit, lotynai!
Kas atsitiks – lai man atsitinka: už sandorą vienas
695 Aš atkentėti turiu ir kardu išspręsti kivirčą“.
Tuosyk visi pasitraukė šalin ir vietos padarė.

Tėvas Enėjas tuomet, vos Turno vardą išgirdo,
Metė mūrus stiprius ir aukštą Laurento tvirtovę,
Puolė per kliūtis visas ir nebaigtus darbus paliko,
700 Vietoj nestygo džiaugsmu ir šurpiai žvangino ginklais
Tarsi Atonas status ir Erikas ar Apeninas,
Šlamą senais ažuolais marglapiais ir keliąs džiaugsmingai
Sniego apklotą viršūnę į giedrą, mėlyną dangų.
Tuoį rutulų visų ir teukrų, taip pat ir italų
705 Akys pakrypo aikštėn – ir tų, kas laikė apgulę
Sienas aukštąsias, ir tų, kas trankė mūrlaužiais mūrus.
Žemėn padėjo ginklus nuo pečių. Lotynas pats stebis,
Kaip du galingi kariai milžinai, užaugę pasaulio
Priešinguos šonus, nūn susirėmę sprendžia kivirčą.
710 O tie abu, kai laukas prieš juos atsivėrė platusis,
Ietis paleidžia tuojau ir, puolę vienas prie kito,
Stoja su skydais kovon, žvangėdami ginklais variniais.
Žemė dunda po jais, o jie kalavijais viens kitą
Smogia ir kerta, klotis ir narsumas maišos į viena.
715 Lygiai kaip Silos šlaituos ar aukšto Taburno viršūnėj

Pora jaučių senų, panertę sprandus iš pykčio,
Puola viens kitą ragais (išgąsdinti piemens išlaksto,
Stovi bežadė banda išsigandus, gąščioja karvės,
Kas viešpataus šiluos, katro gaus klausyti galvijai).

⁷²⁰ O tie žaizda po žaizdos galingai žeidžia viens kitą,
Veria giliai, įrėmę ragus, ir šonus mazgoja
Vienas kitam krauju. Riaumojimas skardi per girią.
Lygiai taip Trojos karys ir Dauno sūnus karingasis
Trenkia į skydą skydu, ir aidas žvanga padangėm.

⁷²⁵ Tuosyk svarstyklės Jupiteris ima į ranką,
Tiesia, nustato lėkštes ir deda vyrų likimą:
Kas pralaimėti turės, kur persvara mirčiai žadėta.
Turnas pašoka staiga, tikėdamas laimę palenksiąs,
Iškelia greit kalaviją aukštyn ir, juo užsimojęs,

⁷³⁰ Smogia. Sušunka teukrai ir perimti baimės lotynai.
Voros abidvi sužiūra. Tačiau kalavijas klastingas
Lūžta ir smūgio metu karštuoliui tarnaut atsisako.
Jeigu ne kojės – pražuvęs. Už Eurą greičiau pasileidžia,
Rankeną svetimo ginklo beginklėje rankoj išvydęs.

⁷³⁵ Kai prasidėjo kova ir žirgus, sako, pakinkė,
Šokdamas į ratus, jis tėvo kardą palikęs
Per skubotumą ir sau pastvėręs vežėjo Metisko.
Ir jo pakako, kol vaikė iš baimės bėgančius teukrus.
Bet kada prieš ginklus, Vulkano kaltus, išėjo,

⁷⁴⁰ Tarsi kad ledas trapus, mirtingas iešmas nuo pirmo
Smūgio sudužo ir šukėm sublizgo ant smėlio geltono.
Turnas kaip be galvos per lygumą leidžiasi lėkti,
Lankstos vingiais vingriais į dešinę pusę ir kairę.
Teukrų vainikas tankus jam užkerta kelią aplinkui,

⁷⁴⁵ Telkšanti pelkė plati ir miesto mūrai jį supa.
Betgi ir tėvas Enėjas, nors jam strėlės sužalotas
Kelis nesyk nudiegia smarkiau ir bėgančiam trukdo,
Veja įkaitęs pėda po pėdos, prispausdamas priešą.
Lygiai taip kartais šuva, medžioklėj elnių užtikęs,

⁷⁵⁰ Supamą upės arba raudono aptvaro plunksnų,
Šoka bėgantį vyt ir skalija, puldamas drąsiai;
Bijo žabangų žvėris ir upės kranto aukštumo,
Šimtąkart bėga ir vėl sugrįžta, o umbrų skalikas
Veja pridūręs, tuojau nutvers ir, rodos, jau stveria,

⁷⁵⁵ Terkšteri dantys, tačiau įsikąsti jam nepavyksta.
Riksmas pakyla tuomet, pakrantėm ir paliom aplinkui
Nuskrenda aidas skardus, ir aukštoji padangė sugriaudžia.
Turnas bėga nuo jo, nesiliaudamas barti rutulų,
Šaukia kiekvieną vardu ir prašo paduoti kalaviją.

⁷⁶⁰ Tuotarp Enėjas grasina mirtim: nukausiąs kiekvieną.
Kas prisiartint išdrįs, sutramdo drebančius priešus
Pažadu miestą išgriaut ir puola, žaizdos nežiūrėdams.
Priekin penkis sykius ir atgal ratu apibėga
Dvikovos lauką: ne žaislas koks nūn jiems dovana skirtas.

⁷⁶⁵ Rungias dabar abu už Turno gyvybę ir kraują.

Augo krūmas seniau karčlapių laukinių alyvų,
Pašvėstas Faunui, didžioj pagarboj jį laikė jūreiviai:
Grįžę iš jūros gyvi, visados jie, būdavo, deda
Dovanas dievui Laurentui, rūbus įžadėtus kabina,
770 Teukrai gi be pagarbos tą šventą medį nukirto,
Kad lygumoj plikoj jiems būtų lengviau lenktyniauti.
Ietis Enėjo ten buvo įsmigus: mostas galingas
Atnešė ją ir šykščian kelman įvaręs paliko.
Dardano ainis prišoko ir pasilenkęs norėjo
775 Iešmą ištraukti ir juo pavyti priešą, nes kojos
Nebevaliojo. Šiurpu pamišęs, Turnas sušunka:
„Pasigailėki, Faunai, maldauju! Laikyki tu iešmą,
Žeme brangioji, jei aš visados jums duodavau garbę,
O enėječiai karu išniekino jūsų šventumą“.
780 Šitaip jis sakė, ir jo malda nenuėjo su vėjais.
Vargsta Enėjas ilgai ir gaišta prie kelmo diržingo,
Deda sveikatą, tačiau nevalioja laikomos kelmo
Ieties ištraukti. O kol jis stengias ir pluša sušilęs,
Vėl Metisku pasivertus vežėju deivė Juturna
785 Bėga prie brolio staiga ir paduoda jam kalaviją.
Tuosyk Venera, iširdus, kad Dauno duktė taip išdrįso,
Eina prie kelmo pati ir traukia įsmigusią ietį.
Jie išsitiesia abu, ginklus atgavę ir drąsą,
Vienas kalaviju, o kitas didžiuojasi ietim.
790 Stoja kovon ir kaunąs karštai, kol kvapo pristinga.
O visagalio Olimpo valdovas taria Junonei,
Žiūrindamas į kautynes pro debesio kraštą auksinį:
„Kokis bus galas kada, valdove, ir kas tau belieka?
Tu gi žinai ir pati pripažįsti: Enėjas sau turi
795 Vietą skirtą danguj, lig žvaigždžių iškels jį likimas.
Ką tu galvoji ir ko debesų šaltajam čia rymai?
Argi derėjo dievą mirtingai rankai sužeisti
Ir kalaviją (negi be tavęs tai darė Juturna)
Turnui gražinti, ir tuo nuveiktųjų dvasią pakelti?
800 Prašymui mano tu nusilenk ir liaukis tai darius.
Sprendžiamas metas dabar. Lig šiol galėjai blaškyti
Teukrus žemynuos ir jūroj ir baisų karą sukurti,
Dermę sugriauti namuos, raudom vestuves sutrikdyti.
Betgi toliau taip daryti draudžiu“. Jupiteris baigė.
805 Žvilgsnį nuleidus žemyn, Saturno duktė jam atsakė:
„Aš jau seniai tavo valią žinau, Jupiteri didis.
Turną todėl palikau ir žemę, nors baisiai nenorom.
Šiandien soste dangaus manęs vienos neregėtum,
Kenčiančios karčias skriaudas: liepsnų apsupta aš stovėčiau
810 Prie vorų ir teukrus kovon pražūtingon viliočiau.
Prisipažįstu, liepiu Juturnai, kad broliui nelaimėj
Ranką ištiestų, ir gyriau jos ryžtą gyvastį gelbėt.
Lanką įtempti tačiau ir strėlę leisti neleidau.
Stikso prisiekiu versmėm, kurių nepermaldaus niekas,
815 Jom tik vienom dievams nemirtingiems leista prisiekti.

Aš pasitraukiu tikrai ir kovas palieku nelabąsias.
O dėl tavo genčių karalių ir Lacijaus laimės
Noriu prašyti malonės, kurios neužgynė likimas.
Kai laimingom vestuvėm tarpusavio taiką sutvirtins
820 (Taip tebūnie), kai jau sutartis juos riš iškilminga,
Čiabuviams tuosyk lotynams senojo vardo nelieпки
Atsižadėti, virsti trojėnais ir teukrais vadintis,
Svetimą kalbą priimti neversk ir rūbo nekeiski.
Lacijus ir albanų karaliai tebūna per amžius,
825 Romos galybei ribų teneranda italų narsumas.
Troja žuvo, tad leisk jos vardui išnykti be ženklų“.
Nusišypsojo žmonių ir pasaulio kūrėjas ir tarė:
„Man tu sesuo tikra ir Saturno vaikas antrasis,
Bangos rūstybės tačiau tebesiaučia tavo krūtinėj.
830 Bet prisiverski valdyt be reikalo kilusį pyktį,
Idant skausmas tavęs negraužtų tyliai ir skundai
Iš tavo lūpų saldžių neskrietų man nuolat į ausį.
Duodu, ko nori, ir tau gražumu nusileidžiu šį kartą.
Kalbą ir papročius savo tėvų lai turi auzonai,
835 Liks ir jų vardas, kaip buvęs. Krauju su jais susimaišę,
Teukrai išnyks pamažu. Apeigų ir aukojimų būdą
Bendrą jiems duosiu, visi kaip lotynai kalbės jie vienodai.
Toji gentis, kur gims iš auzonų kraujo ir teukrų.
Savo dorybėm pranoks dievus ir gyventojus žemės,
840 Ir tau garbę ji duos, kaip nieks nevalioja pasauly.
Linkteri galva Junonė, širdis atlyžta nudžiugus,
Ir, iš padangių pakilus, debesį šviesų palieka.
O visagalis tėvas vienas galvoja tuo tarpu,
Kaip iš mūšio laukų atitraukti Juturną nuo brolio.
845 Esančios, sako, dvi deivės ir dirių turinčios vardą.
Jas dvi audringa Naktis ir Tartaro sargę Megerą
Vienkart iš įsčių paleido, vingiais gyvačių vienodais
Lygiai aprangius visas ir vėjo sparnus prikabinus.
Jos prie Jupiterio sosto, prie slenksčio jo, visagalio,
850 Tuoj pasirodo ir baimę įvaro vargšams mirtingiems,
Kai valdovas dievų užsirūstinęs giltinę šurpią
Siunčia į žemę, ligas ar karais sudrebina kraštą.
Vieną, greičiausią iš jų, Jupiteris siunčia iš aukšto
Skliauto padangių kaip pražūtingą ženklą Juturnai.
855 Išskrenda toji ir leidžias žemyn kaip viesulas greitas.
Lygiai kaip lekia strėlė, stygos pavaryta per orą,
Kai ją, piktų nuodų prisigėrusią, partas paleidžia,
Partas ar kidonietis, kad ji nepagydomai žleistų;
Niekas nemato, kaip švilpia ji oru ir skrodžia šešėlius, –
860 Lygiai taip skrido Nakties pagimdytoji dirė į žemę.
Kai Iliono voras ji išvydo ir Turno falangas,
Greit susitraukė ir į nedidukę paukštę pavirto,
Tą, kur, nutūpus ant kapo ar stogo namų apleistųjų,
Klykia nakties glūdumoj, pranašaudama žmogui nelaimę.
865 Ja pasivertus dabar pro Turno veidą ji skrido.

Švokščia pirmyn ir atgal ir taikosi skydą užgauti.
Šiurpas kaip niekad anksčiau jį nupurto, ir kūnas pasvyra,
Šiūšta iš siaubo plaukai ir balsas gerklėj jam užkrinta.

Užesj deivės sparnų ir balsą pažinus iš tolo,
870 Rauna palaidas kasas iš skausmo bekraščio Juturna,
Veidą vagoja nagais ir kumščiais tranko krūtinę.
„Kuo tau gali sesuo pagelbėti, Turnai, šiandieną?
Kas man, vargšei, belieka? Kokia gudrybe dar gelbėt
Tavo gyvybę? Ar mano jėgoms su šmėklomis grumtis?
875 Traukiuosi tuoj nuo gretų. Iš baimės drebu, nebauginkit,
Šiurpūs paukščiai, manęs. Sparnų ošimą pažįstu
Ir pražūtingąjį klyksmą. Jupiterio didžio sprendimą
Šiandien aiškiai regiu. Tai atpildas man už mergystę?
Kam jis gyvybę man amžiną davė? Ko pagailėjo
880 Man mirties būtinumo? Kančias neregėtas galėčiau
Šiandien užbaigt ir šešėlių šalin lydėt savo brolij.
Aš nemirtinga! Bet koks gi džiaugsmas gyvųjų pasauly,
Broli, man bus be tavęs? O! Kad žemė, kiaurai atsivėrus,
Deivę mane dabar vėlių karalystėn prarytų!“
885 Šitai pasakė ir žydra skraiste apsigaubė galvą,
Ėmė gailiai vaitoti ir upės gelmėn pasinėrė.

Puola Enėjas tuomet, žaibuodamas rankoj galinga
Ietim kaip iena tikra, ir sako, pykčiu nesitverdams:
„Ko tu čia vilkini, Turnai? Ar stot nebenori į kovą?
890 Aš nevaikysiu – ginklais kovosim veidas prieš veidą.
Kuo tik tu nori, gali pasiverst ir telkti iš karto,
Ką drąsa ir gudrybė pajėgs, pakilk kaip erelis
Ligi žvaigždžių ar slėpkis, giliai prasmegęs į žemę“.
Turnas galvą papurtė. „Manęs negąsdina tavo
895 Žodžiai rūstieji: drebu prieš dievus ir Jupiterį piktą“.
Nieko netaręs daugiau, apsidairo jis ir pamato
Akmenį seną, didžiulį, kurs dirvoj gulėjo kaip tyčia
Ežiai padėtas žymėt ir ginčui spręsti artojų.
Dvylika vyrų jo savo pečiais nebūtų pakėlę,
900 Vyrų tvirtų, kurie nūn gimę žemėj gyvena.
Turnas vienas pribėgęs jį virpančiom rankom pastvėrė,
Įsibėgėjo, pašoko aukštyn ir paleido į priešą.

Einančio betgi savęs nei bėgančio nebepažįsta,
Nei kada mojo ranka ir sunkų akmenį metė.
905 Linksta drebėdami keliai, ir kraujas atšalęs sustingsta.
O paleistasis akmuo, tuščioj erdvėj pasisukęs,
Nebenuskriejo skirto jam kelio ir netrenkė smūgio.
Lygiai kaip naktį sapne, kai žmogui miegas sumerkia
Nuovargio pilnas akis: atrodo, šokam pakilę
910 Ir pasileidžiame bėgt, bet vos pajudinant pėdą
Ir sugniužtam bemat: liežuvis neklauso, ir kūnui
Stinga turėtų jėgų, užsikerta balsas ir žodžiai, –
Lygiai taip Turnui: kur narsumu jis kerta sau kelią,
Deivė nuožmi sukliudo visur. Jausmai įvairiausi
915 Verda širdy, jis žvalgosi į rutulus ir į miestą,

Pakerta baimė rankas, jis dreba, regėdamas mirtį.
Nebeišmano, kur bėgti nei kaip į dvikovą stoti,
Nei vežėjos sesers, nei ratų neberegį niekur.
Turnui delsiant, Enėjas įsmagina ietį lemtingą,
⁹²⁰ Laimę jai atmatuoja akim ir atsivedėjęs
Leidžia iš tolo į jį. Kai mūrlaužiai drebina mūrus,
Akmenys taip nedunda tada, nei griausmas taip trankiai
Niekad nedarda danguj. Kaip viesulas juodas atzvimbia
Ietis, baisia mirtim nešina: prasminga pro tarpą
⁹²⁵ Turno varinių šarvų ir skydą septyniasluoksni
Ir sugirgždėjus įstringa į kulšį. Kaip milžinas Turnas
Krinta nuo smūgio smėlin ir koją sulenkia pakinkly.
Kraupiai surinka pašokę rutulai, kalnai atnaumoja
Skardų jų riksmą, ir giriom aukštom nubėga jų aidas.
⁹³⁰ Pakelia Turnas akis maldaujančias, dešinę tiesia
Ir nusizeminęs prašo: „Vertas, nėra ko maldauti,
Savo dalia naudokis. Bet jei nelaimingojo tėvo
Sielvartas gali graudinti tave (ir tu juk turėjai
Tėvą Anchisą), prašau – pagailėki Dauno senatvės
⁹³⁵ Ir jam gražink mane ar gyvybę iškvėpusį kūną,
Kaip tau geriau. Nugalėjai. Mane nugalėtą auzonai
Tiesiant rankas regėjo. Dabar Lavinija tavo.
Pykčiui toliau nebeleisk liepsnot“. Sustoję Enėjas,
Narso pagautas, akim sužaubavo, bet ranką suvaldė.
⁹⁴⁰ Ėmė svyruoti, ir Turno žodžiai jau buvo iš lengvo
Jį bepalenkią, bet štai ant aukšto peties sublizgėjo
Perpetė ta nelemta su aukso spurgučiais ir diržas
Jauno Palanto, kurį nugalėjęs ir sunkiai sužeidęs
Turnas nukovė ir jo gražmenim kadaise didžiavos.
⁹⁴⁵ Tad, įsisiurbęs akim į priežastį skausmo bekraščio,
Į nuplėštuosius diržus, pykčiu suliepsnojo Enėjas
Ir apmaudingai suriko: „Maniškių šarvais pasipuošęs,
Nori ištrūkti tu man? Tave aukodams, Palantas
Smogia šį smūgį, kad kalnę krauju nedoru numazgotum!“
⁹⁵⁰ Ir su tais žodžiais durklą suvaro Turnui krūtinėn,
Siuto pagautas, o tam sąnariai atsileidžia atšalę
Ir suvaitojus gyvybę šešėlių šalin iškeliauja.

Iš lotynų kalbos vertė ir paaiškinimus parengė Antanas Dambrauskas